

סיכום הלכות איסור וזהיתר

לפרטים, הארות והערות : snirsh101@gmail.com

הלכות

מליחה

סימנים ס"ט- ע"ח

סימן ס"ט- דיני מליחה והדחה

סעיף א'- הדחה ראשונה קודם המליחה

בגמרא חולין קיג. אמר שמואל: אין הבשר יוצא מידי דמו א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה. איתמר: רב הונא אמר: מולח ומדיח וי"א מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה ביה טבחא, הא דלא חלליה ביה טבחא.

בטור (ע"פ הגמ' דלעיל): מדיח הבשר תחילה, ואם הדיחו הטבת- א"צ להדיחו עוד. גדר מדיחו יפה יפה: הובא בב"י- לריטב"א שיפסף היטב, י"א מדיח פעמיים- האחד בכדי להסיר המלח, והשניה להסיר המים של ההדחה ראשונה, ולאור זרוע ג' הדחות.

מטרת ההדחה הראשונה:

ר"ן ורא"ש: ריכוך הבשר. **פרמ"ג** כתב 'לרכך פני הבשר' - דוקא פני, נפק"מ פני או כל הבשר. **רא"ה**: העברת הדם שעל פני הבשר (שאם לא ידיחנו- יחזור ויבלע הבשר את הדם שעל גביו). **מרדכי**: להעביר לכלוך הדם (שאל"כ המלח יתמלא ממנו ויחלש ולא יפליט הדם שבתוך הבשר). **סמ"ג וסמ"ק**: להעביר הדם, והטעם- כיון שכשהדם בעין המלח מבליע הדם ואינו מפליטו. **שערי דורא** הצריך שריה ואח"כ הדחה ויניח הבשר שעה שינטפו ממנו המים- שאל"כ המלח ייחלש ע"י המים, **דרכי משה** הביא שגם **מהרא"י** כתב **כשע"ד** והיינו על מנת שלא ימס המלח מן המים- לכן ממתין מעט אחרי ההדחה ומולח, בגדר ההשרייה- כתב שזמנה חצי שעה ואח"כ ישפסף הבשר במים יפה.

בשר קפוא: ב"י הביא שכתב **רבנו שמשון ב"ר אברהם** שמותר לשרותו ברותחין בכלי שני שהרי כלי"ש לא מבשל, **ובדרכי משה** כתב לשרותו במים פושרים אך לא ברותחין ואפילו לא בכלי שני, ובדיעבד שרי- וכן לצורך שבת וכד'. **ד"ן הכללי**: **דרכי משה** כתב שהכלי ששורין בו אסור בשימוש בצונן לח או יבש רותח (בדיעבד שרי, אך תוך מעת לעת – אסור אף בדיעבד) והטעם הוא שמא לא הדיחו יפה מדמו. **אם** אחר הדחה קודם שמלח חתך את הבשר: לא הועילה ההדחה וצריך לחזור ולהדיחה, כ"כ **מרדכי** והובא בב"י, וכתב **בדרכי משה** ע"פ **או"ה**- דאף בדיעבד לא מהני (ונראה לקמן אי מהני שוב או לא תליא בטעמי ההדחה).

שו"ע: צריך להדיח הבשר קודם המליחה. **רמ"א**: ואם הדיחו הטבת- א"צ להדיח צבית.

ואם אחר שהדיח חתך כל נתח לשניים או לשלושה **רמ"א**: או שסהייר טלפי הרגלים לאחר ההלחה – צריך לחזור ולהדיחם. **רמ"א**: ואם לא עשה כן- הוי כלא הודח כלל.

הדחת הבשר לכתחילה יזהר לשקטו נגד חצי שעה ולהדיחו היטב ממי ההשרייה, אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב- סגי ליה. ואח"כ ימתין מעט שיטפספו המים קודם שימלחנו שלא ימס המלח מן המים ולא יוליא דם. ונהגו שלא להשתמש בדברים אחרים בכלי שורין בו

בשר, ואם נסתהא הבשר בשרייתו מעת לעת – הבשר והכלי אסורין ועי' לקמן סי' זה, אבל פחות מעת לעת אין להקפיד. ואף במקום שנאסר הכלי – מותר לחזור ולשקות בו. דין בשר שנמלא קרה כילד נוהגים עם שרייתו – עי' לעיל ס"ח.

ש"ך כתב שלטעם הר"ן והמרדכי מהני אם מלח ולא הדיח תחילה – שיחזור וידיחנו וימלחנו אפי' אחר זמן, אך לשיטת הסמ"ק שטעם ההדחה כדי להעביר המלח שהרי לשיטתו אם יהיה מלח שם הרי תכונתו להבליע ולא להפליט דם שבעין, ולטעמו – אם יחזור וידיחנו וימלחנו אחר זמן – לא מהני כיון שאין המלח מפליט דם בעין שבלע עתה במליחה הראשונה, וכן לשיטתו לא אמרינן דם מישרק שריק ולא כבולעו כך פולטו.

כמי פסקו השו"ע והרמ"א לענין מהי מטרת ההדחה: הט"ז כתב שלקמן סעיף ב' מוכח שהשו"ע והרמ"א חולקים בטעמים הללו – ושיטת השו"ע כמרדכי שהרי בסעיף א' כתב שאם חתך לאחר ההדחה חוזר ומדיח והרי לר"ן כבר נתרכך ואין צורך שוב, א"כ אין השו"ע כר"ן, וכן מוכח מסעיף ב' שם כתב השו"ע שאף אם מלח ולא הדיח – תועיל הדחה ומליחה בשנית והרי פסק זה הוא רק לפי הר"ן (שראינו לעיל שאין השו"ע כמותו) ומרדכי שהרי לשאר השיטות אם נמלח כבר אין בכח המלח להפליט בשר שבעין וכ"כ הש"ך, וכן מוכח שהרמ"א חושש לכל השיטות לכתחילה.

בא"ח (שנה שניה, טהרות, י') כתב שצריך להדיח היטב את הבשר קודם המליחה וכך נהגו בבגדד, ומ"מ ישפשפנו היטב כי השפשוף הוא העיקר, וימתין אחר ההדחה עד שיטפטפו המים אך לא יחכה שיהיה יבש לגמרי דאז המלח לא יפעל פעולתו, וכן בהליכות עולם (ח"ו, ע"מ כט') שכתב לכתחילה לשרותו חצי שעה כדי לרככו ואם השעה דחוקה לו די שדיח השר וישפשף אותו היטב מכל צדדיו ואח"כ ימלחנו. ולכתחילה ישהה את הבשר במלח במשך שעה, ואם השעה דחוקה לו סגי בחצי שעה ובדיעבד כל ששהה במלחו שיעור מיל דינו 18 דקות – שרי. עוד בבא"ח (שם, יב') כתב שאם אחר ההדחה חתכו לשתים או שלוש – ידיחנו שוב, ואם לא הדיח וישר מלח – יש להתיר בהפסד מרובה, ואם מלח הבשר ושהה שיעור מליחה ואח"כ חתך – אין צריך לחזור להדיח ולמלוח שהרי פלט כל דמו.

פת"ש כתב שבב"י הובא שבמקומות הקרים בזמן הקור הגדול ישימו המים באש עד שתפיג צינתן ורק אח"כ ידיחו בהם – דא"כ אדרבה ע"י הקור והקרה שבמים מטרשי לבשר.

לגבי הדחת טבח: ש"ך וט"ז כתבו דלא מהני העברת מים בעלמא על הבשר, וז"ל הש"ך: דאינו קרוי הדחה אלא כשורה אותו קצת כדרך שמדיחין בשר שרוצה למולחו. ש"ך כתב דאם ידעינן שטבח הדיח הבשר – מסתמא אמרינן שהדיחו יפה, וכ"כ ב"ח.

פת"ש הביא הוות דעת שכאשר הדם חס – אפי' בהדחה מועטת סגי, והיינו כאשר המנהג כן באותו מקום. אם חתך כל נתח לשתים: בשו"ע אמרינן שצריך לחזור להדיחם, והעיר הש"ך דדוקא חתך בסכין דאגב דוחקא דסכינא מפליט – ולכן צריך לחזור ולהדיח ואף בדיעבד, אמנם פר"ח כתב דאפי' חתך בידו ולא בסכין – צריך לחזור ולהדיח. פת"ש הביא דדוקא כשחתך לשתים אסרינן, אך חתך מעט – כתב פרמ"ג דשרי בדיעבד דיש שישים, אמנם בשם חמודי דניאל כותב לאסור אף בכה"ג וצ"ע לדינא.

כלי ששורין בו הבשר: ט"ז כתב שמה שאמרו לגבי הכלי לא להשתמש היינו דוקא לח צונן או יבש ברותח (אך יבש צונן שרי), ומ"מ בדיעבד שרי – וכ"כ הש"ך שמדין לכתחילה אמרו, אך בדיעבד שרי אף רותח אם הדיחו הכלי קודם שישתמש בו.

אם הבשר נשתהא בכלי מעת לעת: כתב רמ"א שאסורין הבשר והכלי, והעיר הש"ך שהטעם הוא דהוי כבוש כמבושל, והביא בט"ז בשם תו"ח שאם יש שישים כנגד החתיכה- שרי, ורש"ל אוסר. כתב באר היטב שאם נשרו בו רק מי ההדחה ולא הבשר עצמו- שרי, ומיהו אם אין שישים כנגד הדם- אין להתיר אלא בהפסד מרובה.

אם לא שהה מעת לעת- כתב רמ"א שמ"מ שרי לחזור ולשרות בו, וכתב הש"ך הטעם בשם או"ה דהא אין שורין בו הבשר השני מעת לעת ואינו בולע, ומשמע לפי זה שאם שורה הבשר השני מעת לעת- אסור מטעם שנכבש בכלי אסור, ומ"מ בדיעבד- שרי שהרי לא נעשה כבוש זה הבשר אלא אחר מעת לעת, וא"כ בזמן זה היינו אחרי מעת לעת- הכלי עצמו נותן טעם לפגם הוא ושרי בדיעבד, ופר"ח חולק.

בשר שמלא קרח: כתב הש"ך שדינו שירככו עד שיחזור לתחילתו ורק אז שרי למולחו, וכ"כ מהרש"ל.

אם נמלח ואז נקרח קודם ששיים שיעור מליחתו: כתב הש"ך שטוב לחזור למולחו כדבעי כאשר יפשיר, ומ"מ גם בלאו הכי- שרי בדיעבד אם ביטלו ושהה קודם לכן שיעור מליחה קודם שנתבשל. וכתב רש"ל שאם גם לא נשתהה זמן זה – אסור אף בדיעבד.

סעיף ב' - מלח ולא הדיח

טור כתב דאם מלחו ולא הדיחו תחילה – י"א שאין לו תקנה עוד אף אם ידיחנו וימלחנו פעם אחרת, ויש מתירין- ולזה הסכים הרא"ש.

ב"י הביא שדעת האוסרים היא הגהות מימוניות וסמ"ק וטעמא מפני שהמלח מבליע הדם ואין מפליט דם שהוא בעין, ועוד שדם זה עצמו חוזר ונבלע בבשר דלא שריק כיוון שלא נמלח כהוגן, ואין המלח השני מפליטו כיוון שכבר פירש וחזר לתוכו, אמנם התרומה שמתיר בכה"ג ס"ל שמ"מ כשימלח שוב יפלוט המלח דמו ודם שבלע וכ"ש הכא דשרי כיוון שפולט דם שקיבל בעלמא- כ"ש שדמו יפלוט וכ"פ הרא"ש, וכתב בשערי דורא להתיר בדיעבד.

להלכה פסק ב"י להתיר במקום הפסד מרובה או בע"ש.

דרכי משה הביא שע"ד לאסור אף בדיעבד, אמנם אם הדיח אפי' מעט קודם למליחה סגי בדיעבד, להלכה דרכי משה פסק להתיר כב"י כאשר יש הפסד, וכתב שכן יודה השע"ד.

כתב בשם שע"ד שאם יש שישים בחתיכה כנגד הדם- שרי, אמנם או"ה נתן טעם נוסף לאסור דאין המלח יפליט הדם וא"כ נעשה טריפה ואף באיכא שישים אסור- לכן פסק בדרכי משה שרק כאשר יודע כמה דם היה עליו שרי לדעת השע"ד, אך אם לא יודע בסתמא- אסור, או שס"ל לשע"ד טעם הדחה קמייטא משום דם שעל הבשר, אך אם משום שלרכוכי- לא סגי בשישים.

וכן נפק"מ נוספת בין הטעמים- דלמ"ד הטעם משום דם שעל הבשר אפי' בהדחה מועטת סגי, אך למ"ד משום ריכוך הבשר- לא סגי.

שו"ע: אם מלח ולא הדיח תחילה – ידיחנו וימלחנו שנית, ויש אוסרים.

רמ"א: וכן נוהגין אפי' לא נמלח רק מעט כדרך שמולחים לכלי ואפי' לא שהה במלחו שיעור מליחה. מיהו במקום הפסד מרובה- יס להתירו. ואם לא הודח רק מעט קודם שמלחו- מותר בדיעבד, וה"ה אם היה שישים בחתיכה נגד הדם שעליו. ואם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שאר החתיכות – שאר החתיכות מותרות והיא אסורה.

בא"ח (שם, יד') כתב כרמ"א ורק בהפסד מרובה וכד' התיר לחזור להדיחו ולמולחו בשנית, אמנם **בהליכות עולם** (שם, ע"מ סד') כתב כשו"ע להתיר ולהדיח שנית ולחזור ולמולחו כראוי במשך שעה ואפילו בהפסד מועט.
במליחה מועטת כלצלי רמ"א אסר - ומקורו **באו"ה** מטעמים דאין אנו בקיאים להבחין בין מליחה מועטת למרובה **א"נ** לטעם דמבליע דם בעין אף במועט אסור, אמנם **הב"ח** התיר במליחה מועטת כשלא שהה, ועי' **ט"ז** שכתב לאסור **כרמ"א**.
ט"ז הביא **שרש"ל ותו"ח** כתבו לאסור אפי' מלחו לצלי והיינו **כרמ"א**. **עוד הש"ך** הביא דעת **מהרש"ל** שאף במקום הפסד לא מהני אם מלח ולא הדיח - וכתב **הש"ך** שאין זה עיקר אלא שיש להתיר במקום הפסד להדיח ולמלוח בשנית **כרמ"א**.
עוד מבאר שהיתר השו"ע היינו דוקא כשהדיחו ומלחו שנית, אך ללא זה - אסור, וה"ה **לרמ"א** שהתיר בהפסד מרובה, וכ"כ **בא"ח** (שם, יד') שאם לא הדיח ומלח שנית ובישלו- אין לו היתר.

אפי' לא שהה במלחו כשיעור מליחה רמ"א מחמיר - כתב **בדרכי משה** היינו לקדירה, אך לצלי - שרי, ו**מהרש"ל וב"ח** אוסרים אף בכה"ג, **ש"ך** כתב למסקנה להתיר לצלי **כדרכי משה**.
הוא בתרתי למעליותא: **א**. לא נמלח רק מעט **ב**. לא שהה.
אם הודח רק מעט - **רמ"א** התיר בדיעבד, וכתבו **ש"ך וט"ז** שהיתר זה למ"ד טעם הדחה קמייטא משום דם שעל הבשר, אך למ"ד שטעם ההדחה לריכוך הבשר - לא מהני, אמנם בדיעבד סמכו עצמם האחרונים על טעם הראשון.
גדר בדיעבד: כתב **ש"ך** אפי' רק נמלח כבר ולא נתבשל עדין - א"צ לחזור להדיחו ולמולחו.

סעיף ג' - סוג המלח וגודלו

בגמ' חולין קג. רב דימי מלח ליה במילחא גללניתא ומנפץ ליה.

טור כתב שמולחים בין במלח גס ובין במלח דק. והביא שיטות **הרמב"ם והרא"ש** - והיינו **הרמב"ם** ביאר שמולחים **רק במלח גס** והוא פירוש מילחא גללניתא דבגמ', אך מלח דק ביותר - לא מהני מפני שהיא ניתכת ונבלעת בבשר ואינה מפלטת את הדם.

רא"ש כתב דלא מסתבר כרמב"ם, אלא להיפך - ככל **שהמלח דק** מתפזר הוא על הבשר ופועל להוציא הדם, אך אם המלח גס אינו נדבק בבשר אלא נושר מן החתיכה כשהופכה למולחה בצידה השני. (**ב"י** ביאר שהרא"ש למד את הגמרא באופן שבאה לאפוקי מדעתנו שמלח גס לא מועיל כלל - אלא קמ"ל שמועיל, ואין צריך להשמיע שמלח דק מהני).
ב"י הבין שה**טור** ס"ל **כרא"ש** שהרי כתב **דגם** במלח דק מהני, **ולא כרמב"ם** שרק בגס התיר.
הרב המגיד כתב **שיש אומרים** שאם מולח במלח דק צריך לשטוף היטב הבשר קודם ששימנו בכלי ההדחה.

ב"י כתב **להלכה** שצריך שתהא המלח לא גסה מדי בכדי שלא תיפול אילך ואילך אך גם לא דקה מדי כקמח, וכתב דאולי זו כוונת הרמב"ם - **וכן נהגו**.

דרכי משה הביא **שע"ד** שנהגו למלוח **כרש"י** בין בגס בין בדק, אלא שאם מולח עם מלח גס צריך ניפוץ קודם הדחה אחרונה. **או"ה** כתב שמלח שגס יותר ממלח ים - צריך להדקו כיון שאינו נדבק בבשר.

שו"ע : לא ימלח במלח דקה כקמח ולא במלח גס ביותר שנופלת מעל הבשר אילך ואילך.
רמ"א : ואם אין לו מלח אחר רק מלח דק כקמח – מותר למלוח בו.

ט"ז הביא שכתב הרש"ל מדקדקים שלא ליתן בשר שלא הודח על שולחן וכדי שמא יש שם מלח ואזי חשיב כנמלח בלא הדחה, ולמד מכאן ה"ט"ז שאין לתת מלח על מקום המיוחד שנותנים בו הבשר שמביאים אותו מבית הטבח, פר"ח כתב דבעינן קופסאות מיוחדות לבשר זה מהאי חששא .

ש"ך כתב שבדיעבד כל מלח מהני- וכ"כ תו"ח, ב"ח ואחרונים, ואם המלח גס מאוד – יהדקנו .
בא"ח (שם, ט"ז) כשו"ע ואף אם מלח במלח דק מאוד ואח"כ בא לידי מלח בינוי וטוב- אין מחזירים אותו למלוח שוב, וכ"כ **בהליכות עולם** (שם, ע"מ עו') ועוד כתב שאם מלח במלח דק מאוד ימתין קצת אחר הדחת הבשר כדי שלא יתמחה המלח במים. ואם יש לו מלח גס מאוד ולא יכול לכותשו מפני שהוא קשה כאבן- ימלח בו לכתחילה .

סעיף ד' - אופן המליחה

בגמ' חולין קיג. הבשר מולחו יפה יפה .

הטור הביא שיטת הרשב"א שאין צריך ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו אלא מולח יפה יפה והיינו : **א.** עד שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח **ב.** אין צריך למלוח החתיכה משתי צדדיה אלא סגי במליחת צד אחד. **הרא"ש** לעומתו כתב להחמיר : **א.** שצריך לפזר עליו מלח הרבה עד שלא ישאר בו מקום בלי מלח. **ב.** מצריך למלוח החתיכה משתי צדדיה .
הב"י בדעת הרשב"א כתב שלכתחילה מצריך למלוח החתיכה משתי צדדיה **וכ"כ הרב המגיד** בשמו (ולא כמשמע בטור שאף לכתחילה לא בעי לרשב"א)- וכך פסק **התרומה** להלכה, **וסיים הב"י** שאף שנראה מהטור שהרשב"א והרא"ש חולקים י"ל שאין כך הדבר אלא גם **רשב"א** לכתחילה מצריך לתת מלח על כולו, אמנם לא מצריך לעשות בנין מלח עליו- אך מצריך לפזר על כולו וכ"כ **רא"ש**, וכן מצריך **רשב"א** מליחה בשתי צדדים לכתחילה כרא"ש ובדיעבד שרי, אף שלא מלחה משתי צדדיה **וכן ההלכה**.

או"ז ותרגולת : כתב **הטור** בשם **הרא"ש** שצריך למולחם גם מבפנים, וכן כתב **הב"י** בדעת **הרשב"א** שלכתחילה כך הורה- וכ"כ **הר"ן** בשם **הרשב"א**, אך **רבנו ירוחם** בשם **הרשב"א** כתב שאפילו לכתחילה אין צריך למלוח מבפנים. **תרומה** כתב **כטור** למלוח מבפנים ומבחוץ.
מרדכי כתב שיש אוסרים תרגולת שנמלחה רק מבחוץ, ופעם בא מעשה לפני **רבנו יהודה** ואמר לצלות אותה דנורא משאב שאיב אך אסר לבשלה. **ב"י** עוד מביא **שהרוקח** כתב **שה"ר שמואל וה"ר שמריה** מכשירים בעוף שנמלח מבפנים ולא מבחוץ.
ב"י סיכום שאף הרשב"א ס"ל כרא"ש דבעינן למלוח אף מבפנים- מ"מ בדיעבד שלא מלחה מבפנים- מותר, ואף הרא"ש מודה בהכי – **והכי נקטינן להלכה**.

שו"ע : יפזר עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח, וימלח כדי שלא יהא ראוי ליאכל עם אותו מלח- ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה, ומולחו משתי צדדים.

ועופות צריך למולחם גם מבפנים, ואם לא מלחם אלא מבפנים או מבחוץ וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד – מותר.

רמ"א : ויש אוסרים אפי' בדיעבד – והכי נהוג אם לא לזרוך. ודוקא אם כבר נתבטל כן, אבל אם לא נתבטל עדיין – לא יבטלנו כן, אלא אם הוא חוץ שתיים עשרה שנתמלח – יחזור וימלח כל השני שלא נמלח עדיין ויבטלנו אח"כ, ואם הוא אחר שתיים עשרה שעות – אזי יבטלנו דנורא משאב שאיב ואין האד שנמלח כבר בולע מלך שלא נמלח.

ש"ך כתב שמה שכתב השו"ע 'ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה' – היינו שא"צ כבנין והוא כדכתיב **הב"י** בדעת **הרשב"א**, וכן פסק הכא בשו"ע. **עוד כתב הש"ך** שאף אם החתיכה עבה – אין צריך לחותכה לשתים. **לגבי עופות** : **ט"ז** כתב וה"ה לכל 'דבר חלול', על כן יש לזוהר שמתקנים ריאה ע"י מליחה – דבעינן לפתוח הקונקנות שבהן וע"י לקמן סימן ע"ב סעיף ד'), לגבי עופות כתב **הב"ח** (שנה שניה, אחרי מות, א') שיזוהר לקרוע העופות מצד אחד כולו או רובו קודם המליחה ולא רק נקב קטן עי"ש.

יש אוסרים שברמ"א : כתב **הש"ך** דקאי אף ארישא שאף בדיעבד צריך שלא יהיה מקום שאין בו מלח והוא לעיכובא – וכ"כ **תו"ח ומהרש"ל**, אמנם **הב"ח** חולק ומתיר בכה"ג בדיעבד וכ"כ **באו"ה** – וכן **נוהגין העולם**. **ט"ז** כתב **שבהפסד מרובה מותר** אף במליחה בצד אחד, ואם נמלח בשתי צדדיו רק שלא נתפשט המלח לכל המקומות – אף בדיעבד שרי. 'דוקא נתבשלי' : כתב **רמ"א** – היינו מה שאסרנו אף בדיעבד זה בנתבשל.

הטעם של תוך שתיים עשרה שעות יש תקנה – משום דפולט ציר ולא יבלע דאידי דטריד וכו'. הוסיף **הש"ך** דה"מ שלא הודח עדיין, אך אם הודח אפילו תוך שתיים עשרה שעות – כבר נסתתמו נקבי הפליטה ולא מהני מליחה אח"כ ולכן רק בצליה תקנתו, וכ"כ **הב"ח**.

אחר שתיים עשרה שעות : **ט"ז** כתב שאף בכה"ג יש להתיר במליחה, אך **נקוה"כ** חלק ואסר והיינו כרמ"א. **בא"ח** (שנה שניה, אחרי מות, א'–ב') פסק **כרמ"א** ולכן אם לא נמלחה משתי צדדיה וכן באוון ותרגולת שלא מלחם מבפנים – אסור אף בדיעבד אלא שהתיר בהפסד מרובה ולכבוד שבת וכד' (היינו כשנתבשל אך אם לא התבשל אם תוך שתיים עשרה שעות וכו' כרמ"א), אמנם **בהליכות עולם** (שם, ע"מ קמא') פסק **כשו"ע** שבדיעבד שרי.

סעיף ה' – אחר שנמלח אם חתך החתיכה

בב"י הביא **תשובת הרשב"א** שאפי' תחזור ותחתוך החתיכה – א"צ למלוח מקום החתך כיון שע"י המליחה נפלט כל הדם ואפי' אותו שבאמצע (לכתחילה ימלח שתי צדדים, אך בדיעבד צד אחד מהני והמלח מגיע ופועל וכבסעיף הקודם).

שו"ע : אחר שנמלחה החתיכה אם חתך ממנה – אינו צריך לחזור ולמלוח מקום החתך.

ש"ך וט"ז כתבו דה"מ אחר שנמלחה ושהתה שיעור מליחה, אך אם חתכה קודם לכן- אסור דהוי דם בעין שעל הבשר וצריך לשוב ולהדיחו ולשוב למולחו, **והוות דעת** כתב להדיח אף אחר ששהתה שיעור מליחה .

סעיף ו'- שיעור שהיית הבשר במלח

טור כתב ושיעור שהייתו במלח- כתב **הרמב"ם** כדי שיעור הילוך מיל, **והרא"ש** כתב כדי צליה. **בב"י** הובא **שהתוס'**, **בה"ג ורשב"א** כתבו **כרא"ש** והטעם משום שיוצא הדם ע"י מליחה כצלי ולכן חשיב מליח כרותח, **והרמב"ן** כתב ששיעור צליה כהילוך מיל והיינו סמך לרמב"ם. **דייק ב"י** שמשמע ששיעור מיל מועיל לשור שלם כלחתיכה קטנה- דלא פלוג רבנן, אמנם **בהגהות אשיר"י** כתב שהכל יחסי- היינו שיעור השהיה ביחס לגודל החתיכה, וכ"כ **אור זרוע ושערי דורא** . **בתרומת הדשן** כתב שכן מרגלא בפומא דאינשי לשהות במשך שעה אחת, **וכתב ב"י** שזה **כאו"ז ושע"ד** שכיון שאין יודעים להעריך באופן יחסי – קבעו העולם שיעור קבוע והינו שעה- **ופסק ב"י** שלכבוד שבת או אורחים וכן בשעת הדחק יש לסמוך על הרמב"ם היינו שיעור מיל כמהלך אדם בינוני. **דרכי משה** כתב **שאו"ה** כתב לסמוך לכתחילה על הרמב"ם לצורך אורחים ושבת .

שו"ע : שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל שהוא כדי שלישית שעה בקירוב.

רמ"א : ועל זה יש לסמוך כדיעבד או אפי' לכתחילה לכבוד אורחים או לאורך שנת, אבל בלאו הכי- המנהג לשהות במליחה שיעור שעה ואין לשנות.

בשיעור מיל : **י"א** דהוי ח"י דקות והיינו דעת **השו"ע**, **תרוה"ד**, **רמ"א**, **ש"ך** ועוד, אמנם **י"א** דהוי כד' דקות והוא דעת **הפר"ח** ועוד, לכן כתב **בהליכות עולם** (שם, ע"מ עזי) לכתחילה יש לחוש ולהחמיר, ובדיעבד יש להקל אף בח"י דקות. אם טעה והדיח הבשר קודם שעבר שיעור מיל ונזכר בדבר- רשאי לחזור ולמלוח הבשר שנית להשלים שיעור מיל בצירוף שהייתו הראשונה, ואם שהה במלחו יותר מחצי שעה והודח- מותר לכתחילה לבשלו. אם מלח הבשר כראוי ולאחר שהודח נסתפק אם שהה במלחו כשיעור מיל- אם לא בישלו טוב לחזור ולמולחו שוב בהשלמה לשהיה הראשונה לשיעור מיל, ואם כבר בושל- שרי מדין ס"ס עי"ש.

בבא"ח כתב **כרמ"א**, (שם, טהרות, יז) **ובהליכות עולם** (ח"ו, ע"מ כט"ו) כתב לכתחילה ישהה את הבשר במלח במשך שעה, ואם השעה דחוקה לו סגי בחצי שעה, ובדיעבד כל ששהה במלחו שיעור מיל, היינו ח"י דקות- שרי. בגדר לכבוד אורחים דשרי- עיין **בבא"ח** שם.

בבאר היטב הביא **בבא"ח** שם. **גדר דייעבד שהובא ברמ"א** : היינו כגון אם הודח אחר ששהה שיעור מיל וכבר נתבשל. **סימן** לשיעור מיל לענינו- וסימנך 'במלח תמלח' במלח גימטריא מיל.

סעיף ז'- פעולות לאחר המליחה

הדחת הבשר :

בגמ' חולין קיא. אמר שמואל מדיחו יפה יפה .

כתב ה**טור** דאחר ששהה שיעור מליחה- ידיחנו ב' פעמים, הראשונה להעביר המלח והדם, והשניה להעביר לחלוחית המים שנשארו בו, ב"י הביא שכ"כ רא"ש ומרדכי וילפינן מהגמ' דלעיל- וכ"כ הגהות מימוניות וסמ"ק, ובדיעבד- אף פעם אחת סגי.

הגהות אשיר"י כתב להדחיו ג' פעמים והטעם השתים כדלעיל והשלישי כדי לטהר המים שנגעו בראשונים וכ"כ ריב"א, ומיהו בדיעבד אם לא הדיח הבשר אלא ב' פעמים- שפיר דמי, **דרכי משה** הביא שכ"כ או"ז. **ובשע"ד** פסק לכתחילה להדיח ג' פעמים, ובדיעבד ניתן להקל אף אם הדיחו רק פעם אחת- וכ"כ או"ה, **ולא כאגור** שכתב שפעם אחת כלא נרחץ דמי. **רמ"א פסק כאו"ה** ולא כאגור שכתב שפעם אחת כלא נרחץ דמי, וכן **רמ"א פסק כאו"ה ושע"ד** לכתחילה ג"פ ובדיעבד בפעם אחת סגי וכדלקמן.

ב"י סיים כדברי **הרמב"ם** שלא הזכיר כמה פעמים יש לרחוץ אלא כתב 'מדיחו יפה יפה עד שיצאו המים זכים'. **שו"ע** פסק להדיח פעמיים כדלקמן.

עוד כתב **בדרכי משה** בשם הר"ן דיכול להדיח אף במי פירות.

הדחת הכלי ודין ניפוץ:

בגמ' חולין קיג. רב דימי מלח במלחא גללניתא ומנפץ ליה.

ב"י הביא **הרמב"ם והגהות מימוניות** למדו מכאן שצריך **לשטוף** את הכלי בין הדחה להדחה, ולשיטתם אם לא ידיח הכלי – הכלי יאסר מהמלח הטמא שהרי דם חשיב כרותח, לכן יקח מעט בשר והרבה מים עד כדי כך שהמים יהיו ראויים לשתיה עם מלחם **אן שידית הבשר** באוויר (והוא כעין ניפוץ כלומר פעולה המתייחסת בבשר ולא בכלי) ואז יכניסנו לכלי ההדחה, ושוב בסיום ההדחה ישטפנו באוויר- וזו חומרא, אמנם **שיטת הר"ן** כתב **שלא היה מדיחו אלא מנפץ המלח מהבשר** (וה"מ במלח גס, אך דק לא- מפני שאינו מתנפץ יפה, **ורש"י** כתב שדוקא בדק אין צריך לנפץ שהרי היא נתכת יפה אלא שבגס צריך לנפץ כיוון שהדם נבלע בה, וכ"כ **מרדכי**).

רשב"א כתב **לנפץ** המלח לפני שנותן בכלי ההדחה, שהרי אם ישים החתיכה במלחה בכלי עם המים – המים שוברים כח פליטת הבשר ואזי הדם שנשאר על פניו חוזר ונבלע עם המלח שעומו בכלי, לכן ינפץ המלח מהבשר, (**עוד הסיק** שלכן עדיף למלוח במלח גס שבניפוץ מעט נופל ואז רשאי להדיחה בכלי עם מעט מים, ואם מלח עם מלח דק – ישפשף הבשר היטב כדי להסיר המלח הנדבק בו בחוזק ורק אז יתן הבשר בכלי להדחה).

טור כתב **גם לשטוף** הכלי בין הדחה להדחה **וגם לנפץ** מעל הבשר את כל המלח שעליו או ישטוף הבשר במים כדי שלא ישאר בו מים. והביא **הרשב"א** שלכן עדיף למלוח במלח גס כי נושר במהרה, **ולרש"י** דוקא הדק אין צריך ניפוץ כלל כי לא נשאר עליו המלח הדק – **להלכה כתב הטור** בדיעבד אפי' לא נופץ/נשטף הבשר או לא נשטף הכלי – מותר בין במלח גס בין במלח דק, והטעם כי המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשיב כרותח לאסור הבשר. **וכן פסק הב"י** שהרי אם לא כך בגמ' היו מציינים ואוסרים בדיעבד.

סדר נתינת המים בכלי ושימת הבשר בו:

הביא **הב"י** שכתוב **בהגהות אשיר"י** **לתת מים תחילה בכלי ואח"כ הבשר**, ומ"מ אם לא עשה כן – שרי, **וראבי"ה** כתב שכאשר המלח נתמלא בדם כבר פסק כח רתיחת המלח ולא אמרינן מליח כרותח והוה ליה כצונן- וא"כ שרי לשים

לכתחילה הבשר ואח"כ המים בכלי, וכתב דמ"מ מנהג כשר הוא לתת המים תחילה ואח"כ הבשר, ובשערי דורא כתב הטעם שראבי"ה מקל כיון דהוי זמן מועט ששוהה הבשר המלוח בכלי, ועוד כבר שהה שיעור מליחה בכלי מנוקב או על הדף, דרכי משה הביא שגם או"ה, מרדכי ועוד פוסקים כתבו שנהגו העולם להתיר בשעה מועטת כזו שעוסקים בהדחה.

שו"ע : קודם שיתן הבשר בכלי שמדיחו בו- ינפץ מעליו המלח שעליו או ישטפנו במים, ואח"כ יתן הבשר בכלי שמדיחין בו וידחינו פעמיים, וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה.

רמ"א : ויש אומרים שצריך להדיח הצקר ג' פעמים- והכי נוהגין לכתחילה, על כן יטפנו או ינפץ המלח מעליו וידחינו צ' פעמים דזה הוי כהדחה ג' פעמים או ישים המים תוך הכלי ואח"כ יניח צו הצקר וידחינו ג' פעמים- והכי נוהג. ולכתחילה יתן מים הרבה כהדחה ראשונה כדי שיצטלו כח המלח שצביר. מותר להדיח הצקר צמי פירות ואין צריך מים.

בבירור הרמ"א : שכתב 'וי"א שצריכים הדחה ג"פ' לכאורה גם השו"ע כתב כן ומה בא להוסיף? ט"ז כתב שמה שכתוב "או ינפץ" הוי ט"ס וצ"ל "וינפץ" כלומר ג' שטיפות וניפוץ הוי כהדחה ג"פ והוא חומרא על השו"ע, הש"ך פירש שלשיטת הרמ"א בעינן שטיפה ביד או ניפוץ ועוד ג' הדחות, אך לשו"ע כשעושה זאת ביד אי"צ ניפוץ או שטיפה- וסגי בב' הדחות בלבד.

לגבי מי פירות: ש"ך וט"ז הבינו שאף בהדחה שלפני מליחה מהני וצ"ע, שו"ת רמ"א ובית הלל אוסרים זאת בהדחה ראשונה, ובפת"ש הביא שרדב"ז מתיר.

בא"ח (שם, יח') כתב לנפץ המלח מהבשר או ישטפנו במים שאוחזו באויר ואח"כ ישים הרבה מים בכלי ההדחה לבטל כח המלח ואחר שיניח הבשר בכמים שבכלי ידינו שלוש פעמים ובין הדחה להדחה ידיח הכלי, בדיעבד אם לא ניפצו ולא שטפו- מותר כיון שהמים שבכלי מבטלים כח המלח ואפילו הם מועטים, אמנם בהליכות עולם (שם, ע"מ פה") כתב שינפץ הבשר ואח"כ ישימנו בכלי ההדחה וידינו פעמיים, ודי בכך.

סעיף ח'- בדיעבד אם לא ניפץ המלח שעליו ולא שטפו

טור כתב דמיהו בין אם נמלח במלח גס או במלח דק ולא נפצו או לא נשטף במים תחילה – מותר דהמים מבטלים כח המלח ולא חשיב מליח כרותח לאסור הבשר.

לעיל הבאנו בעניין סדר נתינת המים והבשר לכלי: הביא **הב"י** שכתוב **בהגהות אשיר"י** לתת מים תחילה בכלי ואח"כ הבשר, ומ"מ אם לא עשה כן- שרי, **וראבי"ה** כתב שכאשר המלח נתמלא בדם כבר פסק כח רתיחת המלח ולא אמרינן מליח כרותח והוה ליה כצונן- וא"כ שרי לשים לכתחילה הבשר ואח"כ המים בכלי, וכתב דמ"מ מנהג כשר הוא לתת המים תחילה ואח"כ הבשר, ובשערי דורא כתב הטעם שראבי"ה מקל כיון דהוי זמן מועט ששוהה הבשר המלוח בכלי, ועוד כבר שהה

שיעור מליחה בכלי מנוקב או על הדף, **דרכי משה** הביא שגם **או"ה**, **מרדכי** ועוד פוסקים כתבו שנהגו העולם להתיר בשעה מועטת כזו שעוסקים בהדחה - **ברמ"א** הכא מביא טעמים אלו להתיר בדיעבד .

דרכי משה כתב שכן **בב"י** כתב להתיר בדיעבד בין נתן מים מועטים או מרובים בכלי- ולא **כמהרי"ו** שהחמיר אם נתאדמו המים. **או"ה** כתב להתיר בדיעבד- וכ"כ **תרוה"ד** ו**מהרא"י**.

שו"ע : אם לא ניפץ המלח שעליו ולא שטפו – אין לאסור כי המים שבכלי מבטלים כח המלח.
רמ"א : ו**אפי'** המים מועטים- מכל מקום מבטלים כח הציר, ויש מתירין **אפי'** לא היו מים כלל בכלי והניח בו הצקר- לאין לחוש בצעה מועטת כזו שעוסקין בהדחת הצקר, ויש לסמוך עליהו.
ואין לחוש בכל זה רק בהדחה ראשונה, אצל לאחר הדחה ראשונה אין לחוש. ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כקר או טריפה או חולצת. ואם היה מעט מים בכלי שמצטל כח המלח שאינו חסוד עוד כרותח **אפי'** הכלי חולצת או הטריפה מלולכך עדיין צאיסור- מותר .

ש"ך כתב דלאו דוקא מים שבכלי מבטלים כח המלח ואז לא חשיב כרותח אלא **אפילו ציר**, אך אם הוי רק מיחוי דם של איסור גרידא- אין מבטל כח המלח ואזי חוזר המלח ונבלע בבשר ואסור עכ"פ כדי קליפה .
בדעת הרמ"א : שהתיר **אפי'** בלא מים מדין דהוי שעה מועטת- העיר **הש"ך** דאם נמצא מוהל בקערה- שרי בזמן מועט, אך אם נמצא ציר- נאסר מיד.

בסיפא דרמ"א שהתיר **אפי'** יש לכלוך איסור ממש בכלי: והעיר **הט"ז** שבכה"ג צריך שיהיה מעט מים, ו**רש"ל** פוסק דאף אם הכלי חולבת ויש שיורי מאכל חלב **אפי'** לח- שרי אפי"כ נשתייר בו לכלוך חלב ממש. **ש"ך** כתב שאם הכלי לא מלולכך, **אפי'** שהוא בן יומר- שרי .

סעיף ט'- אם נתבשל הבשר בלא ההדחה שאחר המליחה

טור כתב שאם נתבשל הבשר בלא הדחה שלאחר המליחה- צריך שישים כנגד המלח ולא כנגד כל החתיכה (ואף לא רק כנגד הבליעה כמו שיבואר בהמשך) .

ב"י הביא שכ"כ **בהגהות מיימוניות** וכ"ה **בסמ"ק** והטעם הוא כיון שרואים את המלח כולו כדם ואמרינן חני"ן על המלח שהוא נעשה כחתיכת נבילה ולכן צריך לשער שישים כנגד המלח ולא רק כנגד הדם הבלוע בו (והיינו לשיטת **ר"ת** ולא לשיטת **רבנו אפרים** דס"ל שאין אומרים חני"ן בשאר איסורים- ומ"מ **בשו"ע** פסק ג"כ **רבנו אפרים**, אך כתב לשער כנגד המלח ולקמן יבואר טעמו) .

מהר"ם (וכן הובא **בדרכי משה** בשם **או"ז** ו**שע"ד**) כתב להתיר כאשר נתבשל במלח בלא הדחה בדיעבד- והטעם דס"ל כי בכל חתיכה יש שישים כנגד הדם שעליה, אמנם **רבנו שמשון מקוצי** החמיר בדבר, והביא דברי **דרכי משה** שלא פסקין כוותיה- ולכן אין להתיר אלא בגונא שיש עוד דברים בקדירה המצטרפים לבטל הדם דלא אמרינן שיש בחתיכה שישים כנגד דם שעליה, וכ"כ **או"ה**. (**דרכי משה** הביא **מרדכי** דמסתפק לאוסרו **אפי'** שם הבשר שנמלח ולא הודח בכלי שני דיס"ב- וכ"כ **באו"ה** וכתב דנוהגין לאוסרו, ואע"פ דבעלמא כל"ש לא מבשל- הכא בצירוף המלח יש להחמיר). **ב"י** הביא הדעות המתירות.

בשר יבש:

ב"י הביא שראב"ן וריב"א מתירין בשר יבש שנתבשל בלא הדחה בדיעבד- שהרי טעם הדחה בתרייתא להעביר הדם מעליו וא"כ זה כבר יבש ואין עליו דם וכ"כ **מרדכי** וה"ר **אליעזר**, אך ה**רוקח** כתב לאסור. גדר המים שבהם מדיחים ההדחה בתרייתא: **בב"י** עוד כתב בשם **ריב"א** כשמדיחים בשר יבש מהמלח שעליו – נזהרין שלא תהיה היד סולדת בו- ומ"מ בדיעבד יש להתיר. **דרכי משה** הביא **שב"י** פסק כדעת רה"פ להתיר בדיעבד, אך **או"ה** כתב לאסור אף בדיעבד. **ודרכי משה** לשיטתו כתב דהמיקל לא הפסיד ועיי"ש טעמו. עוד כתב **בארוך** שטוב להדיח במים פושרים מאשר צוננים. **ב"י** הביא **מרדכי** שכתב שאסור לשרות בשר יבש מלוח במים כדי למתק הבשר, אלא קודם ידיחינו ממלחו- מ"מ בדיעבד מותר, והטעם דיש שישים כנגד המלח הבלוע מדם. **כתב ב"י** שכל דין בשר יבש היינו **לשיטת אשכנזים** שמולחים ומייבשים בלא הדחה עם מלחו, אך **לספרדים** הרי אחר המליחה מדיחין אותו ושוב מולחים שנית ורק אז מיבשים- וודאי שכיוון שהודח כבר הרי שרי אף לאוכלו כך במליחתו השנית.

שו"ע: בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה – צריך שיהא בו שישים כנגד המלח שבו.

רמ"א: וכל הקדירה מלטרף לשישים, ואם יש בקדירה כ"כ כמו החתיכה שנמלח ולא הודח – הכל פרי דולאי איכא שישים נגד המלח שעל החתיכה, דהחתיכה עצמה דולאי היא לשישים כנגד המלח שעליו. ואי ליכא שישים בקדירה נגד המלח, אפי' לא הוּסַ רק ככלי פני – הכל חסור למאחר שיס שם מלח ולירי אפי' ככלי פני מתבטל. ובשך יבש יש להתיר אפי' ככלי ראשון – דולאי יש שישים כנגד המלח שעליו מאחר שכבר נתיבש, אבל לכתחילה יזהר אפי' בבשר יבש שלא לבטלו או להדיחו במים שהיס"ב בלא הדחה אחרונה. וכל זה מייירי שלא הודח באחרונה כלל, אבל אם הודח רק פעם אחת ונתבטל כך – מותר, דבדיעבד סגי ליה בהדחה אחת באחרונה. מלח שמלחו בו פעם אחת – חסור למלוח בו פעם שנית, וכ"ש חסור לאכול בו המלח אחר שמלחו בו.

ט"ז כתב דלא אמרינן כל החתיכה נעשית נבילה כיוון דאין זה איסור דבוק שהרי כאשר הבשר עם המלח שעליו בא לקדירה- נמס המלח מן הבשר, וכ"כ **ש"ך**, אמנם **באר היטב** מביא **שהשל"ה הקדוש** פסק לעצמו לחומרא **כרש"ל** לשער כנגד כל החתיכה. **רש"ל** כתב להצריך שישים – כנגד החתיכה, והב"ח דחה דבריו- ואין להקשות דהרי המלח הוי מילתא דעבידא לטעמא וא"כ גם באלף לא בטיל אלא **י"ל** שדווקא אם גוף האיסור עביד לטעמא זה הדין, אך הכא אין המלח אסור מחמת עצמו אלא מחמת הדם והדם אינו עביד לטעמא.

ט"ז כתב דהטעם לשער נגד המלח ולא רק כנגד הדם הבלוע – דאמרינן חני"ן, והקשה הש"ך שלכאורה **השו"ע** **כרבנו אפרים** וא"כ לא אמרינן חני"ן בשא"ס- ותירץ דלשו"ע לא מדין חני"ן אסרינן המלח אלא דלא ידעינן לשער כמה דם בלע המלח לכן בעינן שישים כנגד כל המלח, **ועוד כתב הש"ך** שלא דוקא כנגד המלח אלא אף נגד לחוחית דם וכן מלח שעליו מבחוץ.

ט"ז העיר דהקדירה עצמה אינה מצטרפת לבטל המלח אלא דוקא התבטיל והרטב שבקדירה.

בא"ח (שם, כ') כתב שבשר שנמלח בלא הדחה אם יש שלשים כנגד המלח שרי כיון שבחתיכה עצמה יש שלשים כנגד המלח והיינו כרמ"א (וביאר הבא"ח שלא תמיד יש שלשים בחתיכה כנגד המלח אלא צריך לראות לפי העניין), **בהליכות עולם**

(שם, ע"מ קד'-קה") כתב שאם לא הודח ואין שיעור בקדירה שלושים- שרי להוסיף ולהרבות ירקות וכד' בקדירה כדי שיהיה שישים ויבטל המלח והטעם כיון דמותר לבטל איסור דרבנן.

לגבי כלי שני: רמ"א הכא החמיר לכתחילה (ואע"פ ש"ל לרמ"א שכל"ש אינו מבשל- הכא חמיר טפי כיון שיש בו מלח וציר מחמירין אף בכל"ש), הש"ך העיר שמהרש"ל התיר בדיעבד, אמנם להלכה כיון דאו"ה ורמ"א כתבו לאסור – יש להחמיר במקום שאין הפסד מרובה, וכ"כ בא"ח (שם, כ') והוסיף דאם אין היס"ב- יש להתיר אפילו בהפסד מועט. ט"ז כתב כרש"ל להקל כיון דהוי מילתא דרבנן.

להניח בשר שור שאינו נמלח כלל בכל"ר שיס"ב: מסקנת הט"ז להתיר, וכ"כ במהרש"ל.

מלח שמלחו בו: רמ"א כתב שלא ימלחנו בשנית- והעיר בש"ך שבדיעבד שכבר בישלן במלח זה – מותר, ולפר"ח אפילו מלח בו פעם שניה- בדיעבד שרי לבשלן כך (לש"ך ידיחנו ואז יבשלנו). בא"ח (שם, כא') פסק כש"ך (וכ"כ בהליכות עולם שם, קו') הכא וכתב שכחוזר למולחו ימלחנו לבדו ולא עם שאר בשר שמחוסר מליחה.

פת"ש הביא בשם חמודי דניאל שמלח של העריני"ג שהתייבש – אסור למלוח בו, ובשבות יעקב כתב שמי הדחת בשר שנשפכו על מלח – שרי לכשיתייבש המלח למלוח בו.

סעיף י'- גוי הניח הבשר בקדירה ולא יודעים אם הדיחו קודם לכן

ב"י הביא ג' דעות במקרה בו יש גוי או גויה משמשים בבית ישראל ושמו הבשר בקדירה ולא ידעין אם הדיחוהו אם לאו :

א. דעת הסמ"ק וז"ל; – נאמנין במסל"ת, וכ"ש אם יודעים בטיב יהודים.

ואם יש שם נער או נערה שיודעין בטיב הדחה או יוצא ונכנס – מותר משום דמירתתני ועוד י"ל דלנקיותא קפדי הגויים. הקשה הב"י לכאורה בגמ' ב"ק קיד: אמרינן דאין גוי נאמן אלא לעדות אשה בלבד ועוד מה מועיל אם יודע בטיב יהודים. ועוד לשיטת הסמ"ק התיר במסל"ת ברישא אך בסיפא תלה בטעם שיש נער ומירתת- ולכאורה כבר התיר מבלי זה התנאי? - ותירץ הב"י הטעם שסמכינן הכא אמסל"ת כיוון שיש לו חזקה דקפדי אנקיותא א"נ הגמ' שאמרה שאין נאמן אלא לעדות אשה- היינו בדאוריתא אך בדרבנן נאמן גוי במסל"ת, וכשיטת תרוה"ד. והאי דרבנן הוי דמליח כרותה והי דם שבישלו ואינו עובר עליו כבגמ' מנחות כא. (דרכי משה כתב שהרי הוי דרבנן בלאו הכי – שהרי מבושל הוא לפנינו).

לעניין יודעים בטיב יהודים הסברא היא שמסתמא אינם ישנו ממנהגם ולכן כ"ש שמסל"ת וגם יודע בטיב יהודים נאמן טפי.

ומה שכתב הסמ"ק ואם יש נער וכו' – היינו אפי' בלא מסל"ת שרי מצד דמירתת ובעינן שידע בטיב מנהג ישראל ואז מירתת מלשנות ממנהגם, שהרי אם מירתת ולא יודע מנהג ישראל הרי שמירתת אך לא יודע מה לעשות כדבעי.

דרכי משה העיר בשם או"ה שאם הגוי חצוף ולא נוטל רשות מישראל ועושה ככל העולה על רוחו- אין טעם המירתת מהני ואינו נאמן, דהא חזינן שאינו מירתת.

ב. דעת הסמ"ג לא להתיר במסל"ת בלבד, אמנם בצירוף שאם יודע מנהג ישראל וגם מירתת כאשר יש ישראל דנכנס ויוצא ואפי' קטן מתיר ועוד דקי"ל דקפדי אנקיותא.

ב"י הקשה על סמ"ג דאמאי בעינן תרתי? הרי טעמא דמירתת הוי בגמ' ע"ז סט. דתנן המניח נכרי בחנותו וישראל יוצא ונכנס – מותר אע"פ שאין הגוי מסיח כלל משמע שמותר, ומאי שנא הכא- ותירץ הב"י שלסמ"ג עיקר ההיתר מצד

דמירתת הגוי ועוד שאנקיותא קפידי ולכן סמכינן עליו- אך מצד המסל"ית אין נאמן בלאו הני- ורק כיוון דהוי תרי טעמא דלעיל שרי (וע"ע **בב"י** בדעת סמ"ג לחלק בין קטן לגוי ומסקנתו ועיי"ש – ודי בזה) .

ג. **דעת ריב"א** – לא סמכינן אטעמא דמירתת אלא במקום דליכא למיקם עליה דמילתא **כבגמ' ע"ז** שם- לכן לשיטתו שרי רק בטעימת קפילא והיינו לא נאמן הגוי בשום אופן .

הטור הביא דעת **הסמ"ק** ברישא וכתב דיש אוסרים והינו דעת **הריב"א** באופן פשוט. (ולב"י כוונת **הטור** שכתב אוסרים בלשון רבים היינו גם **סמ"ג** שמסכים עם ריב"א בחדא ופליג עליו בחדא ולכן שתייהם אוסרים עניין המסל"ית) .

דרכי משה כתב שדעת הטור להתיר כסמ"ק מדלא פירש דעת האוסרים- **וכן פסק ב"י** וכן פסק **דרכי משה** להלכה, ולא **כאו"ה** בשם **הר"י מאורליינש** שכתב להתיר במסל"ית וקפדי אנקיותא ואף בלי מירתת- ואין כן דעת הפוסקים.

שו"ע : גוי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ואין ידוע אם הדיחו, אם יודע הגוי מנהג ישראל – סומכין על דבריו אם היה שם ישראל יודע ונכנס או שום קטן בר דעת. **רמ"א** : וזחד מיניהו סגי או צמסל"ת שהדיחו יפה או שיקראל אפי קטן יולא ונכנס למרתת – הואיל ויודע מנהג ישראל, מיהו אם מיחה לגוי שלא ידוהו והוא עבר על דבריו – אסור להא חזינן שאינו מרתת ואין לסמוך גם כן אדבריו.

ש"ך כתב **שהשו"ע כסמ"ג** דמסל"ית לא מהני- שהרי על כך גם סמ"ג וגם ריב"א מסכימים וחולקים על הסמ"ק, אמנם על מירתת רק ריב"א חולק ואילו סמ"ג וסמ"ק מסכימים לכן רק אם הוי תרתי לטיבותא גם יודע בטיב מנהג ישראל וגם מירתת שרי לשו"ע אן שסברת השו"עשלא פסק **כסמ"ק** מצד דלהלכה מסל"ית לא נאמן אף בדרבנן והיינו **כשו"ע קל"ז, ו'** .

אמנם כתב הש"ך שרמ"א הבין בשו"ע- דס"ל שמסל"ית מהני והיינו **שהשו"ע שפסק כסמ"ק** שהרי כתב "וסומכין על דבריו לכן כתב רמ"א דבחד מיניהו סגי הינו או מסל"ית או מירתת כסמ"ק. (וכך ביאר **הש"ך**) .

הקשו האחרונים (ב"ח, והובא בש"ך וט"ז) היאך שייך מסל"ית אם יודע בטיב מנהג ישראל הרי אם יודע הדבר כבר לא שייך לומר בהוי לפי תומו!

ש"ך תירץ דהכא לא יודע ששואלים אותו אלא אמר לאחרים בסתמא , **והט"ז** הוסיף דלכן אם יודע בטיב ההלכה הוי לטיבותא טפי לומר שעשה מה שאדונו נח לו- אם כן 'לפי תומו' מתפרש כאן היינו שסיפר דברים אחרים ומהם שמענו על זה ולא ששאלנוהו על הדין כמובן.

פת"ש הביא **נוב"י** לבאר **הסמ"ק** וכך ביאר שיש כאן ג' היתרים- וכל אחד היתר בפני עצמו : **א.** מסל"ית. **ב.** יודע המנהג והיינו רגלים לדבר ונאמן. **ג.** מירתת כשיש תינוק יוצא ונכנס.

בהליכות עולם (שם, ע"מ פה') גוי משמש בבית ישראל והוי ספק אם מלח יש אוסירם ויש מתירים לכן יוסיף מרק וירקות בכדי לבטלו בשישים ושרי לעשות זאת כיון דהוי ספק איסור דרבנן, וכל איסור דרבנן שנתערב שרי לבטלו.

ט"ז הורה לאישה שבישלה בשר ושכחה אם מלחה להיתרא וטעמו כיון דהוי ספק דרבנן, ואע"פ די"ל אוקמא על חזקתו שלא נמלח- יש לתרץ ולומר דרוב פעמים מולחים, ורוב וחזקה – רוב עדיף ועי' **בנקודות הכסף** שחלק עליו וכתב לאסור.

בא"ח (שם יט') כתב שאשה ששכחה אם מלחה או לא- יש לאסור מספק, אמנם יש מתירים בהפסד מרובה- מיהו אם זוכרת שמלחה רק לא זוכרת אם משתי צדדים וכד'- שרי אף בהפסד מועט, אמנם **בהליכות עולם** (שם, ע"מ פט') כתב להתיר אף בלא הפסד מרובה.

סעיף י"א- בשר שנתבשל ללא מליחה

כתב הטור שבשר שנתבשל בלא מליחה- צריך שיהא בקדירה שישים לבטל כל הבשר ואז הכל מותר. וי"א שבכל אופן הבשר אסור לפי שנתבשל בדמו- והרא"ש התיר.

ב"י הביא הטעם להתיר ברא"ש: לפי שהדם שנפלט נתבטל בשישים, ואף אם נשאר בו מקצת הדם – הוי דם האיברים שלא פירש. ולא שייך הכא אפשר לסוחטו אסור כיוון שלעולם לא נאסר הבשר- שהרי הדם שלא פירש מותר, ומה שפירש – האש שורפו דומיא דצלי, ועוד הכא בבישול הדם שיוצא מיד מתבטל במים ולא כמו בצלי שעד שנשרף נוגע בבשר וא"כ קיל טפי וכן התיר רשב"ט- וכ"פ שו"ע לקמן.

הגהות מיימוניות כתב לאסור- והביא **דרכי משה** שכך כתבו **שע"ד** בשם **מהרא"י** וכ"כ **באו"ה**, וכ"פ **בראב"ן**.
באורחות חיים כתב שאם הוי בערב שבת – התירוהו משום דוחק משני טעמים: **א.** המים רותחים הוי כחליטה. **ב.** **לראב"ד** בשר שלא נמלח משערים אותו במאי נפיק מיניה- ודבר מועט הוא ומתבטל בשישים.
ובדרכי משה למד מאורחות חיים שבערב שבת יש להקל ולהתיר חתיכה זו בשישים ויסמוך על המתירים דהוי שעת דחק- וכ"פ **רמ"א** לקמן.

ר"ש משאנץ אסר תרנגולת שחוטה שנפלה במחבת רותחת אע"פ שיש שישים- מ"מ הכבד ובני מעיים הוי כגון דמנחי בדיקולא דמיא ודם הנפלט מהם נבלע בתרנגולת ולא יצא- ודמי לכחל שהוא עצמו אסור).
דרכי משה הביא **או"ה** שחתיכה שלא נמלחה כראוי – דינה כלא נמלחה ואע"ג שהיא עצמה אסורה אפי' בדאיכא שישים, מ"מ אם נתערבה באחרות – מתבטלת ברוב, ואע"ג דהוי חלה"ב- והטעם הוא כיוון דאין איסורה מעצמה אלא מדם הנבלע בה.

שו"ע: בשר שנתבשל בלא מליחה- צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד אותו בשר ואז מותר הכל. **רמ"א**: וי"א אוסרים אותה חתיכה אפי' בלאיכא שישים כנגד החתיכה- והכי נהוג אם לא ללורך כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים דאז י"א לסמוך אלדברי המקילים. ואם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי – דינה כאילו לא נמלחה כלל. וכן בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה אף אם נמלח – דינו כאילו לא נמלח, ואם נתבטל- לריך שישים כנגדו.

ש"ך וט"ז? כתבו הטעם דבשו"ע בעינן שישים כנגד הבשר ולא רק כנגד הדם הבלוע – כיוון דלא ידעינן כמה דם נפיק מיניה. העיר **ש"ך** בשו"ע דאף לא נתבשל לגמרי אלא רק שמוה בקדירה שיס"ב- חשיב כבישול, **וכתב הש"ך** דההיתר ברמ"א קאי אף במקום הפסד מרובה.

בא"ח (שם, כג') כתב שאם נשפך התבשיל וספק אם היה בו שישים- יש לאסור, **אמנם בהליכות עולם** (שם, קכז') כתב שאם אין שישים כנגד החתיכה מותר להוסיף מרק וירקות בתבשיל בכדי לבטל החתיכה בשישים ואזי כל התבשיל מותר ואף החתיכה, ואם נשפך מהתבשיל ואי אפשר לדעת אם היה שישים כנגד החתיכה או לא- יש להתיר מספק כיון דדם שבישלו הוי דרבנן א"כ הוי ספק דרבנן ולקולא.

הטעם לאסור: הביאו **הש"ך והט"ז** מצד דנתבשלה החתיכה בדמה ולא מצד חנין, **וש"ך** הוסיף דהרוטב מבלבל טעם החתיכה וגורם שהדם שבתוכו פורש ממקום למקום, ולמתירים הטעם הוא דמה שפירש – נתבטל בשישים, ומה שלא פירש-הווי דם האיברים שלא פירש ומותר, כ"כ **ט"ז**.

פת"ש הביא **אגודה** שכתב בשם רבו להתיר לבשל בשר בלא מליחה בחמי טבריא וע"י **בהגהות והערות** הטעמים להתיר. **פת"ש** בשם **ברכי יוסף** כתב **שי"א** שאם נתן חתיכה זו שלא נמלחה למים רותחים הווי כחליטה ומותר בדיעבד אף בלא שישים – וסיים **הברכי יוסף** שאם ברור שהמים היו רותחין מאוד והווי שעת הדחק כגון ע"ש – יש להקל, וכ"כ **בא"ח** (שם, כג'), **ובהליכות עולם** (שם, ע"מ קלה') כתב שבדיעבד אף בלא הפסד מרובה יש להתיר.

עוד בפת"ש שומן שלא נמלח ובושל – כתב **תו"ח וש"ך** לאסור אם לא שיש שישים כנגדו, וכ"כ **בא"ח** (שם, כג'). **בט"ז** כתב שתרנגולת שהיא חלולה יש לחוש שמא פירש הדם ממקום למקום לכן אף בהפסד מרובה אין להתיר – וכ"כ **תו"ח**, אמנם **בבאר היטב** הביא **פ"ח ונקוה"כ** שכתבו להתיר אף בתרנגולת.

גדר 'לא נמלח כראוי' ברמ"א: **לאו"ה** כגון שלא שהתה שיעור מליחה, וכן כגון שנמלחה רק מצד אחד – אך **ט"ז** כתב שברמ"א התיר בדיעבד בגונא שנמלחה רק בצד אחד – לכן הכא שאוסר ה"מ רק בגונא שלא שהתה שיעור מליחה. בשר ששהה ג' ימים בלא הדחה ולא נמלח: **רמ"א** כתב דאף אם ימלחוהו אח"כ – דינו כלא נמלח ובעיני שישים כנגדו, **וש"ך** כתב דהחתיכה עצמה אסורה, **ובבאר היטב** הביא **ר"ש הלוי** שבגונא של הרמ"א אם נתערב בשאר חתיכות שנמלחו כדבעי ונתבשלו יחד – כולם מותרות.

פת"ש הביא **בית יעקב** שכתב שבשומן אווזות שלא הודח ג' ימים – יש להקל, **והנוב"י** אסר והחמיר מאוד עיי"ש – וכן **רעק"א** אוסר, וע"ע **בפת"ש**.

מליחה בסוכר: **בא"ח** (שם, כב') כתב שאין למלוח אלא במלח בלבד וכן כתבו **רוב הפוסקים**, ולא כמו שלמדו **בהלכות קטנות** להתיר, וכן לא כספר **עיקרי הד"ט** שהתיר, ויש שהתירו בדיעבד ועיין **בהליכות עולם** (שם, ע"מ קיד' ובהערה) שכתב שכל **האחרונים** דחו דברים אלו בשתי ידים ואף בדיעבד אין להתיר. לגבי הכלים שמלחו בהם בשר בסוכר: **הבא"ח** (שם, שם) אסר אף הכלים כדין בשר שלא נמלח ובישל בקדירה, אך **בהליכות עולם** (שם, ע"מ קיט') כתב להשהות את הכלים עד אחר מעת לעת ואזי שרי להשתמש בהם ללא הכשרה נוספת כדין בשר שנתבשל בכלים בלא מליחה (ההיתר ככה"ג מצד ס"ס – ספק הלכה כראב"ד דאין נאסר אלא הבלוע וא"כ יש שישים ודאי כנגדו ואף אם לא כראב"ד מ"מ ספק אם יתן הכלי טעם במאכל אחר שיתבשל בו ועוד שיש חזקת היתר לכלים ועיי"ש).

סעיף י"ב – בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה

הטור כתב בשם **הגאונים** שבשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה ולכן אין לאוכלו מבושל.

ב"י הביא שכ"כ **מרדכי והגהות מיימוניות**, וכתב **שהתשב"ץ** התיר בשר זה בצלייה שהרי בשר בלא מליחה – מותר בצלייה, וכ"כ **הרא"ש** שהרי הדם שלא פירש מותר, אך לקדירה מוציא דמו ואסור, וכן התיר **או"ז** לצלייה בלבד.

כתב **ריב"ש** שבברצלונה נהגו לאסור בשר זה אף לצלייה – והעיר דהווי חומרא יתירה, ואף כתב להתיר בשר זה לקדירה אם ימלחנו – אילולא שראוי לחוש לדברי הגאונים במקום שנהגו. א"כ התיר הריב"ש לצלותו – וכתב **דרכי משה**

שכתב בתו"ח להתיר לצלותו והוסיף שימלחנו תחילה, ומ"מ אם צלאו בלא מליחה- ג"כ שרי, אמנם העיר שמנהגם לצלות כשאר בשר ואע"פ שיש מקומות שמצריכים ניקור גידי הדם- מ"מ הלכה למעשה התיר מהר"י מולין בצליה בלבד.

בישול אחר הצליה

כתב תרוה"ד (סי' ק"ס) שנראה לו לאסור לבשל בשר זה אחר הצליה- והטעם מדברי הרא"ש שכתב שטעם ההיתר בצלי הוא שלא פולט הבשר דמו, אך אם יבשלנו אף עתה- יפרוש דמו והוי דם האיברים שפירש ואסור דאפשר שהבישול פועל יותר מהצליה שהמים הרתחים מרככים הדם שנתקשה בשהייתו ג' ימים ויפליטו ויצא טפי מאשר בצליה, והביא תרוה"ד ששמע שיש מתירים לבשל אחר הצליה- ושכן המנהג בחלק הארצות מ"מ שמע מרבותיו לאסור. ב"י הביא שע"ד לאסור לבשלו אחר הצליה, וכן כתב דרכי משה בדעת הטור- ולא כאו"ה שכתב להתיר, ופסק ב"י להלכה- דלכתחילה יש לחוש לדברי האוסרים שלא לבשל אחר צליה, מיהו בדיעבד יש לסמוך על דברי המתירים.

שו"ע : בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה ואין לאוכלו מבושל אלא צלי, ואחר שצלאו- לא יבשלנו, ואם בישלו- מותר. רמ"א : ואין להקשות בשר ג' ימים בלא מליחה דחשינן קמא יבשלו.

ש"ך העיר דאסור לבשל הבשר ששהה ג' ימים וכו' ואף אם יתנו במים פושרים כדי שיתעורר דמו לצאת – לא מהני כדי לבשלו אח"כ (אמנם בהליכות עולם (שם, ע"מ רו') כתב להתיר באופן שישרו אותו בפושרין כשעה שלמה שיתעורר דמו לצאת ע"י המליחה ואחר המליחה יתנוהו לתוך מים רותחים דהוי חליטה- ומותר). וצלי שהתירו לאוכלו היינו אף בלא מליחה, ומ"מ לכתחילה ימלחנו קצת כשאר צלי וא"צ לנקרו מגידי דם, אך מחלב שבו לכתחילה ינקרנו. בדעת השו"ע שהתיר בדיעבד אם בישלו אחר הצליה : והטעם כתב ש"ך דתלינן לומר שיצא כל הדם, ומה שנשאר שוב לא יצא גם ע"י בישול- ולא דמי לכבד דשם שרי לכתחילה לבשל אחר הצליה, כיוון דהכא נתייבש הדם ג' ימים ואפשר דהצליה לא הצליחה להוציא כל דמו ואילו הבישול פועל לרככו טפי. בט"ז הובא דהרש"ל אסר אף בדיעבד אם בישלו- וכן הביא בפת"ש תשובת מעיל צדקה שאסר אף בהפסד מרובה, אמנם תשובת רדב"ז כתב שאם הבשר יבושל במים רותחים – שרי אחר צליה, וכתב פת"ש שלעת הצורך- שרי.

עוד כתב הט"ז שבשר ששהה ג' ימים ונמלח ונתערב עם בשר שכעת מולחים אותו – אסור שהרי בולע הדם מהם ואין לומר שהבשר נתקשה כ"כ בהני ג' ימים ואינו בולע. וה"ה בשר ששהה ג' ימים ונמלח שנתערב בשאר בשר שנמלח והודח ועתה בכלי שאינו מנוקב – אסור גם שאר הבשר כיון שמונח בכלי שאינו מנוקב. ומצא בקובץ ישן שאם שהה ג' ימים ונמלח כדבעי והדיחוהו ומלחוהו – מותר לבשלו.

על הרמ"א שכתב לא להשרות בשר ג' ימים דחיישינן שמא יבשלו כן : כ"כ בא"ח (שנה שניה, קדושים, יד') ואם השהה אותו בשוגג ונזכר- יצלנו מיד, כתב בפת"ש בשם חמודי דניאל שכבד וכחל שרי להשהות שהרי ודאי יצלה אותם, ואע"ג שכבד יש לחוש שמא יבשל אחר (קודם) הצליה, מ"מ כל דבר שבדיעבד שרי – לא חיישינן שמא ישכח, וכ"כ בא"ח שם להתיר בכבד וכחל.

ספק אם עברו עליו ג' ימים: **בהליכות עולם** (שם, ע"מ ר') כתב להתיר דהוי ספק ספיקא (שהרי כל דין זה הוא ספק הגאונים) ולקולא ושרי למולחו ולהכשירו ולבשלו.

בשר קפוא: **בהליכות עולם** (שם, ע"מ ר' ובהערה) אפילו שהה עשרה ימים או יותר אין לחוש בו האי חששא שנתייבש דמו בתוכו ומותר למולח ולהדיחו ולבשלו אחר שיפשיירונו, וכ"כ **האגרות משה**, וכן **הגרצ"פ פראנק** ולא כמחמירים. דין הכלים: **בהליכות עולם** (שם, ע"מ רה"י) אם בישלו בשר שנשתהה ג' ימים בלא צליה- הכלים אפילו חרס שרי להשתמש בהם אחר מעת לעת בצירוף חזקת כשרות של הכלים.

סעיף י"ג – אם נשרה הבשר תוך ג' ימים שלא מלחוהו

ב"י הביא בשם **האגור** שכתב שראה **גדולים** מכשירים בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה אם שפכו עליו מים תוך ג' הימים, **והמהדרין** נותנין הבשר בתוך מים באלו ג' ימים כשתי שעות ואז יכול להשהותו עוד ג' ימים כיון שהמים מרככים אותו ואינו מתקשה.

דרכי משה הביא שכ"כ **בנימין זאב** להתיר, וכן **המנהג באשכנז**. **ובאו"ה** התיר אפ"י שריה של שעה, אך אין די לו בהעברת מים בעלמא כמו שעושים בבית הטבחים אא"כ מנוקד מגידי הדם.

אמנם הביא **שמהר"א** כתב שלא נהגו היתר זה של שריה והדחה תוך ג' ימים, ודייק **מהמרדכי** שכתב שמים מטרשי לבשר הינו מחזקים אותו ולכן אסר- מ"מ פסק **דרכי משה** לכתחילה לאסור, אך בדיעבד- יש להתיר כי רבו המתירים, ועוד שהאגור ובנימין זאב בתראי הם, ועוד שראיית המהר"א לאסור – אינה נפסקה להלכה.

בבא"ח (שם, קדושים, טו') כתב שאם יום השלישי לשהיית הבשר חל בשבת- יש מתירים לשרותו במים כדי שלא יאסר אחר השבת ויש מתירים ע"י גוי וטוב שיאמר לגוי שיאמר לגוי לעשות כן ואם הוי הפסד מרובה כגון בעל איטליז וכדומה שרי ע"י גוי בלבד, **ובהליכות עולם** (שם, ע"מ ריד') כתב כבא"ח, והוסיף דאם אין שם גוי- מותר לישראל ליטול ידיו הנקיות על הבשר גדי שלא יאסר.

שריה לאחר ג' ימים

ב"י הביא **הגהות שערי דורא** שכתב שהשריה במים מועילה אפ"י אחר ג' ימים ששהה הבשר- ושכן מנהג **הגאונים**, אמנם **בדרכי משה** כתב שאו"ה הורה דאין לסמוך ע"ז להתיר, וכן משמע מדברי **הטור** דאין תקנה לאוכלו מבושל כה"ג.

עוד בב"י נהגו לא להשהות בשר עד אחר ג' ימים בלא מליחה דחיישינן שמא יבשלו כך- והוא בשם **תרוה"ד**, **ובדרכי משה** הביא או"ה שבספק אם נשהה או לא – היה מעשה והתירו.

שו"ע: אם שרו אותו במים תוך השלושה ימים- יכול להשהותו עוד שלושה ימים אחרים פחות חצי שעה. **למ"א**: נזק קנמלח וספק אם נמלח תוך ג' ימים – מותר.

ט"ז הביא **האו"ה** שאף בשעה שריה סגי, אך בהעברה לא סגי אא"כ ניקרוהו. ומ"מ צריך אח"כ הדחה אחרת קודם המליחה לקדירה אפ"י דיעבד.

ש"ך כתב בשם **תו"ח** דלכתחילה אין לשרותו תוך ג' ימים כדי להשהותו ג' ימים אחרים, אך רק בדיעבד שרי, וכן בשעה"ד או בהפסד גדול- שרי אף לכתחילה, אמנם **יש מתירים** לכתחילה לשרותו במים על מנת להשהותו- וכל מקום ינהג כמנהגו,

והטעם דמקלינן כיון שאין יסוד לדין זה (של בשר אחר ג' ימים נאסר) בש"ס וכן ריב"ש חולק על עצם דין זה- לכן אין להחמיר, ומ"מ לכתחילה ישרנו היטב במים.

שלושה ימים פחות חצי שעה: לט"ז שיעור הדחה שישרה במים הוא חצי שעה לכן דוקא חצי שעה קודם ג' ימים נקט השו"ע ולא פחות מכך, אך לש"ך אפי' פחות מכך.

סעיף י"ד – נשתהה ג' ימים ונתערב בחתיכות אחרות

ב"י הביא תרוה"ד בשר שנשתהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות – בטלה ברוב וכולן מותרות בבישול, ולא אמרינן כיוון דמותר לצלי הוי דשל"מ ולא בטיל אפי' באלף- שהרי לעולם לא נאסר בצליה, וכ"כ ראבי"ה, אמנם הרי"ף חולק ומגדיר זאת כדשל"מ -ומ"מ כיון דהוי דרבנן לא מחמירין כולי האי, והוסיף דאפי' היא חתיכה שראויה להתכבד בה – בטילה כיוון שאינה אסורה מחמת עצמה אלא מחמת דבר אחר והיינו הדם.

שו"ע: בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות – בטלה ברוב ומותר לבשל כולן אפי' היתה ראויה להתכבד.
רמ"א: וכן הדין בנתבטל בלא מליחה ונתערב אח"כ באחרות.

ש"ך ביאר שהמציאות המדוברת היינו שנתערבה בחתיכות שלא נמלחו ולא נשתהו ועכשיו ימלח כולן ויבשלו וכולן מותרות א"נ חתיכות שנמלחו כהלכתן וזו נמלחה אחר ג' ימים – שרי לבשלו ולאוכלן. עיי' ש"ך מה שאמרנו דבטל ברוב ולא בשישים שמברר העניין.

ש"ך כתב שמה שאמר השו"ע שמותר לבשל כולם היינו או שבישלו כל אחד בפ"ע או כולם ביחד ויש שישים כנגד החתיכה, הא לאו הכי- לא, ומה שלא בעינן להוציא חתיכה אחת- היינו משום דהוי חומרת הגאונים האי דין של ג' ימים לכן אין כ"כ להחמיר.

ט"ז כתב שלא הוי חה"ל"ב דאין האיסור מחמת עצמו אלא מחמת הדם- והדם אינו ראוי להתכבד, וכן לא הוי דשל"מ- דאע"פ שיש לו היתר לצלי- מ"מ אין לו היתר לקדירה.

רש"ל כתב שאף בשר ששהה ג' ימים ולא נמלח שנתערב בחתיכות שנמלחו – מותרים ואין צריך למולחם מספק, והטעם דלא הוי דשל"מ כיון שצריך הוצאה למולחם ולכן דין בשר זה כדין יבש ביבש לקמן סי' ק"ט.

סעיף ט"ו – בשר מלוכלך שנשרה במים מעת לעת

ב"י הביא שכתב האגור בשר ששהה במים יום אחד מעת לעת – **יש אוסרים** אותו כיון שהדם חוזר ונבלע בבשר, **ורבנו ירוחם** ג"כ כתב לאסור דדמי לכבוש והרי כבוש כמבושל- וכן כתב **שערי דורא** שרבו האוסרים על המתירים, וכתב מהר"ם שהאוסרים היינו בבשר הרבה שאין במים שישים כנגד כל החתיכות, אבל אם יש שישים במים כנגד החתיכות, או שהדם יצא- בטל במים כבר ומה שיחזור להיבלע הרי כבר בטל ושרי, והדם שבחתיכה – יצא במליחה, לכן יש לאסור לדבריו בכ"ה"ג.

ולהלכה כתב **ברשב"א** שבשר המלא קרח התירוהו לשרותו בכלי שני כדי למולחו, והוי מכאן ראייה שבשר שנשרה יום שלם לא עדיף מכלי שני הנ"ל ויש לו תקנה למליחה- כלומר **מהר"ם** מתיר לכאורה, וכתב **באגור** שיש מתירין בצליה, **והתוס'** התיר צונן בצונן, **עוד כתב** שמה שאסרו היינו יום שלם מעת לעת שאל"כ כתב **רבנו ירוחם** דנתת דברים לשיעורין שיש יום קצר ויום ארוך וכו' וכ"כ **מהר"ש**.

שו"ע : בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת- יש אוסרים לאוכלו כי אם צלי אלא אם כן יש במים שישים כנגדו.

רמ"א : ויש אוסרים לפי לכלי- והכי נהוג.

בגדר 'מלוכלך בדמים': כתב **ט"ז** היינו בדמים שלו עצמו שלא פלט עדיין וכ"כ **הש"ך** בשם **אחרונים** רבים, אמנם לשיטת **או"ה** היינו דוקא דם בעין שאינו יוצא ע"י מליחה ולא ע"י בישול, ולכן אף בלא טעם של כבוש כמבושל אוסר, אך שאר **אחרונים** כדלעיל מלוכלך לאו דוקא- דאסור מהטעם של כבוש כמבושל.

הקשה הש"ך אמאי מתיר השו"ע לצלי אם מלוכלך בדמים וזה לא נמצא בשום פוסק וי"ל שכיון שנשרה במים ונתערב הדם במים תו לא חשיב כדם בעין, וסיים בצ"ע.

פת"ש הביא תשובת **שב יעקב** וכן הביאו **פרמ"ג ונקוה"כ** דכבוש לא הוי במעת לעת לסירוגין וכ"ה **בחת"ס**, וכתב **פת"ש** שלפי זה אם נפל בשר לנהר ושהה שם מעת לעת- לא חשיב ככבוש ושרי אף לקדירה.

דין החתיכה עצמה לאחר שנתבטלה: **בשו"ע** כתב דבענין שישים כנגדו- והעיר **הש"ך** דאז גם החתיכה עצמה מותרת. **ומהרש"ל** אוסר החתיכה- ומי"מ יש לסמוך על **תו"ח** להתירו לצלי. וכתב **הש"ך** שלמתירים בשישים אף אם מלוכלכת בדמים שרי- דנתבטל הדם.

סעיף ט"ז – מליחה בכלי מנוקב ושאינו מנוקב

מליחה בכלי מנוקב, גדר הכלי ואופן הנחתו :

בגמ' חולין קיג. אמר שמואל אין מניחין בשר מלוח אלא ע"ג כלי מנוקב.

ב"י הביא שכ"כ **סמ"ג** והוסיף דה"ה ע"ג דף פשוט, וכ"כ **מרדכי ורא"ש** שהמולח צריך שימלח בכלי מנוקב או על קשין או על עצים, **כללו של דבר** – כל דבר שכששופך מים עליו יוצאים מים לחוץ- אז הבשר מותר למלוח עליו (**תרוה"ד** הביא בשם **או"ז** שצריך שהדף יהיה במדרון, וא"כ לא **כסמ"ג**- אמנם מיישב **הב"י** שדף שגם החליקוהו בסכין – לא בעי מדרון, אך אם לא חלק- אזי בעי מדרון, והכל בהתאם לכלל שהדם יוכל ליזוב החוצה. **וכב"י** הזה פסק **רמ"א** לקמן).

ב"י הביא דברי **הר"ן** דאפי' להניח בשר בקערה שאינה מנוקבת אסור- וה"מ לפני הדחה ושיצא מידי כל דמו דחיישינן שיבלע מדם שעל פניו.

הטור כתב שאין מולחין אלא בכלי מנוקב או ע"ג קשין וקסמין או מדרון- בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד. כתב **דרכי משה** שהאו"ה החמיר שאף בכלי מנוקב יתן קש וקסמין בשולי הכלי כדי שיהא מפסיק שלא יגע הציר בבשר וכדי שלא יסתום הבשר את הנקבים ואז הוי ככלי שאינו מנוקב, וכתב **דרכי משה** לכן נוהגים להגביה הכלי שמנוקב מהקרקע

כדי שלא יסתמו הנקבים. קרקע עצמו – יש להחמיר. וכל זה ה"מ לכתחילה, אך בדיעבד שרי שהרי כל שהכלי מנוקב- סגי, וכתב מהר"י טורשין שמנהג כשר למלוח על דף מיוחד למליחה.

אם מלחו בכלי שאינו מנוקב מה דין הכלי:

- א. **בגמ' חולין קיא:** אמר רב נחמן אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר- אסור לאכול בה רותח. וכטעמו דס"ל מליח כרותח, וכן סבר תלמידו ר' יוחנן דהא ר' אמי תלמידיה דר' יוחנן הוה אימלח ליה בשרא בהאי פינכא – ותברה.
- ב. אמר רב נחמן אמר שמואל: סכין ששחט בה- אסור לחתוך בה רותח. לחתוך בה צונן – אמרי ליה בעיא הדחה ואמרי ליה לא בעי הדחה.

ב"י הביא הרשב"א דיש כמה שיטות בביאור הגמרא ולהלכה;

לכו"ע להשתמש בכלי שאינו מנוקב שמלחו בו ובסכין של שחיטה ברותחין – אסור.

ואם נשתמש בדיעבד ברותח – כתב **רשב"א** סגי בקליפה בין יבש בין לח דתתאה גבר, למ"ד שקערה שהודחה בו כצונן. אך למ"ד שתמיד ברתחיתה עומדת, אם יבש- בעי קליפה, ואם יש בו רוטב- כדי נטילה, אם לח גמור- הכל אסור.

נחלקו האם מותר להשתמש בכלי זה בצונן:

יש אומרים להתיר ואפי' הכלי לא הודח ומ"ד סכין בעי הדחה היינו דוקא שם דאיכא דוחקא דסכינא- אך בקערה צוננת שרי, וההיא פינכא דתבר רב אמי- גזירה הוי שמא ישתמשו בה חמין א"נ כיוון שהיא של חרס ובליעה ברותחין – פולטת מעט אף בצונן.

יש אומרים דבעי הדחה וראיה מסכין, ואם בדיעבד נשתמש בה צונן בלא הדחה – ידיח המאכל ושרי (**רמב"ן וראב"ד**).

יש אומרים שאסור להשתמש בה צונן ואף בהדחה לא סגי לה- שהרי רותחת היא וכצונן לתוך רותח דמי, ואם השתמש בה- קליפה בעי, ולא דמי לסכין שחיטה דהתם רותח רק בשעת שחיטה, אך קערת מליחה תמיד רותחת- ולכן לא סגי בהדחה בלבד.

הרשב"א פסק שהקערה כשצוננת בעי קינוח יפה בלבד- ואז שרי לאכול בה צונן.

טור הביא שברותח ודאי אסור להשתמש בה **וי"א** אף בצונן בלא הדחה אסור, ואם נשתמש ידיח מה שהשתמש **וי"א** שאפי' הדחה לא בעי לכלי- **וכתב הטור** שכדעה אחרונה מסתבר.

וביאר **ב"י** שהטור לא הביא הדעה הקיצונית לאסור- כיון שהרשב"א דחאה מהלכה. **עוד כתב** שבכלי חרס שמלחו בה- אין לכלי היתר ובעי שבירה, וכההיא פינכא דר' אמי- והטעם גזירה שמא ישתמש בה בחמין.

שו"ע: אין מולחין אלא בכלי מנוקב או ע"ג קשין וקיסמין או במקום מדרון בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד. **רמ"א:** ודף חלק צרהיטני שמים זבין ממנו – אין כריך להניחו צמדרון, אבל אם אינו חלק צרהיטני – כריך להניחו צמדרון שילאו המים ממנו. ואפי' בכלי מנוקב יזהר לכתחילה שהיו הנקבים פתוחים ולכן לא יעמידו על גבי קרקע כי היא ככלי שאינו מנוקב. וכן מחמירים קלת לשום תוך הכלי מנוקב קש או קיסמין כי הנקב יסתום הנקבים – ובדיעבד אין לחוש לכל זה.

ואם מלח בכלי שאינו מנוקב- אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח. **רמ"א:** ואם נשתמש בו- צעי קליפה אם הוא דבר יבש, ואם הוא דבר לח- צעינן שישים נגד קליפה מן הקערה.

ויש אומרים שאפי' בצונן אסור להשתמש בו בלא הדחה, ואם נשתמש בו בלא הדחה – ידיח מה שנשתמש בו. למ"א: אבל מותר לחזור ולמלוח זה נזק לאחר שנקצה או אפי' בלא נקיזה אם הנזק קטן כזו במליחתו והולת.

בגדר כלי מנוקב וקיסמין: כתב בא"ח (שנה שניה, קדושים, יז) כשו"ע ורמ"א והוסיף דיש מחמיקין לשים בתוך הלי מנוקב קיסמים כדי שהבשר לא יסתום הנקבים- ואין לחוש כ"כ ומ"מ המחמיר תע"ב אמנם כלים העשויים מעצי לולבים שאין הנקבים נראים אך יוצא משם נוזל כשיניחו- לא ימלח בהם כיון שבד"כ ישאר ציר מכונס וכ"ש אם יהיה מונח ע"ג קרקע, בהליכות עולם (ח"ו ע"מ קפ) שמותר למלוח ע"ג מחצלת עם נקבים מרווחים והדם זה מהם וכן שרי על גבי חל דק שבולע הנוזל לתוכו ולא דומה לקרקע מרוצף. (עוד כתב שמותר למלוח בחדר אמבטיה שאין שם שירותים עיי"ש).

אם נמלח בכלי שאינו מנוקב: ט"ז כתב לבאר המחלוקת אם להשתמש בכלי בצונן, והיינו למי"ד דשרי- לאחר הדחת הקערה מיחשב בצונן, אך ל"א בקערה- חשיב כסכין רותחת אף לאחר שהדיחה.

דין הקערה: תו"ח כתב שקערה זו ככל שאר כלי טריפה ששמו בה היתר ושייך לדין תתאה גבר, לכן אם הקערה קרה והמאכל חם- בעי קליפה, ואם הקערה חמה- הכל אסור אי ליכא שישים כנגד קליפת כל הקערה.

מה שאסור להשתמש בכלי ברותח: כתב ט"ז דאע"ג דקיי"ל אין מליחה לכלים, ביאר הב"י שאין הבלוע יוצא מהכלי ע"י מליחה אלא ע"י בישול והיינו שאין הכלי מפליט, אך לבלוע- בולע במליחה ולכן אסור להשתמש בכלי ברותח.

בביאור דברי הרמ"א: ש"ך ביאר ברמ"א שכתב שאם נשתמש בכלי ברותח ביבש צריך קליפה ואם לח צריך שישים- היינו שנשתמש בו שהכלי היה צונן, ובדבר לח שהצריך קליפה- היינו במקום שהשתמש בו בקערה צריך קליפה ולא בכולה, והכא חמור להצריך שישים כנגד קליפה אף בדיעבד – דיש פוסקים דס"ל שלאחר הדחה חשיבא כרותחת, ואע"פ שלא פסקינן כד- מ"מ מחמירנן כוותיה להצריך שישים כנגד הקליפה כריב"א דמצריך בעלמא שישים כנגד הקליפה גם כשאי אפשר לקלוף. (ואע"פ שנפסק כר"ת- בהכי מחמירנן טפי).

עוד בש"ך סתם כלים יש שישים בהם כנגד כדי קליפה בהם, אך הכא בקערה רחבה ולא גבוהה – ליכא שישים לכן בעינן שישים כנגד קליפה, עוד הביא תו"ח שפסק שכלי חרס אין להשתמש לכתחילה בלא הדחה, אך בשאר כלים- שרי, ומ"מ העיר הש"ך שגם בשאר כלים צריך לקנח- וכ"כ מהרש"ל.

על הרמ"א שכתב דשרי לחזור ולמלוח בקערה זו: ביאר הש"ך דלא למלוח ממש קאמר אלא קאי על השו"ע שיש אוסרים להשתמש אף בצונן וקמ"ל דשרי להשתמש בצונן, והקשה הש"ך שהרי אין בכח מליח להפליט מהכלי וא"כ ודאי שיהיה מותר להניח בו צונן- לכן ביאר שהרמ"א ה"מ בדבר שדרכו בהדחה כבשר דאז שרי בסי' צ"א, אבל שאר דברים שאין דרכם בהדחה לכן חיישינן דלא שרי ולא ידיח ואזי אסור להניח אף צונן בכלי אסור זה- לכן בא רמ"א להשמיענו דשרי להניח בו בשר שהרי דרכו בהדחה א"כ השמיענו רמ"א שאין מליח כרותח להפליט ואדלעיל קאי.

לגבי הרמ"א שהתיר לשים בקערה זו אף בלא נקיבה אם הבשר נמלח והודח: כתב ט"ז דהיינו להניחו שם פחות מעת לעת דאלי"כ הוי כבוש כמבושל, אך ש"ך כתב שאף יותר מעת לעת שרי כי אין כח המלח והציר לפלוט מהכלי, ועוד י"א אחרי מעת לעת הוי נטלי"פ ומותר, אמנם בבאר היטב כתב שלא ישוהו כד לכתחילה דקיי"ל נטלי"פ אסור לכתחילה ושרי רק בדיעבד.

סעיף י"ז – דין כלי מנוקב שמלחו בו

בגמרא חולין קיא: אמר רב נחמן אמר רב שמואל קערה שמלח אסור לאכול בה רותח.

דעת הרא"ש שהגמרא עוסקת בקערה שאינה מנוקבת, אך בקערה מנוקבת- שרי אף לאכול ממנה, שאם תאמר שאסור אף במנוקבת הרי שהיה אסור למלוח פעמיים באותו כלי- אלא ודאי דשרי דדמא משרק שריק, וכן התיר באורחות חיים וטעמו שעד שלא הגיע הבשר למליח כרותח כבר כלה כל הדם העתיד לצאת ע"י המלח- ולכן שרי לחתוך בשר מליח בסכין ואין הסכין נאסר.

דרכי משה הביא שע"ז בשם מהר"י לפסוק להתיר כרא"ש ואפילו אם הקערה המנוקבת היא של חרס- שרי, ולא כר"ן, **רשב"א**, **ראב"ד** ו**רמב"ן** דאסרו אף במנוקבת וכך ביארו הגמ' דלעיל, ומה שחוזרים ומולחים בכלי אחד מנוקב כמה פעמים – משום דאידי דטרוד למפלט לא בלע ואפי' למפלט ציר. **דרכי משה** הביא שאו"ה פסק לכתחילה להחמיר. **טור** הביא שתי השיטות- וסיים בשיטת ר' **פרץ** שבכלי של עץ- מותר במנוקב, ובשל חרס- אסור אף במנוקב. ע"י **ב"י** שמביא **סמ"ג** ו**רמב"ם** בעניין זה.

שו"ע : אבל אם הוא מנוקב – מותר לאכול בו אפי' רותח. ויש אוסרין ברותח.

רמ"א : ויש לזהר לכתחילה, וזדיעבד – מותר.

ט"ז כתב **שרש"ל** פסק **כרבנו פרץ** שבכלי חרס אף דיעבד אסור, וכ"כ **הב"ח**.

ש"ך בדעת הרמ"א : בדיעבד שרי אף בשל חרס, אך **מהרש"ל** אוסר סחרס- **והכריע הש"ך** שבחרס אף דיעבד אסור, אך בצונן- שרי לכו"ע לכתחילה ובלא הדחה אלא דבעינן קינוח היטב .

כתב **בא"ח** (שנה שניה, קדושים, יט') שבכלי חרס סגי ע"י קינוח להשתמש בצונן אך לרותח אסור אף בדיעבד, ושאר כלים- מותר אף ברותח ומ"מ נהגו שלא להשתמש בכלי שמולחים בו אפילו לצונן ומנהג ישראל תורה הוא .

סעיף י"ח – דין הבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב

כתב **הטור** שבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב- אסור לאוכלו אפי' צלי, והטעם דהוי כאילו נתבשל בדמו.

ב"י הביא שכ"כ **רא"ש** ו**רשב"א** וכ"פ **או"ה** והטעם שהרי הוי כבוש- וכבוש כמבושל ובלוע הדם ואינו יוצא ע"י האש. **והמרדכי** כתב טעם נוסף כיון שנתקשה בו עתה האיסור ולא יפלוט דמו, ועוד גם אם יפלוט- חיישינן שמא יפלוט מהאי גיסא ובלע בהא גיסא.

כתב **ב"י** דה"ה שמליחה לא מועילה לבשר זה- דדם הבא מן מקום אחר שוב אינו יוצא במליחה. **שו"ע** לקמן כתב אסור לאכול חתיכה זו אפי' בצלי.

האם החלק בחתיכה שמחוץ לציר נאסר או לא : **טור** הביא מחלוקת בעניין- שיטת ר' **פרץ** שאפי' מה שממנה חוץ לציר אסורה, ואע"פ שחתיכה של איסור אינה אסורה אלא מה שתוך הציר- הכא חמיר טפי וכולה אסורה, **ב"י** הביא שכ"כ **מרדכי** משמו וכן עשה מעשה להחמיר ר' **יעקב בתוס'** - והטעם להחמיר כיון שהיא נמלחה בכלי שאינו מנוקב א"כ דם שבה פירש אך לא יצא לחוץ כיוון שהכלי חוסם- וא"כ לכל החתיכה קורה הדבר הנ"ל לכן אף מה שמחוץ לציר נאסר, אמנם

שיטת **הרא"ש והרשב"א** דאין לאסור אלא את מה שבתוך לציר ואפי' אם יש בה שומן לא אמרינן שע"י השומן מפעפע בכולה. ובב"י הוסיף בדעת **הרשב"א** שאף אם יפעפע השומן מ"מ הדם אינו מפעפע ואף שהשומן נאסר מחמת הדם – פיעפועו מותר דאין מוליך הדם ואין אוסרים אלא במקום שהדם יכל להתפשט לשם מצד טבעו- א"כ עיקר ההיתר מצד דקמ"ל דם אינו מפעפע וכן אינו נבלע יותר מכדי קליפה. יש שכתבו להתיר אם חותך מה שתוך הציר ומשאייר רק את מה שמחוץ לציר ואז זו תהיה מותרת, אמנם הדעות שאסרו דחו זאת מגמ' חולין קיב: דגים ועופות שמולחין זע"ז אסורים ואי בכלי שאינו מנוקב איירי אפי' עופות ועופות אסורים, והיינו משמע בגמרא שכל העוף היה נאסר ולא חילקו בגמרא, אמנם המתירים (והובא ברא"ש) כתבו שהאמת שאף דגים ועופות אינם אסורים כולם אלא כדין מליח כרותת- וסיים הרא"ש להתיר מה שחוץ לציר וכתב דאין לאסור ולגרום להשחית ממונם של ישראל.

(דעת האו"ה הובא בד"מ שאותם חתיכות שעל חתיכות שבתוך הציר- לא נאסרות, וכ"פ רמ"א).

זמן שהיית הבשר בכלי כדי לאוסרו :

ר"ת כתב אפי' לא שהתה שיעור מליחה וכ"כ **מרדכי והגהות מיימוניות**, והטעם לדבר כתב **רשב"א** כיוון שהציר והדם מתחילים לצאת מהבשר מיד וחוזר ובולעו- הוי כבוש כמבושל. (**ר"ת ור"י** דחו **רש"י** דלקמן וסי"ל שאפי' לא שהה כדי צליה ואף עם מעט ציר – נאסר והיינו מיד). **רש"י** כתב דבעינן שישהה הדם שבכלי כדי פליטת כל דמן דרק אז חוזר ובולע לתוכו (והיינו זמן רב). **ר"י אלברצלוני** כתב ששיעורו הוא כשיעור מליחתו, אך פחות מכך- שרי, **רא"ש** כתב שיעור אחר והיינו בכדי שיתנו על האור כדי שירתח ויתחיל להתבשל שזהו שיעור כבישה ואז אסור כולו, ואם פחות מזה – אסור כדי קליפה שהרי אסרינן הכא מדין כבוש כמבושל.

טור הביא שיטות **ר"ת**, **ר' ברצלוני**- ובסוף דבריו הביא **הרא"ש**.

דרכי משה הביא שע"ד בשם **מהרא"י** דנוהגים כר"ת לאוסרה מיד וכ"כ **באו"ה** ובכל גונא נאסר ואף שיש שישים כנגד הציר.

(שיטת **רבנו ברוך** אפי' החתיכה שנפלה נאכלת מחמת מלחה – נאסרה).

בהגהות שע"ד כתב שציר הנוטף ע"ג קרקע ועדיין הקרקע לחה ונפלה שם חתיכת בשר- נסתפק אי הקרקע ככלי מנוקב או לאו.

שו"ע : בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהא בו כשיעור שיתנו בו מים על האש ויתחילו להרתיה- כל מה שממנו בציר אסור לאכלו אפי' צלי, וחלק החתיכה שחוץ לציר- אין אסור ממנו אלא כדי קליפה ואפילו אם יש בה שומן.

רמ"א : ויש אוסרינן כל החתיכה אפי' מה שמחוץ לציר ואפי' לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי ואפי' לא שהה שיעור מליחה רק מעט עד שנראה ליר ככלי- וכן נוהגים ואין לשנות. ומ"מ אינו אסור רק אותה חתיכה המונחת למטה הכלי ונוגעת בציר, אבל שאר חתיכות שעליה הנמלחים עמה – מותרות והכי נהוג.

ש"ך הביא הטעם לאסור הבשר מדין כבוש כמבושל ולכן צריך זה בשיעור כדי שיחשב כבוש, אך פחות משיעור זה שבשו"ע- אף מה שבתוך הציר לא נאסר אלא כדי קליפה במקום שנגע בציר, ואף אם הוי דבר שמן- לא אמרינן דמפעפע לאסור. **הקשה הש"ך** מסעיף ט"ו בסימן דידן דאמרינן התם ששיעור כבישה הוא מעת לעת וי"ל דהכא החתיכה אחרי מליחה וחשיבא כרותת, ועוד לכן הכא אף לצלי נאסר, ואע"ג שבשובר מפרקתה ופירש דמה שרי ע"י צליה- הכא חמיר טפי מצד שהמלח כרותת או מצד כבוש כמבושל.

בדעת האוסרים גם החלק שחוץ לציר: הטעם- כתב הט"ז כיוון שהדם פירש אך אין לו לאן לצאת ואזי כבר לא יצא עוד אפי' ע"י צליה, ועוד דאין הדם פולט לצדדין אלא רק למטה והרי הכלי לא מנוקב וא"כ אין הדם יוצא וכ"כ רש"ל לחומרא, אמנם אם נתערב באחרות – שרי ברוב.

כתב בא"ח (שנה שניה, קדושים, כ') כתב אם נמלח הבשר בכלי שאינו מנוקב בשיעור מליחה לקדירה ושהה כשיעור שיתנו מים ע"ג האש וירתחו ואז מה שבתוך הציר נאסר ומה שמחוצה לו- יקלוף ואפילו אם החתיכה שמנה אך אם לא היתה שם כשיעורים דלעיל אפילו מה שבתוך הציר אינה נאסרת אלא בכדי קליפה ולשיטת הרמ"א הכל נאסר בכל גונא. (ובמקרה של ספק מה היה בפנים או בחוץ ע"י בבא"ח, שם כ' וע"י בהליכות עולם ח"ו ע"מ קפא').

בהליכות עולם (ח"ו ע"מ)

סעיף י"ט – חליטה אחר מליחה

שיטת הרמב"ם דאחר המליחה צריך לתת הבשר לתוך קדירת מים רותחין ורק אח"כ שרי לבשלו- והטעם דס"ל שהמליחה באה להוציא הדם שעל פני הבשר והסמוך לו, אך דם האיברים נשאר בלוע- לכן אחר המליחה יש לתת הבשר לרותחין כדי שיחלטו הבשר והדם הבלוע ישאר שם ולא יפלט, וראיה לדברים מהגמ' חולין קיב: גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה שאסורין- דמשמע אף אם ימלחו אותם אח"כ והטעם כיון שהמליחה לא מפליטה כל הדם שבחתיכה, וכתבו הגאונים דרואים אנו שאחר מליחה עדיין יוצא מוחל אדום מן הבשר לכן תפקיד המליחה זה דם שעל פני הבשר והסמוך לו, אמנם הר"ן דחה דברים אלה דקיי"ל שהמלח מוציא כל הדם שבבשר ואף שבתוך החוטים, וראיה מגמ' חולין צג: באומצא דאסמיק ביעי ומזרקי דחתיכה ומלחיה- אפי' לקדירה שרי, ומה שרואים מוחל יוצא אינו דם הוא ושרי א"נ אין להחמיר כיון דלא רצו חכמים להחמיר בדבר כ"כ אחר מליחה והטעם כיון דקיי"ל בגמ' מנחות כא. דם שמלחו- אינו עובר עליו. הרב המגיד כתב שחלקו על הרמב"ם, וכתב בהגהות 'דלא שמענו ולא ראינו מימינו לחלוט אחר מליחה והמחמיר עליו להביא ראיה וזה דעת כל האחרונים' וכ"כ ריב"ש וכ"ה בדרכי משה.

להלכה פסק ב"י כיון שכל הרבנים חולקים על הרמב"ם- הלכה כמותם, ומיהו היכא דאפשר- טוב לחוש לדברי הרמב"ם.

שו"ע: אחר שנמלח הבשר והודח – מותר ליתנו אפי' במים שאינם רותחים, ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחים.

רמ"א: והמנהג כסנבל ראשונה- וכן עיקר.

ש"ך כתב שלשו"ע יש להחמיר לכתחילה וכב"י, לכן הביא כאן דעת היש מי שאומר, אמנם לרמ"א אין להחמיר כלל דס"ל כיוון שנמלח יצא כל דמו, והשאר – מוהל בעלמא הוא.

סעיף כ' – בשר שנמלח ולא הודח (מעשה דרש"י)

מעשה בבשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא להדיחו ונתמלא הכלי ציר והבשר בתוכו – התיירו רש"י. והביא ב"י שכ"כ תוס', רא"ש, מרדכי והגהות מימוניות בשם סמ"ג והטעם דכיוון שנמלח ושהה כדי מליחה – אין הציר היוצא ממנו אלא מוחל בעלמא, שהרי טעם ההדחה בתרייתא להסיר המלח שבלוע מדם- מ"מ אותו הדם שבמלח מתייבש

בתוכו ואין לו כח להבליע שוב בבשר א"נ פסק כח המלח מרתיתתו לאחר שהפליט הדם מהבשר ולכן כבר לא חשיב כרותח להבליע בבשר. וכן התירו בשם ראב"ה, אמנם יש אוסרים דס"ל שאף אחר מליחה ושהיה כל עוד לא הודח מצירו- הרי הציר היוצא ממנו אוסר (והיינו הציר אוסר המלח שבלוע בדם והמלח את הבשר שוב) וזו דעת רבנו יונה ולשיטתו צריך להדיח הבשר קודם שיפלוט צירו, וכן לשיטתו אוסר אף לחתוך בסכין בשר זה, ואם חתך- בעי הגעלה.

להלכה כתבו התוס' שאין להקל שכבר נהגו העם לאסור- וכ"כ הגהות מימוניות בשם סמ"ג, ובדרכי משה הביא או"ה לאסור אף בדיעבד, ואפי' לא שהה בתוכו אלא זמן מועט- וכן נהגו העולם לאסור כל הבשר. בהגהות שע"ד כתב שנהגו העולם לאסור- אמנם רגילים להתיר ע"י קליפה, וכ"כ מהרא"י מהרי"ב ומהר"ש וכתב דרכי משה שכן פסיקת הב"י, וכן פוסק הד"מ (לא כאו"ה שאוסר הכל).

ודוקא מה שתוך הציר נאסר, אך מה שבחוץ – שרי, דין הכלי עצמו – ג"כ אוסר, והעיר דדוקא שהציר מכונס בתחתית הכלי, אך אם מצא ציר קצת בגומות הבשר – לא חשיב שרוי בצירו ושרי. כתב הגהות אשר"י שלשיטת רש"י יש להתיר בשר שנפל לתוך ציר היוצא מן הבשר אחר ששהה כדי מליחה.

עוד כתבו דאם נפלה חתיכת בשר שלא נמלחה בגיגית עם מי הדחת בשר שלא נמלח ואזי מלחו באותה גיגית ארבע חתיכות בשר ודלפה פליטת הציר לאותן המים – היתר גמור הוא, כיוון שאותו הציר מעורב בהרבה מים- לא הוי כרותח ולא חשיב כציר באפיה נפשיה, וכתב שע"ד שאפי' אין במים שישים כנגד הציר שרי, וה"ה לבשר שנמלח ונפל לקערת מים של הדחת בשר והאדימו- שרי וכ"כ אגור ואע"פ שיש אוסרים.

כתב סמ"ק דאע"פ שלרש"י אין מים וציר זה חשיב רותח- מ"מ חשיב כבשר מלוח לאסור גבינה וחלב אם נפל עליהם הציר, לכן אם הכלי חלבי ונפל לתוכו ציר- אף לרש"י בעינן שישים אם הוא בן יומו או שאינו בן יומו אם יש בו חלב בעין. כתב רבנו יונה שאם רוצה להשהות בשר מלוח כמה ימים- מדיחו יפה יפה לאחר ששהה במלחו, ושוב מולחו בכלי לא מנוקב- ואז יוכל לחתוך בו בסכין.

שו"ע : בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה ונתמלא מציר- מותר, ולפי זה בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה- מותר, ויש מי שאוסר בזה ובזה- ויש לחוש לו לכתחילה. רמ"א : ויש אוסרין אפי' בדיעבד כדי קליפה- והכי נהוג, ודוקא מה שמונח בתוך הלי, אבל מה שחוז לזיר- שרי. והכלי שנפל בו אותו הלי- אסור. וכן אם היה הכלי חולצת ויש בו לכלוך- אסור הבשר לאף לאחר שיעור מליחתו מחשז כרותח, אבל אם הוא הפסד מרובה ואית זה גם כן אורך סעודת מצווה- יש להקל ולומר ללאחר ששהה לא מחשז צירו כרותח ועי' לקמן ס"י ז"א.

ולפי דבריו אע"פ ששהה הבשר במלח כשיעור- אוסר לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה, ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידיחנו, ואם חתך- צריך להגעילו. רמ"א : ויש מתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה לאין מליחה לכלים- וכן עיקר דמותך, אבל הסכין צריך הדחה אח"כ או נעילה בקרקע אם נתייבשה עליו הלי, ואפי' קודם שיעור מליחה- אין האיסור משום הסכין אלא משום שילא דם צעין על הבשר, ואם רוצה להדיחו שם היטב ולחזור ולמלחו שם- מותר.

וכשרוצים לעשות בשר מלוח להתקיים לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי – מדיחים אותו יפה יפה ואח"כ חוזרים ומולחים אותו כדי שיתקיים ואפי' בכלי שאינו מנוקב. ואפי' לפי סברא זו אם רוצה למלוח ולאכול צלי

בלא הדחה – עושה ואינו חושש לדם שעל המלח, שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע דם. וה"מ במולחו ומעלהו לצלי, אבל אם שהא במלחו- המלח בולע הדם ונאסר ולפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל. רמ"א : ועי' לקמן צ"י עו' מדין בשר שנמלח ולא הודה ונללה כד.

ש"ך ביאר האוסרים דציר כרותח ומיד נאסר אף שלא שהה בכלי ובציר, והמתירין ס"ל דציר כמוהל בעלמא הוא וכ"כ ט"ז, ולא כב"ח שביאר מצד ביטול שהמוהל מבטל הדם כיוון דמ"מ אין נבלע יותר מכדי קליפה- וכתב תו"ח שאם הדיח הבשר קודם שנתנו לכלי אף שאינו מנוקב- לכו"ע שרי ואפי' בהדחה אחת בדיעבד.

בדעת רמ"א : כתב ש"ך דלא מהני שישים לבטל כיוון שכל מקום שצריך קליפה – אין מבטלין בשישים. ומהרש"ל פסק לאסור כל מה שבציר, וכדי קליפה- בלמעלה מהציר וכ"כ הט"ז, אמנם מקל אם נתערבה חתיכה זו בהיתרים- דבטלה ברוב. לרמ"א הכלי נאסר : העיר הש"ך דה"מ שלא יכול לקולפו או שהוא כלי חרס, בפת"ש הביא פרמ"ג שבכלי חרס אוסר כולו, ובשעה"ד מתיר בגרידה, אך מנחת יעקב כתב דסגי בקליפה ועיי"ש. עוד בפת"ש להתיר קנקן פורצלן שנטף עליו ציר מליחה והטעם : א. נטף בחלק הריקן ב. לא נותן טעם הכלי דאין עירו מפליט.

בדעת הרמ"א שאם הכלי מלוכלך בחלב נאסר : כתב ט"ז דה"ה אם הכלי בן יומו ואינו מלוכלך דאסור וכ"כ ב"י, אמנם ש"ך כתב דהרמ"א ס"ל להקל כאשר הכלי בן יומו- והטעם דקיי"ל אין מליחה לכלים להפליט הבלוע בכלי, וכ"כ מהרש"ל.

ומ"מ מה שאסר רמ"א היינו כל הבשר אי ליכא שישים כנגד לכלוך החלב וכ"כ תו"ח. בדעת רמ"א להלכה שרי לחתוך בסכין לכתחילה, והקשה הש"ך אמאי לא חיישינן דלא ישכח להדיח שהרי לכשישתמש הציר צריך הדחה? ותיירץ אולי בכלי חיישינן אך בסכין רואים הלכלוך והאיסור בעין ולא ישכח. מהרש"ל פסק לכתחילה להדיחו ובדיעבד שרי אם קנחו בדבר קשה והמחמיר לאסור בלא הגעלה תע"ב ודוקא לעצמו אך לאחרים מותר בדיעבד אף בלא קינוח אם חתכו בו רותח, וכן אם חתך בצלי שלא נצלה כל צרכו – ה"ה. מיהו בסכין של איסור משמע שאסור לכתחילה לחתוך בשר לכו"ע ובדיעבד מותר.

כתב בא"ח (שנה שניה, קדושים, כב') לכתחילה לא לחתוך בסגין בשר אף ששהה שיעור מליחה כל שלא הודח, ובדיעבד אם חתך קודם ההדחה- אין הסכין צריך הכשר וכ"כ בהליכות עולם (ח"ו ע"מ קפב').

סעיף כ"א – כשאין מלח יצלה הבשר

במקום שאין מלח- כתב הגהות אשיר"י וכ"ה בא"ז שיצלנו תחילה עד שיזוב כל דמו ואח"כ יבשלנו. טור כתב לצלות הבשר עד חצי צלייתו ואח"כ יבשלנו, וביאר ב"י שהטור לא חולק על או"ז אלא ר"ל שבחצי צלייתו זב כל דמו.

שו"ע : במקום שאין מלח מצוי- יצלו הבשר עד שיזוב כל דמו ואח"כ יבשלוהו.

ט"ז הביא רש"ל בשם הר"ן דבעי עד שיצלה כמאב"ד. לרשב"א עד שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם, ר"ן פסק כרשב"א למסקנה- וכ"כ או"ז. הגהות שע"ד כתב כיוון שאין הנשים בקיאות בשיעור זה נוהגין לצלותו כ"כ עד שיתייבש מבחוץ ואח"כ מבשלים אותו בלי בדחה, וסיים הט"ז שכך ראוי לנהוג לצאת יד"ח כל הדעות. מליחה בסוכר: בא"ח (שם, כב') כתב שאין למלוח אלא במלח בלבד וכן כתבו רוב הפוסקים, ולא כמו שלמדו בהלכות קטנות להתיר, וכן לא כספר עיקרי הד"ט שהתיר, ויש שהתירו בדיעבד ועיין בהליכות עולם (שם, ע"מ קיד' ובהערה) שכתב שכל האחרונים דחו דברים אלו בשתי ידים ואף בדיעבד אין להתיר.

סימן ע' - מליחת כמה חתיכות יחד

סעיף א' - חתיכות שנמלחו יחד מאותו מין ושאינם מאותו מין

- א. בגמרא חולין קג. רב ששת מלח גרמא גרמא, תרי מאי טעמא לא? - דילמא פליט האי ובלע האי, חד נמי דילמא פליט האי גיסא ובלע האי גיסא - אלא לא שנא.
- פרש"י על הגמ' דרב ששת למסקנה דאמרינן לא שנא - והיינו לא שנא ומותר בכל עניין למלוח שתי חתיכות יחד, והיינו מאותו הסוג כעופות וכו', אך לא עופות ודגים כגמ' בהמשך.
- ב. ובגמ' שם א"ר נחמן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים ואפילו בכלי מנוקב - משום דרפו קריימהו קדמי ופלטי, ועופות קמיטי בתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי מינייהו.
- (פרש"י דגים מתוך שקרום שלהם רך ממהרים לפלוט ציר שלהם אך עופות קמיטי היינו צומתין ואין ממהרים לפלוט ונמצא שנחו הדגים מלפלוט ולא אמרינן בהו איידי דטריד וכו', אך עופות ועופות - שניהם פולטים יחד וממילא לא בולעים).
- הטעמים למלוח ב' חתיכות מאותו מין יחד ולא אמרינן שאחת תבלע דם השנייה ותאסר:
- א) שיטת רש"י דכל זמן שטרודים לפלוט הדם אינם בולעים. תוספות תמהו דלכאורה אם יש כמה חתיכות אזי הראשונים יסיימו לפלוט א"כ תאסר ולמה משמע שמותר בכל גונא?
- ב) לכן טעם התוספות להיתר מצד דדם
- מישרק שריק במליחה כמו בצליה, ומ"מ קשה שהרי כשיש גומות בבשר למטה חזינן דלא שריק ג) לכן ביאר טעם נוסף דיש

מפרשים משום דפליטת הציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם ואזי בולעת ופולטת מה שבולעת עם צירה, ומה שנמצא בגומות- ציר הוא ושרי.

ד) הר"י מאורלי"נש כתב שבאמת החתיכה התחתונה סימה לפלוט ואכן בולעת אלא שאם באותו זמן שהתחתון פולט הדם נמלח מעליו חתיכה שפולטת- לא יסתם התחתון אפילו שיסיים לפלוט דמו מ"מ לא יסתם וימשיך לפלוט מה שבולעת מהעליון- כיון שלא נחה רגע מפליטתה לא נסתמו נקביה מלפלוט וממילא בולעת אך גם פולטת ולכן שרי. **ב"י** כתב שכ"כ **הרא"ש** וכן הביא **המרדכי והגהות מיימוני**.

ה) הטור כתב הטעם דכל זמן שפולטת ציר לא בולעת- וכן כתב **הב"י** דהוי טעם נוסף, וכ"כ **בשו"ע**.

לעניין מליחת דגים ועופות יחד: אמרינן בגמרא דלעיל שאסור לפי שהדגים פולטים כל צירם קודם שיפלוט העוף את דמו- והלכך יבלעו הדגים את הדם ויאסרו, כ"כ **הטור** וכ"ה **ברש"י** וכן הביא **הב"י** בשם **הרשב"א**. **(יש אומרים** להתיר אף עופות ודגים שכל זמן שפולטים וימלחו עליהם עוד חתיכות יבלעו מהם ויפלטו שוב ולכן לטעמם זה רצו להתיר למלוח דגים ועופות אם יביאו הדגים בשעה שהעופות באמצע פליטת דמם אזי הדגים אחרי שיפלטו צירם יפלטו גם הדם שבלעו מהעופות שהרי לא היה הפסק, אמנם **הרשב"א** דחה דבריהם ואסר בכל גונא למלוח דגים עם עופות דאי אפשר שלא יפלטו העופות כלל בתוך שיעור שיפלטו הדגים דמן וצירן. **דרכי משה** כתב **שהטור כרשב"א** לאסור בכה"ג).

מלח עופות עם דגים- מה דין העופות: בכה"ג שמלח עופות ודגים כתב **רש"י** שהדגים לבדם אסורים אך העופות מותרים, אמנם הקשה הרשב"ם מלשון הגמרא משמע שגם העופות אסורים דאמרה 'דגים ועופות שמלחם זע"ז אסורים', ואם רק הדגים אסורים היתה אומרת דגים שמלחן עם עופות אסורים- ותצינן הך קושייה די"ל שאם הייתה מתנסחת כך הגמרא היינו חושבים שגם אם העופות לא נמלחו אלא רק הדגים- מ"מ הדגים יאסרו והרי זה אינו נכון ולכן אין לדייק מלשון הגמרא בעניין זה, ומ"מ שיטת **הרשב"ם** לאסור אף את העופות- וטעמו כתב **ב"י** לפי שהדגים נעשים נבילה וחוזרין ואוסרים העופות בצירן האסור שנאסר מחמת דם העופות, **וכתב הב"י להלכה** שאנן פוסקים כשיטת **רבנו אפרים** דלא אמרינן חני"ן בשאר שאסורים- לכן לא ניתן לומר כך, הלכך העופות מותרים ועי"ש.

שיטת **הרא"ש**- לפי **הטור כרשב"ם** לאסור, ולפי **הב"י כרש"י** להתיר העופות ועיין שם טעמו. להיתרא **כרש"י** פסקו **הרמב"ם**, **הרשב"א**, **ר"ן**, **תוס'** **והגהות מיימוניות**- וסיים **הב"י** דכן הלכה, **דרכי משה** הביא **ששע"ד** גם פסק כך להתיר העופות וכן **האו"ה** כתב שהמנהג כן.

ועוד כתב או"ה שמה שאמרנו שהדגים אסורים היינו הדגים המונחים אצל העופות או תחתיהם, אבל אם מונחים על העופות- גם הדגים מותרים דדם אינו מפעפע למעלה (לא כבאיסור דמפעפע למעלה). **עוד בב"י** הביא דברי **הר"ן** שמה שאמרנו דדגים נאסרים היינו שמלחן כשיעור מליחה לקדירה אך פחות מכך- לא, והיינו שיעור כמות המלח, אך לגבי הזמן- אפילו פחות משהיה לקדירה אוסר והטעם כיוון שלגבי דגים רפי קריימהו ומיקרי רותח לגביהם קודם לכן.

הכשר הדגים שנאסרו: כתב **הרא"ש** וכ"ה **בטור** דמה שאסרנו הדגים היינו כדי קליפה, לפיכך אם הדם שלהם עם קשקשים- שרי (**מהטור** משמע שהקשקשים הוי כדי קליפה), אמנם **רא"ה** אסר כדי נטילה, **ולרמב"ן** אסור כולו- וכך נראה מדברי **הרמב"ם**.

ר"ן כתב לאסור כדי קליפה **כרא"ש וטור**, וכתב **רבנו ירוחם** שכן דעת **כל המפרשים**. **דרכי משה** הביא שנוהגים לאסור הכל והיינו דבעינן שישים כנגד הדגים בכדי להתיר, וכ"כ **באו"ה**- ומ"מ התיר אם לא ניטלו הקשקשים, וכ"ה **בהגהות אשיר"י** והטעם דחשיב כשתי חתיכות ולא כדג שרק בולע במהרה.

שו"ע : מולחין הרבה חתיכות זו על גבי זו אף על זה פי שהתחתונה גומרת פליטתה קודם לעליונה לא אמרינן שחוזרת ובולעת מדם העליונה לפי שהוא שוה הרבה זמן לפלוט ציר, וכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת אפילו מתקבץ הרבה ציר ועומד בגומא שבין החתיכות מותר. במה דברים אמורים? במולח בשר עם בשר ואפילו בשר שור עם בשר גדיים וטלאים ואפילו עופות שאי אפשר להם לגמור פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט את דמו. רמ"א : ומכל מקום נוהגין להחמיר לכתחילה שכל חתיכה שיש לה בית קיבול כגון דופן שלמה – מהפכין אותה שיזוב הדם, אבל דיעבד – אין לחוש. חתיכה שמלח אותה שתי פעמים – מותרת ולא חיישן שמלח השני מזליע הדם הנשאר ממליחה ראשונה.

אבל בשר עם דגים אפילו בשר עופות עם דגים – אסור למלוח לפי שהדגים פולטים כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו. ואם עבר ומלחן יחד – עופות מותרים, אבל הדגים צריך ליטול מהם כדי קליפה, ואם לא ניטלו קשקשיהם כשנמלחו – מותרין. רמ"א : ויש אוסרין כל הדגים אם אין שישם כנגד העופות לאנו משערים במליחה בשקשים – והכי נהוג. ודוקא ליתא זהו קשקשים דרפו קרמייהו ופלטי מיד, אבל אי אית ציה קשקשים – מותרים לאינו פולטים מיד ולא כלעי מן העופות לאידי דטריד לפלוט לא כלעי מידי דהוי אשני חתיכות שנמלחו יחד.

ט"ז הביא דעת השו"ע שסבר כטעם שאין החתיכות בולעות שכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת והיינו כדעת ה**טור** [וכהאי טעם נקט בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, יד'), וכן בהליכות עולם (ח"ו ע"מ קסה'), אמנם הוסיף הבא"ח שאם נתקבץ דם בגומא – יש להופכו], והביא ה**ט"ז** טעם נוסף דאמנם בולעת אך גם פולטת – וכתב שהכי נקיט הרמ"א להלכה בסעיף ו'.

חתיכה שנמלחה ב' פעמים : בדעת הרמ"א – מותרת, כתב ה**ש"ך** דאע"פ שלא הודחה בנתיים מותרת – והיינו התירו בדיעבד, אך לכתחילה – אסור לעשות כן, ובעינן להדיח יפה יפה קודם מליחה שניה. **הקשן** ש"ך ו**ט"ז** הא דלא אסרינן כבסי" ס"ט בשר שנמלח בלא הדחה קמיינתא דאמרינן שהמלח מבליע הדם שעליו אלא אף הכא מבליע במליחה שנייה – **ג"ל** התם איכא דם בעין **א"י** שאני הכא כיון שנמלח תחילה ולא הודח עדין פולט ציר ולכן אין המלח השני מבליע. והוסיף ה**ט"ז** שאם אחד שפלט כל צירו היינו מעת לעת לא הודח וחזר ומלח בשנית – נאסר, דקיי"ל בחתיכה שנפלה לציר אחר שיעור מעת לעת למליחתה – אסורה שהרי הציר מבליע והכא נמי תבליע בו המליחה השנייה.

בענין דגים הנמלחים עם קשקשים : כתב ה**שו"ע** – שרי, והעיר **בט"ז** לא כשיטת ה**טור** שהבין שקשקשים מונעים כדי קליפה אלא עניין הקשקשים הוא שכאשר קיימים בדג – קמיטי ולא בלעי והוי כעופות, וכ"כ **רש"ל**. **סכנה באכילת בשר ודגים :** הא דלא אסרינן העופות (וכל הדגים) מענין דהוי סכנה לאכול בשר בדגים, ומליח כרותח **ג"ל** דאין סכנה במליחה. **פת"ש** הביא שמנחת יעקב הסתפק בכבוש אי שייך בו סכנה **ובלחם יהודה** כתב שאין בכבוש סכנה.

סעיף ב' – אופני ההיתר במליחת דגים ועופות

בגמרא חולין קיג. דג טהור מלוח שמלחו עם דג טמא תפל – מותר, אך אם טמא מלוח וטהור תפל – אסור. וכן בשר שניהם מלוחים אסור. **הובא בב"י :** מכאן למדו ה**תוס'** שאין מליח בולע מתפל הסמוך לו לפי שאין התפל פולט כלום – והכי נמי כיון שעופות תפלים אע"פ שהדגים מלוחים אין בולעים מדם העופות כלום, וכיון דעופות תפלים הם לא פלטי מידי.

כתב ה**טור** שמה שאמרנו שעופות ודגים שנמלחו ביחד אסורים בכדי קליפה היינו כמלח שניהם יחד, אך לא מלחו יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף- מותר.

משמע מה**טור** והב"י שאם לא מלחו יחד אלא מלח הדג אצל העוף מותר, והטעם כבסעיף א' כיוון שהדג מלוח והעוף תפל- אמנם אם שניהם מלוחים אסור אף שלא נמלחו יחד, והיינו זה המשך לסעיף א'. אך כתב דרכי משה שבאמת אפילו שניהם מלוחים הדג מותר אם לא נמלחו יחד ממש והיינו כדינא שהעוף שהיה שיעור מליחה כבר פלט כל דמו ואז הניחו הדג אצלו- מותר הדג, וכ"כ או"ה והוסיף דאע"ג שמחמירים במוהל שאחר שיעור מליחה ה"מ: א) כשבעין ב) הבשר מונח בתוכו {ומ"מ אם הניח בשר טמא אצל בשר טהור אפילו לאחר מליחה של הטמא- נאסר וכדלקמן סעיף ג'}.
לכן הביא דרכי משה לשיטת באו"ה אפילו הדג הטהור והטמא מלוחים, אם הניח הטהור אחר שהטמא שהה כשיעור מליחה- שרי.

שו"ע: במה דברים אמורים- שמלח שניהם יחד או שהעוף מליח ודג תפל, אבל כאשר דג מליח ועוף תפל נתנם זה אצל זה או זה על גב זה- אף הדגים מותרים בלא קליפה.
העופות- מותרים אפילו נמלחו יחד דלם אינו מפעפע מלמטה למעלה, ולא גרע מחתיכה המונחת בצ"ר- דמה שלמעלה מן הכיר פרי. וכן אם לא הניח הדגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחו שיעור מליחה- אף הדגים מותרים אע"פ ששניהם מלוחים. ואם נמלחו הדגים בכלי שנמלחו בו בשר- הדגים מותרים לאין הדגים זולעים הדם שבכלי לאין מליחה לכלים. והא אמרינן דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורים- היינו דווקא שהדג פלט דמו והודח, אבל אם עדין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם- מותר לאגב שיפלוט דם ידיה יפלוט גם כן הדם שבולע מן העופות, כמו חתיכה שנפלה לכיר קודם מליחה- דמותר מהאי טעמא כמו שיחזאר לקמן סימן זה. ועי' לקמן סימן כ"א בחיזה מליחה אמרינן דהוי כרותת.

ש"ך מדייק מהשו"ע שאסור כאשר העוף מליח והדג תפל היינו אפילו שהדג עדין לא נמלח ולא תועיל לו מליחה אח"כ- דלא אמרינן שכאשר יפלוט דמו ואגב יפלוט גם דם העוף שבלע, והטעם דלא אמרינן היכי- דדגים ריפו קרמייהו ובלעי טובא ולא כסיפא דרמ"א שהתיר בכה"ג. עוד בש"ך שהשו"ע מתיר אם דג מליח ועוף תפל אפילו נוגעים אחד בשני.

בשיטת הרמ"א: התיר אם הדגים למעלה- וכתב הש"ך דמיהו קליפה בעי, וכתב רש"ל דדוקא שידוע בבירור שלא נשרקו הדגים מלמעלה, אך אם לא ידוע לנו בבירור- אסור דסתם מליחה דרך להתהפך עליון לתחתון. או"ה כתב שאפילו מונחים זה לצד זה- מותרים חתיכות הדגים העודפים בגובהם על העופות.

לגבי מליחה בכלים: כתב ה"ט"ז דדוקא בדם אין מליחה בכלים, אך בשאר איסורים- יש מליחה לכלים, אמנם רש"ל כתב שאף בשא"ס אין מליחה לכלים וכן משמע ברמ"א (ק"ה, י"ב).
ש"ך דייק דדוקא דיעבד, אך לכתחילה אין למלוח בכלי זה ועיי"ש- דחשיינן שמא ישכח להדיחו.

- רמ"א כאן חולק על השו"ע וס"ל שאם הדג תפל והעופות מלוחים- מותרים אם עדיין הדג לא פלט דמו ולא נמלח דאזי שיניחו בעופות אגב שיפלוט דמו יפלוט דם העוף, אמנם הט"ז חולק על כך וכתב שכ"כ רש"ל והביא ראיות שבכל גונא אם הדג תפל והעופות מלוחים- אסרינן.

סעיף ג'- בשר שחוטה ובשר כשירה שנמלחו יחד.

בגמרא חולין קיב: רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה, אתיא לקמיה דרבא א"ל הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהם .

פרש"י שנמלחו בכלי מנוקב וקא מביעא ליה האם דאמרינן אידי דטריד למיפלט לא בלע כדין כל שתי חתיכות שנמלחו יחד או דילמא הכא חמור טפי? וא"ל שהכא הבשר השחוט נאסר מחמת ציר הטרפה שהיא נוחה ליבלע מן הדם.

ובגמרא חולין קיג. מתיב אהא דרבא: מדתניא: דג טהור שמלחו עם דג טמא- מותר, מאי לאו שהיו שניהם מלוחים? ותרצינן- לא- אלא כגון שהיה טהור מליח וטמא תפל. **פרש"י** תפל היינו בלא מלח ולכן לא פולט מידי, אך אם שניהם מלוחים והטמא גם פולט- אסור, וכרבא וק"ו כאשר הטהור תפל והטמא מליח.

כתב **הטור** בשר שחוטה שמלחו עם בשר טרפה- אסור אע"פ שאינו בולע מדם הטרפה בולע מצירה. דג טמא וטהור שנמלחו יחד- אסור, וכל שכן אם הטמא מליח והטהור תפל, אך להיפך שרי.

רשב"א, ר"ן ורא"ש ש"ל שבגונא שנאסר- נאסר בכדי קליפה וכן דעת **הרא"ה**, **הב"י** הביא **שמהרמב"ם** משמע דהכל אסור. שיטת **הרמב"ן** דנאסר בכדי נטילה.

בדין שהטהור מליח והטמא תפל מותר: והקשה **הרא"ש** דלכאורה כיון שנמלח הטהור מונח על הטמא וכד'- הרי נמלח גם הטמא ממלח של הטהור ויפלוט ויאסור הטהור וי"ל שבמקום שנוגעים אחד בשני לא נמלח הטהור א"נ ה"מ כאן שאחר שנמלח הטהור נגע לטמא ולכן גם כשנוגע אינו נחשב כרותח להפליט שהרי הבשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו פה יפה. כתב **הב"י** שכתירוץ השני למד **הטור** לכן כתב נתן הטהור אחר שמלחו על הטמא- מותר, וכ"כ **הרשב"א** שאינו מחמם כ"כ, וכ"כ **הגהות אשרי ומרדכי**- ולא כר"ן שפירש הגמרא שמתירה טמא תפל והטהור מליח היינו בשלא נוגעים זה בזה אלא שעומדים סמוך, וגם מה שאסר אמר מלוח וטהור תפל היינו אפילו לא נוגעים זב"ז אלא סמוכים אחד לשני- ומ"מ לא כר"ן כתבו הפוסקים.

כתב **הגהות אשרי** שאף בטריפה תפלה וכשרה מלוחה- בעי הדחה וכן כתב **ב"י** .

הב"י הביא **שע"ד** על מעשה שהיה ונמצא חלב צונן על דגים מלוחים- והתיר ר"י מפני שהוא כטהור מלוח וטמא תפל, ומ"מ כתב להסתפק בדין זה כיון שהחלב כ"כ רך- אי אפשר דלא בלע פורתא, אבל ר' **משולם** כתב שגם החלב מותר.

תרומת הדשן הביא מעשה בסעודת ברית שמלחו הרבה בשר בכלי מנוקב ומלחו בכלי אחר עופות וערבבו אח"כ לכלי הבשר ונמצא עוף אחד טריפה ואין שישים כנגדו- והתיר בעת הצורך כזה כסעודת מצוה והפסד מרובה, והטעם דסברינן **כתוס'** ורא"ש שלאחר ששהו זמן שיעור מליחה- פסק כוח המלח ואינו חשוב כרותח .

שו"ע : בשר שחווטה שמלחו עם בשר טריפה או שהטריפה מלוחה והכשרה תפלה והם נוגעים זה בזה- אסור כדי קליפה שאף על פי שאינו בולע מדם הטריפה בולע מצירה, אבל אם הכשירה מלוחה והטריפה תפילה- מותרת בהדחה בלא קליפה בין שנתן הכשרה למעלה בין שנתנה למטה. ויש מי שאוסר בנוגעים זה בזה וסובר שלא התירו אלא בעומדים בסמוך כדי שהפליטה של זה נוגעת בזה. רמ"א : וצטריפה מלוח וכך תפל- לפילו צכהאי גונא חסור ועין לקמן סימן ק"צ .

ש"ך בדעת השו"ע שלא סובר כר"ן דאף שרק סמוכים זה לזה אוסרים אלא אם רק סמוכים אפילו הדחה לא בעי, אמנם אם הטריפה מלוחה והכשרה תפלה- אזי אע"פ שרק סמוכים אם הפליטה של זה נוגעת בזה אסור.
עוד בש"ך ציר נבילה וטרפה ושרצים- הוי דאורייתא, מה שאין כן ציר דגים טמאים דהוי מדרבנן, וכן ציר בשר האווז משום הדם- דרבנן ונפק"מ לספיקא .
ט"ז הביא בשם **שע"ד** שאם יש ספק אם נמלח בשר שחווטה בהדי בשר נבילה- הוי ספק דאורייתא ולחומרא.

סעיף ד'- חתיכה שמינה

משנה חולין צז : ירך שנתבשל בה גיד הנשה- אם יש בה בנותן טעם אסורה, **ובגמרא** אמר שמואל לא שנו אלא בישול אך צלייה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. ורב הונא ביאר שבחלב מפעפע ואוסר, אך בצליה רק אם הוא שמן מפעפע, אך אם כחוש- שרי.

-מכאן החילוק בין כחוש ולשמן וכתב **ב"י** סימן צ"א, ה' שדין מליחה כדין צליה ואם שמינה אסורה כולה.

בגמרא פסחים עה : דין תתאה גבר- איתמר : תם לתוך תם דברי הכל אסור, צונן לתוך צונן דברי הכל מותר. חם לתוך צונן, צונן לתוך חם- רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר. פסקו הפוסקים כשמואל דתתאה גבר .

שו"ע : הא דאמרינן דאינו אוסר אלא כדי קליפה היינו כששתיהן כחושות, אבל אם אחת מהן שמינה- אפילו אם חתיכת הטריפה כחושה וחתיכת הכשירה שמינה מפעפע האיסור בכולה אם היתה הטריפה מלוחה מלמטה משום דתתאה גבר. רמ"א : ועין לקמן סימן ק"ה כיכל נוהגין.

ש"ך כתב שכאשר הטריפה כחושה ומ"מ הולכת הכשרה השמינה ומפטמת הטריפה. **עוד בש"ך** שאם הכשרה התפלה למטה אע"פ שהטריפה השמינה למעלה- אינו נאסרת אלא כדי קליפה דתתאה גבר, וכיון שאינו מליח-מצנן העליון, ואם שניהם כחושים- מ"מ בעי קליפה ולא משנה מה העליון ומה תחתון- דבמליחה תמיד כענין קליפה כאשר הטמא מלוח.

שיטת הרמ"א לקמן (סימן ק"ה, י"א) דאין אנו בבקיאין לדעת מה שמינה ומה כחושה לכן לדינא לשיטתו גם אם השמינה עליונה הכל אסור.

סעיף ה'-בשר שנשהה במלחו

הרשב"א בשם רבו **רבנו יונה** היה אומר שבשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר- אסור לפי שיש על פניו טיפת דם שנפלט, וכן המלח מלוכלך בדם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח- ולפיכך צריך לזהר להדיח הבשר קודם גמר פליטת ציר.

וכתב **הרשב"א** עוד בשם **רבנו יונה** דפליטת ציר בשר כשתים עשרה שעות- לכן צריך לזהר להדיחו עד שתים עשרה שעות משעה שנמלח, ומ"מ עבר ולא הודח- נאסר כדי קליפה בלבד דדם מישרק שריק ואינו מפעפע. **הרא"ש** חלק על דין זה וכתב שיכולים להשהותו כמה שירצו, לפי שהדם שעליו- מעט הוא ובולע במלח ואינו יכול לצאת ממנו שאין המלח מפליטו, אדרבה דרך המלח להפליט הדם ומושכו אחריו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר.

הטור הביא דברי הרשב"א ודברי הרא"ש- וכתב **הב"י** שכבר נבאר בסימן ס"ט סעיף כ' דין מעשה דרש"י שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנהו אח"כ בכלי ללא הדחה ונתמלא מצירו- והתירו **רש"י** וכ"כ **בתוס'**, **רא"ש**, **מדרכי**, **והגהות מימוניות** בשם **סמ"ג**, אמנם **יש חולקין** וכן הביא **בדרכי משה**. והביא **מהרא"י** שרק במקום הפסד מרובה יש להקל, אמנם בהכי י"ל דשאני שאין הציר בעין ולכן אין לחוש אלא במקרה שנופל לציר, אך בכה"ג יש להקל.

שו"ע: יש אומרים שבשר שנמלח אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירו דהיינו שתים עשרה שעות לפי שחוזר ובולע לחלוחית דם שעליו ושעל המלח, ויש מתירים להשהותו במלחו אפילו כמה ימים- ולכתחילה יש לחוש לדברי האוסרים, ובדיעבד- מותר.

הטעם למתירים: ט"ז כתב א' דם משירק שריק ב' הבשר הנמלח פולט ציר לעולם ואינו בולע מן הדם. ואף מי שמחמיר במעשה דרש"י יקל הכא בדיעבד דאין הציר בעין, **הש"ך** נתן טעם נוסף להקל בדיעבד דהכא הבשר מונח תמיד בכלי מנוקב ולא חיישנין שהבשר יבלע מן המלח שעליו דאף אם יפליט דם- משרק שריק, לכן שרי בדיעבד. ואע"ג דלקמן סעיף ו' לא אמרינן דם משרק שריק י"ל דהוי דם ממש אך הכא כבר נמלח וממילא הוי לחלוחית בעלמא, הלכך סמכינן אטעמא דמשרק שריק הכא.

סעיף ו'-נתינת בשר שלא הוכשר כ"כ עם בשר שהוכשר

בגמרא חולין קיג א"ר נחמן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים ואפילו בכלי מנוקב וכו'

למד הר"ן מגמרא זו שדגים אלו אפילו ימלחם אח"כ- אין המלח מפליט אלא דם הדגים עצמם, אך הדם הבא במקום אחר- לא, ולפי זה כתב הר"ן **והרשב"א** אסור למלוח בשר עם בשר שכבר נמלח אם שהה הראשון במלחו כדי פליטת צירו לפי שחוזר ובולע מדם חתיכה זו כיון שאינו טרוד לפלוט ציר. וכן אסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קודם פליטתו- לפי שבשר זה שלא נמלח בולע ממה שחבירו פולט שאין לו דבר שימנענו מבלווע, אך **רבנו יונה** התיר ואמר שאין

ללמוד מגמרא זו דשאני דגים כשאין להם דם מגופן אלא מה שבלעו מבחוץ, אך עופות ובשר וכו' שדמה בתוכה כשם שהמלח מפליט דם של גופה כך מפליט דם הנבלע במקום אחר וכתב הר"ן והרשב"א שאף לסברת רבנו יונה כל שנמלח ויצא מידי דמו והודח- אין להניחו עם בשר שמלחו עליו, וכן כל מקרה בו יוכל לבלוע מהחתיכה השנייה- יש ליהרר.

ר"ת מקל בכל זה ואומר שדם מישרק שריק, לכן אם נמלח בכלי מנוקב- שרי ודוקא בדגים אסרינן דרפי קרמיהו, **והרשב"א** מחמיר.

תרומה כתב שכאשר ימלחו הבשר שוב- יחזור ויפלוט דם שבלע מבחוץ עם הדם של עצמו או עם פליטת צירו וא"כ לפי סברה זו- אם סיים לפלוט דמו אסור למלוח עליו חתיכה אחרת דאין כבר לומר שאגב שיפלוט של עצמו יפלוט של אחר. וכתב **הטור** שיש מתירים אף בזאת- ולא נראה לטור להתיר.

אורחות חיים וכ"ה **בשע"ד** והובא **בדרכי משה** ובב"י כתב להתיר בכל גוונא למלוח כמה חתיכות ואפילו אחר שאחת כבר סיימה לפלוט- דאמרינן דמא משרק שריק וכ"כ **ר"ת**, וכתב **האגור** שהעולם נוהרים לכתחילה ומתירים בדיעבד.

שו"ע : יש אוסרים ליתן בשר שלא נמלח כלל או שנמלח ופלט כל דמו עם בשר שנמלח קודם פליטת דם- לפי שהבשר שלא נמלח או שנמלח ופלטו כל דמו חוזר ובולע במה שחבירו פולט, ויש מתירים על ידי מליחה שימלחנו אח"כ כי אז יפלוט כל הדם שבלע. ויש מתירים בכל זה- ולכתחילה יש לחוש לדברי האוסרים .

רמ"א : ואפילו בדיעבד נוהגין לאוסרו אם נפל בשר שכבר פלט כל דמו ואינו אכל בשר שלא שעה עדיין שיעור מליחה. ויש אומרים שבכל מעת לעת לאחר שנמלח פולט בשר ואם נגע תוך זמן זה לבשר שנמלח ולא שעה עדיין שיעור מליחה- אינו נאסר וכך נוהגין, אך במקום שאין הפסד מרובה יש לאוסרו לאחר שחיס עשרה שעות, וקודם לזה אין להחמיר כלל. וכ"כ אם לא נמלח כלל דאפילו אז נפל לבשר ממש אין לאוסרו דאמרינן על ידי שיפלוט דם ידיה יפלוט גם כן מה שבלע ממקום אחר, ואפילו נמלח הבשר ולא שעה עדיין שיעור מליחה ונפל לבשר יש להתיר אם לא נכבש בתוכו יום שלם, אך אם שעה שיעור מליחה ונפל לבשר יש אוסרינן אותו אע"פ שלא כלה זמן פליטת צירו עדיין- ומכל מקום לאורך הפסד גדול יש להתיר גם זה כל זמן פליטת צירו היינו תוך שחיס עשרה שעות- ע"י שיחזור וידחינו ויחזור וימלחנו. וכן אם נפל לבשר קודם ששעה שיעור מליחה- ידחינו ויחזור וימלחנו. ומיהו אם מלחו בלא הדחה לאחר שנפל לבשר- שרי בדיעבד .

וכל זה לא מייירי אלא בציר שהוא כרותח כמבואר לעיל סימן ס"ט, אבל דם בעין שהנפל על הבשר שהוא תוך שיעור מליחתו והוא חשוב כרותח כמבואר לקמן סימן כ"א- נאסר הבשר לגבי דם בעין לא אמרינן אידי טריד לפלוט לא יבלע ולא כבלעו כך פולטו. והא אסרינן אותו כשנפל לבשר הינו דווקא מה שתוך הציר אבל מה שמלמעלה מן הציר- שרי. מיהו מה שבתוך הציר- נאסר מיד ואין שיעור לדבר. בשר שנפל לתוך הציר שעל הקרקע- דינה כאילו הייתה הציר בכלי. בשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ונאסרה- דינה כאילו נגעה בציר. ספק ציר ספק מים- מותר לציר לרבנן וספיקא להקל .

ציר מעורב עם מים אפילו היו המים מועטים- לא חשיבי עוד רותח ואינה אוסרת. דין כבוש ע"י לקמן סי' ק"ה.

השו"ע הביא ג' דעות: יש אוסרים- (רשב"א) – והטעם דאינו מפליט מה שבלע מחוצה לו, יש מתירין ע"י מליחה (תרומה ורבנו יונה)- והטעם דאגב פליטת עצמו פולט מה שבלע מבחוץ), ויש מתירים בכל גוונא- (ר"ת ואורחות החיים)- והטעם שכשימלח שוב דכבולעו כך פולטו.

ש"ך הביא שהשו"ע לכתחילה כאוסרים, ובדיעבד כמתירים לגמרי והיינו כר"ת, ולא כמהר"י קראקא שביאר בדעת השו"ע דס"ל בדיעבד כתרומה ולא כר"ת.

השו"ע התיר בדיעבד בשר שלא נמלח ונפל לציר- וכתב הש"ך ש"א דהיינו שכשהודח אך אם לא- משמע שאסרו אף בדיעבד, אמנם הביא או"ה מהרש"ל וב"ח שמתירים אפילו שלא הודח. עוד כתב הש"ך שמיד שנופל לציר- נאסר ולא בעי שיעור כבישה וכד'. וכן ליש אוסרים אסור אף לצלי דאין יוצא דמו שבלע מואחר יותר. וכך יש לאסור בשר שלא שהה מליחה ונפל לבשר ששהה ונמלח ופת"ש הביא שיש מתירים.

בדעת הרמ"א: דקודם שתיים עשרה שעות אין להחמיר, אך אחרי כן תוך מעת לעת- רק בהפסד מרובה יש להתיר, כך פסק הש"ך- ולא כמהרש"ל שהתיר אף תוך מעת לעת אחר שהיית עשרה שעות בלא הפסד מרובה. (מחלוקת זו כבר בראשונים- כמה זמן לוקח לבשר לפלוט צירו: תרומה שע"ד ומהר"א"י מעת לעת, רשב"א, טור ור"ן- 12 שעות ועיין בש"ך).

סימן ע"א – דין מליחת הראש הטלפים והמוח

סעיף א' - מליחת הראש

כתב הרשב"א שהמולח את הראש כיצד יעשה שהרי השער מפסיק בינו ובין המלח – י"א שמולח על השער ואח"כ מניחו על האש עד שיסיר השער וחוזר ומולח, ודחה **הרשב"א** דבריהם וכתב דזהו סדר מליחת הראש והרוצה להחמיר בראש חותכו לשנים ומולחו יפה יפה הראש לצד פנים, וחוזר ומולח על השער כיון שאין השער מעכב להפליט דם שבבשר.

טור הביא **הרשב"א** וכותב דחותך הראש לשנים וכו' וכתב דק"ו שאין השיער מעכב הדם לצאת ממח שבבשר העצמות שנכשר ע"י מליחה ואין העצמות מעכבות- ואם עצמות לא מעכבות כ"ש דשיער לא מעכב (והגיהה ב"י בטור דר"ל מח העצמות ולא מח שבבשר עצמות).

ב"י כתב הטעם לחתוך הראש לשנים מפני המים שבפנים, ו**מקשה** לכאורה כיוון שנמלח מבפנים אינו צריך טעם שאין השיער מעכב- ו**לרשב"א** מליחה מצד אחד סגי ותירץ ב"י כמו שלמד בדעת **הרשב"א** והיינו שלכתחילה בעינן למלוח ב' צדדים, ובעיקר הדין צד אחד והכא בלכתחילה מיירי.

שו"ע : הראש חותכו לשנים ומולחו יפה לצד פנים וחוזר ומולח על השיער שאין השיער מעכב על ידי המלח להפליט דם.

ט"ז כתב **הרשב"א** הצריך לחתוך הראש לשנים- רק דרך מצוה מן המובחר כתב, אך מעיקר הדין סגי בנקיבת הראש- שהרי הטעם זה מצד המוח שיהיה לדם מהיכן לצאת. והעיר שמשמע **מהשו"ע וטור** שהבינו **ברשב"א** דהוי מן הדין שהרי כתבו 'הראש חותכו' כהלכתא פסיקתא .

ש"ך כתב **כ"ז** דהוי מצוה מן המובחר, אמנם כתב שהטעם לחתיכת הראש לשנים הוא מצד דלא יהיה חתיכה עבה, אך לא מצד למלוח ב' צדדיה והיינו לא כמו דכתב **הב"י**.

פת"ש הביא **תשובת בית יעקב** שחתיכת הראש לשנים מדינא הוי כיוון שהוא חלול מבפנים ודמי לקנקנות שבריא, ואפי' בדיעבד כתב לאסור **ובפת"ש** דחה דבריו שהרי אף בריאה אינו אלא מנהג לחותכה עי"ש.

בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, ג') כתב בלשון דיעבד למלוח המוח בתוך הראש ולכתחילה חותך הראש לשתים, אמנם **בהליכות עולם** (ח"ו ע"מ קמה') כתב לכתחילה למלוח הראש מכל צדדיו כשהוא שלם ואין השיער מפסיק אלא שצריך לנקוב הראש עד המוח וכן הנקב יהיה למטה ואין לחוש שמא יתהפך.

סעיף ב' – דין הטלפים (פרסה)

כתב הרשב"א שצריך לחתוך הטלפים וצריך שיהא חיתוכים למטה, **הטור** הביא דבריו וכתב מחתך אותם מעט למטה והדם יוצא דרך החתך.

ב"י הקשה אמאי לחתוך בכלל הרי יש מקום חתך דרך הפרק שהם מחוברים לעצם, וא"כ יכול הדם לצאת משם? ועוד מסתמא בעי למלוח כל הרגלים ולא רק מקום החתך וא"כ למה לי לחתוך- הרי הדם יוצא ע"י המלח ואין השיער מפסיק? וי"ל שטעם חתיכת הטלפים לא בכדי שהדם יצא אלא כדי שלא יכנס הדם בפרסות וליהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב ונאסר מה שבתוך הפרסות ולכן בעינן חיתוכן למטה כדי שיזרום משם הדם אם יתכנס בשום מקום יגיע בסוף למטה ולא יתכנס שם א"נ משום חוטי דיידא שכך סובר **הרשב"א** בכל חוטים הנחתכים.

דרכי משה כתב **שהגהות מרדכי** ג"כ כתב הטעם משום דדמי לכלי שאינו מנוקב, ועיי"ש לגבי לאסור אף מה שחוץ לציר מדין כלי שאינו מנוקב והכא הטעם שאין אוסרים יותר מהמקום המכונס.

שו"ע: הטלפים מחתך אותם מעט ולמטה ומולח ויניח מקום החתך למטה וימלח גם על השיער. רמ"א: ועי' לעיל סי' ס"ח.

הטעם לחתיכת הטלפים: ש"ך הביא דאלי"כ הוי כמולח בכלי שאינו מנוקב שהטלפים מעכבות הדם לצאת, אך עצמות לא מעכבות ופשוט וכ"כ ברשב"א וטור.

כדברי הרמ"א שכתב לעיין לעיל: כתב הש"ך ששם סעיף ח' כתב לאסור אף בדיעבד אם מלח בלא לחתוך הטלפים. בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, ה') כתב לזהר שיעשו החתך גדול ועמוק עד שיראו הבשר, אם לא חתך בדיעבד-אם בישלם או מלגם ברותחים- מותר בדיעבד, אך אם לא בישלם ולא מלגם- יחזור ויחתוך וימלח כדבעי. עוד כתב (שם, ו') שנוהגים להסיר לאוויזים ולתרנגולים ראשי הציפורנים ובגדד מנהגם לחתוך עד הארכובה התחתונה עד צומת הגידים.

סעיף ג' – הכשרת המט

כתב הרשב"א והובא בטור הקרום שעל המוח יש בו חוטין והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב ואפי' צולחו על האש אי אפשר לאש לשאוב דמו, והדם מתקבץ בעצם המוח העשוי כקדרה, לפיכך הבא למלחו – קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו.

רצה לאוכלו צלי

בגמ' חולין צא: רישא דכיבשא אותביה אבית השחיטה- דייב דמא ושרי, אצדדין- מיקפא קפי ואסור. אותביה אנחיריה, דץ ביה מידי- שרי, ואם לא- אסור. א"ך אנחיריה ובית השחיטה דאיב, מצדדין, אי דץ בה מידי – שרי, ואי לא – אסור.

כתב הרא"ש לא כגמרא זו והטעם דהאינדא רגילין להסיר המוח ולמלחו תחילה קודם צליה אך בימיהם פי התנור היה למטה לכן היו שמים הראש כלפי מטה וודאי היה הדם זב למטה בצלייתו אך בצליה שלנו אין התנורים פיהם למעלה ויש לחוש שמא לפעמים בית השחיטה או הנחיריים למטה לכן בעינן למלוח המוח בפ"ע ולא עם הראש ביחד, אמנם הב"י כתב שזו זהירות יתירה ולכן כתב הטור כרשב"א שאם רוצה לאוכלו צלי – מניח בית שחיטתו על האש והדם זב דרך בית השחיטה, הניחו על בית נחיריו ונעץ בו שיפוד או קנה – מותר לפי שגם דרך שם זב הדם, וכן אם נקב בעצם כנגד הקרום והניחו על הנקב- שפיר דמי, והיינו כפשט הגמ' וכתב ב"י שאף הרא"ש היה מתיר כן אלא שכתב תשובה למי ששאל טעם למנהג מקומם, אך לרא"ש לא סבירא ליה היכי.

דרכי משה כתב כרא"ש בתשובתו ושכן נראה לו דצריך לנהוג- והיינו הכשרת הראש והמוח דוקא ע"י מליחה כ"א בפ"ע ולא ע"י צליה יחד דיש לחוש להיפוך הצלי ואז הנקב לא יהיה למטה.

בשיטת הרמב"ם: טור הביא הרמב"ם שאין מבשלים ולא צולין אותו עד שיהבהו אותו באש תחילה וכ"כ בה"ג שאין לאכלו אלא צלי, כתב בב"י דאין זה מדוייק שהרי הרמב"ם כתב זאת לא מדינא אלא שכך המנהג פשוט, והרי העיד הרב המגיד שמנהג זה לא פשט בכל ישראל ובמקומו מוציאין המוח מקדרת הראש שנתון בו ואח"כ קורע הקרום ומולחו אף לקדירה וכפשט הגמ' וכן תמה הרשב"ץ על הרמב"ם שחייב צליה קודם בישול.

הרא"ש התיר לבשלו אם מלח המח קודם רק שינקוב העצם הקרוב וכ"כ **בעה"ש** ולא הצריך צליה. **כתב ב"י** ללמוד כמה דינים מהרא"ש: **א.** לא כרמב"ם אלא כפשט גמ' דלא לחייב צליה כדי לבשלו **ב.** מתיר להכשיר הראש אע"פ שהמוח בתוכו ע"י מליחה רק שינקוב העצם והקרום שיהיה לדם מהיכן לצאת. **ג.** משמע שאין השיער מעכב. **ד.** משמע ששרי להניחו על הצדדין לצלות ע"י נקיבת עצם. **ה.** לא צריך להוציא המוח ולהכשירו אלא סגי ששמו על נחיריו או על בית השחיטה והדם זב למטה ולא חיישינן שמא יתהפך.

דרכי משה כתב **שמרדכי** כתב **כרא"ש**, וכתב **או"ה** לכתחילה צריך לחתוך הראש וליטול המוח ולמלחו מבפנים ומבחוץ, ובדיעבד אפי' בבישול אם רק ניקב העצם כנגד הקרום קודם המליחה – כשר, וכן נוהגין.

שו"ע: הקרום שעל המוח יש בו חוטין והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב, לפיכך הבא למולחו- קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו, ואם רצה למלוח הראש והמוח בתוכו – ינקוב העצם כנגד הקרום וינקוב גם הקרום וימלח ויניח הנקב למטה ומותר אפי' לקדירה.

רמ"א: ועי' לעיל סי' ס"ח כ"ל נוהגין לכתחילה, ואם נמלח הראש שלם כלל נקיבת העצם – הקרום והמוח אסורין ושאר הראש מותר כ"פ בשר שעמו. הקולית ושאר עצמות שיפן בהן מוח – מליחה ומליחת העצם מועיל למוח שצקרבו ואין לריך לנקוב בעצם, מיהו לכתחילה לא ימלחנו עם שאר בשר רק לבד, ובדיעבד שרי.

ש"ך בדעת השו"ע שלא מהני אם מניחו אבית השחיטה או על נחיריו ודף בה מידי כדמהני לצלי. **בדעת הרמ"א**: **כתב בש"ך** שלרמ"א לכתחילה ס"י ס"ח יטול המוח קודם המליחה ויחתוך הגולגולת שתי וערב. עוד בשיטת רמ"א שכאשר נמלח הראש בלא נקיבת העצם- הראש והמוח אסורים דהוי כנמלח בכלי שאינו מנוקב כ"כ **ש"ך**, אך שאר הראש מותר כיון שעצם הגולגולת מפסיק בין דם שבתוכו לבשר **א"ע** אף אם יכנס דם כבולעו כד פולטו, ומ"מ טעם ראשון עיקר. **ט"ז** כתב הטעם שאין אוסרים הראש מצד חתיכה שלא נמלחה בשתי צדדיה כיוון דהוי כחתיכה עבה. שאר עצמות שיש בהן מוח: **כתב ברמ"א** – שצריכים מליחה, **בש"ך** כתב שאף בדיעבד המוח אסור משום שמחזיק דם במוח כ"כ **באר היטב**, וכל שנתבשל דמו אסור אם אין שישים כנגד מוח שבעצמות, ואם יש שישים אף המוח שבעצמות מותר וכ"כ **בא"ח** (שנה שניה, אחרי מות, ד').

מליחת העצם מועילה למוח של העצם דלא דמי למוח שבראש דהכא יש קצת דם ונפלט מהר- כ"כ **רשב"א** וכ"ה **בש"ך** וכ"ה **בבא"ח** (שנה שניה, אחרי מות, ד'), והוסיף **בבא"ח** (שם) שנוהגים למלוח העצמות אף עם שאר בשר וכ"כ **פר"ח** ועוד- ולא כחומרת הרמ"א, אמנם כתב **בש"ך** שבבשר שלהם עצמם נוהגים בכל יום למלוח אפי' לכתחילה. כתב **בהליכות עולם** (ח"ו ע"מ קמו') מליחת תרנגולת בנוצתה כדי שיוכל למלוג אותה אח"כ במים רותחים- אין לעשות זאת לכתחילה שיש לחוש שמא הנוצות מפסיקות בין המלח לבשר העוף ומ"מ בדיעבד אם נמלח עם נוצתה ומלגו התרנגולת אין לאוסרה כדין מליחת מוח עצם.

סימן ע"ב – דין מליחת הלב והריאה

סעיף א' – הכשרת הלב

בגמרא חולין קט: תניא הלב קורעו ומוציא את דמו.

כתב הרשב"א והובא בטור הלב מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו ולמלחו אח"כ.

ב"י הביא שכ"כ הרמב"ם, וביאר המגיד משנה שם דלמולחו אח"כ- משמע לקדירה הוא דנאמר דוקא, ומ"מ אולי גם לצלי צריך ולקמן יתבאר.

דרכי משה כתב **שערי דורא** ס"ל שאסור לבשל לב אף אם קרעו והטעם דחיישינן שמא יבשלו בלא קריעה, וכתב הארוך שאין הלכה כך אלא לכתחילה שרי לבשלו אחר קריעה ומעשים שבכל יום הם, וגם כל דברי השע"ד לשיטתו אזיל שבמליחה וצליה הלב כשר בלא קריעה, אך לדידן חייב קריעה בלב תמיד א"כ ליכא למיחש שמא יבשלו בלא קריעה שהרי אין ביטול בלא מליחה ולא היה מולחו בלא קריעה, וסיים הדרכי משה מ"מ להחמיר כשע"ד אע"פ ששמע מרבים שמקילים ונוהגין לבשלו אחר מליחה.

שו"ע: הלב מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו ומולחו אח"כ (ואח"כ מבשלין – גרסת מהר" קרקא והש"ך ובגירסאות קודמות ליתא).
רמ"א: ואז מותר לפי' לנשלו, ויש מחמירין לנשלו רק אם לולין אוחו.

ש"ך העיר דהרי גם שו"ע התיר אח"כ לבשלו, וא"כ מה חידש הרמ"א- וביאר שלרמ"א שרי לבשלו אף עם שאר בשר, וכ"כ ד"מ ואו"ה וכ"כ בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, יא').

והאוסרין ס"ל דגזרינן שמא יבשלו בלא קריעה, ורש"ל הקל בזה להתיר דאין גזירה זו בש"ס וגאונים- וכתב ש"ך שמ"מ צולין אותו אחר קריעה ומליחה ואח"כ מבשלים, וכתב בתו"ח שאין לשנות במקום שמחמירים, מיהו בדיעבד אם בשלוהו אחר קריעה ומליחה- שרי אף למחמירין.

שלא לאכול לב: תשב"ץ כתב שאינו אוכל לב עוף ואע"פ שבספרים מצויין לא לאכול לב בהמה שקשה לשכחה מ"מ מנע עצמו גם מלב עוף, וכתב ש"ך להתיר אף של בהמה לאחר שהכשירו, אמנם בגמ' הוריות יג: נאמר על לב בהמה שמשכח לימודו- על כן לא יאכל אף של עוף.
בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, יא') כתב שהרבה נוהגים לא לאכול לב בין של עוף בין של בהמה ולשיטת האר"י אף כבד ומוח אין לאכול וסימנ"ד מל"ך, וראוי שהזכרים יקפידו על כך ביותר וכן נשים מעוברות ומניקות.

סעיף ב' – מלחו/צלאו ובישלו ולא קרעו

בגמ' חולין קט: תניא הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו – קורעו לאחר בישולו.

גמ' פסחים עד: שאני לב דשיע (פירוש שונה לב שהוא חלק לא בולע).

מלחו ולא קרעו: כתב ה**טור** קורעו אחר מליחתו ומותר, והינו כגמ' דלעיל ואין מי שחולק בדבר. (ובדרכי משה הביא שע"ד בשם מהרא"י שהקשה דהא דאמרינן כבולעו כך פולטו בלב היינו לגבי דם פליטה אך דם שבלב הוא כדם צלול שנופל על החתיכה – ואולי לא פולטו וני"ל שכיוון שדם הלב דרכו להתייבש תוך חללו- הרי מה שזב הוא כדם פליטה ועיי"ש).

בישלו ולא קרעו: כתב הרמב"ם שאפי' בכה"ג קורעו אח"כ ומותר דומיא דצלואו ולא קרעו, וכן פי' רש"י על המשנה דהלב קורעו ומוציא את דמו ואע"פ שנתבשל שלם – אין בשרו נאסר שחלק הוא ואינו בולע- והכי אמרינן בפסחים עד: 'שאני לב דשיע', אמנם תוס' חולין קט. כתבו בשם ר"ת שאין לסמוך על דעה זו ולכן אם בישלו נאסר אח"כ יש שישים כנגדו [ואין ראייה ממימרא זו בגמ' פסחים שהינה דחיה בעלמא שם בסוגיא אך למסקנא דאמרינן כבולעו כך פולטו לענין צליה שהדם נופל לחוץ אבל בקדירה אסור- ולא אמרינן שהלב שיע ולא בלע] וכ"כ המרדכי שכן דעת ר"י, רמב"ן, ראב"ד ורשב"א וכ"כ שו"ע לקמן.

ה**טור** לענין אם בישלו ולא קרעו הביא דעת הרמב"ם להתיר ואח"כ דברי ר"ת לאסור, לפיכך אם בישלו בלא קריעה- אסור ואין להתירו אלא בקריעה שאחר צלייתו. וכתב שהרמב"ם מודה שאם בישל את הבשר שלא קרעו עם שאר חתיכות בקדירה- אסור שאר הבשר וצריך שישים כנגד הלב, דלא דיעינן כמה נפק מיניה וכ"כ הרשב"א והר"ן על רש"י ורמב"ם- והטעם כיוון שבבישול הרוטב נכנס ללב ומוציא דמו ומוליכו בכל הקדירה. הר"ן כתב שאף לרמב"ם אם אין שישים- יש לאסור מצד שנפלט מהחתיכות שנאסרו ואוסר הלב, ואע"פ שלב חלק ולא בולע- ה"מ דם אך שמנוניות בולע, וא"כ נאסר וכ"כ הגהות אשר"י ומרדכי. וי"א שאף שמנוניות אין הלב בולע והר"ן דחה הדברים.

דין הלב אם יש שישים: ב"י דייק בר"ן שלאוסרים הלב פשוט שאוסרים שאר הקדירה, אמנם אם יש שישים כנגד הלב – אף הלב יהיה מותר, אמנם דרכי משה הביא בשם שע"ד שהלב אסור בכל גונא דהוי כנתבשל בדם חללו וכ"כ או"ה.

ה**טור** כתב שי"א שאם הלב דבוק בעוף – כל העוף נעשה חנין וצריך שישים כנגד כל העוף- וסיים הטור דלא נהירא, וכ"כ הרשב"א והובא בב"י.

עוד בטור: י"א שאם העוף מנותח לנתחים והלב באחד מהם- יש לחוש שמא אותה חתיכה נשארה לבדה ברוטב ונאסרה ואוסרת האחרות – ולא נהירא דלמה נחוש לזה.

ב"י הביא כן בשם סמ"ג שכתב בכה"ג המחמיר תע"ב והמקל לא הפסיד כי אין לנו להחזיק ריעותא ועוד דאיסור הבלוע בחתיכה אינו הולך מחתיכה לחתיכה כ"א ע"י רוטב לכן אותה חתיכה שהלב בה היא לבדה נאסרת אם אין שישים אך השאר מותרות (וכ"כ מרדכי וע"י דרכי משה שכתב שאצלו כמרדכי משמע שהחתיכה נעשית חנין וכ"כ שע"ד, וכתב באו"ה שכן נוהגין, אמנם ב"י לא פסק כן).

שו"ע: מלחו ולא קרעו – קורעו אחר מליחתו ומותר אע"פ שנמלח עם הדם שבתוכו כבולעו כך פולטו. וה"ה אם צלאו ולא קרעו- קורעו אחר צלייתו ומותר. אבל אם בשלו בלי קריעה – אסור עד שיהא שישים כנגד הלב דלא ידעינן כמה נפיק מיניה.

רמ"א: ואפי' דלאיכא שישים – הלכך עכמו אסור ויקלוף מעט סביב הלב, ויש מחמירין צו אפי' במליחה לאסור שאר הבשר שנמלח עמו ואומרים דלא אמרינן כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בתוכו דהוי דם ממש ולא מיקרי דם פליטה- והמנהג להקל וכן עיקר, וגם

זה מיקרי דם פליטה וסייך למימר זה כבולעו כך פולטו דהוי אדם שצחוטין כמו שנתצאר לעיל סי' כ"ה. ויש מחמירין לקלוף קלת צמקום שהיה הלצ דבוק – וטוב לחוש לדצריהם ולקלוף קלת סביצ הלצ ואז הכל מותר. ואין חילוק בין צקר שעס הלצ או הלצ ענמו. ואין חילוק בין אם הלצ סגור או פתוח או למעלה. וכן נוהגין לחתוך ערלת הלצ ולחתוך גידין צצפנים ואינו אלל חומרא וזהירות צעלמא.

ש"ך העיר שלכאורה לגבי דם שבעין לא אמרינן כבולעו כך פולטו וי"ל דשאני לב דשיע ומהני שיעתו כדי להגיד שדם זה דם פליטה, ודעת **מהרא"י בשע"ד** הטעם כיוון שהדם כנוס בתוך חללו אם כן ע"י מליחה וצליה מתייבש הדם תוך חללו, וחשיב דם פליטה. **נפ"מ בין הטעמים** – דלטעם לב דשיע (וכן צליה שיע ולא בלע) אם נפל הלב לציר שרי מטעם דשיע ולא בלע. **אם בישלו אסור** אא"כ יש שישים כנגד הלב: כתב **ט"ז ואפי' נמלח** – בעינן כנגד כל הלב דעדיין לא ידעינן כמה נפיק מיניה וכ"כ **מהרי"ל** ומי יקל כנגדו, אמנם **ש"ך** כתב דדעת השו"ע דוקא שלא נמלח, אך אם נמלח אין צריך שישים אלא כנגד הדם שבלב ולא כנגד כולו דס"ל דם הכנוס במקום אחד נוכל לשער (**ש"ך** בדעת הרמ"א אפי' בנמלח להחמיר לשער כנגד כל הלב).

ש"ך כתב שלשו"ע משמע שאם יש שישים – גם הלב עצמו מותר **וכבב"י**, אך לרמ"א הלב אסור – והטעם הוא שלפעמים הדם שבלב מתבשל ונתייבש כולו בחלל הלב ואינו יוצא לחוץ.

בדעת הרמ"א: שאוסר הלב עצמו אפי' איכא שישים ובעינן לקלוף סביבו כתב **ש"ך** כיוון שנמלח עם הבשר – אסור כדי קליפה, ומה שכתב רמ"א שיש מחמירים אפי' במליחה לאסור שאר הבשר – ומ"מ להלכה מקילין, ו**מהרש"ל** מחמיר – אך **ש"ך וב"ח** כרמ"א להקל, מיהו לכתחילה אין למלוח או לצלות לב עם שאר בשר דבעי קליפה, **למסקנה רמ"א** הצריך לקלוף שאר בשר אף במליחה במקום שהיה דבוק, **והוסיף הש"ך** דאף מה שלא דבוק – יקלוף וכן בצלי.

ענין ערלת הלב: הביא **הש"ך רקאנטי** שכתב בעבור כי הברית היא דוגמת הלב לכן חותכים גם חידוד הלב בראשיתו להעביר משם כוחות הטומאה וזהו "ומלתם את ערלת לבבכם".
אם הלב פתוח למעלה והופכו על מנת שיזוב דמו – **לט"ז** הוי כקריעה, אך **הש"ך** דייק מהרמ"א דלא כן.

סעיף ג' – עוף שבישלו עם ליבו

טור כתב ששמע **מהרא"ש** שהיה מקובל שאין עוף שלא יהא בו שישים כנגד ליבו.
ב"י הביא שכ"כ **מרדכי וראבי"ה** כתב **מהר"י מולין** שה"מ כאשר העוף שלם כולו ראשו ורגליו, אך כשלא שלם – אין בו שישים כנגד ליבו. וכתב **מהר"י מולין** שאין להחמיר כך ולחלק דמתסמא הגאונים לא שיערו בצמצום כולי האי, **והביא עוד** שהרי קי"ל מסירים את הראש ולמרות זאת שערו שיש שישים ומ"מ אינה ראייה גמורה וכן דייק הרא"ש וההגהות אשיר"י.
דרכי משה הביא שכן יש לסמוך על כך בשם **ר"י מינץ** וכ"כ **בארוך**, אך בבהמה אין לך שום בהמה שיש לה שישים כנגד ליבה. **או"ה ושע"ד** הצריכו גם בעוף לקלוף מקום דבוק הלב למרות שיש בו שישים כנגד ליבו, ואולי הטעם דהואל ונמלח עם ליבו נאסר בכדי קליפה ו**ד"מ** כתב דהוי חומרא בעלמא.

שו"ע : אין עוף שלא יהא בו שישים כנגד ליבו ומותר אפי' הוא דבוק בעוף.

רמ"א : וכל עוף יש בו שישים אפי' אין בו ראש והרגלים התחתונים כדרך שנוהגין להסיכן דהיינו עד הארכובה התחתונה, ולכן אם העוף שלם – הכל מותר, ואם אין שלם וליכא בו שישים נגד הלכ הדבוק – יש אומרים דהחתיכה נעשית נבילה ובעינן שישים בקדירה נגד כל העוף – וכן נוהגין, ואפי' איכא שישים – העוף אסור הואיל ואין בו שישים כנגד הלכ הדבוק, ואם אין הלכ דבוק בעוף – מלכרף כל הקדירה לכטל הלכ בשישים ועי' לקמן סי' כ"ב מדין חנ"ן. ואין לך בהמה שהיא שישים כנגד ליבה.

ט"ז כתב בשם מהר"י מינץ שאף אם אין לעוף כנפיים ורגלים עדין יש בו שישים כנגד ליבו, וכתב דרישה להקל בזה היכא דיש עוד צד להקל דהיינו שאנו משערים שישים בכל החתיכה היכא שיש איסור דבוק שהוא עצמו חומרא. **פר"ח** כתב כמהר"י מינץ, ט"ז הוסיף דאף אם פשטו מעליה העור יש להקל, וכ"כ פר"ח.

באר היטב הביא תשובת **עבודת הגרשוני** שאם יבוא לפניו עוף עם לב ואוכל לשפוט למראה עיני שהוא שישים כנגד הלב אע"פ שחסר מן הלב חלק גדול – אני מכשירו, אך אם אין העוף לפני – כפסק הרמ"א בלבד – ומסיק שהמיקל כר"י מינץ לא הפסיד וה"מ במקום הפסד מרובה או ע"ש.

כאשר אין שישים והלב דבוק בעוף : י"א דכל העוף הוי חנ"ן והטעם כתב ש"ך כיון דדבוק ממהר לבלוע האיסור תחילה ונעשית מיד נבילה, וכתב הט"ז שזו דעת המרדכי אך הטור הביא הסמ"ק שרצה לאסור כל העוף מדין שמא אותה חתיכה נשארה לבדה וכו' – והטור לא חשש מטעם זה כיון דהוי הכא דרבנן שהרי דם שבישלו הוי דרבנן, אך בדגים חשינן כיוון דהוי דאורייתא.

ש"ך כתב הטעם שאין בבהמה כנגד ליבה מטעם דדרך להסיר בה ראשו וקרעו וקרבו ועורה וכן ניקור מחלב וגיד הנשה וכו'.

סעיף ד' – דין ריאה

ב"י הביא בשם ריב"ש שהריאה מדינא לא בעי חיתוכא דדוקא בלב אמרינן קורעו ומוציא דמו אך לא בריאה, מ"מ ראיתי שנהגו לקרעה ולפתוח הקונקנות הגדולים שבה – ומנהג יפה הוא.

שו"ע : הריאה אינה צריכה חיתוך אבל נהגו לקרעה ולפתוח הקונקנות הגדולים שלה – ומנהג יפה הוא.

ש"ך כתב שפשיטא שאם בשלו הריאה בלא קריעה – מותר בדיעבד וכ"כ בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, ח') כשו"ע והערת ש"ך.

סימן ע"ג – הכשרת כבד ודיניו

סעיף א' – הכשרת כבד לבישול

א. בגמרא חולין קי : א"ל אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה, כי סליק אשכחיה לרב זריקא וא"ל אנא שלקי לרב אמאי ואכל, כי אתא לגביה א"ל למיסר נפשיה לא קא מיבעיא ליה קא מיבעיא לי למיסר חברתה, א"ל

מאי שנה דלמיסר נפשה לא קא מביעא לך דתנן 'אינה אוסרת' - למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך, דתנן: הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת, ודחינן דלמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא נאסר אך משום דמא מאי? והגמי' נשאררה בבעיא דלא איפשטא.

ב. ובגמרא שם קיא רב הונא חלטי ליה בחלא, ורב נחמן חלטי ליה ברותחין .

ג. בגמרא שם לגבי כבד דהוה בה סימפונא דבליעא דמא א"ל קרעוה שתי וערב וחיתוכה לתחת וה"מ כבדא, אבל טחלא שומנא בעלמא הוא.

ד. גמ' חולין קיא כתנאי: ר' אלעזר אומר הכבד אוסרת ונאסרת מפני שפולטת ובולעת, ר' יוחנן בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר כבד מתובלת אוסרת ונאסרת שהתבלין מרכז אותה, וכן שלוקה אוסרת ונאסרת לפי שאחר שגומרת פליטתה חוזרת ובולעת.

(ר' אלעזר לא כר' יוחנן בן ברוקא במסכת תרומות (פי' י"א) שהכבד אוסרת ואינה נאסרת לפי שפולטת ואינה בולעת, רבנן חולקין על ר' יוחנן בן נורי וס"ל שהכבד גם בולעת.)

נחלקו הראשונים בבאור הגמרא קי: בשאלת אביי:

רש"י פירש האם מותר לבשל כבד בקדירה אע"פ שנמלח כראוי עם בשר אחר או שאסור מטעם דיש בו ריבוי דם ושמא אין כוח המלח להפליט כל הדם ואז כשיבשלו חוזר הדם ונבלע בתוכו? **ר"ת** פירש שפשוט שאם הכבד נמלח כראוי שרי לבשלו עם שאר הבשר אחר - אלא נסתפק אביי אם מותר לבשלו עם הבשר בלא מליחה שהרי הכבד מלא דם והתירתו תורה (ביאר בחידושי הגהות על הטור בשם הלבוש שהתורה אסרה דם הנשפך כמים אך כבד שהדם קרוש בתוכו שרי).

ר"ן בשם הראשונים פירש שאלת אביי האם מליחה מועילה לבד או כיון שמורבה בדמים לא מועילה לו מליחה כלל ובעי קריעה ומליחה ?

שיטת הר"ן ששאל אביי האם מותר לבשל כבד עם בשר אחר או שכבד מתבשל רק לבדו ? .

הכשרת כבד לבישול בקדירה עם בשר עימו:

בדין הכשרת כבד **הגמ' חולין קיא**. דלעיל הצריכה קריעה שתי וערב וחיתוכיה למטה, היינו שיתנו את הכבד לתנור לצלותו כדי שיזוב דמו ויצא ואח"כ שרי ליתנו לקדירה - וכ"כ **תוס' ורא"ש** בפירוש **רש"י**, ולשיטת **ר"ת** שרי למלוח במקום צליה ואז שרי לבשלו עם בשר, ואם לא עשה זאת אסור בני"ט. [**רי"ף ורמב"ם** בעי צליה בלבד].

רמב"ן כתב שרק ע"י חליטה שרי לבשל הכבד עם בשר נוסף. (לגבי הגמרא שמבואר בה דחליטה מהני לכבד - כתב **הרי"ף** ששלחו ממתיתבתא דהאידינא לא בקיאים בחליטה וספק איסור לחומרא וכ"כ **הר"ן**, ויבואר לקמן בסעיף ב').

רשב"א כתב שכדי לבשלו בקדירה יש לקורעו שתי וערב למלוחו וחיתוכו למטה **ויש מהגאונים** שאסרו עד שיקרעוהו ויצלוהו - **ופסק הרשב"א** דראוי לחוש לדבריהם לכתחילה, אך בדיעבד אם קרעו שתי וערב וחיתוכו למטה ומלחו ובישלוהו עם בשר אע"פ שלא צלאו - מותר. **לפי הרשב"א** הטעם לצלייה הוא מצד חששא שמא לא יחתכנו יפה או לא יעשה חיתוכו למטה לכן אין להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונם של ישראל.

טור פסק כרשב"א .

הכשרת כבד לבישול לבדו

במשנה תרומות דלעיל אמר ר' יוחנן בן ברוקא דהכבד אוסרת ואינה נאסרת, וכן רב אמי שלקו ליה ואכל.

כתב הר"ן בשם הראשונים שכבד היתר שנתבשל לבדו בלא הבשר- אינה נאסרת משום דם עצמה דאידי דטריד למפלט לא בלע, ומ"מ לכתחילה יחתוך שתי וערב ולמולחו וחיתוכיה לתחת מפני דם הסימפונות שבו, אך דיעבד שרי אף בלי כל אלה. **בדעת רי"ף ורמב"ם** כתב ב"י שאסור לבשל כבד בפני עצמו מן הדין דפוסקים כרב הונא ורב נחמן דס"ל דאסור אלא ע"י חליטה, וכיון שהגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה- א"כ אין להתיר כבד אלא לצלי. **טור** הצריך לכתחילה לקרוע שתי וערב וחיתוכיה למטה וצליה ואז יבשלו **כרשב"א ורמב"ן**, ובדיעבד אף אם לא צלה ורק מלח- שרי. **דרכי משה** הביא או"ה לאיסור אף בדיעבד.

שתי וערב

בדעת הרמב"ם: כתב הב"י דלאו דוקא שתי וערב אלא דבעי למימר שהחיתוך יהיה בכל האורך או בכל הרוחב כעין חתך שתי וערב שהוא מעבר לעבר, והיינו כדי שיחתכו כל הסימפונות שאין החליטה מועילה לסיפונות- לכן צריך לחותכם, אמנם **הטור** ו**שאר הראשונים** כתבו שתי וערב כפשוטו. ובדרכי משה הביא **ספר תולדות אדם** ו**חווה** שכשהכבד קרוע אין צריך שתי וערב כלל, ובאו"ה פסק דבעינן שתי וערב או לנקוב בה נקבים דקים הרבה- ומ"מ אם היא חתוכה לא צריך. **מהרא"י** כתב שהנשים במקומו לא חותכות שתי וערב- ואפשר שסמכו על כך שממילא כשחותכים ממנו הגידין והקנוקנות הוי כקריעה, ואפשר לדם לצאת משם.

שו"ע: הכבד יש בו ריבוי דם, לפיכך לכתחילה אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה וצולהו (רמ"א: שיהא ראוי לאכילה) ואח"כ יכול לבשלו.

רמ"א: ואם מנקבה הרבה פעמים צסכין הוי כקריעת שתי וערב, וכן אם נטל משם המרה וחתיכת צסר מן הכבד שאפשר לדם לזוז משם- ומ"מ אם לא עשה כן נטל הסמפונות לאחר ומצטלה, וכל זה צכבד שלימה אבל כשהיא חתוכה אין צריך כלום. וכצ"ח לצטלה אחר הכליה ידיחנה תחילה אחר הכלייה קודם הציסול, מיהו אם לא הדיחה וציסלה כך- מותר.

ובדיעבד מותר אם נתבשל לבדו בקדירה - רמ"א: צלא לליה - אבל הקדירה אסורה שפולטת ואינה בולעת, ויש מי שאוסר. רמ"א: וכן נוהגין לאסור הכל אפילו נמלחה הכבד קודם ציסולה.

ש"ך כתב שאפילו מלחו ובישלו נאסרו הכלים- והיינו **שהשו"ע** פסק **כרש"י** ור"ן דמליחה לא מועילה לכבד אלא בעינן צליה וכו'.

גדר ראוי לאכילה: כתב **בש"ך** היינו חצי צלייתו וכ"כ או"ה, **בא"ח** (שנה שניה, אחרי מות, ט') כתב שהנכון לצלותו צליה גמורה, ו**בהליכות עולם** (ח"ו ע"מ קמט"ו) כתב להתיר בדיעבד אחר חצי צליה.

ניקוב הכבד: ט"ז הביא שכתב **רש"ל** בעניין ניקוב הכבד במקום שתי וערב דהיינו לשיטה שאומרת שהקריעה היא חומר, אך **לבה"ג** דס"ל שמדינא בעי שתי וערב אף לצלי- אין לשנות. **ש"ך** כתב שלנקב הכבד היינו בדיעבד אך לכתחילה שיועד שרוצה לבשלו- יחתוך שתי וערב, אמנם אם נטל המרה והקנוקנות וכו'- בזה אף לכתחילה מותר דהוה כקריעה מעליא.

טעם הדחה אח הצליה קודם הבישול: (א) מפני מלח הדבק בו (ב) מראית עין שיתאדם הבשר. כ"כ ב"י והובא בש"ך, בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, ט"י) כתב להדיחו אחר הצליה קודם הבישול.

שו"ע פסק שבדיעבד מותר אם נתבשל לבדו בקדירה אך הקדירה עצמה אסורה: והיינו שאפילו לא נמלחה כלל- הכבד מותר והטעם דאידי דטריד למפלט לא בלע, אמנם יש אוסרים והיינו **הרמב"ם** דס"ל כרבנן דר' יוחנן בן נורי שהכבד בולעת גם כן, **ורוב הפוסקים** חולקין וס"ל דאינה בולעת ומ"מ נוהגים להחמיר **כרמ"א**, ו**מהרש"ל** כתב להקל בזה רק שצריך להדיח הכבד כיון שהרוטב נאסר. **בהליכות עולם** (ח"ו ע"מ קנה") כתב לשאם נתבשל לבדו הוא מותר אך הקדירה נאסרת.

ש"ך הביא **תו"ח** אם אירע והורה המורה להתיר ע"י קריעה שתי וערב וחתוכה לתחת ונמלחת ונתבשלה [בלא צלייה]- שרי הכל ולא מהדרינן עובדא, אך אם לא הייתה חתוכה- מהדרינן עובדא ואסור אף הכבד, והטעם די"א בשי"ס דשלוקה נאסרת ואין אנו יודעים מהו שלוקה, ומהו מבושל, ולט"ז הטעם לאסור דחיישינן לרמב"ם וכדלעיל.

סעיף ב'- חליטה לכבד והדין בימינו

בגמרא חולין קיא רב הונא ורב נחמן חלטי להו ואכלי, אמר רק זריקא קריבו לי קניא בקופיא ואכלנא, מתקיף רב אשי דילמא מיחלט הוו חלטי ליה. [קופיא היינו כל המחובר עמו- והוא לב ריאה וכבד].

טור כתב ואם חלטו בחומץ או ברותחים מדינא דגמרא היה מותר לבשלו אח"כ אפילו עם בשר אחר, וכתב **הרשב"א** ובלבד שינקר ויוצא מזרקי דם שבתוכו, והטעם כיון שאין החליטה מועלת לדם המכונס בעין בתוך המזרקים. **והגאונים** כתבו שאין אנו בקיאין בחליטה, הילכך אין להתירו בחליטה, אך בדיעבד או אפילו נתבשל לבדו בקדירה שרי- כיון שהכבד פולטת ואינה בולעת, אך הקדירה אסורה. **והרמב"ם** אסר אפילו בדיעבד אם בישלו- ולא נהירא. [ב"י העיר בעצם עניין זה שאין אנו בקיאין בחליטה- לכאורה מה בקיאות יש בחליטה? ואולי שמא המים לא רותחים מספיק ואזי גם בחומץ כבר גזרו, אמנם לפי זה בשאר בשר שחולטים רק בחומץ אולי שרי בחליטה- ומ"מ **רבנו ירוחם** כתב גבי חליטת שאר בשר שאין לחלוט בזמן הזה שאין אנו בקיאים בחליטה, וכ"כ בשם **רב עמרם**]. הטעם שבדיעבד שרי אם חלטו- כיון דהוי גזירה .

הא דשרי אם התבשל לבדו- היינו אפילו לא נמלח כלל והיינו דקיי"ל הלכה כר' יוחנן בן נורי שכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת, אמנם לשיטת **הרמב"ם** גם הכבד נאסר דפסק לא כר' יוחנן בן נורי.

דרכי משה כתב **שהמדרכי** פסק דכבד אינה נאסרת אפילו אם נתבשל עם שמנונית של איסור- והטעם כיון דאינה בולעת וכ"כ **בהגות אשיר"י**, אמנם **הר"ן** כתב לאסור מדין שמנונית של איסור **ופסק הדרכי משה** דאף הכבד שנתבשל לבדו נאסרת אפילו ע"י פליטת דם- דלא אמרינן אידי דטריד למפלט לא בלע, וכ"ש לענין שמנונית דאסרינן, והיינו **כרמב"ם** ור"ף.

שו"ע: אם חלטו בחומץ או ברותחין ונקב והוציא מזרקי הדם שבתוכו- מן הדין מותר לבשלו אלא שהגאונים אסרו לעשות כן, ובדיעבד מותר.

ש"ך כתב דהכא שרי אף לאוסרין בסעיף א'- כיון דכבר נחלטה שוב אין הדם יוצא ממנה, וּלפ"ז אפילו נתבשלה אחר החליטה שרי ואף עם בשר מותר הבשר, אך בתו"ח כתב שאף בדיעבד לא מהני חליטה- וּתנימה שלא הגיחה כאן כלום ואולי הטעם שאין אנחנו בקיאים בחליטה ואפילו בדיעבד אסור ועוד י"ל שאוקמא ואחזקתא קמא שלא נחלטה.

סעיף ג'- הכשרת כבד לצלי

בגמרא חולין קיא קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת .

בה"ג למד שאף אם רוצה רק לצלות הכבד בעינן קריעה שתי וערב וחיתוכיה לתחת, והיינו מפני דם הסימפונות, ואם לא קרעו קודם הצליה- יקרענו לאחריה, ולא חיישינן שמא נבלע דם הסימפונות בבשר- דכבולעו כך פולטו, וכ"כ רש"י. תוס' ורא"ש כתבו שאם רק רוצה לצלותו אינו צריך לקרועו כיון דנורא שואב הדם- וביאר הב"י ששיטתם היינו שהדם שלא פירש הוי דם האיברים שלא פירש ושרי, ולדם שבסימפונות לא חיישינן כיוון שהוא צלול והנורא משאב שאיב ליה. סמ"ק כתב שנהגו העולם לתחוב בו קוץ או קיסם, בלא קריעה. כתב הב"י שכדעת התוס' והרא"ש פסקו רי"ף, רשב"א, רז"ה, רמב"ן והראב"ד, אמנם רשב"א סיים דבריו שראוי לחוש לאוסרים ולקרוע קודם הצלייה.

טור הביא דעת תוס' ודעת בה"ג וכן הביא בעל העיטור שבצרפת נוהגין לנקבו בסכין, ומנהגנו אנו אין לנו אלא בנקיבת השיפוד, וכבד העוף- בלא שום חיתוך אלא ע"ג גחלים, ויפה הוא לנקבו בסכין לחומר. ב"י בביאור דעת בעל העיטור הביא דברי הגהות אשיר"י שקרא תגר על מנהג זה להצריך לקרוע שתי וערב כדבעי- וכתב שכן נהג ר"י (ולא הוא ר"י שבתוס' דלעיל שהתיר א"נ ר"י התיר להלכה אך למעשה פסק כבה"ג) . עוד בב"י דמה שכתב בעל העיטור שמנהגם רק לנקוב בשיפוד- היינו כדעת התוס' והרא"ש.

דרכי משה בשם או"ה ונהגו עלמא היתר לצלות כבד שלם אף על האסכלא בלי שום חיתוך וניקוב אפילו בכבד של בהמה. עוד ביאר שאינה צריכה מליחה קודם צליה אפילו רוצה לבשלו אח"כ, ואף לא הדחה- והטעם כיון דצלי לא צריך הדחה קמייתא אפילו בשאר בשר כל שכן בכבד שהוא מדרבנן.

שו"ע : לצלי צריך חתיכה משום דם שבסימפונות, ואם לא קרעו קודם צליה- יקרענו אח"כ . רמ"א : ויש אומרים שאין צריך לכלי שום חתיכה כלל- וכן נוהגין אפילו לכתחילה.

ט"ז העיר שלעיל סעיף א' רמ"א הצריך קריעה אף לצלי- וּתירץ ד"ל אליבא דאוסרים התם אמר אך הוא עצמו סבירא ליה כהכא .

סעיף ד'- צליית כבד מעל בשר או למטה ממנו

בגמרא חולין קיא דריש מרימר : הלכתא בין כבדא ובין כחלא תותי בישראל- שרי, עילוי בישראל-דיעבד אין, לכתחילה לא.

טור כתב שאסור לצלותו עם בשר בשפוד אלא אם כן הכבד למטה ותולה השיפוד בעניין שלעולם יהיה הכבד למטה, אבל בדיעבד דצלאו והיה למעלה- שרי.

וכתב **רש"י** בשיפודין שלנו שצולין אצל האש אסור לכתחילה ולא שייך לחלק בין תותי בישראל בין עלוי בשרא, והטעם כיון שפעמים שמגביהים השפוד באותו צד שאצל האש ופעמים מגביהים צד השני.

ב"י הביא בשם **תוס' פסחים עד.** (ד"ה כבולעו) דאפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלים כבד ע"י מליחה- מ"מ אם נמלח במליחת קדירה- נתמעט דמו ולא אסר טפי משאר בשר שלא נמלח, ולכן בישראל ע"ג בישראל- שרי לכתחילה לכו"ע בכה"ג. **ובדרכי משה** כתב שכ"כ מהרא"י בשע"ד.

שו"ע : אם צלאו עם בשר בתנורים שבימי חכמי התלמוד שפיהם למעלה- יהיה הכבד למטה ולא למעלה, ובדיעבד מותר. ובשיפודים שצולים אצל האש- אסור לצלותו עם הבשר לכתחילה אפילו כבד למטה.
רמ"א : מיהו אם נמלחה הכבד ככר- מותר ללכותה עם צקר ואפילו על גבי צקרא, לכבר נתמעט דמו והי כצקר על גבי צקר.

הטעם שבדיעבד שרי [בדיעבד היינו באופן שהכבד למעלה והבשר למטה] : **ש"ך** ביאר דדם מישרק שריק בצליה, שיטת **עטרת הזהב** שהטעם להיתר מצד כבולעו כך פולטו.
עוד בש"ך ששיפודים שאסר בשו"ע הבינו מטעם שפעמים מגביהין השיפוד ונהפך העליון לתחתון.

בדברי הרמ"א : שכתב שאם הכבד נמלח מותר אפילו על גבי בישראל **והט"ז** דייק שמשמע מרמ"א שודאי שאם הכבד היה תחת הבשר יהיה מותר, **והקשה** וא"כ יהיה אסור לצלות הכבד הנמלח תחת הבשר שלא נמלח- **ולכן כתב הט"ז שאין הרמ"א מתיר כבד שנמלח למטה מבשר שלא נמלח.** אך **הש"ך** כותב שהרמ"א מתיר אפילו כבד שנמלח למטה ובשר שלא נמלח למעלה והטעם **כתוס'** משום דכבולעו כך פולטו, **ואע"ג שבסימן ע"ז** רמ"א אסר **ז"ל** היינו לכתחילה אך בכבד הכא התיר כיון שיש פוסקים דס"ל שהכבד עדין עם דם אף לאחר מליחה- וא"כ הוי כבשר שלא נמלח תחת לבשר שלא נמלח.
באר היטב כתב שלהלכה נהגו העולם שלא לצלות כבד עם בשר לא תותי בישראל ולא עילוי בשרא ולא בלא נמלח, וכ"כ **כנה"ג**.

סעיף ה' – מליחת כבד מעל בשר או למטה ממנו

טור כתב שכן הדין לגבי מליחה שאסור למלחו לכתחילה על גבי בשר. אבל תחת הבשר- מותר, עבר ומלחו על גבי בשר- מותר.

ב"י כתב שכ"כ **רשב"א, סמ"ק ור"ן**- והטעם כיון שמליח הרי הוא כרותח דצלי, אם כן כשם אסור לצלות כבד עילוי בשרא כך אסור למלוח.

הרב המגיד כתב **שיש חולקין** ולא מחמירים במליחה כצלי, וכתב דאע"פ שכתב **המדרכי שר'** **יואל** אסר אפילו בדיעבד כבד שנמלח עם בשר- מ"מ דעת יחיד הוא ולא חיישנין ליה.

דרכי משה הביא או"ה שכתב שאף במליחה יש מחמירין לומר שאין למלוח כבד תחת בשר משום שפעמים מתהפך והוי עלוי בישראל והיינו כרש"י בדין צליה, ומ"מ בדיעבד- בכל ענין שרי.

שע"ד כתב שנוהגין לא למלוח הכבד אפילו לבדה- רק כאשר היא תחובה בשיפוד וכ"כ **אגור** בשם **אגודה**, ועוד כתב נוהגין לצלות הכבד מיד אחר שנמלחה ואין להשהותה במליחה.

שו"ע : לא ימלחנו לכתחילה על גבי הבשר אלא תחתיו .

רמ"א : ונהגו שלא למלוח כבד כלל אפילו לצדה ואין לשנות, רק יש למלחה קצת שהיא תחובה בצפוד או מונחת על האף ללכותה, ומיהו אם איתא שמלח כבד בין שמלחה לבד או עם צקר אפילו על גבי ציטרא- הכל מותר, ויש אומרים שיש לקלוף מעט סביב הכבד אם היא דבוקה בעוף- ואינו אלא חומרא בעלמא. נהגו להדיח כל כבד אחרי צלייתה משום דם הדבוק בה, מיהו אם לא הדיחה- מותרת.

ש"ך העיר שאם מלח שניהם בדיעבד מותר אפילו כבד למעלה, אך אם הבשר היה למטה ונמלח והודח- אסור אפילו בדיעבד בסתם כבד שנמלח עם בשר, רמ"א התיר בדיעבד. אם נמלח עם בני מעיים- **רדב"ז** אסר הבני מעים דהוי תרתי לריעותא .

ט"ז וש"ך הביאו הטעמים אמאי נהגו לא למלוח כבד כלל : **א**) משום היכרא דאינו דומה לשאר בשר שלא יבוא לבשלו עם בשר **ב**) משום שראוה חוזר ומבליע הדם והטעם השני איתא תקתנא שידיח קודם צלייה .

ש"ך כתב דאף ליש מחמירים לקלוף ברמ"א- הביא דווקא דבוק בעוף אך לא דבוק בעוף או בסתמא בהמה שאין דרך הכבד להיות דבוקה בו משום מליחה- לא בעי קליפה.

הדחה שאחר צליה : כתב **ש"ך** אפילו רוצה לאוכלה צלי צריך להדיחה אחר הצליה, **וש"ך** פירש שאף הדחה שקודם צליה בדיעבד שרי, לכתחילה נהגו אף קודם הצלייה להדיחה ועל זה מיירי הרמ"א הכא.

פת"ש הביא **תשובת הר כרמל** שכבד שצלאו ע"ג גחלים על הכירה ונגע בשעת הצליה בקדירה כלי חרס של תבשיל רותח- הכל אסור התבשיל והקדירה, אך אם ריקנית- שרי דכבולעו כך פולטו עיי"ש חילוקי הדינים .
עוד בפת"ש כתב שנהגו לא למלוח, ואם נשרה במים מעת לעת- **חוות יאיר** אוסר, **מקום שמואל** מתיר- וכ"כ **פר"ח**, אמנם אם לא הודח הכבד תחילה -אסור אם אין שישים, ואם הודח ויש שישים- שרי.

סעיף ו'- צלה העוף או ביטל בקדירה ונמצא בו הכבד

כתב **הטור** אם נמצא הכבד בעוף דינו כדין הלב בצלי ומותר, ובקדירה צריך שישים כנגד הכבד.

ב"י כתב שלעניין צלי גם פסק המרדכי דמותר והטעם דכבולעו כך פולטו, אמנם **ריב"ן** מחמיר לקלוף סביב מקום הכבד ומ"מ חומרא בעלמא הוא דהא בכבדא עילויה בישראל לא בעי קליפה. הביא הדרכי משה שאו"ה כתב דנוהגין לקלפו ואין חילוק בין דבוק לעוף ובין תלוש, ובמליחה נוהגין נמי לקלפו בדבוק בו.

בבדק הבית הביא בשם **רבנו ירוחם** תרנגולת שנצלית עם כבד שלה- הכבד אסור והתרנגולת מותר שיש בה יותר משישים כנגד הכבד, **ויש מי** שהתיר- הכבד והראשון עיקר, וחלק עליו **בבדק הבית** וכתב שהכבד מותר דהרי כבולעו כך פולטו, וגם מה שאמר שיש בתרנגולת יותר משישים כנגד הכבד- דבר נראה לעין שאינו כן.

עניין לקדירה דבעינן שישים כנגד הכבד: **בב"י** הביא שפשט דברי **הטור** היינו אפילו אם דבוק הכבד בעוף סגי בשישים כנגד הכבד, אך **המרדכי** חלק על זה, וכן **ראב"י** כתב שאם דבוק הכבד בעוף שנתבשל עמו הרי כל העוף נאסר אם הכבד שלם שהרי אם הכבד שלם ודאי שאין שישים בעוף כנגדו וא"כ העוף כולו נאסר ובעינן שישים כנגד כל העוף, ואם אין הכבד שלם משערים אם יש שישים בעוף לבטלו- מותר הכל. **וסיים הב"י** דלדידן הלכה כרבנו אפרים שלא אמרינן חני"ן בשאר איסורים ואף אם הכבד דבוק בעוף אינו נעשה חני"ן- ובעניין להלכה שישים כנגד הכבד בלבד כפסק **הטור**.

שו"ע: נמצא כבד בעוף הצלי- מותר. רמ"א: ויש אומרים לקלוף מעט סביב הכבד ואינו חלף חומרא בעלמא. ואם הוא מבושל צריך שישי כנגד הכבד. רמ"א: ואין לך עוף שהינו שישים נגד הכבד כשהיא שלמה ולכן אם הכבד שלמה ודבוקה בעוף נעשה העוף חתיכה חתיכה נבלה ובעינן שישים משאר הדברים שדקדקה נגד כל העוף. והוא הדין אם דבוק חתיכה כבד בחתיכת עוף ואין שישים כנגדו דאנן קיימא לן ככל האיסורים חתיכה נעשית נזילה כלקמן סי' ל"ב.

ואם אין הכבד דבוק- מותר כל מה שהקדירה לבטל הכבד, ואם יש שישים ככל- הכל מותר מיהו הכבד עכמה אסורה כלב כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב. עוף שמלואוהו צביאים ונמלא צו לב או כבד- דינו כמוצקל ובעינן שישים נגד העוף כלף המילואים, ואם לאו- הכל אסור. ואם מילואוהו צבקר ואין קס ציאים הנקרקס ומעכזים הדס- דינו כללי.

הש"ך העיר דאם יש שישים השו"ע התיר הכבד דס"ל דלא אמרינן חני"ן בבשר בחלב, אמנם **הרמ"א** אוסר הכבד בכל מקרה.

ט"ז כתב להתיר הכבד **כתו"ח** מב' טעמים: **א** **רוהפ'** ס"ל דאין הכבד בולעת (אלא שלדינא אנו מחמירים) **ב** גם בשאר בשר שלא נמלח ונתבשל חומרא בעלמא לאסור אותה בדאיכא שישים לכן גם בכבד יש להתיר כאן דאיכא שישים. אך **רבנו ירוחם** אוסר- לכן למעשה אע"ג דהכבד נאסר מצד חומרא מ"מ אינה אוסרת דברים אחרים בנתינת טעם. ואם נתבשלה עם בשר- פשוט שאין לסמוך על כך ולהתיר הבשר, **ופר"ח** ומתיר. מה שכתב הרמ"א דבעינן שישים מהעוף בלא מילוי: כתב **הש"ך** דדוקא אם הלב או הכבד דבוק בעוף, אבל אם אינו דבוק- אף המילוי מצטרף לבטלו ולא **כמהרש"ל**, עוד משמע ברמ"א שאם יש שישים- גם המילוי מותר שלא **כמהרש"ל** וב"ח, ומ"מ בלאו הכי הרבה פוסקים ס"ל דגם בביצים אמרינן כבולעו כך פולטו.

ש"ך על סיפא דרמ"א כתב שאם אין ביצים אע"פ שיש בשר שלא נמלח- לא אמרינן כבולעו כך פולטו. **ט"ז** סי ע"ב כתב דכל מילוי ביצים חשיב כבישול ממש עיי"ש.

סימן ע"ד - דין הטחול לצלי ולקדירה

בגמ' חולין קיא. אהא דאמר ליה רבא בר הונא לדבי רבה בר רב נחמן קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת, וה"מ כבדא, אבל טחולא – שומנא בעלמא הוא, כי הא דשמואל עברי ליה תבשילא דטחולא ביומא דעביד מילתא.

כתב הטור הטחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונראה כריבוי דם- דינו כשאר בשר לכל דבר וא"צ אלא מליחה לצלי ולקדירה. **ד"מ** כתב שלא **כמרדכי** שאסר לבשל טחול עם שאר בשר- והמנהג כטור.

ב"י כתב **שהאגור** בשם **הרוקח** הביא שאסור לבשל כליות בקדירה משום "אל תיטוש תורת אימך"- וכתב עליו שאנו נהגנו היתר לבשלם ולא שמענו פוצה פה.

דרכי משה הביא שאו"ה **כרוקח**, וכן ביצי זכר אין מבשלים משום ריבוי דם שבה, ובדיעבד שרי.

שו"ע : הטחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונראה כריבוי דם- דינו כשאר בשר וצריך מליחה. **רמ"א** : יק אומרים שנהגו שלא לבשל הכליות או צילי הזכר אפי' לאחר שניקרו אותן מקום לאית זהו רוב דם, וזדיענד אין לחוש. ומותר למלוח כל אלו עם שאר בשר אע"פ שיש בהם רוב דם ובלבד שיקירו הקרומים והחלב מהם.

ט"ז דייק **מהטור** שהטחול בעי הכשרה והדחה וכו' כשאר בשר. **שע"ד** הביא בשם **ר' משולם** מעשה שהיה בטחול שנצלה ללא ניקור- והתירוהו, **והטעם** כיוון דבטל בשישים של הטחול וכחלב הכשר מנגד החלב האסור, וכתב שקמ"ל שכך הוא בכל טחול- ולמסקנה כתב שאין להקל, והעיר **בש"ך** דמדינא אין לסמוך על כך דהוה איסור גמור ומה שהתיר ר' משולם זה רק בגונא שודאי יש שישים כנגד החלב האסור.

בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, יב') כתב שכליות וביצי זכר כשאר בשר ומותר למולחם עם שאר בשר רק יסיר הקרוצים והחלב מהם וה"ה דשרי לצלותם עם שאר בשר.

סימן ע"ה - דין מליחת המעיים

סעיף א' - בני מעיים

בגמ' חולין קיג. אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעיים . תרגומא- אכרכשתא ומעיא והדרא דכנתא. פרש"י אינן מחזקים דם – לומר שאינם בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו. מעיא – קיבה וכרס, אבל הלב והריאה והכבד והכנתא עצמה יש בהם דם וצריכים למלחה. טור : אין מחזיקין דם בבני מעיים, לפיכך אם בישלו בקדרה בלא מליחה – מותר, אבל בשומן שלהם יש דם לכן צריך למלחם.

מליחת הכרס

ב"י : ראב"ן כתב שהראשונים לא היו מולחים כרס של בהמה קודם שגמרו לגרור שערו משום שלא היו מחזיקים בו דם והינו כרש"י שפירש בגמרא בני מעיים היינו קיבה וגם כרס וכ"כ הטור, אבל עתה נהגו למלחו דס"ל שהגמרא שאמרה 'מעיים' הינו דווקא מעים הדקים הכחושין, אך כרס חשיב כחלק המוחזק בדמים ובעי מליחה- וכ"כ ר"ת שכרס מוחזק בדמים, וראיה מגמ' חולין נא. מחט שנמצא בעובי בית הכוסות אם אין עליה קורט דם – ידוע שהוא לאחר שחיטה (משמע שקודם שחיטה יש בה דם- וא"כ יש במקום זה דם), אמנם הר"ן דחה דברי ר"ת וראייתו ואומר שודאי שיש שם דם ושכן מוכח מהגמרא אלא שהדם כ"כ מועט שאין צריך מליחה וכן גם אינו פורש בבישול ואזי הוי דם האיברים שלא פורש ושרי, ולכן גם כרס חשיבא כלא מוחזקת בדמים ושרי .

לא מלח המעיים בדיעבד : כתב המרדכי בשם התרומה וראב"י"ה אם לא מלח המעיים ובשלן – מותר, אמנם לכתחילה אין לעשות כן. כתב בדרכי משה שכ"כ באו"ה ואפי' הדחה קמיתא בעי בני מעיים לכתחילה, אך דיעבד מותרין אף בלא הדחה חוץ מן הכרס ובית הכוסות שיש בהם דם.

מרדכי כתב שלשיטה שס"ל שאין כרס מוחזקת בדמים אם נמלחו בקערה שאינה נקובה – שרי והיינו שאין בהם שומן כלל קאמר, וכ"כ דרכי משה בשם הגהות אשיר"י .

טור ושו"ע פסקו כראב"ן והמתירים דכרס בכלל בני מעיים ואינו מוחזק דמים וכדלקמן. רשב"א ורמ"א פסק לאסור כר"ת.

פת"ש הביא רדב"ז ש"ל כמקילים.

דין חלחולת (המע"ה הדבוק בפי הטבעת)

טור הביא **הרשב"א** כשמולחים החלחולת אין מולחים אותה בצד הפנימי מעבר המאכל אלא בצד החיצון ששם שומן דבוק שמחזקין שם דם.

דרכי משה הביא **או"ה** בשם **רשב"א** דאף לכתחילה אין למלוח אלא מצד החיצון, ואפי' בדיעבד אם בישלה בלא מליחה בצד החיצון – טריפה היא, ומיהו אם נזכר קודם שבישלה- שרי לחזור ולהדיחו ולמלחו בצד החיצון ולבשלו, והעיר **ד"מ** שמה שאמר טריפה היינו בדיאכא שומן אך ליכא שומן – שרי שהרי אין מחזיקין זה דם בבני מעיים.

שו"ע : אין מחזיקין דם בבני מעיים כגון בכרס ובקיבה ובדקין ובחלחולת בלא שומן שעליהם, לפיכך אם בישלם בקדירה בלא מליחה- מותר א"כ אסמיק. **רמ"א** : וכל שכן אם נמלחה בכלי שאינו מנוקב דמותרים, מיהו לכתחילה לריכים מליחה בכלי מנוקב והדחה תחילה כשאר בשר. ויש חולקים בכרס ואומרים למחזיקין זה דם ואפי' בדיעבד אסור בכרס וזית הכוסות כשאר בשר.

אבל שומן שעליהם דינו כשאר בשר, לפיכך כשמולחים החלחולת ושאר המעיים אין מולחים אותם בצד הפנימי מעבר המאכל אלא בצד החיצוני ששם שומן דבוק.

רמ"א : ואם מלח החלחולת מלד הפנים ולא מלד חוץ- הוי כאילו לא נמלחה כלל, ואם נתבשלה כד- טריפה אם יש עליה שומן מבחוץ, ואם לא נתבשלה עדיין- יחזור וימלחנה מבחוץ ומותרת.

צ"ע הנמצאים בעופות לאחר שחיטה אם לא נגמר חלבונו שלהם רק החלמונו לבד – לריכים מליחה כשאר בשר ומותר למלחן עם בשר, ואם נגמר אף החלבונו אפי' היא קשה הקליפה עליו כמו שהיא נמכרת בשוק – נוהגין למלחה אך יזהר שלא למלחה עם בשר מיהו בדיעבד אין חוש.

וכל שומן אפילו של עופות דינו כשאר בשר לענין מליחה והדחה.

ש"ך וט"ז הביאו **הדרישה** ש"ל שקורקבן בעוף כדין כרס בבהמה- **ודחו דבריו** וס"ל שקורקבן לכו"ע חשיב כמוחזק בדמים.

ש"ך פ' דקין- היינו הסובבים סביב הכנתא, אך כנתא גופא יש בה דם.

ש"ך ביאר שכל בני מעיים אלה אין מחזיקים בהם מסתמא דם, אך אם אסמיק- צריכין מליחה כשאר בשר. והטעם שלכתחילה צריכים מליחה וכן בכלי מנוקב- משום שחיישינן שמא יש בהם קצת שומן כ"כ **ט"ז וש"ך**.

לענין כרס – להחמיר **כרמ"א** פסקו **מהרש"ל וב"ח** אך **עטרת זהב** כתב **כשו"ע**.

-מליחת בני מעיים בצד החיצון והיינו לכתחילה סגי מצד אחד ולא בעינן לממלוח משתי צדדים ואע"ג דבסי' ס"ט, ד' שו"ע הצריך לכתחילה מליחה משני הצדדים ולרמ"א אף בדיעבד לא מהני אחרת- מ"מ הכא י"ל דאין בשומן כ"כ דם, וגם אית בה חטי חטי וסגי במליחת צד אחד.

ש"ך כתב בדעת הרמ"א שאם מלח בחלחולת צד הפנים – כלא נמלחה חשיב אם יש שומן מבחוץ, ואם נתבשל כך – טריפה, ומיהו אם יש שישים רק נגד השומן והגידין שבה – הכל מותר כ"כ תו"ח וכתב ש"ך דאע"ג שבשר שנתבשל בלא מליחה אסרינן אף בדיעבד כדלעיל בסימן ס"ט, י"א- מ"מ הכא השומן נמס בקדירה ואינו ניכר ובטל. א"נ כאן דהכא גופא דמליחה חומרא בעלמא היא לכן יש להקל כיוון דאין דם נראה בעין בשומן. עוד כתב הש"ך שהכא אף ביותר מיי"ב שעות שרי לחזור ולמולחו.

מליחת ביצים

רמ"א כתב דשרי למולחן עם שאר בשר, אך ט"ז הביא רש"ל דאוסר שהרי הביצה מדינא אינה צריכה מליחה וא"כ אינה טרודה לפלוט ומ"מ בולעת הדם משאר בשר ונאסרת, וכתב שאינה אוסרת את מה שנמלח עמה, אך אם נתבשלה עם שאר דברים לאחר מליחה עם בשר – אוסרת מה שנתבשל עמה כ"כ באו"ה וכן כתב בט"ז.
עוד בש"ך על הרמ"א שהתיר בדיעבד, וכתב בשם רש"ל וב"ח לאסור אף בדיעבד בכל גונא.

סעיף ב' – מליחת בני מעיים עם שאר בשר

טור כתב כיון שאין מחזיקין דם בבני מעיים- לכן אין מולחין אותם עם שאר בשר דלא טרידי לפלוט אי"כ יבלעו דם מהחתיכות האחרות ויאסרו, אמנם ר"י התיר.

בב"י הביא שר' יואל הוא האוסר ואפי' בדיעבד, וכתב ר' יהודה שיריליאון לאסור למולחם עם שאר בשר. **דרכי משה** כתב בשם או"ה לכתחילה אסור, ובדיעבד מותר כדעת ר"י המתיר וכן כתבו תוס', רא"ש, רשב"א, ר"ן ומרדכי והטעם משום דדמא מישרק שריק, **רשב"א** כתב שאין טעם לאוסרים, וכתב שאע"פ שאין מחזיקים דם מ"מ ציר יש להם וכיוון שהם עסוקים לפלוט הציר – לא בלעו דם מבחוץ, ולפיכך לא ראינו מי שנוהר מלמלוח אותם עם הבשר וכיו"ב כתב בר"ן.

שו"ע : בני מעיים בלא שומן שעליהם אע"פ שאין מחזיקין בהם דם – מותר למולחם עם הבשר. רמ"א : ויז' אוסקין למלחם עם נקר- והכי נוהגין לכתחילה, וזדיעבד מותר.

ש"ך וט"ז הביא ב' הטעמים להיתר : א. דם משרק שריק ב. איידי דטריד למפלט ציר לא בלעי.
רש"ל פסק כשו"ע דמותר אפי' לכתחילה. וכתב בהליכות עולם (ח"ו ע"מ קסב') שבדיעבד אך אם מלח בני מעיים עם כבד שרי. ובני מעיים ששהו ג' ימים בלא מליחה- לכתחילה יש לצלותם, ובדיעבד מותרים אף בלא צליה. בא"ח (שנה שניה, אחרי מות, יג') כתב שמנהג טוב הוא למולחם לא עם שאר בשר.

סעיף ג' – כנתא (שומן הדקים)

בגמ' חולין קיג. אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעיים. תרגומא- אכרכשתא ומעיא והדרא דכנתא.
פרש"י אינן מחזיקים דם – לומר שאינם בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו.
מעיא – קיבה וכרס, אבל הלב והריאה והכבד והכנתא עצמה יש בהם דם וצריכים למלחה.

טור כתב שהכנתא גופא יש בה דם. **ב"י** הביא שכ"כ **רש"י** ור"ן.

הרשב"א כתב **יש גדולים** שאסרוה לקדרה אפי' אם חתכה ומלחה כיון שמלאה חוטים קטנים דקים מלאים דם – ועכשיו נוהגים היתר, ואותן חוטים דקים המלאים דם שאדם בקיא בהם – מותרין ונפשלין היטב עד שלא ישאר אחד מהן. **ב"י** הביא מקור האוסרים **בגאונים** שגזרו עליה ואפי' לצלי- וכ"כ **בה"ג**, **מרדכי** **והגהות מיימוניות** וכן **רב האי גאון** הצריך להוציא הורידים הקטנים, וכתב שמ"מ חוטי הכנתא עקב דקותם אין דם יוצא מהם אפי' ע"י חתיכה ומליחה- לכן צריך להוציאם.

שו"ע : שומן הכנתא שעל הדקים מלאה חוטים דקים מלאים דם, ולפיכך יש אוסרים אותם לקדירה אפי' ע"י חתיכה ומליחה- ועכשיו נוהגין היתר. ואותם חוטי דם כשאדם בקיא בהם מותרין ונפשלים היטב עד שלא ישאר אחד מהם.

סימן ע"ו- דיני צלי

סעיף א'- צלי אין צריך מליחה

במשנה חולין יד. השוחט בשבת ויוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו- שחיטתו כשרה .
בגמ' שם ר' יהודה אומר שבאותו יום אסור לאוכלה, וחכמים ס"ל דאף בו ביום מותר באכילה.

ובתוס' (ד"ה ונסבין) הקשה וא"ת והרי לא יכול לצלותה בשבת ומתרחץ י"א שמלחה א"נ גם בלא מליחה שריא באומצא אע"ג דאיכא לאו בדם הנבלע באיברים- ה"מ היכא שפירש לחוץ אך כל הזמן שלא פירש מותר, ומתוך כך נראה דבשר לצלי לא בעי מליחה כלל דדם האיברים שלא פירש שרי. **וכתב ר"ת** שאפילו לא נצלה כ"כ שרי כיון דדם האיברים שלא פירש מותר, אע"פ שנפלט בפנים מצד זה לצד זה- אינו אוסר עד שיפרוש לחוץ .

ב"י הביא שכר"ת כתב **הרא"ש**, ר"ן וכ"פ **רשב"א** דלא מיבעיא שנצלה יפה דאז נפלט הבשר לחוץ אלא אפילו לא נצלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ- שרי, כיון דממאי נפשך, הרי הדם שיצא לחוץ- נורא משאב שאיב ליה ומישרק שריק, ומה שנשאר בתוכו- הוי דם האיברים שלא פירש, **וסיים הב"י** הלכך לא בעי מליחה לצלי.

כתב הטור הצלי אין צריך מליחה לפי שהאור שואב הדם, לכן אין צריך מליחה אלא לכבוש ומבושל (**שיטת הרמב"ם** שצלי צריך מליחה אבל אינו צריך לשהותו במלחו, **מהר"י ואו"ה** לכתחילה בעינן הדחה ומליחה מועטת כאשר הבשר על השיפוד, ומי"מ בדיעבד אם לא מלחו ורק צלאו- שרי) אבל דם שנטף על הצלי שאצל האש- לא אמרינן ביה שהאש שואב ממנו הדם חס או אפילו צונן- לכן בכה"ג בעי כדי נטילה.

בענין דם שדנטף לצלי: הביא **הב"י** שכטור כתבו **תוס' ורא"ש** דדוקא דם הנפלט ונוטף עם הציר ע"י צליה ומליחה הוא דאמרינן דשריק, אך הדם בעיניה לא אשכחן דשריק.

שו"ע: הצלי אין צריך מליחה לפי שהאש שואב הדם שבו מעצמו, אבל אם דם אחר נטף על הצלי, אפילו אותו דם הוא צונן- לא אמרינן שהאש שואבו- ואוסר ממנו כדי נטילה .

דם הנוטף על הצלי: ש"ך כתב הטעם שאף אם צונן נאסר י"ל כיון דקיי"ל תתאה גבר א"נ כיון שהוא על האש- כחם לתוך חם דמי. **עוד בש"ך** דאמרינן **כדי נטילה** היינו לשיטת **הטור והשו"ע** (בסימן ק"ה, ה"י)- אך לדידן דנהגינן לאסור דם בשישים אפילו במליחה כל שכן שבצליה כד, וכ"כ **הרמ"א** (ק"ה, ה"י) וכן דעת **מהרש"ל ואחרונים**. ט"ז בשם **שע"ד** כתב לאסור הכל והיינו כש"ך. וכתב **שע"ד** שאף לשיטת **הטור** יש להחמיר כיון דשומן מפעפע בכולו ואין אנו יודעים להבחין בין כחוש לשומן.

הדחה קמיינתא לצלי: **עוד בש"ך** דצלי אפילו הדחה קמיינתא לא מביעיא לכתחילה משום דם בעין שעליו- כיון דנורא משאב שאיב ליה וכ"כ **הרא"ש וב"י**, אך **רמב"ן** חולק. כתב **או"ה** לכתחילה להדיח, ובדיעבד שרי אף אם לא הדיח וכ"כ **ד"מ**. **רא"ש** הצריך שפשוף כיוון שאין לקצבים סכין מיוחד ובדיעבד מותר כך כתב **דרכי משה**.

משמע שהש"ע לא הצריך הדחה ואפילו אם מולחו אח"כ א"צ, אמנם שיטת רמ"א בסעיף ב' להדיחו תחילה, ובדיעבד שרי אף אם לא הדיחו, ואם שהה במלחו כשיעור מליחה בלא הדחה - רמ"א אוסר, והטעם הוא כיון דהמלח מבליע הדם שבעין עליו- כ"כ ש"ך. ורש"ל אסר אפילו לא שהה שיעור מליחה בלא הדחה, וכ"כ הט"ז.

סעיף ב' - אם מלח לצלי

כתב הרשב"א והובא בטור הרוצה למלוח צלי ולאוכלו בלא הדחה עושה ואין לחוש לדם שעל המלח- שהאש שואבו ומונע המלח מבלוע הדם, במה דברים אמורים? במולחו וצולחו מיד, אבל אם שהה במלחו- המלח בולעו הדם ונאסר, ולפיכך מדיחו יפה קודם הצליה.

ב"י הביא שכ"כ הגהות שע"ד, והוסיף שבדיעבד אף אם מלח ולא הדיח מיד אלא צלה אותו לאחר זמן- מותר, וכן הוכיח במרדכי, תרומה וסמ"ג וכך כתב הרב המגיד שהרי אם נאסר בדיעבד כשמולח ושוהה היה לחכמים לגזור ואם לא גזרו משמע דשרי, וכן הקשה על הרשב"א שאוסר בדיעבד לשיטתו אמאי חכמים לא גזרו בו (ומ"מ תירץ הב"י מה שתירץ עיי"ש).

תרנגולת ואווז לצלי אי בעי מליחה

ב"י הביא סמ"ג שכתב שתרגולת ואווז צריכים מליחה ואפילו צלי והטעם שכיון שהם חלולים ופורש הדם מלמעלה למטה תוך החלל הוי כפורש מחתיכה לחתיכה והיינו חשיב כדם האיברים שפירש ופעמים שאווז או התרגולת נצלים יפה מצד אחד ופלטו כל הדם אך הצד השני לא פלט יפה וכו'- לכן פסק שנכון למלוח מבחוץ ומבפנים העוף וישהנו כשיעור מליחה ואח"כ ידיחנו ויצלנו, אמנם מרדכי כתב דשרי וא"צ למלוח והטעם כיון דצליה פולטת הכל ואע"פ שפירש הדם מדופן לדופן, וב"י הקשה על הטעם ההיתר של המרדכי שלפי זה היינו צריכים להמנע מלאכול העוף הצלוי כזמן שיפלוט כל דמו ולא ראינו מי שנהג בזה, ולכן כתב הב"י ג' טעמים אחרים להתיר ע"י צליה בלא מליחה :

(א) עיקר הטעם שהרי גם בעוף חשיב הדם כפורש מצד לצד בחתיכה דשרי ולא משנה אם יש חלל בנתיים או לא.
(ב) אפילו תאמר דחשיב כשתי חתיכות י"ל דאמרינן בהו דדם מישרק שריק, ואין לומר שהדם מתנקז למקום אחד שהרי כל הזמן הופכים השיפוד.

(ג) עוף שלם לא גרע ממולית"א דאמרינן בה כבולעו כד פולטו וכן הכא.

אם כן ב"י פוסק דלא בעי מליחה, וכתב דרכי משה שכ"כ שע"ד ולכתחילה בעינן לצלותו בלא מליחה לקדירה וכ"כ מהר"י טורשין, אמנם מהר"ק מצריך למלוח ואוסר אם לא מלחו ורק בעראי מתיר, אך בדרך קבע אוסר, וכיון שרבים הורגלו לכך להתיר- אסרינן.

או"ה פסק שלכתחילה טוב לזהר ובדיעבד שרי, דרכי משה עצמו כב"י וכתב שכן המנהג להתיר.

שו"ע : רצה למלוח צלי ולאכלו בלא הדחה- עושה ואין לחוש לדם שעל המלח, ויש מי שאומר דה"מ כשמולחו וצולחו מיד, אבל אם שהה במלחו- המלח בולע ונאסר, ולפיכך מדיחו יפה קודם צליה. רמ"א : ויש אומרים לכלי צעי הדחה תחילה ויש אומרים לנריך גם כן קצת מליחה תחילה- והמנהג להדיחו תחילה וגם למולחו קצת כאשר נתחב בשיפוד ולולחו מיד קודם שיתמלא המלח דם, מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל או מלחו בלא הדחה תחילה ונללה כד- מותר ובלבד שלא שיהיה כד במליחתו בלא הדחה שיעור מליחתו, אבל אם שיהיה כל כך קודם שילא- אסור. ואין חיובו בכל זה בין אוחזות ושאר עופות החלולים ובלבד שלא יהיו מלאים

בזינים או בשר צדקה, אבל אם הם מלואים – דינם כבישול וכריכים מליחה תחילה כמו לקדירה. ונהגו להחמיר כשזולים בשר בלא מליחה [שלח] להפך השפוד תמיד כדי שיזוב הדם – ובדיעבד אין לחוש. ואין חילוק בכל זה בין אם רוצה לחכלו כך כלי או רוצה לבשלו אח"כ – רק שיאלנו תחילה כדי שיהיה ראוי לאכילה דהיינו כחצי כלייתו. יש אומרים דכל כלי הדחה אחר כלייתו משום דבקה – וכן נוהגין לכתחילה, מיהו אם לא הדיחו אפילו בשלו כך – מותר אפילו נמלח תחילה קודם כלייתו ולא הודח אחר המליחה אפילו הכי מותר ולא חיישין לדם ומלח שעליו לנוחיה משאב שאיב.

ש"ך וט"ז ביארו שהשו"ע ה"מ בהדחה שאחר מליחה קודם הצליה. דין הדחה קיימתא ע"י בסעיף א' בנו"כ. רמ"א פסק דאין לאסור אווזים ושאר עופות החלולים – וכתב **הש"ך** הטעם דכבולעו כך פולטו. רמ"א כתב דחצי צלייתו מהני להכל – וכתב **הש"ך** דכ"ה באו"ה והטעם דבחצי צליה יצא כל דמו וכ"כ **טור**, **ב"י**, **ב"ח** ו**דרישה** וכן דעת שאר המחברים, ולא כ**מהרש"ל** דאוסר בחצי צלייתו. בסוף הגהות הרמ"א חוזר לדבר על הדחה בתרייתא לאחר מליחה קודם הצליה ובדיעבד התיר – וכתב **הש"ך** בשם **האגודה ואו"ה** שאם בדיעבד צלה העוף בלא מליחה צריך להדיחו ג' פעמים – וכן נהוג עלמא ואפילו אם נמלח ולא הודח הדין כן, אך **המהרש"ל** חלק על זה והצריך הדחה אחת אחר המליחה בדיעבד, ותמה עליו **הש"ך** היאך חלק מסברא על גדולים וגאונים אלו, וכ"כ **הפר"ח** והובא **בבאר היטב**.

סעיף ג' – לא נקב הורידים בעוף בשעת השחיטה

מקור הדין **ברשב"א** והובא **בטור** בשינוי מועט כדלקמן, וכ"כ **ב"י**.

שו"ע : לא נקב הורידים בעוף בשעת השחיטה – אסור לאכול אפילו צלי עד שיחתוך אבר אבר ויצלה, רצה לאכול ממנו בשר חי – אסור עד שיחתוך וימלח, ואם נקר הבשר מחוטי הדם – אוכל אפילו בלא מליחה חי או צלי אפילו כולו כאחד. יש שהחמירו שלא לאכול כולו כאחד אפילו בצלי אלא לאחר חתיכת הורידים ורוב שני הסימנים.

(**ברמ"א** (סימן כ"ב, א') כתב ע"פ **מהרי"ל** ועוד שאם חתך את ראש העוף חשיב כחתכו איברים ושרי לצלותו). **ט"ז** העיר שה**טור** לא סיים 'רוב שני סימנים' כלשון **הרשב"א** שהביא **השו"ע** – אלא **לטור** בעינין שחיטת שני הסימנים כולם, וע"י **ש"ך** .

הש"ך ביאר דאע"פ שבד"כ שרי לאכול בשר חי בהדחה בלא מליחה דדם האיברים שלא פירש מותר – הכא כיון שהדם שבורידין כנוס הוא – אסור.

עוד בש"ך היש מקילים בניקור ה"מ אפילו לקדירה, והיש אוסרין ס"ל שניקור לא מהני.

סעיף ד' – דין הסכין והשיפוד של הצלי

טור כתב שה**סמ"ג** אסר הסכין שחתכו בו הצלי שעל האש קודם שנמלח ועוד לא נצלה כל צרכו מפני הדם שנבלע בסכין.

הרשב"א אסר השיפוד עצמו שצולין עליו בשר שלא נמלח והטעם כיון שהשיפוד בולע הדם ונאסר, וכן הורה **הראב"ד** שאסור להשהות הצלי על השיפוד לאחר שהוסר מהאש שהרי השיפוד יאסור את הבשר, אך כל זמן שהבשר פולט וזב- שרי דהרי איידי דטריד למפלט לא בלע.

ב"י הביא שכך **רבנו יונה** היה אוסר, ו**עוד** דלפיכך אסור לנער הקדרה בשיפוד וכן אסור להפוך בשיפוד זה בשר שבמחבת שהרי ששיממהו שם יפלוט הדם ויאסור הבשר והמחבת, אך **הרמב"ן** כתב שאמנם השיפוד נאסר אך הבשר שעליו שרי שהרי כבולעו כך פולטו, הלכך כל שבולע הבשר מהשיפוד כך חוזר ופולט, אך אסור ליתן השיפוד לתוך התבשיל כיון שהשיפוד עצמו אסור וכ"כ **הרא"ה**, אמנם **הרא"ש** כתב שאין השיפוד אסור מטעם דנורא משאב שאיב הדם ואינו מניח לשיפוד לבלועו- וכתב **הטור שלרא"ש** ה"ה בסכין דשרי, **הר"ן** גם כן **כרא"ש** להתיר, אמנם טעמו מצד דגם בשיפוד אמרינן כבולעו כך פולטו כבבשר אליבא **דרמב"ן** ואין להחמיר בזה כ"כ שהרי דם מבושל אינו עובר עליו.

דרכי משה הביא שלהתיר כתב גם **המרדכי**, אמנם **הגהות אשרי** ו**הר"י שירילאון** כתבו שאם היס"ב בסכין אסור, וכן אסר **השע"ד** וכתב שאין העולם נזהרים בזה ומתירים בדיעבד, וכן פסק **מהרא"י** לזהר לכתחילה ובדיעבד שרי וכ"כ **או"ה**. **ב"י להלכה** כתב דכן עמא דבר להתיר בין בשיפוד בין בסכין, **דרכי משה- כמהר"י ואו"ה** להתיר רק בדיעבד.

שו"ע: יש מי שאוסר לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני שדם שנבלע בסכין, ויש מי שאוסר השיפוד שצלו בו בשר בלא מליחה, ויש מי שהורה שאסור להשהות הצלי על השיפוד לאחר שהוסר מן האש לאחר שפסק הבשר מלזוב- שמא יחזור הבשר החם ויבלע ממנו ויש מתירין בכל זה- וכן המנהג להתיר. **רמ"א**: ולאנו נזהרין לכתחילה ומתירין בדיעבד.

ש"ך וט"ז דייקו בדעת האוסרין דדוקא בתרתי לעיכובא אסרינן: **א**) שירד מהאש **ב**) פסיק מלזוב. עוד כתב **בט"ז שמהרש"ל** אסר אף בדיעבד- ויש להחמיר כמותו בהפסד מרובה, אך **ש"ך** כתב שרק בסכין החמיר המהרש"ל אמנם בשיפוד פסק **כרמ"א**.

סעיף ה'- צלי שלא נמלח וחתכוהו ע"ג כיכר

גמרא חולין קי"ב אמר רב נחמן אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר- אסור לאכלה, וה"מ דאסמיק וה"מ דאבריה וה"מ דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה.

פרש"י חתך בשר היינו חותך מן הצלי אסור לאוכלה מפני הדם שיוצא ונבלע בה וה"מ שהבשר אדום וכן ה"מ שעבר הדם את הכיכר משתי צדדיו וכן ה"מ שאותו מוחל היוצא מן הבשר עבה הוא אך אם צלול לאו דם הוא, **ובהמשך הגמרא** שם רב הונא סבר דשרי ורבא אכיל ליה וקרא ליה חמר בשר. [והיינו שרב הונא ורבא חולקים על שמואל ומתירים אפילו באסמיק אבריה ואסמכיה].

כתב **ב"י שכל הפוסקים** פסקו כרב הונא ורבא.

טור כתב שצלי שלא נמלח וחתכוהו על גבי כיכר אע"פ שיש בככר מראה אודם ועבר בכל הככר מעבר לעבר- מותר אם נצלה עד כדי שהוא ראוי לאכילה.

כתב **הר"ן** הא דשרי היינו דדוקא שהבשר בן דורסאי, אמנם **לרשב"א** צריך שיתבשל כדי שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם- וכ"כ **הטור ושו"ע** לקלמן.

ראב"ד רצה לומר שרק בככר התיירו אך אם חתך הבשר והדם פרש לכלי אחר- אסור אפילו לרבא מטעם מראית עין, אמנם **הרשב"א** דחה דבריו שהרי טעם היתר של רבא זה לא שהמוחל הנ"ל לא נכנס בכיכר שהרי ודאי שנכנס- אלא דס"ל שדם כזה אין לו מראה חזק ואין אדם טועה בו והיינו דקרי ליה אינישי חמר בשר וא"כ ליכא למיחש ביה למראית עין, ולכן אפילו חתך בכלי ויצא הדם בעין- משמע דשרי.

שו"ע : צלי שלא נמלח וחתכו על גבי ככר אע"פ שיש בכיכר מראה אודם- מותר שאם נצלה עד כדי שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם.

רמ"א : דהיינו חזי ללייתו, והוא הדין שהמוהל צלח ככר נמי שרי.

ש"ך העיר שאפילו המוהל עב שרי, וכן שמע מרוב **הפוסקים**- ולא **כמהרש"ל** שאסר, ואף לא כותיה שאומר דהוי ספק דאורייתא- שהרי הוי ספק דרבנן דקיי"ל דם שבישלו אינו אלא מדרבנן.

סעיף ו'- דין כלי שתחת בשר הנצלה כעת

בגמרא חולין קיב אמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה האדמומיות שבו, מנא ידעינן? מר זוטרא משמיה דמר פפא אמר: משתעלה תמרתו, מתקיף ליה רב אשי ודילמא תתאה מטא עילאה ולא מטאן **פרש"י** שהחלק בבשר שעל גבי הגחלים נצלה היטב והחלק העליון לא כ"כ ואזי יצא דם ויאסור הכלי) אלא אמר רב אשי: לית ליה תקנתא אלא משדא ביה תרי גללא מלחא ומשפייה (**פרש"י** לשים מלח בין על הבשר בין בתוך הכלי ואזי הדם נגרר אצל המלח לשוליים ואח"כ יערה השומן העליון בנחת מכלי אל כלי כדי שלא יתערב בו הדם- וכתב בשם **הלכות גדולות** דדוקא תרי גללי מילחא היינו מעט מלח אך הרבה מלח פוסק כח הדם ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן).

ובגמ' חולין קיא: ואי איכא בי דוגי (**פרש"י** שנותנין כלי לקבל השומן כדרך שאנו עושים לאווזים והוא נקרא בי דוגי בלשון ארמי) בשרא עילוה כבדא נמי אסור (**פרש"י** לפי שדם הכבד נוטף לתוך הבי דוגי ונמצא אוסרו).

דין הכלי: **הרא"ש** כתב שהכלי אסור כיון שהדם מונח עליו ונבלע בו, אמנם **הר"ן** כתב שהכלי נאסר רק אם נותנו קודם שנצלה הבשר כמאכל בן דורסאי אך אחרי כן לא נאסר מדינא אלא רק מצד מראית עין- לכן כאשר שם המלח לית ביה משום מראית עין.

רשב"א כתב שהכלי לא נאסר דהוי ספקא דרבנן אם הניחוהו אחר שראוי לאכילה בצליה והיינו אף פחות מבן דורסאי- ואולי שיטתו דבעינן כמאכל בן דורסאי וכר"ן.

שיטת **הטור** לאסור הכלי בכל גונא וכרא"ש, **והקשה ב"י** א"כ שאוסרים הכלי אמאי אינו אוסר השומן ו**תירץ** די"ל שמאחר שאין כלי זה מונח על האש ורק בולע מדם הנוטף בתוכו חס- אינו כדאי לאסור את השומן.

שיעור הצליה בכדי להתיר לשום כלי תחתיו

כתב הר"ן שבעינן לאחר שנתבשל כמאכל בן דורסאי, בדעת הרשב"א- הב"י מסתפק אי בעי צליה הראויה לאכילה לרוב בני האדם או דסגי בבן דורסאי.

דעת הטור דבעינן כדי שיהיה ראוי לאכילה והיינו כבסעיף הקודם ועי' בדרכי משה.

השו"ע כתב כלשון הטור ושיעורו הוא כחצי צלייתו.

בב"י הביא שנחלקו האם מר זוטרא משמיה דרב פפא שהצריך שתעלה תמרתו הוי תנאי להלכה או דילמא רב אשי שכתב לתת מלח חולק עליו ולא מצריך האי תנאי? - כתב הב"י שלפום ריהטא דסוגיא רב אשי תולה ההיתר והאיסור אי מניח מלח ולא בעי תנאי נוסף, וכ"כ הר"ף והרא"ש וכן ברמב"ם שהשמיטו האי הלכתא 'שתעלה תמרתו', אך הרשב"א כתב דבעינן תרתי להתיר, הרב המגיד הביא שתי סברות אלה ולא הכריע.

שיטת הטור הביא כרשב"א, אמנם ככתב הב"י שלא מסתבר שלא הביא דברי הרא"ש- ולכן מתרץ שהטור הבין שרא"ש כרשב"א ושכן פסק הר"ף דבעי תרתי וכן פסק הטור.

עצם ההיתר בנתינת המלח

הביא הב"י שרש"י הביא דברי הבה"ג שדוקא מעט מלח בעינן שהרי אם ישים הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים והא נעכר ומתערב עם השומן וכ"כ הטור בשם הגאונים, אמנם בשם רש"י כתב שאין אנו בקיאים בדבר שלא להרבות או למעט ואין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו וישהה כשיעור מליחה, ובב"י הביא שכ"כ הרא"ש וסמ"ג וכ"כ בר"ן דלפי זה נפל היתרא דבי דוגי בבירא דאין אנו בקיאים בשיעור המלח שהרי אם נשים הרבה יבטל כח הדם ונתערב בהדי שומנא ואם פחות מידי לא יספוק אליו הדם וכ"כ הרשב"א והתרומה. וכ"כ השו"ע לקמן. (ועי' ב"ח בדעת הטור דבעינן גם ראוי לאכילה וגם מילחא- וש"ך דחה דבריו.) (רשב"א הוסיף דצריך ליתן בכלי המלח גם מים, אמנם כדלעיל אין היתר זה מועיל).

בדיעבד אם עבר ונתן אפילו מלח הרבה- מותר כיון שאין בו איסור דאורייתא עד שניצוצות הניתזות ממנו על הגחלים מעלות עשן וכ"כ הרשב"א וטור.

(כתב הטור שכבד בכל גונא אסור ליתן כלי תחתיו שהדם עב ואינו יורד לשולי הכלי ע"י המלח ואזי מתערב עם השומן, וכתב ב"י שכ"ה בש"ס כדלעיל ותמה על הרמב"ם שלא הביא דין זה).

שו"ע : בשר שצולין בלא מליחה- אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוסף ממנו עד שיצלה עד שיהיא ראוי לאכילה ע"י צליה זז.

ש"ך כתב בדעת השו"ע שאם נצלה חצי צלייתו הוא השיעור הראוי לאכילה, ומה שזה אח"כ הוי מוהל בעלמא ולא אוסר הכלי, וכ"כ באו"ה ואחרונים וכ"ה בט"ז- ולא כב"ח שהצריך גם גללי דמילחא.

סימן ע"ז-דין עופות ממולאים בבשר שלא נמלח

בגמרא פסחים עד. אמר רבא: האי מולייתא שריא, אמר ליה אביי והא קא בלעא דמא, א"ל כבולעה כד פולטה.

הרי"ף כד פסק דמולייתא שרי אפילו פומיה מלמעלה והיינו דוקא לצלי, אבל לקדירה לא- וכ"כ **הרא"ש**, ואפילו נמלח בשר החיצון כבר ושהה כדי מליחה שכבר לא נוכל לומר אידי דטריד למיפלט לא בלע- מ"מ שרי מטעם דכבולעו כד פולטו, וה"מ היכא שנפלט מיד בשעת הבליעה, אך דבר שנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר- תו לא שרינן ליה משום כבולעו כד פולטו, אך לקדירה מ"מ אסור ואפילו לא נמלחו שניהם ואח"כ מלח החיצון- והטעם כיון שהפנימי לא יפלוט דמו, ולא כהגות מיימוני בשם התוס' אף במולייתא לצלי התירו רק כאשר שניהם מלוחים או שניהם לא מלוחים אך לא שהחיצון נמלח והפנימי לא נמלח דאי הכי הפנימי אסור, דרכי משה כתב שמשמע מלשונו שפסק **כתוס'**, אמנם באו"ה פסק לחומרא ומ"מ אם הפנימי נמלח והחיצון לא- מותר בדיעבד.

הטור כתב שמולייתא לצלי מותר אפילו פיה למעלה אפילו נמלח החיצון ו**כראשונים** דלעיל כבולעו כד פולטו, אמנם אם לקדירה אסור עד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו, אבל אם לאחר שמלחו החיצון- אינו מפליט לדם שבפנימי.

מרדכי כתב **שלוש"י** דבעי מליחה מועטת לצלי אין להתיר מולייתא עד שיהיו שניהם מלוחים במקצת דלא עדיף משאר צלי- וכתב דנוהגין לכתחילה כרש"י, וכ"כ **הגהות אש"י רי** בשם או"ז. **האגור** כתב שראה בבית מורו למלוח כל מיני מולייתא קודם הצליה.

עוד בדרכי משה דין מולייתא דאמרינן ביה כבולעה כד פולטה היינו דדוקא שממולאת בבשר או עשבים, אבל אם מלאה בביצים ובתערובות- כתב **האגודה** דדינה כלקדירה וכ"כ **בנימין זאב**, אמנם **סמ"ג** ו**הגהות מיימוני** כתבו לא לחלק- **ודרכי משה** פסק **כאגודה** להחמיר.

בענין מולייתא לקדירה: **טור** כדלעיל שלקדירה שרי רק אם צלח החיצון לבדו והפנימי לבדו, כתב **הרשב"א** דאם נמלחה ושהתה כשיעור מליחה לקדירה קים להו דיצא מידי דמו לגמרי אע"פ שאח"כ פולט ציר אדום- חמר בעלמא הוא ומותר לכתחילה, **והלכה למעשה** בכל גלילות ארצנו להתיר אחר מליחה כמליחת בשר ולקדירה וכ"כ **הריב"ש** וכן **המנהג פשוט**, אמנם **הרמב"ם** סובר (ואף מבארים כן בדעת **הרי"ף** לדעת זו האוסרת) שאין המלח פולט כל הדם- לכן לקדירה תמיד אסור ואפילו הבשר בתוכו מבושל, אא"כ אחר המליחה חלט הבשר- וחלקו עליו **הרשב"א** ו**ריב"ש** כדלעיל.

שו"ע: עופות או גדיים שממלאים אותם בשר שלא נמלח, אם לצלי- מותרת אפילו פיהם כלפי מעלה אפילו אם נמלח החיצון דכמו שבולע דם המילואים כך פולטו. **רמ"א**: וכל שכן אם נמלח הפנימי ולא החיצון לשרי, דנורא משאכ שריב הדם החיצון ואינו נבלע בפנימי.

ולקדירה אסור עד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו, אבל אם לאחר שמילאו מלח החיצון- אינו מפליט דם שבפנימי.

רמ"א : וכל זה בדיעבד אצל לכתחילה אין לעשות שום מולייתא רק אם נמלחו שניהם וכל זה מייירי שאין צמולייתא זו רק בשר או עשבים, אצל אם יש שם ביצים הנקראים- דינו כאילו נתבטל בקדירה ואפילו בדיעבד יש לאוסרו אם לא נמלחו שניהם. בשר שלא נמלח ולא הודח שנלכה עם בשר שנמלח והודח- מותר בדיעבד, אצל לכתחילה אסור ללכות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח אפילו הודח.

ט"ז כתב שהשו"ע לא **כהגהות מיימוני** שאסר בנמלח חיצון ולא פנימי, אמנם **תו"ח ומרדכי כהגהות מיימוני** להחמיר.

ש"ך כתב בדעת הרמ"א שהתיר אם נמלח הפנימי ושהה כשיעור מליחה אך החיצון לא נמלח- מטעם דנורא משאב שאיב לדם החיצון, אך **הש"ך חולק** ואומר שבכה"ג הפנימי שכבר לא פולט דם נאסר מחמת בליעת דם החיצון ולא אמרינן ביה כבולעו כד פולטו ולא אמירנן בכה"ג דנורא משאב שאיב ליה, אבל אם לא נמלח הפנימי אינו אסור אלא שהחיצון נמלח ולא שהה שאז בולע הפנימי קודם צליה ולא יצא שוב ע"י הצליה וכיון שהוא פנימי לא שייך לומר בו אידי דטריד וכו'.
עוד כתב הש"ך שאם הפנימי כמו החיצון- שרי. כשהפנימי תפל והחיצון נמלח ולא שהה- שרי מפני שנפלט מיד בשעת הבליעה. והלכך אם הפנימי נמלח ולא שהה והחיצון כבר פלט כל צירו או שנמלח ושהה והודח- נאסר החיצון דבולע מהפנימי קודם הצליה ואין לו תקנה אח"כ בצליה. **פ"ח חולק** על הש"ך וכתב שבכולהו נקטינן להקל.

בעניין לקדירה דבעינן למלוח כ"א לבדו- הוסיפו **ש"ך וט"ז** דבעי להדיח אחר המליחה, דאם לא הדיח הוי כבשר שנתבשל בלא הדחה אחרונה.

בבאור דברי השו"ע שלאחר שמילאו מלח לחיצון אינו מפליט דם שבפנימי ואסור- ביאר **הש"ך** שמדובר בצד הפנימי של החיצון באותה החתיכה דלא דמי לחתיכה עבה דמותר והטעם להחמיר כאן כיון שאין הפנימי כאן נחשב כאחד עם החיצון ולפיכך אף דיבעד אסור אם לא מלח החיצון מבפנים ומבחוץ, והפנימי מכל צדדיו ולהדיחם, ואי לאו הכי אסור- כ"כ **אחרונים** וכן **ט"ז** והטור והטעם כיון שהמילוי סותמו מכל צד.

אם מלאו בביצים: **ברמ"א** דוקא בשר לבדו שרי אך בשר עם ביצים אסור וכן **באחרונים** ולא **כמהרי"ט** שיתיר.
עוד ברמ"א אם יש שישים במולייתא כנגד האיסור שבה- הכל שרי, **ובאר היטב** חולק ואוסר אפילו אם יש שישים. ולצלות בשר שלא נמלח עם בצל- **מהרשד"ם** אסר, **פ"ח** התיר בדיעבד, **ומקור ברוך** התיר לכתחילה, **וסיכם בבאר היטב** שהחמיר תבוא עליו הברכה.

סימן ע"ח - שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

בגמרא חולין עד: גבי טפילת עוף למסקנה, אם בסמידא (פירש רש"י עיסה של סולת שאינה נדבקת ונפרכת מאליה והדם יוצא ממנה) בין אסמיק ובין לא אסמיק - שריא משום דמפריר חיורתא (קמח נקיה שהוא קשה ואינו פולט, רמב"ם פירש קמח חיטה שלתתן), אי זיג (זכוכית לבן כמותו) כזוזא חיורא - שריא, ואי לאו - אסיר. בשאר קמחים - אסמיק אסור, לא אסמיק - שרי.

פירוש טפילת עוף כתב ב"י שלפירוש רש"י היינו פשטידא וכ"כ רשב"א, אמנם תוס' הביא בשם ר"ת וריב"א דמשמע טיחה והיינו שרגילים לטוח בעיסה שבלייתה רכה ורגילין לעשות סביבו קורקבנים ובני מעיים שמשימים אותם בשיפוד וטחין סביבותם בעיסה רכה וכן משמע ברמב"ם שהרי אם היה מפרש פשטידא היה מצריך חליטה כבסימן הקודם שלטענתם פשטידא כמבושל בתוך קדירה או קערה דמי דאי לא חלטו נאסר (או כדי קליפה במקרה הכא).

הטור כתב שהטופל בצק בעוף שלא נמלח כשיעור מליחה אם של סמידא היינו חטין סולת הגס מותר למרות שמאדים, ואם של חטים מנופה ודק אפילו אין מראה האודם ניכר אלא [שאינו] זך ככסף אסור לפי שנדבק בו הרבה ובולע ואינו פולט. (ב"י העיר שפשט הגמ' משמע שאם זך ככסף מותר לכן הגיהה בדברי הטור כהבנה זו - וכ"כ הרמב"ם והרשב"א). ואם של שאר קמחים, אם האדים - אסור, ואם לא - מותר.

כתב הב"י שלשיטת הרמב"ם והגאונים במולתיי דלעיל גם הכא מדובר אע"פ עופות אלו הוכשרו ונמלחו לקדירה, ומ"מ לרמב"ם רק הטפלה אסורה הכא, ולפי שיטת שאר ראשונים וטור וכו' ה"מ הכא שלא נמלח, אך אם נמלח והוכשר לקדירה - הכל שרי תמיד ואף טפלייתן - וא"כ הטור והגאונים העמידו הגמ' בעוף שלא נמלח, וכ"כ הריב"ש שעל זה נהגו לסמוך ושטופלים בשר אחר שהוכשר לקדירה שאין מדקדקין בקמח הבצק, ולכו"ע אם העוף לא נמלח כהכא - העוף עצמו אסור כדין בשר שנתבשר בלא מליחה, ומסתפק ב"י אם לאסור כל העוף או רק כדי קליפה ד"ל שדם שבו הוי דם איברים שלא פירש ושרי, ומה שפירש לא יחזור ויבלע בו אלא במקום שדבוק לפשטידא וכיוון שאין שם רוטב יכול להיבלע עד כדי קליפה, ונשאר בצ"ע.

בב"י עוד כתב שרא"ש ורי"ף לא כתבו דין טפילה בהלכותיהם וי"ל שהוא מאכל שלא מצוי לאוכלו כך ולצלות העופות בדרך זה ולכן לא כתבוהו.

בשיבולי הלקט כתב שאנו לא קים לן במיני קמחים לכן אי לא מלח לבישרא שיעור מליחה לקדירה - אסור. ואולי זה הטעם שהשמיטה הרי"ף והרא"ש, וכ"כ או"ה להצריך מליחה כקדירה בלא חילוקים, ואם משחו בשומן אווז וכד' - בדיעבד שרי אפילו קודם שנמלח למאב"ד.

שו"ע: הטופל בצק בעוף שלא נמלח אע"ג דבגמרא מפליג בין סמידא לשאר קימחי ובין אסמיק ללא אסמיק - אכן השתא לא בקיאינן במילתא ובכל גונא יש לאסור, אבל אם נמלח ושהא כדי מליחה ואח"כ הודח - מותר בכל גונא. רמ"א: ודוקא לטפל בצק אסור, אבל מותר למשוח בשומן או בציר צקר שלא נמלח לאין זה מעכב הפליטה. ופשטידא יש לו כל דין ציטול בקדירה צין לקולא צין לחומר.

שע"ד כתב שהטופל בצק בעוף הינו בשעת צליה וכתב שכל שטיפלה זה אינה פשדיטא ומ"מ לדידן דאין אנו בקיאים במילתא- אפילו טפילות בעיסה שבלילתא רכה יש לה כל דין בישול לקדירה בין לקולא בין לחומרא וכ"כ **עט"ז** .

ש"ך וט"ז כתבו שבפשטידא שמשעריןן כשישים וזורק אותה חתיכת האיסור והשאר מותר- ולא חיישינן שמא נאסרו כמה חתיכות שם וכ'.

הלכות

בשר בחלב

סימנים פ"ד - צ"ז (מלבד סימן צ')

סימן פ"ז - הגדרות איסור בשר בחלב ובישולם

סעיף א' - ג"פ לא תבשל ודיני מליחה וכבישה וכו'

בגמ' חולין קט"ו. כתוב ג"פ בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו" : א. לאיסור בישול ב. לאיסור אכילה ג. לאיסור הנאה.

טור : כתב כן (והוסיף דהוציא הכתוב אכילה בלשון בישול כדי לומר שמהתורה איסור אכילה דוקא דרך בישול, אך אם לא הוא דרך בישול - אסור רק מדרבנן) **וכ"ה בראשונים**.

ב"י הביא דין זה בשם הרשב"א.

הב"ח העיר שאפי' דרך מליחה או כבישה - כל שאינו דרך בישול - אסור רק מדרבנן, ולכן שרי בהנאה בכה"ג ומקורו **באגור**.

בדרכי משה הביא **מרדכי** שפסק שאין מוחין ביד המתיר בהנאה אי הוא דרך כיבוש או מליחה. (בשר עוף שהוא מדרבנן המ"מ אסור בהנאה, אמנם הטור התיר - וכן כתב באיסור והיתר הארוך).

שו"ע : כתוב בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו" שלש פעמים; אחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה. והוציא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול, אבל מדרבנן אסור בכל עניין.

רמ"א : כל נזק בחלב שאינו אסור מן התורה - מותר בהנאה.

ש"ך וט"ז פסקו להיתר כרמ"א, ולא כב"ח (במקום אחר) שכתב שדעת הרמב"ם שבשר עוף בחלב אסור בהנאה דרבנן.

דין כבוש ומלוח : **ש"ך** מדקדק בשו"ע דכתב דייקא בישול אך כבוש ומלוח - אינו דרך בישול. **בן איש חי** (שנה ב', בהעלותך, א', ד') כתב שכבישה ומליחה לאו כבישול לכן התיר לישראל לכבוש לגוי בשר בחלב, וכן להנות ממנו - דרק בישול אסור, מ"מ בשר בחלב כבושים - אסור שוב לבשלו דהוי דאורייתא ואם בישל אסור להנות ממנו מהתורה, אמנם **בהליכות עולם** (חי"ז, ע"מ א') התיר לבשל בשר בחלב באופן מסויים כאשר מבשל במעבדה וכו' עיי"ש, וכן התיר למוכרו לגוי (בע"מ יב') להנות מבב"ח שנכבשו ועבר ובישלו - וה"מ בהפסד מרובה .

חמאה שנתבשלה בקדירה בשרית בת יומה ולא היה שישים כנגדה נחלקו האם מותר להדליק בה נרות חנוכה : **שער אפרים** כתב להתיר אע"פ שנאסרה בבישול זה בהנאה (כלומר אע"פ שאין הבשר בעין חשיב כבישול בשר בחלב מדאורייתא לשיטתו **ועי' לקמן** בעניין בישול אחר בישול) - מ"מ מצוות לאו להנאה ניתנו ושרי, אמנם **א"ר** אסר מדין בישול אחר בישול שלשיטתו שייך הכא כשידליק החמאה שבלועה בבשר, **בא"ח** (שנה ב', בהעלותך, יד') כתב לוסור כיון שנאסרה החמאה בהנאה ואף נרות חנוכה אסור, אמנם **בהליכות עולם** (חי"ז, ע"מ טו' ובהערה שם) להתיר כיון שאסור להנות מנר חנוכה ואין

כאן הנאה דמצות לאו להנאה ניתנו וכ"ש שהכא אין ברור אם נאסרה החמאה בהנאה כיון שאין הבשר בעין ועוד דאין בישולי אחר בישול בבב"ח (ואף מטעם כתותי מכתת שיעורי לא שייך הכא עיי"ש) .

דין צלי עירו וטיגון : **הגהות רע"א** מביא בשם הר"ן שצלי לא הוי דרך בישול, ומסיק הפר"ח וחולק שצלי ואף עירו צונן לתוך חם – אסור מדאורייתא, וביש"ש כתב- בשר חם שנגע בגבינה חמה – דרבנן. **באר היטב** כפר"ח שצלי בכלל בישול וכן עירו מבשל לפחות כדי קליפה, וכן צונן לתוך חם ומעושן הוי כבישול. **בפת"ש** כתב דאף טיגון הוי כבישול וכן דעת פר"ח ומטה יוסף, אמנם יש חולקים **כמהר"ם שי"ף ומנחת יעקב**- ופסק פרמ"ג שבהפסד מרובה יש להקל, דעת רש"י ותוס' להתיר מדינא וכ"כ **ערוה"ש** ומ"מ כתב לצוות לגוי שיטגן הוי. **בבא"ח** (שנה ב', בהעלותך, יג') כתב שבשר צלי בחלב או בטיגון אסור מהתורה וגם בהנאה, אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ יד') כתב שנחלקו הפוסקים בדבר ולכן בצירוף ספק נוסף יש להתירו בהנאה וכגון שלא נצלה כבן דורסאי יש להתירו בהנאה וה"ה לבשר המטוגן בחמאה .

בישול אחר בישול בבשר בחלב : **בפת"ש** הביא שאם נתבשל בשר בחלב שרי לחזור ולבשל שוב- דאין בישול אחר בישול בבב"ח, וכ"כ הגר"י טייב בערך השולחן והטעם הוא דקיי"ל שבב"ח דרך בישול אסרה תורה ולא שמבושל כבר, אמנם כתב בשו"ת **שבות יעקב** (כתב דאף שבשבת לא אמרינן דיש בישול אחר בישול מ"מ הכא דמדין טעם כעיקר ודאי דהוי בכלל איסור בישול) ו**בפרמ"ג** דיש בישול אחר בישול בבב"ח. **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ טז') כתב שאין בישול אחר בישול בבב"ח . עוד הביא **בפת"ש** שאכילה אף שלא כדרך אכילה והנאה- אסורה ולוקה עליה, ולא כדרך שאר איסורים.

בשר בחלב הנאסר בהנאה : קוברין אותו, ואם שרפו – גם האפר אסור בהנאה, ואם קלה ביצה באפר החם- הביצה אסורה, **כה"ח**. עוד כתב **כה"ח** שצריך לזרוק האוכל בבית הכיסא וכד', ואפי' לגוי או לכלב שאינו שלו - אסור ליתן מדין שאסור להנות מהם, וכ"ה **בבא"ח** (שם, ג') והוסיף שאפשר לזרוק לנהר הגדול באופן שיאבד, אמנם **בהליכות עולם** אסר בכה"ג שהרי הדגים נהנים .

העובר באיסור הנאה בב"ח : **לרמב"ם** אינו לוקה, **לשא"פ** לוקה. אי חצי שיעור אסור בבישול והנאה צ"ע וודאי שבאכילה אסור. ו**בכה"ח** הביא לשיטת **ערוה"ש** לאסור, וכן **בבא"ח** (שם, ב') לאסור .

שיעור הבישול : הביא **בפת"ש** ובשם **צל"ח** דאפי' לא כמאכל בן דורסאי אלא עצם זה שנפל לקדירה רותחת – נאסר, וכ"ה **בבא"ח** (שם, ב'), אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ ו' ובהערה) כתב שמדאורייתא שליש בישול אך פחות מכך רק מדרבנן נאסר. **עוד שם** שאם בישל בישול גמור חצי כזית- הוי מחלוקת אם אסור מהתורה אם לאו ובצירוף ספק נוסף יש להתירו בהנאה משום ספק ספיקא.

בבא"ח (שם, ד') אם נבלע **במאכל** כגון בירקות בשר בחלב בשיעור כזית ובישל הירקות- עובר עליו מצד בישול בשר בחלב, אך אם בלוע **בקדירה** ובישל- אם אינה בת יומה לא עובר עליו מדאורייתא כיון דלא הוי בעין (וממילא מותר להנות ממנו כדין דרבנן בדינים אלו) אך אם הוי חלבית בת יומה ובישל בה בשר- עובר עליו משום בישול ובעי כפרה כשאר לאוין) ומשמע שאף בהנאה התבשיל נאסר כדין דאורייתא), ו**בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ ט', וכן יב') כתב שבקדירה חלבית בת יומה- לא יבשל לכתחילה בשר אפילו לגוי דיש מחלוקת אם בישול כזה שאינו בעין הוי מדאורייתא (**פמ"ג**, שו"ת **חקרי לב**) או דרבנן (**מהר"ץ חיות, כותי ופלותי**), אמנם רק בשעת הדחק או במקום הפסד מרובה- יש להתירו בהנאה . עוד כתב **בהליכות עולם** (שם, ע"מ יט'- כ') כתב שמעיקר הדין שרי לבשל לגוי חמאה בקדירה בשרית בת יומה וטוב להחמיר, ובשאינה בת יומה- מותר .

סעיף ב' - גדי בחלב אמו לאו דוקא

בגמ' חולין קיג. ופסקו הראשונים, וכ"ה להלכה.

שו"ע : גדי לאו דווקא והוא הדין שור שה ועז ולא דווקא בחלב אימו או אחרת – אלא שדיבר הכתוב בהוה.

וכ"כ באחרונים וכ"ה בבא"ח (שנה ב', בהעלותך, א').

סעיף ג' - בשר וחלב מדאורייתא ומדרבנן וכן דין עוף ודג

משנה קיג. : בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה - אסור לבשל ואסור בהנאה, בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה, בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה - מותר לבשל ומותר בהנאה. ר"ע אומר : חיה ועוף אינם מן התורה, שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים, פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. רבי יוסי הגלילי אומר : נאמר "לא תאכלו כל נבלה", ונאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו", את שאסור משום נבלה - אסור לבשל בחלב, עוף שאסור משום נבלה, יכול יהא אסור לבשל בחלב - ת"ל : בחלב אמו - יצא עוף שאין לו חלב אם.

שיטת תוס' שם בדין עוף : לת"ק - אסור מן התורה, לר"ע- מדרבנן, לר"י הגלילי- מותר לגמרי.
ב"י מבין שלא כתוס' אלא שר"ע ות"ק חד הם- ולשיטתם עוף אסור מדרבנן, ונחלקו על ר' יוסי הגלילי שמתיר לגמרי- וכ"ה ברא"ש ורי"ף בשיטת ר"ע, ופסקו הראשונים כר"ע ות"ק .
א"כ לשיטת הבי"י- עוף אסור באכילה מדרבנן אך מותר בבישול והנאה, וכן פסק השו"ע ורמ"א ע"פ הטור ורמב"ם, אמנם הב"ח (ורש"ל) הקשה על כך בחולין קד. שם נאמר דגים וחגבים מותר בבישול והנאה אך עוף- אסור, וכן ראיה מהתוס' דלעיל דהוי דאורייתא לשיטת ת"ק - לכן פוסק הב"ח לאסור עוף בהנאה ובישול.

שו"ע : {איסור בשר בחלב מדאורייתא} אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה- מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה- מותר בבישול, ובהנאה. ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם איסור, אפילו מדרבנן.
רמ"א : ונהגו לעשות חלב משקלים ומניחים זה בזה עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה יש להניח אלל החלב שקדים- משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

שיטת הבי"י טמאה בחלב טהורה איסורו באכילה משום נבילה, אך לא גזרו רבנן עליו איסור אכילה משום בשר בחלב שהרי באיסורו עומד, לב"ח טמאה בטהורה אסורה גם משום בשר בחלב מדרבנן דיש נפק"מ לחנ"ן א"נ חתיכה הראויה להתכבד בה.

בפת"ש הביא דגול מרבבה שבשר בהמה טהורה אף נבילה בחלב – וכן חלב בחלב – אסור מן התורה בבישול, אך באכילה הוי דרבנן, אמנם בא"ח (שם, ה') כתב לאסור בבישול ובהנאה .

דין עוף וחיה – באכילה בישול והנאה

מהטור ה שרי בבישול והנאה אף מדרבנן, וכן דעת הרמב"ם, אמנם הב"ח מבאר שכל ההיתר הוא מהתורה אך מדו בישול והנאה וכן מדייק ברמב"ם ובתוס' ואומר שכן דעת רבנן ופסקינן כוותיה -וכן דעת הב"ח ושיטתו שגם באיסורי דרבנן כחיה ועוף וכן טמאה בחלב טהורה וכד' – אסור מדרבנן לא רק אכילה אלא גם בבישול **ורמ"א** לעיל סעיף א' ו**פרמ"ג** פסק כטור שכל מה שאסור רק מדרבנן – מותר בהנאה ובישול לגמרי, ועיי' ש"ך שנטקנו מ"א ולא כב"ח, וכ"ה בט"ז.

בא"ח (שם, ז') כתב שהמחמיר בבישול תע"ב והטעם מצד מראית עין, אך בהנאה- אחר שנתבשל אין להחמיר ולאבד ממון ישראל.

אכילת דג וגבינה

משנה חולין קו: אסור לבשל בשר בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים וכתבו הראשונים דאם כן שרי אף לאכול בשר דגים וחגבים יחד עם חלב, וכ"ה בר"ן, **רמב"ם** ועוד, אמנם בב"י כתב שמ"מ אין לאכול דגים מפני הסכנה ובאו"ח סי' קע"ג אוסר דגים ובשר אך לא דגים בחלב- לכן הקשו עליו המפרשים וכתבו שטעות סופר נפלה כאן והחשש הוא בבשר ודגים דייקא וכ"כ בש"ך ובט"ז להתיר לאכול דגים בחלב.

ערוה"ש כתב להתיר לכל תפוצות ישראל, וכתב **דרכי משה** שנתבלבל כאן הב"י. ועיי' בהגהות והערות על הטור שמנסה ליישב דברי הב"י ולומר שאסור אף דגים בחלב בכונה.

פת"ש מביא פוסקים לאסור ולהתיר וכן **חת"ס** מתיר, אמנם **הלבוש**, **פרמ"ג** אוסרים (דעת פרמ"ג שבדיעבד שרי) עוד כתב שדג בחמאה מותר לכו"ע, מ"מ **פת"ש** כתב כיון שהאידינא דשו בה רבים ונהגו לאכול ולבשל דגים עם חלב – שרי.

כה"ח כתב להחמיר ורק בחמאה כתב שניתן להקל אמנם, **בא"ח** (שם, טו') כתב להחמיר בהכל ו**בהליכות עולם** (שם, ע"מ כ') (כתב להתיר בחמאה, ואף בגבינה וחלב עם דגים- התיר בדיעבד).

מראית עין באיסורי דרבנן

רמ"א הכא לא חשש לגבי מראית עין באיסורי דרבנן ושרי לבשל עוף בחלב שקדים וא"צ להניח שקדים, אך בבשר בהמה – צריך להניח שקדים להיכר, עיי' ט"ז (בדיעבד בדרבנן אם לא עשה היכר – שרי) וש"ך שכתבו להחמיר. פשט שו"ע בסעיף ב' - משמע שעוף שרי לבשל בחלב (כרמ"א).

סעיף ד' - בישול בחלב אישה

ענין מראית עין שאסור לבשל בשר בחלב אשה מקורו **ברשב"א** והובא בב"י.

שו"ע : אסור לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין. ואם נפל לתוך התבשיל- בטל, ואין צריך שיעור.

רמ"א : ונראה לפי זה, לכל שכן לאסור לנצל לכתחלה בחלב טמאה, או בשר טמא בחלב טהור ודוקא בשר בהמה, אבל בעוף לרבנן- אין לחוש.

הט"ז כתב על הרמ"א שמראית עין זה דוקא על דבר מותר ומותר וחיבורם יוצר איסור-דדוקא אז גזרינן מפני מראית עין, אמנם לא כרמ"א שבבשר טמאה יש גזירה אלא כתב דאין איסור מצד מראית עין ושרי לבשל, מ"מ להלכה כתב שאין להקל במקום שהחמיר הרמ"א.

הש"ך כתב שלשו"ע וכן שאר פוסקים משמע לא כרמ"א ואין איסור מראית עין בבישול כטמאה וטהורה שהרי סתם השו"ע להתיר לגמרי ומה שכתב כאן השו"ע 'אסור לבשל בחלב אשה'- היינו אסור לאכול דהוציא אכילה בלשון בישול, אמנם **כה"ח** כתב שגם השו"ע יחמיר כאן, **בא"ח** (שם, ה"י) כתב לאסור טמאה בחלב טהורה גם משום מראית עין וגם שמא יבוא לאכול, אמנם לצורך רפואה שרי.

בערוה"ש כתב שלרפואה מותר לבשל טמאה בחלב טהורה ואין חשש כלל, וכ"ה **בט"ז** ו**בכה"ח**. **כה"ח** עוד כתב שבימינו יש איסור 'בל תשקצו' באכילת חלב אשה, אמנם **לכמה אחרונים** מותר **והרשב"א** אוסר.

סעיף ה' - דין ביצים שמצא בתרנגולת

בגמ' ביצה ז. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות – מותר לאוכלם בחלב.

ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות. **הלכה כת"ק** (כ"כ **רש"י** **רשב"א** **רא"ש** ועוד, אמנם **רי"ף** ו**בה"ג** פסקו כר' יעקב שאם מעורות בגידין- אסור, **השו"ע** לקמן כת"ק, אמנם **ש"ך** מחמיר **והט"ז** מתיר רק בהפסי"מ וכדלקמן.)

בגדר גמורות - לרשב"א ורבנו ירוחם: כל שיש בה חלמון וחלבון אף שמעורה בגידים מיקרי גמורות, ואי לאו הכי- דינה כעוף. **י"א** והוא דעת **המרדכי** ו**הרשב"ם**: שאינה מיקרי גמורה עד שתתקשה קליפתה. **לרש"י** אפי' בלא הקליפה הלבנה אלא סגי שהחלמון לבדו גמור וכ"ה **ברא"ש**.

הטור הביא רשב"א וכן רש"י.

בב"י הביא הדעות השונות דלעיל. מדייק הב"י בלשון הטור בדעת רש"י שפירושו בגונא שאם היא מחוברת באשכול- עדיין לא נגמרה, ורק כאשר פרשה מן האשכול התיר רש"י כשהחלמון נגמר. אמנם **הב"ח** כתב שלשיטת הטור ברש"י אפי' לא פורשת מהאשכול- התיר ובלבד שהחלמון נגמר.

---**לענין מליחה** – **לרבנו ירוחם** אם אין לה עדיין חלבון – טעונה מליחה, **ולהלכה כתב ב"י** שאין למלוח דהוי דרבנן והמחמיר בזה יכול להיות חומרא דאתי לידי קולא אם מולחה עם בשר ועוד דבבשר בחלב כה"ג אין להחמיר ביותר כיוון דהוי עוף בחלב דרבנן, אמנם **הדרכי משה** הביא לענין מליחה- דטוב למולחה לבד בלא שאר בשר ואז אין כאן את חשש הב"י ומאידך מחמיר **כמרדכי**.

הב"ח הביא שהשו"ע פסק כרשב"א, אמנם חלק עליו וכתב שאין להקל מול **הרשב"ם** שאסר לאכול ביצים בחלב אפי"כ נמצאים בקליפתן החיצונה הקשה, ו**מהר"י** כתב שאף בקליפתן קשה יש למולחם ויש להחמיר בעוף כבבשר שזהו מנהג עולם, לכן גם על הרמ"א דלעיל סעיף ד' שבבשר עוף הקל לא לשים שקדים – החמיר הב"ח.

שו"ע : ביצים הנמצאים בעופות, אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון, אף על פי שהיא מעורה בגידים- הרי זו גמורה ומותר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון- אסור לבשלם בחלב. אבל אם אכלם בפני עצמם- מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב.

מפרשי השו"ע מקשים שלכאורה משמע בסיי פ"ו, ד' מקרה בו הכה תרנגולת על זנבה והטילה – אסורות הביצים משום אבר מן החי, אם כן גם כאן לכאורה נאמר דחשיב כבשר ואיך התיר השו"ע לאוכלם ואח"כ חלב? ותירץ הש"ך שאני הכא דלענין בשר עוף הקלו בו דהוי דרבנן א"נ גלי לן קרא מחלב של בהמה שהרי מותר לשתותו ואין זה איבר מן החי אע"פ שיוצא ממנה- והוא הדין ביצים. ה"ט"ז תירץ שלאו בטעמא תליא מילתא, אמנם כתב שכל זמן שמעורה בגידים חשיב כבשר לכל מילי, ויש נהגו איסור אף בביצים שנגמרה קליפתם הקשה ומ"מ בדיעבד שרי אפי' נגמר רק הקרום הלבן, והש"ך כתב שבהפסד מרובה אפי' נגמר רק החלמון והן עוד מעורות – יש להקל.

בפת"ש הובא שכל הדיון כאן זה רק שנמצאו במעי אמם אך משהטילה התרנגולת את הביצה אפי' הקליפה רכה – מותר לאוכלה בחלב לכתחילה.

בא"ח (שם, ט"ז) כתב משורת הדין כשהביצים גמורות שרי לאוכלם עם חלב מ"מ נהגו להחמיר לא לאוכלם בחלב, אמנם אם נפלה לתבשיל- אינה אוסרת. **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ כד') כתב שאף ביצה שיש לה רק חלמון אע"פ שאסור לאוכלה מ"מ אם נפלה לתבשיל- לא צריך שישים להתירה.

סעיפים ו'-ז' – סוגים שונים של פטור וחייב

רמב"ם, מאכלות אסורות פ"ט, ו'-ז' : מעשן ומבשל – פטור.

- מבשל בשר במי חלב או חלב מתה / זכר/ דם בחלב – פטור.
- שליל בחלב – חייב, אבל המבשל שליא או עור וגידים – פטור.

טור הביא הרמב"ם שהמבשל בחמי טבריה ומעושן וכן דם שבישלו בחלב – פטור ואין לוקין עליו. המבשל במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר – פטור.

שו"ע : המעושן והמבושל בחמי בטריה – אין לוקין עליו, וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבישל דם בחלב – פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב.

רמ"א : וחלב זכר לא מיקרי חלב כלל ואם נזל לקדירה- אינו אוסר, אבל חלב מתה ומי חלב- אוסרים המאכל כמו חלב עצמה, ואפי' צניקול- יש לאסור לכתחילה.

יש אומרים לאסור לחתות האש תחת קדירה של עו"ג, לפי שהם מצשלים בהם פעמים חלב פעמים צקר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי צניקול צקר בחלב (הגהת מרדכי פ' האלמים). עוד כתבו דאין לערב מים שהדיחו בהם כלי צקר עם מים שהדיחו בהם כלי חלב, וליתן לפני בהמה- לאסורים בהנאה (מהרי"ו). עוד כתבו להכלי שעושין בו מים לחפירת הראש- אין לשמש בו, לעושין אותה מאפר שעל הכירה ורגילות הוא להתערב עם צקר וחלב. (מהרי"ב). ולכן יש לאסור גם כן להשתמש מן הקדירות של התנורים שבצבת החורף.

משום דנתיים עליהם לפעמים צָקַר וחלַב מן הקדרות שְמַנְשָׁלִים צַתְנוּרִים (מהרי"ו). וּדְלִיעַבַד אֵין לַחוּשׁ בְּכָל זֶה. וְאִף לְכַתְחֵלָה אֵין צִזָּה אֲלֵלָה חוֹמְרוֹת בְּעַלְמָא, וְהַמִּיקָל לָא הַפְסִיד.

ביאור הגר"א ס"ק יג ציין המקור לדין השו"ע בירושלמי, פ"ז דשבת : הצולה והמטגן השולק והמעשן- כולחו משום מבשל, וא"כ ה"ה לענין בב"ח.

ש"ך ביאר שכל הפטור ששנינו בשו"ע וברמ"א- פטור אבל אסור .

ש"ך ביאר שלשיטת השו"ע דם בחלב – לוקה עליו מצד דם, אך אגן קיי"ל שדם שמלחו או בישלו- אינו אלא דרבנן ואין מלקות.

שו"ע ז': המבשל שליל בחלב – חייב וכן האוכלו, אבל המבשל שליא או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרניים וטלפיים הרכים- פטור וכן האוכלם פטור.

מקור הדין בגמ' חולין קיג:-**קיד**.

ש"ך הוסיף פטור אבל אסור.

סעיף ח'-מי חלב ונסיובי חלב

בגמ' חולין קיד. תנו רבנן: המבשל במי חלב- פטור.

רא"ש כתב נסיובי חלב (היינו תמצית הנוזלים מקיפאון הגבינה לאחר שנתגבנה)- אינם בכלל מי חלב ואיסורם הוא מהתורה, אך מי חלב שמקורו בגמ' דלעיל (היינו מבשל את הנסיובי חלב ומבשלו האוכל צף למעלה ומה שנשאר למטה הוא המי חלב) - מותר, **ולתוס'** אסור מדרבנן.

שו"ע : י"א שנסיובי חלב אינם בכלל מי חלב ואסור מן התורה. אלא מי חלב היינו אחר שעושים הגבינות מבשלים הנסיובי והאוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא- וזהו הנקרא מי חלב {והוא האסור רק מדרבנן שכתב בסעיף ו'}.

סעיף ט'- דין חלב הנמצא בקיבה

חולין קטז. המעמיד בעור של קבה כשרה, אם יש בנותן טעם- הרי זו אסורה, כשרה שינקה מן הטרפה- קבתה אסורה, טרפה שינקה מן הכשרה- קבתה מותרת מפני שכנוס במיעיה.

למסקנת הגמ' ולהלכתא: אין מעמידין בעור קבת נבלה, אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיתת עובד כוכבים, ובקבת כשרה שינקה מן הטרפה, וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה, מ"ט - חלב המכונס בה- פירשא בעלמא הוא.

חלב הנמצא בקיבה - לרי"ף אינו חלב ומותר לבשל בו בשר אפי' צלול שבו, וכ"ה ברמב"ם והטעם דהוי פירשא בעלמא, אך רש"י כתב שהוא חלב גמור אפילו הקרוש שבו וכ"ש הצלול. רבנו תם חילק שהצלול חלב, אמנם הקרוש לא.

שו"ע : חלב הנמצא בקיבה אינו חלב ומותר לבשל בו בשר אפי' בצלול שבה, ויש מי שאוסר {בצלול} . רמ"א : וכן נוהגין.

ש"ך כתב שהשו"ע לדעתו בסתם- כרי"ף ורמב"ם לקמן. בדעת הרמ"א שאוסר הינו דוקא בצלול כר"ת אך בקרוש שרי אף לכתחילה, אמנם משום מראית עין אסור לכתחילה ויש אוסרים מדינא כדעת רש"י והוא דעת רש"ל. בא"ח (שם, יז') כתב שיזהר לכתחילה שלא להניח בחלב הקיבה עד שיצטנן כיון שהוא חמוץ וחרוף, ובדיעבד- שרי להעמיד בו מיד, אמנם אם שהה החלב בקיבה עשרים וארבע שעות- אסור להעמיד בו לדעת השו"ע דהוי ככבוש ובדיעבד שרי, והרמ"א אוסר בצלול ואף בדיעבד, ובספק- יש להתיר אף לרמ"א בדיעבד בצלול. בהליכות עולם (שם, ע"מ כד') התיר ללא הסיוג לחכות שהחלב יצטנן והיינו כפשט השו"ע.

סעיף י' - אם נמלח או עמד החלב יום אחד בקיבה

גמ' חולין קטז. כדלעיל.

גאונים, רי"ף ורמב"ם כתבו דכשרה שינקה מהטריפה- מעמידין בקיבתה וכ"ש טריפה שינקה מהכשרה משום דחלב הכנוס בקיבה פירשא בעלמא הוא – והטעם הוא שהחלב יצא מתורת אוכל, ואף אם עמדה שם כמה ימים. רש"י ורי"ן – אוסרים בכל גונא ולא גורסים מסקנת הגמ' בגירסתם. ר"ת – אם צלול שם חלב עליו ואסור, אך אם נקרש יצא מתורת חלב והוי פירשא ומותר. רא"ש – נחלקו בביאור שיטתו- לפי הב"י כרש"י, אך לב"ח כר"ת.

אם עמד החלב בקיבה עשרים וארבע שעות :

לדעת ר' שמשון בר' אברהם- מותר להעמיד בו דהוי פירשא בעלמא ולא מקבל טעם בשר. (לב"י ההיתר מצד דהוי גרוע אפי' מני"ט בר נ"ט וכן דהוי פירשא בעלמא באופן מוחלט ועי' דרכי משה). מרדכי, רבנו ירוחם ועוד-אסור להעמיד בו כיון שקיבל טעם בשר.

להלכה פסק בב"י להתיר להעמיד חלב בקיבה כרמב"ם ורי"ף וכ"ה בשו"ע סעיף ט', אמנם מסתייג הכא השו"ע בסעיף י' כמרדכי וסיעתו להחמיר שאם נמלח הקיבה או עמד יום אחד – אסור להעמיד בו, מ"מ בדיעבד- שרי. רמ"א פסק כר"ת שאם העמיד בצלול- אסור כל הגבינות אא"כ יש שישים נגד הקיבה .

שו"ע : חלב הנמצא בקיבה- לכתחלה אין להניחו בקיבה עד שיצטנן החלב בתוך הקיבה (ארוך כלל י"ח בשם רבי שמחה והגהת אשירי), אבל בדיעבד אין לחוש שנמלח בקיבתה, או שעמד בו יום אחד, (שאז) אסור להעמיד בו.

רמ"א: ואם העמיד בו, אם הוא הכלול – אוסר כל הגבינות עד שיהא ס' בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסורה. ואם היה ס' בחלב – הכל מותר. ואם היה הקיבה קרושה – אינה אוסרת כלום, אפילו לא היה ס' בחלב נגד הקיבה. (לדעת ר"ת). ואם היה הקיבה לכול מתחלה ונקרש – יש לו דין לכול (בית יוסף בשם רשב"א ובשם הפוסקים). ויש מקילין בזה (ש"ד בבית יוסף בשם המרדכי), ובמקום הפסד יש להקל.

עור הקיבה, לפעמים מולחים אותו ומייבשין אותו, ונעשה כעץ, וממלאים אותו חלב – מותר; דמאחר שנתייבש הוא כעץ בעלמא, ואין בו לחוחית בשר (ב"י בשם שדולי לקטו).

בהליכות עולם (ח"י ע"מ כד') כתב שחלב הנמצא בקיבה דינו כפרש בעלמא ואין עליו תורת חלב לכענין בישול בשר בחלב, ואם נשאר בתוך עור הקיבה כ"ד שעות – אין להעמיד בו גבינות לכתחילה אבל בדיעבד אפילו אם הוא חלב שנשאר כ"ד שעות בעור קיבת נבילה או טריפה והעמיד בו גבינות – מותרים.

סעיף יא' – העמדת חלב בקיבה כשרה ושלא כשרה

חולין קטז .- : המעמיד בעור של קיבה כשרה – אם יש בנותן טעם – ה"ז אסורה.

ובגמ' ע"ז לה : אמר שמואל מפני מה אסרו גבינות הגויים – מפני שמעמידין אותה בעור בעור קיבת נבילה.

טור : וכן אם עמד בה יום אחד דכבוש כמבושל – אסור, ואם העמיד בה גבינות – אם יש בהן בנותן טעם – אסורות **לרש"י** אפילו בקרוש, **ולר"ת** בצלול דוקא – וכן היא מסקנת א"א **הרא"ש** ז"ל :

שו"ע : אם העמיד גבינה בעור קיבת כשרה, {אם} יש בה טעם בשר – אסורה. ואם לאו – מותרת. אבל המעמיד בעור קיבת נבילה, וטריפה, ובהמה טמאה – אוסר בכל שהוא.

רמ"א : משום דדבר האסור בעלמא, ומעמיד – אפילו באלף לא בטיל (כ"כ ב"י לדעת הרשב"א והר"ן). ודווקא שלא היה שם מעמיד אחר, רק האסור אבל אם היה שם ג"כ מעמיד היתר – הוא זה וזה גורם, ומותר אם איכא ס' נגד האסור (ממשמעות המרדכי).

סימן פ"ח - העלאת בשר, עוף וחלב על שולחן אחד

סעיף א' - ב' - העלאת בשר וחלב על שולחן אחד

משנה חולין קג: כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים... ואסור להעלותו עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים.

גמ' לר"ע עוף אסור מדרבנן, לרבנן אסור מדאורייתא (ע"פ שיטת התוספות) רב יוסף למד שעוף אסור מדאורייתא וגזרו רבנן לא להעלות עוף עם גבינה בשולחן אחד. (אמנם לב"י גם רבנן ס"ל דהאיסור רק מדרבנן וכדלקמן).

{ בעניין הגזירה עצמה - לתוס', כדלעיל שאכילת עוף בגבינה הוי דאורייתא, אם כן הלימוד של רב יוסף מכך שאם האכילה היתה מדרבנן בלבד לא היו גוזרים העלאה שהרי אין גוזרים גזירה לגזירה. **לרמב"ם** עוף וגבינה הוי דרבנן והוי גזירה לגזירה ומ"מ גזרין הכא כיון דרגילין בדבר, למסקנת הגמ' ע"פ רש"י הוי חדא גזירה שהרי הגזירה לא להעלות עוף וחלב על שולחן אחד היא מצד שמא יעלה באילפס ראשון בשר וגבינה ויתבשלו יחד. }

משנה חולין קד. העוף עולה עם הגבינה על השולחן, ואינו נאכל - דברי ב"ש, וב"ה אומרים: לא עולה ולא נאכל, א"ר יוסי: זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. באיזה שולחן אמרו - בשולחן שאוכל עליו, אבל בשולחן שסודר עליו את התבשיל - נותן זה בצד זה ואינו חושש.

במשנה חלוין קז. צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהיו נוגעין זב"ז, רשב"ג אומר: שני אכסנאין אוכלין על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה. **הגמ'** שם, מעמידה את דברי רשב"ג דה"מ שאין מכירין זא"ז, אך אם מכירין - אסור, ולא אסרו אלא כעין תפיסה אחת. ומשום לא פלוג אפי' אחים המקפידים זע"ז - אסורים.

תוס' שם ד"ה "כעין תפיסה אחת", וכן דברי הרא"ש: שכאשר יש דבר מפסיק בין שניהם כלחם או קנקן - מותר והטעם משום דדבר המפסיק לא הוי תפיסה אחת, אמנם **י"א בתוס'** שתפיסה הינו קניית האוכל, מימון, שאם הבשר והגבינה ממומנים בשותפות - אסור ואף שיש מפסיק ביניהם.

בהגהות אשיר"י כתב שהלחם שמפסיק אסור לאכול ממנו שהרי צריך להיות היכר, ומביא מנהג של רבינו קלונימוס ורבינו יהודה שלא היו שותים מאותה כוס כשזה אוכל בשר וזה חלב - וכתב שם - שהיא מידת חסידות שהרי לדינא צריך מפה לזה בפ"ע ומפה לזה בפ"ע בלבד.

טור: כל הבשר שאסור לאוכלו בחלב אפילו בשר חיה ועוף - אסור להעלותו על השולחן שאוכל עליו גבינות שלא יבא לאוכלם יחד, אבל בשולחן שסודר עליו התבשיל - מותר ליתן זה בצד זה.

והא שאסור להעלותם על השולחן - דוקא בשני בני אדם המכירין זה את זה ואז אסור אפי' אם מקפידין זה על זה, אבל אכסנאין שאין מכירין זה את זה - מותר, ואפילו המכירין אם עשו שום היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפילו אוכלין על מפה אחת ונותנין ביניהן פת להיכרא - מותר. **וי"א** שאם יש להם הוצאה אחת - אין להם היתר על ידי היכר שעושין ביניהן.

ב"ח הביא הרא"ש דלעיל שאם יש הפסק שרי וכן כתב להלכה **כתוס' ואשיר"י**. ומביא מהר"ר **שלמה לוריא** שאף ל"א המחמיר בהיכר פת - אם תהיה הרחקה שאם יפשוט ידו לאכול עם חברו לא יוכל להגיע למאכל שלו - ודאי שרי, וכן הביא **בכה"ח**.

עוד כתב **באשיר"י** והובא **בב"ח** שאין לאכול מלחם ההפסק ולא לשתות מהקנקן - **ולא כב"י בסי' קע"ג, ורמ"א** שהקילו לשתות מהקנקן. **הב"ח** דן בכוס של רבינו קולונימוס שלכא' אסור מדינא ולא רק מצד חסידות שהרי יש שמוניות בשר וחלב ותיירך שמדובר בקינח ומ"מ כתב שלדינא נראה לא לשתות מכוס אחת זה בשר וזה חלב שמא לא יקנח פיו יפה. **עוד בב"ח** דבעינן מפה לכ"א בפ"ע, שאם לא כן - מחבר בין המאכלים.

שו"ע: בשר חיה ועוף- אסור לאוכלם ואף להעלותם יחד על השולחן, אך שולחן שסודר עליו התבשיל- מותר. וה"מ שאסור כשמכירים, אך אין מכירים - שרי, וגם שמכירים אם עשו היכר במפה שונה או פת - מותר. **רמ"א**: ה"מ שאין אוכלים מהפת, וצקנקן שאין לרכו תמיד על השולחן יש להקל, וכ"ס מנורה שלא רגילה צולחן וכתב שיזהרו בכלי אחד ככוס שיס שמוניות וכ"ס שלא יאכלו מפת אחת.

ש"ך פסק להקל בקנקן כרמ"א ולא כב"ח שהצריך שלא ישתו ממנה. ולענין מנורה העיר שדוקא שאינה רגילה שם שרי, וכ"כ **הט"ז** והביא הט"ז **שהאיסור וההיתר הארוך** הצריך שתהיה המנורה גבוהה קצת.

ש"ך כתב שדוקא בשר וחלב אסור להעלות יחד כיון שנאכלים כ"א בנפרד יש חשש שיתערבו, אך מותר ליהודי לאכול בשר כשר וגוי בשר נבלה בשולחן אחד, אמנם בחמץ החמירו והכלל הוא שבדבר איסור אין הרחקה זו אלא שבלחם החמירו כיון שזה אוכל יומיומי ועיקרי שיש חשש שיבוא לקחת מחבירו- וא"כ אף לחם של איסור אסור להעלות על השולחן. **בברכי יוסף** התיר בלחם איסור ובפסח, אמנם **בכה"ח** החמיר **כש"ך**.

דעת **הרש"ל** הובאה בט"ז וש"ך שסובר שבני אדם שמכירים אך מקפידין זה על זה- מותר שיעלו על השולחן אחד בשר וחלב- אך **הט"ז** כתב לדחותו משום לא פלוג דבגמ' וכ"פ **קיצושו"ע גאנצפריד** (סימן מ"ז, ו').

כה"ח הביא שאף בשולחן שסודרים בו תבשיל יש להרחיק באופן שלא ישפך או ינתז מאחד לשני, **עוד הביא**- שלא מהני שומר שישגיח במקום הפסק מפה, וכן גם אדם יחיד אסור לו להעלות על שולחנו בשר בחלב ואף כשיש היכר, ואף באוכל עם תינוק יש מחמירין אפילו אם הפסיק בהיכר כיון דבעינן תרתי: א. היכר ב. דעות.

כתב בספר **בית יעקב** שבתוך שש שעות יש להקפיד לא לישב בשולחן אחד עם מה שאסור לו, אמנם הרבה **אחרונים** חלקו והתירו וכ"ה **בכה"ח**.

סימן פ"ט - הרחקה בין בשר ועוף לגבינה, ודין תבשיליהם

סעיף א' - גבינה אחר בשר

בגמ' חולין קד: תנא אגרא חמוה דר' אבא- עוף וגבינה נאכלין באפיקורן {היינו בלא קינוח והדחה}, עוף וגבינה- אין, אך בשר וגבינה- לא נאכלין באפיקורן.

בגמ' חולין קה. בעא מניה רב אסי מר' יוחנן כמה ישהה אדם בין בשר לגבינה? ולמסקנה אכל בשר- אסור לאכול גבינה, אך אכל גבינה- מותר לאכול בשר מיד.

בהמשך הגמ' שם בעי: בשר שבין השיניים מהו? וקרא על כך "עוד הבשר בין שיניהם".
ובהמשך שם אמר מר עוקבא אנא לגבי אבא כחלא לגבי חמרא, שאבא ביום שאכל בשר עד למחרת לא אכל גבינה, ואנא באותה סעודה לא אוכל אך בסעודה הבאה אוכל.

נחלקו הראשונים בביאור הגמ' בדברי אגרא:

שיטת **תוס' ר"ת ובה"ג** שבאמת כפשט הגמ' אוכלים גבינה אחרי עוף אף בלא הדחה וקינוח, אמנם גבינה אחרי בשר- בעינן הדחה וקינוח ואין צורך בשהיה כלל.

שיטת **הרמב"ם, רא"ש, רי"ף** ועוד שהגמ' הנ"ל ה"מ בעוף אחר גבינה שאז א"צ הדחה וקינוח, אמנם בבשר אחר גבינה בעינן הדחה וקינוח ומ"מ אין הגמ' מדברת כלל על שאכל תחילה עוף או בשר שהרי במצב כזה הגמ' לקמן דנה- והיינו דבעא מיניה רב אסי וכו' וביאר שגבינה אחרי בשר אסור בשיעור של מסעודה וסעודה וכדלקמן.

טור פ"ט, א' כתב: אכל בשר לא שנא בהמה חיה ועוף- לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה, וכ"ה בשו"ע והיינו כשיטת הרמב"ם.

שו"ע: אכל בשר, אפילו של חיה ועוף- לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות. ואפילו אם שהה כשיעור, אם יש בשר בין השיניים- צריך להסירו. והלועס לתינוק- צריך להמתין.

רמ"א: ואם מלא אחר כך בשר שבין השיניים, ומסירו, - צריך להדיח פיו קודם שיאכל גבינה (הר"ן פכ"ה). ויש אומרים דאין צריך להמתין שש שעות, רק מיד אם סלק וצריך ברכת המזון, מותר על ידי קנוח והדחה (תוס' ומרדכי פכ"ה והגהות אש"ר) והג"ה מיימוני פ"ט דמ"א (וראבי"ה). והמנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. מיהו צריכים לצדד גם כן ברכת המזון אחר הבשר (ע"פ הארוך והגהות ש"ד), דאז הוא כסעודה אחרת, דמותר לאכול לדברי המקילין, אבל בלא ברכת המזון- לא מהני המתנת שעה. ואין חילוק אם המתין השעה קודם ברכת המזון, או אחר כך (ד"ע ממהרא"י ולאפוקי או"ה). ואם מלא בשר בין שיניו, אחר השעה- צריך לנקרו ולהסירו (ד"ע ממשמעות הר"ן הנ"ל). ויש אומרים דאין לצדד ברכת המזון על מנת לאכול גבינה (ארוך בשם מהר"ח), אבל אין נזהרין בזה. ויש מדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה- וכן נכון לעשות.

בענין זמן השהיה לגבינה אחר בשר- נחלקו הראשונים בדברי הגמ' 'דאמר מר עוקבא' שקרא לעצמו חלא על שלא חיכה בין בשר וחלב מסעודה לסעודה.

התוס' שם פירשו סעודה לסעודה היינו אפי' לאלתר אם סלק השולחן (סעודה זו) ובירך – מותר, וכ"כ **ראב"ה**. אמנם **הרמב"ם** וכ"ה **ברא"ש** פסקו דצריך שיעור של הזמן מסעודת שחרית לסעודת ערבית 'והוא כמו שש שעות' לשון הרמב"ם. **הגהות מיימוני והגהות אשיר"י** כתבו שזמן זה הוא שש שעות.

הטור כתב לשהות שש שעות וכן הביא **בשו"ע**, אמנם **הרמ"א** הביא בי"א שיטת תוס' ר"ת דהיינו שאין צריך להמתין אלא בעינן קינוח והדחה (סילוק וברכה) בלבד, ועוד כתב שהמנהג פשוט בארצותיהם להמתין שעה אחת, וגם הביא את שיטת הרמב"ם להמתין שש שעות- וכינה את שיטתו של הרמב"ם "המדקדקין", וסיים- שכך נכון לעשות.

בדרכי משה הביא **שבשערי דורא** יש נהגו לחכות שעה בין בשר לחלב ומי ימחה שהרי יש אצות שיטת התוס' ומ"מ צנועין מושחים ידיהם שש שעות. **דעת רש"י** מובא **באיסור והיתר הארוך לר' ירוחם** שצריך לחכות שלוש שעות- וכן מנהג יהודי גרמניה.

הטעם דבעינן שש שעות : נחלקו הראשונים והובא **בטור**- שלשיטת **רש"י** סיבת השהיה מצד טעם הבשר שמוציא שומן ונדבק בפיו והיינו שעד שש שעות נותן טעם, ולכן אם לועס לתינוק – מותר מיד לאכול אח"כ גבינה, אמנם שיטת **הרמב"ם** היא דחיישינן שמא יש בשר בין השיניים .

נפק"מ- לרמב"ם אף מי שלעס בשר לתינוק בעינן שש שעות וא"כ הוי חומרא לרמב"ם בעניין זה, אמנם לאחר שש שעות אם מצא בשר בין שיניו לרמב"ם אין לו שם בשר וא"צ להוציאו ויכול לאכול גבינה, אמנם לרש"י הבשר עוד נותן טעם וחשיב בשר לכן צריך להוציאו קודם שאוכל גבינה וא"כ בעניין זה הוי חומרא לרש"י (ומ"מ א"צ לחכות מזמן שמוציא שש שעות).
-בעניין זה כתב **בילקו"י** שלשתי הטעמים אם רק טעם הבשר בלשונו- אין צריך להמתין כלל -.

הטור כתב שטוב לאחוז בשתי החומרות כלומר מצא בשר לאחר שש שעות – יסירו כרש"י, והלועס לתינוק ישהה שש שעות כרמב"ם. וכן ביארו **ש"ך** ו**ט"ז** שכך פסק **השו"ע** .

האם חיה כעוף או כבשר : **הב"ח** מעיר שגם לשיטת **הרמב"ם** שכתב בסוגיית אפיקורן שדוקא עוף נאכל באפיקורן אך בשר לא- והעיר שחיה דינה כבשר, וכן **ר"ת** פ"י לשיטת הרמב"ם מטעם אחר שעוף אינו נדבק לידיים אך חיה כבשר כיון שנדבקה בידיים ולכן צריכה הדחה וקינוח. **לר"ן** חיה כעוף והא דלא תני בגמרא גם חיה משום ששכיח טפי העוף.

שו"ע כדלעיל כתב : אכל בשר אפי' של חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות ואפי' אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השיניים צריך להסירו והלועס לתינוק צריך להמתין. **ברמ"א** כתב שאם מצא אחר שש שעות בשר בין שיניו – יסירו וצריך להדיח פיו קודם שיאכל גבינה.

כתב **הש"ך** בדעת **השו"ע** שפשיטא דבעינן נמי קינוח, עוד כתב בשם **הר"ן** שא"צ להמתין שש שעות מהסרת הבשר אלא מזמן שאכל- וכ"ה **בכה"ח**.

ברמ"א הביא י"א שאין צריך שש שעות אלא סילוק וברכה ואז ע"י קינוח והדחה – מותר לאכול גבינה, העיר **הש"ך** שסילוק וברכה מעכב אף לאחר שהמתין שש שעות, ואם אכל בשר צריך **ברכה** אחרונה ו**סילוק**- וכ"כ **בא"ח** (שנה ב'), שלח

לך, ח') דתלת בעינן. והעיר ה"ט"ז שאם מברכים ברהמ"ז כדי לאכול אח"כ גבינה- לא טוב עושים, שהרי בעינן סילוק מאותה סעודה והם – אדרבה- מכינים עצמם בברהמ"ז לסעודה הבאה וטעות בידם.

רמ"א הביא י"א שא"צ שש שעות וכתב שהמנהג בארצות אלו להמתין שעה אחת ובעינן ברהמ"ז וי"א שא"צ ברהמ"ז מ"מ כתב שהמדקדקים ממתינים שש שעות וכן נכון לעשות:

כתב ה"ט"ז בשם **מהרא"י** שכך מנהג הצנועים להמתין שש שעות, וכתב **רש"ל** שיש למחות בבני תורה שמקילים רק שעה. **בש"ך** הביא בשם **מהרש"ל** שכן ראוי לעשות לכל מי שיש בו ריח של תורה. **בכה"ח** הביא **שהארי"ז** ל ביום שאכל גבינה לא אכל בשר.

הגר"א ציין מקור למנהג של שעה – בדברי **הזה"ק** פ' משפטים.

פת"ש הביא שחולה יכול להמתין רק שעה ואפי' הוא רק חולה קצת אם צריך לשתות חלב – ישתה. וכן כתב **בבא"ח** (שנה ב', שלח לך, יא') והצריך סילוק שולחן וברהמ"ז, והעיר **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ מב') שהוא הדין ליולדת תוך שלושים יום, וכן לקטנים עד גיל תשע ואפי' ניתן להקל לקטנים עד לשנה אחת קודם בר מצוה.

כתב **בכה"ח** בשם **הרשב"א** אם חושש אדם שיש חתיכות בין שיניו- חייב לבדוק שיניו אחר שש שעות קודם שאוכל חלב, לפיכך אדם שיש לו חורים בשיניו חייב לבדוק, וכ"כ **בא"ח** (שנה ב', שלח לך, ח'). **עוד כתב בבא"ח** שאף אם אכל גבינה חייב לבדוק, וטוב שאדם כזה ירגיל עצמו לחטט בשיניו אחר כל אכילה כדי שלא יבוא לידי מכשול, אמנם מהטור לא משמע שצריך לבדוק ולא חילק.

פר"ח כתב שבחורף ימתין רק ארבע שעות כיון שזמן העיכול מתקצר, אמנם חלקו עליו רוב **האחרונים** והובא **בכה"ח**.

כתב **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ כט' ובהערה) אם שכח והתחיל לאכול גבינה בתוך שש שעות ונזכר- חייב להפסיק אכילתו מן הגבינה וישאל לחכם ויורה לו דרך תשובה על שעבר על ההלכה, ולא **בכה"ח** שכתב שימשיך במאכלו ואין צריך כפרה דהוי גדר בעלמא.

עוד כתב (שם ע"מ ל') שאם אכל בשר ואחר שעה בירך על מאכל חלבי- יטעם ממנו כדי שלא יהיה לו עון ברכה לבטלה שהיא מן התורה.

סעיף ב' - בשר ועוף אחרי גבינה

בגמ' קד: תנא אגרא חמוה דר' אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן היינו בלא נטילת ידיים ובלא קינוח הפה), **רמב"ם**, **רא"ש**, **רי"ף** ביארו שמימרא דאפיקורן נאמרה בגבינה ואח"כ עוף- שבכה"ג א"צ נטילה והדחה, אך גבינה ואח"כ בשר צריך נטילה והדחה.

עוד בגמרא שם: רב יצחק בריה דרב משרשיה איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה – אכל, אייתו ליה בשרא – אכל ולא נטל ידיו, ואוקימנא בגמרא- שדוקא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, אך בין גבינה לבשר צריך נטילה והדחה. **והעמידו בגמ' שדוקא בלילה אך ביום אין צריך.**

בגמ' קה. לב"ה וב"ש בעינן קינוח והדחה, ואמרינן הלכתא- בכל דבר ניתן לקנח מלבד: ירקא, קמחא ותמרי. **ובגמ' אמר ר' יוחנן** בין גבינה לבשר- לא כלום.

ובגמ' קה: מים אמצעיים רשות וה"מ בין תבשיל לתבשיל, אך בין גבינה לבשר- חובה.

---> מהגמ' הנ"ל מוכח שלגבי בשר אחר גבינה ודאי שא"צ להמתין שש שעות אלא הדיון מה הפעולות האחרות שצריך לעשות.

שו"ע : אכל גבינה- מותר לאכול אחריו בשר מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ואם היה בלילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב- צריך לרחצם. וצריך לקנח פיו ולהדיחו. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים (פי' מקום למעלה מבית הבליעה קרוב לשיניים) ואין מקנחים יפה. ואחר כך ידיח פיו במים או ביין. במה דברים אמורים- בבשר בהמה וחיה. אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה- אינו צריך לא קינוח ולא נטילה.

רמ"א : ויש מחמירין אפילו בצק אחר גבינה (מרכיזי צקס מהר"ם וז"י זצ"ח סעיף קע"ג), וכן נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו צק עוף, כמו בגבינה אחר צק. (וכן הוא בזוהר). ויש מקילין. ואין למחות, רק שיעשו קנוח והדחה ונטילת ידיים- מיהו טוב להחמיר.

נטילת ידיים

מהגמ' קד : משמע שבין גבינה לבשר צריך נטילת ידיים וקינוח הפה, ומה שאמרנו בידיים- היינו בלילה, אך ביום לא צריך כיוון שרואים ואילו בעוף לא בעינן נטילה בידיו כלל- וכן פסק ה**טור**, אמנם הביא דעת **רבנו פרץ** שכתב שגם ביום בעינן נטילה שפעמים הגבינה שמנה ונדבקת ולא אדעתיה. **שו"ע** פסק כגמ' וראשונים ולא הביא דברי רבנו פרץ. **הש"ך** ס"ק ט' הביא דעת רבנו פרץ וכתב שכן דעת **האחרונים**, וכ"כ **עטרת זהב**- וכתב שכן נוהגין. **כה"ח** הביא שאם אין לו מים- יש לסמוך על השו"ע דמ"מ רק יעיין בידיו, וכך הובא **בבאר היטב**. ועוד הביא **הפר"ח** שאם אוכל עם מזלג וכד' - אין צריך נטילה, ו**כה"ח** כתב שכן להחמיר. **הש"ך** כתב דה"ה בלילה אם יש נר אבוקה דינו כיום וכדלעיל.

הדחה וקינוח

מהגמרא לעיל בעינן הדחה וקינוח, וכן נפסק **בטור** שיקנח בפת או כל דבר שירצה מלבד קימחא תמרי וירקא כיוון שהם נדבקים בחניכיים וכן אח"כ ידיח פיו במים או ביין ויש נוהגין לשרות פת ביין ואז הוא קינוח והדחה יחד- וכתב ה**טור** שיותר טוב שכי"א יהיה בפ"ע, ו**ב"ח** הביא בשם **מהר"ם** שאין לדקדק מה קודם אלא העיקר שיהיה עושה שניהם היינו קינוח והדחה וכן כתב **הש"ך** שאין צריך לדקדק בסדר הדחה או קינוח מה קודם למה וכך ביאר בדעת השו"ע וכך הביא **בבאר היטב** וכן הוא **בגר"א**, אמנם **בכה"ח** הביא שיש לעשות כסדר הכתוב בשו"ע דוקא. **בדרכי משה** הביא **שהב"י** בסימן קע"ג - הביא **שראשונים כרמב"ם**, **רי"ף** ועוד ס"ל דבעינן קינוח בלבד, וכן הביא **הגר"א** את דברי **הרשב"א** שבאחד מהם סגי, אמנם סיים **בדרכי משה** וכתב שראוי לעשות שניהם שהרי הוא דבר שאין בו טורח. **שו"ע** כתב לעשות קינוח היינו בפת יפה יפה או כל דבר לבד תמרי וירקא וקמחא ו**אח"כ** ידיח פיו במים או ביין, ובעוף אחר גבינה- א"צ לא קינוח והדחה ולא רחיצת ידיים.

ש"ך הביא **הרש"ל** שכתב שבכל משקים ניתן להדיח, אמנם דחה דבריו ופסק **כראב"ד** ומפרשים שדווקא במים או יין.

בעניין הקינוח בפת- הסביר הפת"ש דבעינן שיבלע הפת שזה עיקר ההדחה, ועוד דבלאו הכי אסור לפלוט משום הפסד אוכלין. עוד הביא הכנסת הגדולה ששאר פירות שרי לקנח בהם- ולא כרמ"א שהם כירקא. לגבי עוף- א"צ כלום כדי לאוכלו אחר גבינה, אמנם לחיה- בעינן הסדר דלעיל, הטעם לש"ך משום דדומה לשל בהמה לכן החמירו, ולר"ת משום שנדבק בידיים כבשר.

רמ"א כתב דיש מחמירים בגבינה קשה לחכות כבין בשר וחלב ואפי' לעוף ויש מקילין ואין למחות רק שיעשו הדחה וקינוח ונטילת ידיים- מיהו טוב להחמיר.

בגדר גבינה קשה: ביאר הט"ז כל שעברו עליה ששה חודשים או שהיא מתולעת, אמנם פוסק דדווקא במתולעת יש להחמיר וגם בזה אין להחמיר אלא ידיח וישטוף, ומצד חסידות מי שירצה שיחמיר, הש"ך הביא ששה חודשים הוי קשה. עוד הביא דברי המהרש"ל שכתב שהמחמירים בין גבינה לבשר כבשר לגבינה- הוי כמו מינות ודוקא מהר"ם שבא לידיו מכשול החמיר, אמנם הש"ך כתב שממהר"ם משמע לכולם להחמיר אם רוצים, ולפי הזה"ק יש להחמיר 'בסעודתא חדא ובשעתא חדא' (ועי' בב"י או"ח סימן קע"ג שכתב שאף בבשר עוף יש להחמיר לדברי הזוהר הנ"ל, אמנם פרי תואר ויעב"ץ דחו החומרא בעוף וכתבו דדוקא בבשר יש להחמיר לפי הזוהר) וכך הובא בגר"א. כה"ח הביא שיש מחמירין לחכות שעה או ג' שעות ואף יש ו' שעות, אמנם כל זה דוקא בגבינה אך חלב או מאכלי חלב- א"צ להחמיר.

כתב בקיצושו"ע גאנצפריד (סימן מו, יא) שגבינה קשה שעמדה ששה חודשים מתולעת- יש לחכות ממנה לבשר שש שעות. בא"ח (שלה, יד' ובדרכי הלכה לגר"מ אליהו) מותר לאכול בשר אחרי גבינה רק אם רחץ ידיו אכל פת ושטף פיו וכיום נוהגים לצחצח שיניים במקום אכילת פת ושטיפת הפה ובשעת הדחק אפשר לבדוק את ידיו ולא לרוחצם, וצריך גם לנקות את השולחן או להחליף מפה- וכל זה מדובר בגבינה רכה, אך בגבינה קשה צריך להמתין שעה על כל חודש שעבר על הגבינה מעת שגייבנו אותה עד שש שעות. בהליכות עולם (ח"ז ע"מ מד' ובהערה) כתב שמי שנהג להחמיר על עצמו שלא לאכול בשר אחר גבינה אלא כעבור שעה או יותר וידע שהוא עושה זאת דרך חומרא וחסידות- ימשיך במנהגו ותע"ב, אבל מי שנהג כן וחשב שזהו עיקר הדין- יכול לבטל מנהגו ואין צריך התרת נדרים.

סעיף ג'- הרחקה בין תבשילים

בגמ' חולין קה: אמר רב נחמן לא שנו שנטילה רשות אלא בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה ממש- הנטילה חובה.

טור כתב שכל ההרחקות דלעיל מדברים בבשר וחלב ממש, אמנם אם אוכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו מיד תבשיל של גבינה ואפי' הנטילה ביניהם אינה אלא רשות, אבל אם בא לאכול הגבינה בעצמה אחר התבשיל של בשר או הבשר עצמו אחר התבשיל של גבינה- חובה היא ליטול ידיים.

בביאור הגמרא דלעיל: הביא בתוס' בשם ר' שמואל שאם שתיהם תבשילי בשר או שתיהם תבשילי גבינה אזי הוי רשות, ופירוש ר"ת אפילו בין תבשיל בשר לתבשיל חלב כיוון שאין הם בעין אלא רק טעם בלבד- לא החמירו בחובת נטילת ידיים.

הב"ח ביאר שתבשיל היינו תבשיל בשרי- שאין בו בשר, וחלבי- שאין בו חלב שבשניהם בעיני קינוח והדחה בתורת רשות וא"צ לחכות כלל, אמנם הביא **שנהגו העולם להחמיר** ולא לאכול תבשיל גבינה אחר תבשיל בשר אף ע"י קינוח והדחה ואין לפרוץ גדר.

בב"י כתב על פי באורו שמ"מ **נהגו להחמיר** אף בין תבשילים למרות שפסקינן כדעת רבנו תם, לכן להלכה מחכים אותו זמן כבבשר וחלב בסעיף א'.

ביאור נוסף לגמ' מביא **הב"ח** שמדובר בתבשיל בשרי שנתבשל בקדירה והקדירה לא הודחה יפה ונשאר בה ממשיות בשר ואח"כ בישלו בקדירה זו מאכל פרווה ואח"כ רוצים לאוכלו בחלב עם קדירה זו- וכתב שאע"פ שלא התירו לאכול יחד בגונא של ממשות, מ"מ אחד אחרי השני כלומר קדירה עם ממשות של בשר ואח"כ תבשיל גבינה – מותר. **הב"י** כתב שבכה"ג שאין בו בשר והקדירה רק לא הודחה יפה – אין להחמיר.

שו"ע : אכל תבשיל של בשר- מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה; והנטילה ביניהם אינה אלא רשות. ויש מצריכים נטילה (שערים והגהות ש"ד). אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה- חובה ליטול ידיו.

רמ"א : וזמן של בשר, דינו כבשר עכמו (רש"א). ונהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר, כמו אחר בשר עכמו, ואין לשנות ולפרוץ גדר (ארוך וצ"י). מיהו אם אין בשר בתבשיל, רק שנתבשל בקדירה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה – ואין צו מנהג להחמיר. וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב – מיהו יש ליטול ידיו ביניהם, ואפילו לא יאכל בשר ממנו רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה, אם נגע בהן בידיו (בשערים והג"ה שיערי דורא).
שמש המשמש בסעודה ונוגע באוכלין – אינו כריך נטילה, ללא הצרכו נטילה רק לאוכלים (צ"י בשר כ"י).

הובא **בדרכי משה** ומקורו **באיסור והיתר הארוך ובב"י** קע"ג 'וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל גבינה רק שיטול ידיו ביניהם ואף שאכל בשר ממש – יטול ידיו אם נוגע בידיו, והוסיף הש"ך שאף ביום – יטול.

דין שומן

רמ"א כתב ששומן של בשר דינו כבשר עצמו, הביא **בדרכי משה** בשם **הרשב"א** כן, וכן **במרדכי** שאסר לאכול גבינה אחר ביצים המטוגנים בשומן משום בשר בחלב, ו**בהגהות שיערי דורא** הובא שאפי' בשומן אווז, אמנם כתב **דרכי משה** שבשומן עוף – מקילים, ודוקא בשל בהמה מחמירים כשאר בשר, ו**בהגהות מימוני** מתיר עוף בשומן שדינו כתבשיל בשר לכן שרי ע"י קינוח והדחה.

ובאיסור והיתר הארוך כתב להחמיר גם בשומן.

הש"ך הביא שגם שומן של עוף דינו להחמיר כשומן בשר וככ" **בכה"ח**, והט"ז הביא להחמיר אף בשומן אווז.

עוד כתב **בש"ך** שמרק יש לו דין בשר, אמנם **רבינו יונה** הביא שאם הוא צלול דינו כתבשיל בשרי ואם עב – כבשר עצמו, וכן כתב **הבית יוסף** כרי"ו- והובא **בבאר היטב**.

רמ"א כתב שאם רק הקדירה בשרית יאכל אחריו חלב ואין בו מנהג להחמיר, והביא **הש"ך** שכוונתו שאפי' קדירה שלא הודחה יפה – שרי **כב"ח** דלעיל, שהרי קדירה בשרית הוי נ"ט בר נ"ט ששרי אף עם חלב ממש. (ועי' **באר היטב** שהקשה על כך שהרי לרמ"א אסור נ"ט בר נ"ט).

רמ"א כתב ששמש המשמש בסעודה ונוגע באוכלים – א"צ נטילה שהרי תיקנוה רק לאוכלים, **הש"ך** כתב להחמיר שהרי נוגע ויכול לידבק בידיו מן המאכל, ו**בכה"ח** הביא אחרונים שתירצו חומרת הש"ך, כתב **הפרי"ח** אם מוליך השמש בקערה – א"צ נטילה, והובא **בבאר היטב**.

סעיף ד' - דין המפה והסכין

בירושלמי פסחים פרק ו, הלכה ד': א"ר יוסה הדא אמרה ההין דאוכל חובץ ובדעתיה למיכול קופר צריך מבער פיסתא. (פירוש: מי שאוכל גבינה ורוצה לאכול בשר – צריך לבער מעל השולחן שיירי פת שאכל עם הגבינה).

בב"י הביא שכתב **הטור** בסל' צ"א: צריך להיזהר שלא יגע בשר לח בלחם שאם יגע יהיה אסור לאוכלו עם גבינה וכן להיפך.

מקור הדין בירושלמי דלעיל. וכתב **האור זרוע** דין זה בתור מצווה מן המובחר, אמנם **ברמב"ן** הביא בלשון 'אסור' שהרי אם נגעו זה בזה וטיפטף טיפה בעיני הדחה מדינא או חמור יותר ייתכן שידבק בלחם בשר ממש ואח"כ יאכלנו בחלב. עוד הביא **ב"י** שכל שכן שאסור לחתוך גבינה רותחת ואפילו צוננת בסכין שרגילין לחתוך בו בשר, ואפילו את הפת שאכלו עמה בסעודה חלבית- אסור לחתוך בסכין שחותכין בשר והטעם כיון שלפעמים יש שמנונית על הסכין וידבק בפת.

ורבנו שמשון היה מתיר לחתוך בסכין בשרית לחם ולאכול עמו גבינה- דהוי נ"ט בר נ"ט, אך לחתוך בה גבינה – אסור, אם לא נעצה בקרקע ל' פעמים או שפשפה באבן או פחם, מיהו אם לא קינחו הסכין- ודאי אסור לחתוך הגבינה ואף הלחם מפני שמנוניות שעליו.

כתב **הב"ח** על היתר רבנו שמשון שדווקא בשעת הדחק יש להתיר, אבל בביתו- אסור לחתוך לחם ואפילו ע"י קינוח יש להחמיר דשמא לא יקנחו יפה יפה, וכ"ה **ברמב"ן** ו**רשב"א** שאסרו.

שו"ע: מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר- צריך לבער מעל השולחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה, ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר. (וכן להיפך אסור) (כן משמע בארוך). וכל שכן שאסור לחתוך גבינה, אפי' צוננת, בסכין שרגילין לחתוך בשר. ולא עוד, אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה- אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר. **רמ"א**: וכן להיפך נמי אסור, מיהו על ידי נעילה בקרקע קשה- קרי (צ"י צקס א"ח וכל זו).

אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם קני סכינים, ולקדש אחד מהם שיהא לו היכר. ונהגו לקדש קל חלב, ואין לשנות מנהג קל ישראל.

בפת"ש הביא דברי **הרדב"ז** שבימינו שאוכלים עם קערות ולא בא אוכל במגע ישיר עם המפה- מספיק לקיים דברי **הרשב"א** בהפיכת המפה לחוד ובהסרת הפתיתין סגי. וכ"כ **בילקו"י**.

כתב **הט"ז** בדברי הרמ"א שמה שנעיצה מועילה היינו שרוצה לחתוך גבינה בסכין של בשר, אך לגבי לחם – שרי אף בלא זה אלא סגי בקינוח, **והט"ז** כתב שלדידן א"צ כלל שהרי רק בחריף אמרינן דבולע בדוחקא דסכינא. **כה"ח** כתב שבדיעבד אף אם לא נעץ- שרי הגבינה שחתך עם הסכין. **כה"ח** העיר ברמ"א דבעינן י' נעיצות לדעה שהובאה ועיי' סימן שכ"א, ה'. (ובימינו כתבו חלק **מהאחרונים** שצמר פלדה הוי כנעיצה).

ש"ך הביא **מהרש"ל** שכתב שנעיצה לא מועילה אף ללחם- ודחה דבריו וע"י **באר היטב**, **והב"ח** כדלעיל התיר לחתוך לחם בסכין של בשר ולאכול עמו גבינה – רק בשעת הדחק. בערך לחם **למהרי"קש** כתב להחמיר אף בפת. **ילקו"י** כתב להקל בסכין מקונחת.

טלל הלכה שע"י ישיבת ההסדר גבוהה ראשון לציון

סימן צ"א - בב"ח שנגעו או נתערבו זב"ז ודיני מליח

סעיף א' - בשר וגבינה שנגעו זה בזה

במשנה חולין קז: צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהיו נוגעין זה בזה. **ובגמרא** וכי נוגע זב"ז מאי הוי? – צונן בצונן הוא! אלא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי?!

טור: בשר וגבינה שנגעו זב"ז מותרים אלא שצריך להדיח מקום הנגיעה ומותר לצור אותם במטפחת אחת- ולא חיישינן שמא יגעו זב"ז.

ב"י הביא המשנה והגמ', וכ"פ **הרא"ש** והרי"ף.

הב"ח בהמשך הסימן הסיק שביבש לא בעי הדחה אלא רק בלח וכהוה אמינא של הגמרא.

שו"ע: בשר וגבינה שנגעו זה בזה- מותרים, אלא שצריך להדיח מקום נגיעתן. ומותר לצור אותם במטפחת אחת, ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה.

הש"ך הביא דעת **הב"ח** היינו שאם הם יבשים א"צ אפילו הדחה, וכן הביא **בבאר היטב**- וכן פסק **בכה"ח** ואם כן לפי זה שרי לאכול גם בכלי גויים דברים יבשים בלא הדחה וכדלקמן.

פת"ש הביא דברי **הב"ח** שביבש אין צורך בהדחה, אמנם חילק שבחריף יבש- הוי כלח ובעי הדחה וכ"פ **הפרמ"ג**. כתב **בכה"ח** שדברים מלוחים- בעי הדחה.

הובא **בפת"ש** גדר הדחה היינו שטיפה ללא שיפשוף, אמנם אם נגע בשומן או שמן או לחלוחית- בעי שיפשוף עד שידע שיורד משם הדבר, אמנם כתב **החוו"ת דעת** שדווקא בדוחקא דסכינא ושמוניות- בעי שיפשוף. לגבי איסור בעין **לפרמ"ג** בעינן גם שיפשוף, אך כדלעיל **חוו"ת דעת** כתב שרק בשמוניות ודוחקא דסכינא בעינן שיפשוף.

סעיף ב' - נתינת מאכל בצלחת איסור

טור: הביא דברי **בעל העיטור** הלומד מהלכה קודמת, שאם בשר וגבינה נוגעים זה בזה בעינן הדחה- שמע מינה- כל מידי דבעי הדחה ואין דרכו בהדחה כגון בשר היתר צונן- אסור לכתחילה להניח היתר בכלי איסור דלמא אכיל בלא הדחה, ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה בהדחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיו"ב – שרי לכתחילה.

ב"י הביא שכ"כ **הרשב"א** ו**הראב"ד** ולמדו מהגמ' שהדגישה 'ובלבד שלא יהיו נוגעין זב"ז' משמע שנגיעה היא הענין- וה"ה לאוכל הנוגע בכלים אסורים, וכל דבר דבעי הדחה- אסור לכתחילה.

ב"ח כתב גם כך וחידש דה"מ בלח, אך ביבש – אין צריך הדחה. וכ"כ **באורחות חיים** שאכלו מכלים של גויים ואף בדברים חריפים- כל עוד הם יבשים, ולכאורה מבעל העיטור קשה ו**תירץ**- שביבש שרי כדלעיל ואילו בעל העיטור בלח דיבר, אמנם

כתב בתורת חטאת שאף בלח- בשעת הדחק- שרי שיגע לח בכלי איסור של גוי, כגון שמתאכסן בבית של גוי וכדיעבד דמי ושרי.

עוד כתב תורת חטאת שאם השתמשו בחמין בכלי זה – אסור להשתמש בכלי אף ביבש ובצונן, והביא בתורת חטאת חילוק נוסף שאם רחצו היטב הכלי – שרי, ועוד שלכתחילה יש להחמיר בכל ענין, ובדיעבד – שרי בכל ענין. והמתאכסן בבית גוי כדיעבד דמי.

דרכי משה הוכיח מההלכה שכלי חמץ שרי להשתמש בו מצה אף בלא הדחה- א"כ אין איסור להשתמש בכלי איסור אלא אם כן : א. בדבר לח אך יבש שרי. ב. בלע האיסור בחמין – אסור, אך בלע בצונן-שרי, (וכתב על תירוץ זה שכן נראה עיקר). ג. (חילוק בין חמץ לשאר איסורים) .

שו"ע : כל מידי דבעי הדחה, כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן- אסור לכתחלה, דילמא אכיל בלא הדחה. ודוקא מבושל דלאו אורחיה בהדחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה, כגון בשר חי וכיוצא בו- שרי לכתחלה. רמ"א : ודוקא דבר שיש בו לחלוטית קלת, אבל דבר יבש ממש, אם לא בלע הכלי רק צונן- מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל (ד"ע). וע"ל סימן קכ"ב.

שו"ע פסק כבעל העיטור המובא בטור. וכתב כה"ח שאם הדיח הכלי- שרי.

בדעת הרמ"א : **הרמ"א** פסק להתיר רק שמתקיימים שתי תירווציו שהביא בדרכי משה היינו דבר לח ודאי צריך הדחה, אך יבש מותר בתנאי שבלע בצונן, אך אם בלע בחם – גם יבש אסור להניח בלא הדחה, אמנם ה"ט"ז הגיה ברמ"א (מצריך רק תירוץ אחד ממה שנכתב בדרכי משה) וכתב שדבר יבש- מותר להניח בכלי בלא הדחה אפי' חם אן אם לא בלע הכלי אלא בצונן - מותר להניח בו אף דבר לח בלא הדחה.

הש"ך פסק להקל והעמיד דברי **בעל העיטור** רק שלא קינח הכלי, אך אם קינח- לא צריך הדחה כלל אפילו בלע בחם (אך לא התיר תבלין או דבר חריף לח וכן לא בכלי חרס) וה"מ בדרך ארעי, אמנם בדרך קבע- אסור שמא ישתמש בחמין.

סעיף ג'- בשר לח שנגע בלחם

ירושלמי פסחים פו. הדין דאכל חוביץ ובעי למיכל קופר – מבער פתיתים של לחם מהשולחן.

טור : כיון דצונן בצונן בעי הדחה- צריך ליזהר שלא יגע בשר לח בלחם, שהרי אם יגע בו- אסור לאוכלו עם גבינה, וכן אם יגע בו גבינה- אסור לאוכלו עם בשר. **ב"י** כתב שנתבאר בס"ס פ"ט.

שו"ע : צריך ליזהר שלא יגע בשר בלחם, שאם יגע בו בשר- אסור לאוכלו עם גבינה. וכן יזהר שלא יגע בו גבינה, שאם יגע בו- אסור לאכלו עם בשר.

ש"ך כתב דה"מ בלא הדחה, והטעם דחיישנן דלמא אשתלי ואכיל בלא הדחה, אך אם ידיח משמע שמותר. עוד כתב דה"מ לח- כדלעיל בדעת הב"ח, אך ביבש – שרי אם נגע בלחם אף בלא הדחה.
באר היטב הביא הש"ך.

פת"ש הביא **כנסת הגדולה** שלא כש"ך, היינו שבלחם לא מהני הדחה כיוון שנדבק ביותר, אמנם דחאו **בפת"ש** כיון דמשמע מסידור הטור והשו"ע לא כן- אלא כש"ך, ומ"מ אם נדבק טפי- בעי גרידה וודאי מהני, **עוד כתב** שיש חילוק בלחם עצמו, אם נגע בחלק הקשה- סגי בהדחה, ואם בחלק הרך- בעי גרידה.

סעיף ז' - חלב נפל לבשר ולהיפך

בגמ' פסחים עו. איתמר: חם לתוך חם – דברי הכל אסור. צונן לתוך צונן- דברי הכל מותר.
חם לתוך צונן וצונן לתוך חם- **רב אמר** עילאה גבר. **שמואל אמר** תתאה גבר.

ובהמשך שם תניא כותיה דשמואל. **ופרש"י** דהלכתא כשמואל, ואע"פ שבד"כ קי"ל כרב באיסורי - מ"מ בהא כשמואל, דהא תניא תרתי מתניתא כוותיה ו**כ"כ הפוסקים**. (חם לתוך צונן- בעי קליפה).

הרא"ה כתב שצונן לתוך חם הכל אסור- היינו בכדי נטילת מקום בלבד נאסר, אך **הר"ן**, **רשב"א** **רא"ש** ועוד- חלקו ואמרו שבכה"ג הכל אסור- וכ"כ **הב"ח**.

כתב **הר"ן** שאם הצונן או הרוחה על האור- כולהו מודו דכחם בתוך חם דמי.
דין החלב:
התוספות שם מביא דעת **ר"י** דס"ל שרק במקום שיכול לקלוף כדי קליפה- בעינן כדי קליפה כנגדו, אך דבר שלא ניתן כלל לקלוף- מותר כמות שהוא, ולכן בחלב שנפל לתוכו בשר רותח – החלב עצמו מותר כשיוציאו הבשר ממנו שהרי אין אפשרות לקלוף חלב. אמנם **רי"בא** חולק ואומר שאף במקום שאי אפשר לקלוף צריך שישים כנגד כדי קליפה.

טור: בד"א {שסגי בהדחה כבסעיף הקודם} כששניהן צוננין, אבל בשר וחלב רותחים שנתערבו יחד או אפילו בשר צונן לתוך חלב רותח- הכל אסור (לא כרא"ה), אבל חלב רותח שנפל לבשר צונן או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן- קולף הבשר והשאר מותר וכן בחלב. כתב **ריב"א** {לענין החלב} צריך שיהיה בו שיעור כדי קליפה שנאסר ממנו, אבל **רבנו יצחק** כתב שאין צורך בהכי- וכן נראה מדברי **הרמב"ם** שכתב קולף הבשר שנוגע בו החלב ואוכל השאר ולא אמר בחלב מה יעשה, אם כן לא הצריך כדי קליפה בחלב, דאם היה בו איסור היה מפרש זאת.
צונן לתוך צונן- מוציא הבשר ומותר.

דרכי משה כתב בשם **הגהות שערי דורא** שנוהגין כריב"א להצריך כדי קליפה בחלב- ולא כמתירין, אמנם **בהגהות איסור והיתר** הוסיף דמשמע דאנו מתירין בדיעבד. וה"ה שדבר יבש שנאסר בו כדי קליפה ובשלו אותו אח"כ בלא לקלוף בכדי קליפה- אינו אסור בדיעבד.

ב"י הביא הגמ' מחלוקת ר"י ורי"בא.

שו"ע: בשר וחלב שנתערבו יחד, ואפילו בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח - הכל אסור, משום דתתאה גבר. אבל חלב רותח שנפל על בשר צונן או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן- קולף הבשר ושאר הבשר

מותר. (רמ"א : ובמקום שהבגד לריב קליפה, אם לא קלפוהו ובגדו כד – מותר בדיעבד) (ארוך כלל כ"ט). והחלב מותר כולו (רמב"ם ור"ח ור"י וע"פ). ואם נפלו זה לתוך זה צוננין- מדיח הבשר ומותר.

הש"ך ס"ק ה': מה שאמר השו"ע שהכל אסור- היינו שאין שישים, אך אם יש שישים- מתבטל. **ועוד כתב** שאם נפל החלב על בשר רותח צלי חוץ לקדירה- שרי, והעיר **ש"ך** שגם הוא בעי שישים. **הט"ז ס"ק ה'**: העיר שדווקא באיסור מחמת עצמו עובר האיסור מחתיכה לחתיכה, אמנם אם הוא איסור בלוע- אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ואפילו הם רותחים, ועיי' **רעק"א** שתמה על כך.

בבאר היטב הביא בשם **מהרש"ל** שכשהאיסור חס וההיתר קר **שמונחים זע"ז**- הכל אסור, אך אם להיפך- יראה להחמיר ולהצריך קליפה **כרשב"א**, ועוד שאם הקליפה ניכרת- יש להסירה. **הש"ך** כתב שאם הקליפה שנאסרה נתערבה וכבר איננה- מותר בדיעבד, וכן ביאר את דברי הרמ"א, אמנם **הט"ז** חולק ואומר שאם היה שם כדי קליפה- מעכב אף בדיעבד, **ועוד כתב** שבעיני שישים כשיטת הריב"א ואף בדיעבד, ולא כמו שפסק השו"ע להתיר את החלב כר"י. **פת"ש** הביא דברי הרמ"א שבדיעבד שרי אם לא קלף- וכתב דה"מ בעירווי שנפסק הקילוח ודוקא בבשר וחלב, אמנם בשאר איסורים- אין להקל אלא בהפסד מרובה, ומ"מ כל היכא שלא נפסק הקילוח אסור, ומדינא- אין להקל ובעיני שישים כנגד הקליפה.

בגדר רותח: כתב **בכה"ח** היינו חוס שיס"ב, אמנם **כלי שני** מבשל רק כדי קליפה, אם הבשר והחלב **יבשים** כתב **בכה"ח** שבעיני כדי נטילה. **ועוד כתב** שאם התתאה על גבי האש אפי' עדיין קר-נאסר כברישי השו"ע, אמנם דעת **הכה"ח** עצמו להתיר בכה"ג, אך אם קצת חמה- אסור.

הביא **בכה"ח** שאם שתיהם צוננים כתב בשו"ע דבעי הדחה, ובדיעבד אם לא הדחה- שרי. שיעור כדי קליפה- קליפה קצת גסה בגונא שאם נוטלים אותה תינטל כולה כאחת.

(סעיפים ה', ו', ז', ח' - דיני מליח) סעיף ה' - מליח כרותח וגדרו

גמ' חולין קיג. אמר שמואל: מליח הרי הוא כרותח- **ובדף קיב**. מבואר דה"מ שאינו נאכל מחמת מלחו, ועוד **מבואר שם** שאם הוא צלי מ"מ בעי קליפה, ואם יש בו בקעים- כולו אסור.

נחלקו הראשונים בגדר 'אינו יכול ליאכל מחמת מלחו':

ר"ת, רא"ש ורשב"א כתבו כשיעור שמולחים לקדירה וכך פסק **השו"ע** כדלקמן, אמנם **איסור והיתר הארוך** פסק להחמיר שהגדר הוא אפי' כשיעור מועט שמולחים לצלי כבר אז חשוב כרותח- וכך פסק **רמ"א** שטוב להחמיר כשאין הפסד מרובה, **רבי יעקב ישראל המובא בתוספות** כתב ששיעורו כעיבוד והיינו כשיעור שאדם מולח לדרך (והוא שיעור מרובה), **רש"י** כתב ששיעורו כמליחת בשר להצניע שאינו נאכל עד שישרוהו במים וידחוהו היטב.

כמה נאסר במליח: **בגמרא חולין צז**: למסקנה ירך שנמלחה עם גיד הנשה- קולף עד שמגיע לגיד.

רא"ש, טור ור"ן פסקו דמליח כצלי ובעי כדי קליפה וכ"פ **השו"ע**, **רא"ה** מצריך במליח כדי נטילה, **רמב"ן** אוסר כולו וכן **באו"ה** אוסר הכל מדין שאין אנו בקיאים בין שמן לכחוש ומ"מ מתבטל בשישים- וכך פסק **הרמ"א**.

שו"ע : מליח שאינו יכול ליאכל מחמת מלחו דהיינו כעין מליח שמולחים לקדירה, ושהה כדי מליחה לקדירה- כל זמן שלא הדיחו מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו.

לא מקרי אח"כ רותח (תוספות והרא"ש פכ"ה וסמ"ג לחד שניויא). ולכורך גדול, כגון בהפסד מרובה והוא לכורך סעודת מלוא – יש לסמוך אמקילין. אבל בלאו הכי, אין להקל כלל (ת"ה סימן קנ"ט). אפילו לא נמלח הבשר משני לדיון, רק מלד אחד, כל שנמלח מליחה שאינו נאכל מחמת מלחו – מחשב רותח (ב"י בשם תשובת הרשב"א סי' רס"ה). אבל כל שלא נמלח כל כך, מחשב לונן, אפילו נמלח משני לדיון. וי"א לאנן אין בקיאות בדבר, ויש לנו לחשב אפילו מליחת כלי כרותח (ארוך כ' י) – וטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה.

ומליח כעין מליח דבעי לה לארחא אפילו לאחר שהדיח- היו אינו נאכל מחמת מלחו, וכל זמן שלא שראו במים דינו כרותח לאסור כדי קליפה. ואין חילוק בין מליח עליון ותפל תחתון למליח תחתון ותפל עליון- לעולם המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו. הלכך בשר וגבינה המלוחים שנגעו זה בזה, צריך לקלוף שניהם מקום נגיעתם. ואם אחד מהם מלוח והשני תפל, המלוח מותר בהדחה והתפל צריך קליפה. **רמ"א** : וי"א דבכל מליחה אנו משערים בס' (כוז המורים קמאי ובתראי). ועיין לקמן סימן ק"ה כי לא נהגין. והא דטהור מלוח וטמא תפל שרי – היינו שהטמא יבש, אבל אם הוא דבר ללול – נאסר הטהור מאחר שאינו נאכל מחמת מלחו בולע האיסור שאלו ושניהם אסורים (כן משמע במדכ"י וכ"כ בהגהות מיימוני וס"ד וסמ"ג והגהת מרדכי). ודוקא שהטהור לח קלת, אבל אם הוא יבש לגמרי – אינו בולע מדבר לח שאכלו.

ואם הם יבשים, אפילו הם מלוחים או לחים ולא מחמת מליחה- סגי בהדחה. **רמ"א** : כל זיר מצטרף שנמלח, אפילו לא נמלח רק לללי – חסוב רותח (הגהות מיימוני פ"ט בשם מ"כ וס"ד והג"א מא"ז ואגודה פכ"ה). ולכן אם נפלה זיר על הגבינה או על כלי – אוסר (ארוך) אפילו במקום שאין הבשר אוסר, ללא נחשב רותח – מכל מקום הזיר חסוב אינו נאכל מחמת מלחו. וזיר של בשר שאוסר שנפל על הכלי – צריך הגעלה. ואם הוא כלי חרס – צריך שצירה (ס"ד פס ווא"ה). ואם לא נפל רק על מקום אחד, בכלי עץ וכיוצא בו – קולף מקומו ודיו (או"ה וע"ל ס"ד ההג"ה א').

ש"ך : כתב להחמיר שלא כשו"ע שפסק **בר"ן** שרק לאחר ששהה שיעור מליחה לקדירה חשיב מליח כרותח) ואף דהוי **סתירה** מהשו"ע בסימן ס"ט, כי שם כתב שמיד נאסר- **תירץ הש"ך** ששם ה"מ להוצאת דמו לכן הדם מיד חשיב כרותח), אלא מיד נאסר **כתוס' והרא"ש**. טעם הרמ"א להצריך ס' – משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן, מ"מ בהפסד מרובה- סגי בכדי קליפה. האיסור של מליח ונגע בדבר אחר- כדי קליפה לשו"ע.

בשיטת הרמ"א : **רמ"א** החמיר **כרשב"א** שאף במליחה מצד אחד חשיב כרותח, ולא **כתוס'** שרק במליחת שתי צדדים חשיב כרותח. **עוד ברמ"א** פסק **כתוס' ורא"ש** שלאחר ששהה המלח כשיעור מליחה (18 דקות) אינו נחשב רותח, אמנם או"ה כתב שאף אחר שיעור זה הרתיחה אינה פוסקת- **רמ"א פסק** שבהפסד מרובה וכד' – יש להקל ולסמוך על המתירים.

סעיף ו' - חתיכה שמנה

שו"ע : היכא אמרינן דאינו אסור אלא כדי קליפה, {היינו} כשאין שום אחת מהחתיכות שמינה- שאם היתה שמינה כולה אסורה, וכן חברתה אסורה כולה- מפני שהשומן מפעפע (רמ"א : ועיין לקמן סימן ק"ה).

שיטת הרמ"א : בסימן ק"ה שאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן לכן תמיד משערינן שישים במליח. כתב **בכה"ח** דה"מ שהשמינה למטה אך אם השמנה למעלה- סגי בקליפה.

סעיף ז' - צלי או שיש בו בקעים או מתובל

גמרא חולין קיב. ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמחא (מאכל חלבי מלוח) שריה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה. אמר רבא מאן חכים למישרי כי האי גונא- אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה- קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ היכא דאינו נאכל מחמת מלחו, אבל האי כותחא- נאכל מחמת מלחו הוא. וה"מ חי, אבל **צלי**- בעי קליפה, ואי אית ביה **פילי** – כוליה אסור, ואי מתבל **בתבלין**- כוליה אסור.

בעניין דברי הגמרא **צלי** בעי קליפה או בשר עם תבלין ובקעים דאוסר כולו - **ראב"ד**, **רשב"א** וסיעתם ס"ל דה"מ רותח וכ"כ **שו"ע**, אמנם **או"ז סמ"ק** וסיעתם ס"ל דאף בצונן נאסר- וכ"כ **רמ"א** כאשר אין הפסד מרובה, ולפי **או"ה** דין צלי- בצונן בעי קליפה, וברותח בעי כדי נטילה, ותבלין ובקעים- תמיד הכל נאסר לאו"ה.

שו"ע : הא דמפליגין בין נאכל מחמת מלחו לאינו נאכל מחמת מלחו- הני מילי בבשר חי, אבל צלי רותח שנפל למליח, אפילו נאכל מחמת מלחו- בעי קליפה. ואם יש בו בקעים, או שהוא מתובל בתבלין והוא צלי רותח- כולו אסור. **רמ"א** : וה"ה לפוי ומצוקל (מהרא"י בהגה' ס"ד והגהת מרדכי וסמ"ק ורש"ל). וי"א דלפילו הם לוננים- לינא הכי (כ"י לדעת הרא"ש וכת"ה וטור), וכן יש לנהוג אס אין הפסד מרובה.

בכה"ח הוסיף בגדר תבלין דה"ה לחריפים כבצל וכד'.

סעיף ח' - מליחה וכבישה אוסרים בנישול בלבד

שו"ע : אין בשר בחלב נאסר ע"י מליחה או ע"י כבוש, אלא באכילה, אבל לא בהנאה.

מקורו **במרדכי**, וכתב **הב"י** בשם **ר"ת** דדין כבוש הוא אפילו צונן בצונן ואפילו במים.

סימן צ"ב - חלב שנפל לקדירה בשרית ולהיפך

סעיף א' - בשר שנפל לקדירה חלבית

בגמ' חולין קח. איתמר: כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב, אמר רב: בשר אסור וחלב מותר, ודנים שם בטעם היתר החלב, למסקנה - ס"ל לרב שמדובר במקרה כשקדם וסילק הבשר קודם שפסק מרתיחתו והרי הוא בולע ולא פולט. (סוגיה הנוגעת אלינו- מין במינו **לרש"י** לא בטיל. **לר"ת** בטל בשישים, **בב"י** מביא **פוסקים** וכן **בטוש"ע** - הלכה כר"ת.)

תוס' ד"ה 'שנפל': הקשה דדבר הנראה לעינים הוא שנתנין ירק לקדירה רותחת- הרי פולט, ולא כדברי הגמרא שרק בולע וכן בשומן של בשר, ותירץ **רבנו שמואל** שמה שאומרת הגמ' היינו שבזמן שבוולע אינו פולט, אך לאחר שמסיים לבלוע- מיפלט פלט, אמנם ר"ת תירץ ואמר שמה שאמרה הגמ' לא פולט היינו את מה שבלע מבחוץ אינו פולט, אך את הלחות של עצמו- אכן פולט.

שיטת רש"י משמע שכל זמן שלא נייח מרתיחתו- אינו פולט כלל כפשט הגמרא.

טור: כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת ויש בחלב שישים כנגד הבשר- אם קדם וסילק הבשר קודם שתנוח הקדירה מרתיחתה- הבשר אסור והרוטב מותר, אבל אם אין בחלב שישים לבטל הבשר או אפילו יש בו שישים אך לא קדם וסילקו קודם שתנוח הקדירה מרתיחה- אסור **לרש"י** דמין במינו במשהו [כלומר- לא בטיל], אבל **לרבנו תם** דמין במינו בשישים- אפילו לא קדם וסילק- כיון שיש בו שישים מותר.

ב"י: הביא **שדעת הפוסקים** כר"ת- דמין במינו בטל בשישים.

הקשה הב"י אמאי בעינן שישים, לכאורה לגמרא אפילו לא בשישים אם קדם וסילקו קודם שפסקה רתיחתו שרי, שהרי לא פלט לחלב אלא בשר בלבד והוי מין שאינו מינו שמועילה טעימה בו, וכ"פ **הרמב"ם** וכ"ה **ברשב"א** שבכה"ג יתן לקפילא לטעום, ואם אין טעם בשר- מותר, וכ"פ **הב"ח** שלכן הבאנו דין קפילא כיון שאין צריך שישים שהרי החשש היחיד הוא שיפלוט את הבשר וא"כ החלב יאסר ולכן טועם הקפילא, ואם אין בנותן טעם- מותר.

עיין עוד **בב"י** שנושא ונותן בדברי הרמב"ם לכשעצמם.

עוד כתב הב"י: ששיטת **הטור- כסמ"ג, ר"ן, רשב"א** ועוד **דאזלינן כר"ת בתוס' דלעיל**, שאמנם אין פולט את החלב שבלע מבחוץ, אך את הבשר שבו פולט ולכן בעינן קפילא כדלעיל. אמנם לשיטת **רבנו שמואל בתוס'** לא פולט כלום אך לאחר מכן פולט- מ"מ אין יכולת לאמוד מתי סיים לבלוע והכל תלוי באומד הדעת. **להלכה** פסקינן כר"ת.

הב"ח: העיר בשם **התוספות** שדווקא בחלב הנפלט מבשר לחלב- מיקרי מין במינו, אך רוטב הנפלט מן הנבילה- אין לו דין מים שמערבבים עם רוטב הקדירה אלא מיקרי בשר יבש ודנים אותו כמין בשאינו במינו.

שו"ע: כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טועם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר- אסורה. ואם לאו- מותרת אפילו בפחות מששים, ואותה חתיכה אסורה. במה דברים אמורים?

כשקדם והוציא החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה, דהיינו קודם שתנוח היורה מרתיחתה, אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלעה, אף על פי שטעמו עובד כוכבים ואין בו טעם כלל- אסור א"כ יש בו ס'. רמ"א: וע"ל סימן ל"ח דאין לנו נוהגין לסמוך אטענימת עובד כוכבים, וזענין ס' בכל ענין.

ט"ז: כתב שהשו"ע הביא ב' איסורין- האחד מצד שהבשר פולט את הלחות הברשית של עצמו וזה לכו"ע הוי מין בשאינו מינו ובטל בשישים (או קפילא לשו"ע), אמנם האיסור הנוסף הוא שהבשר בלע חלב והחלב נעשה חני"ן מפגישתו את הבשר ופלט אותו באיסור אזי יש כאן גם מין במינו- והיינו חלב איסור לתוך קדירת החלב (כאן לכו"ע לא יועיל קפילא) - , **לרש"י** מין במינו- אינו בטל ואסור, **ולר"ת** מין במינו בטיל ושרי וכ"פ השו"ע כאן. הוסיף עוד את שיטת הרמב"ם שמין בשאינו מינו- יכול לסמוך על קפילא, אמנם הרמ"א והט"ז וכן **כה"ח** כתב אף בשם הספרדים שלא סמכין על קפילא אלא תמיד מצריכים ביטול בשישים.

עוד העיר הש"ך דכזית לאו דווקא וה"ה לפחות מכך, ומה ונקט כזית- לדין מלקות. **עוד כתב** בש"ך לענין טעימת הגוי- בעינן שיחיה קפילא או מסל"ת, ועיי לקמן סימן צ"ח, א'.

סעיף ב'- טיפת חלב שנפלה על חתיכה בקדירה

במשנה חולין קח. טיפת חלב שנפלה על החתיכה- אם יש בה בנותן טעם באותה הקדרה- אסור, נייער את הקדרה- אם יש בה בנותן טעם באותה הקדרה – אסור.

--- עניין נייער או כיסוי הקדרה- שאז רואים את טיפת החלב כנשפכה לקדרה כולה ולא רק על חתיכת הבשר הספיציפית, ואז שמחשבים שיעור הביטול מחשבים אותו אל מול הקדרה כולה.---

ר"י כתב שגם אם החתיכה נוגעת ברוטב קצת- חשיב כמעורבת ולכן הוי כנייער או כיסה. **לרש"י** רק אם ממש תוך הרוטב חשיב מעורב, אבל אם רק נגע- אין הרוטב מחבר ואזי דנים את הטיפה כנגד חתיכת הבשר בלבד.

טור: הביא שתי הדעות ולא הכריע. עוד הביא דברי הרמב"ם כדלקמן.

בב"י: הביא דעת **סמ"ג** בביאור רש"י דס"ל אפילו כולה תוך הרוטב ורק פניה מגולים- אין הכל מצטרף, ועיי **ב"ח** שדחה הבנה זאת ברש"י אלא כתב כהבנת ה**תוספות** וה**טור** ברש"י 'אם מקצתה בפנים ומקצתה בחוץ לרוטב. **עוד הובא בבית יוסף** דברי הרמב"ם בהלכה זו שנקט לשון 'נוער את הקדירה תחילה ועד סוף', והביא כמה שיטות לבאר כוונת הרמב"ם במילים אלה, כדלקמן.

דרכי משה: הביא שפסק האיסור והיתר הארוך כשיטת ר"י. עוד **בדרכי משה** אליבא דרש"י כאשר החתיכה נאסרה והיינו כשמקצתה תוך הרוטב- מה יהיה דין התבשיל כשאין שישים כנגד החתיכה? ר"ן כתב לאסור שהרי החתיכה נעשתה חני"ן ואוסרת כל התבשיל בלא שישים, אמנם **מרדכי** התיר ורק חלק מהחתיכה שמחוץ לרוטב נאסר מהחלב אך החלק שבתוך הרוטב מותר, ולשיטת ה**טור** התבשיל מותר אף שכל החתיכה נאסרה כיון שהחתיכה נפרדת מהתבשיל כל עוד לא נייער וכיסה, (ש"ך לקמן כטור להתיר, ואילו הט"ז כר"ן לאסור הכל) .

שו"ע : נפל חלב לתוך קדירה של בשר טועמין החתיכה שנפל עליה החלב, אם אין בה טעם של חלב- הכל מותר, ואם יש בחתיכה מטעם חלב- נאסרה אותה החתיכה. רמ"א: ללדון שאין סומכים על עוזה כוכבים זעיןן שישים בחתיכה, ואם לאו – זכולה אסורה. ומשערין בכולה אם היה בכל מה שיש בקדירה מהחתיכות והירק והמרק והתבלין כדי שתהא החתיכה זו אחת משישים מהכל- החתיכה אסורה והשאר מותר. במה דברים אמורים? שלא ניער הקדירה בתחילה כשנפל החלב אלא לבסוף ולא כיסה, אבל אם ניער מתחלה ועד סוף או שכיסה משעת נפילה ועד סוף- הכל מצטרף לבטל טעם החלב.

[בעניין דעת השו"ע האם כר"י או כרש"י: ט"ז ס"ל שהשו"ע כרש"י וכן פוסק, ונקוה"כ כתב שהשו"ע כר"י וכן פוסק, אמנם כה"ח כתב שהשו"ע פוסק כשתי הדעות לחומרא].

רמ"א : וכן אם לא ניער כלל לא בתחילה ולא בסוף ולא כיסה כלל- אם יש שישים בקדירה נגד טיפת חלב שנפל- אינו אסור רק החתיכה לבד ושאר הקדירה מותר. וכן אם ניער בתחילה או כיסה מיד אע"ג שלא ניער ולא כיסה לבסוף- כל הקדירה מצטרף והוא שניער וכיסה מיד שנפל גם האיסור.

[בעניין דעת הרמ"א האם כר"י או כרש"י: ט"ז כתב כר"י ולכן דן

כנגד כל הקדירה, ומה שאסר את החתיכה עצמה היינו בתורת חומרא, ש"ך כתב שהרמ"א הסתפק ופסק לחומרא כשתיהם, גר"א כרש"י וצריך להגיה ברמ"א 'אם אין שישים בחתיכה'].

וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפל- נוער את הקדירה כולה עד שישבו ויתערב הכל, ואם יש בקדירה כולה טעם חלב- אסורה, ואם לאו- מותרת. ואם לא נמצא עכו"ם שיטעום ונסמך עליו- משערים בשישים. רמ"א: ויש חולקין וסבירא להו לאינו מועיל מה שנוער הקדירה- אם לא שניער מיד שנפל האיסור (טור). והכי נהוג.

מדברי השו"ע שנקט לשון הרמב"ם שכדי להחשיב כל הקדירה כנגד הטיפה ולרא רק את החתיכה בעינין 'מתחילה ועד סוף'- הקשה ה**טור**- מה העניין לניעור באופן שכזה, הרי מספיק שמיד ניער כשנופלת הטיפה ואנו מחשיבים הקדירה כולה? כמה תירוצים בעניין :

א. **מהר"י בן חביב**: ביאר את הרמב"ם כטור שבאמת מיד שמנער- מתבטל ואגב סיפיה נקט לשונו (**דרכי משה** לא קיבל יישוב זה) .

ב. תירוץ ה**ב"י** שבעינין שניער יפה יפה, וזוהי כונת הרמב"ם- כדי שהטיפה תתערב היטב.

ג. **גר"א** כתב מתחילה ועד סוף- הכוונה לסוף הטיפה של תהיה ניכרת.

כה"ח כתב שהשו"ע פסק כדברי הרמב"ם שהרי כתב כלשונו- 'תחילה ועד סוף' והיינו ד'-ה' ניעורים ואז מתערה היטב. **הרמ"א** פסק כשיטת ה**טור** שאם ניער בתחילה או כיסה מיד כשנפלה הטיפה- כל הקדירה מצטרף, והוא שניער וכיסה מיד שנפל שם האיסור.

לסיכום: ה**טור תמה על הרמב"ם** (וכן על השו"ע הכא שהביא לשונו) ממאי נפשך- אם החתיכות כולן בתוך הרוטב- מה צריך לנער, ואם אינן ברוטב- מה מועיל ניעור שמנער אח"כ, לכן הרמ"א כטור וכדלעיל. שו"ע כרמב"ם וכדלעיל. כה"ח כתב

שלכתחילה תמיד ינער אפי' הטיפה או החתיכה בתוך הרוטב כולה, ובדיעבד שרי גם כשלא נייער אם החתיכה כולה בתוך הרוטב וכר"י. -השו"ע כתב בסיפא לנער הקדירה ואזי נשער כנגד כולה ולכאורה הוי ביטול איסור לכתחילה דקיי"ל שאסור- ותירץ ר"י בן חניב שמדובר כשנייער מיד כשנפל החלב ואם כן עדיין כלום לא נאסר, ש"ך וט"ז כתבו דכיון שאינו יודע היכן הטיפה אין החתיכה נחשבת חנין וממילא אין כאן ביטול איסור, לערוה"ש עניין הנייעור הוא בשביל לזרז את העירוב שהיה נוצר אם כן אין זה אלא זירוז המצב בלבד.

סעיף ג'ד' - דין חנין

חולין קח. אמר רב: כיון שנתן טעם בחתיכה- חתיכה עצמה נעשית נבלה.

נחלקו בגמרא האם כשאפשר לסוחטו (היינו להוציא האיסור ממה שנבלע בו ע"י סחיטה האם הדבר הבלוע עדיין אסור או שהותר) אסור או מותר- דעת רבה: אפשר לסוחטו אסור היינו אמרינן חנין (כלומר עצם החתיכה נעשתה נבילה ואע"פ שיצא ממנה הבלוע), דעת שמואל- מותר ולא אמרינן חנין.

הכרעת הראשונים: **רמב"ם, רמב"ן, רשב"א ורא"ש** - אמרינן חנין, **ראב"ד** - לא אמרינן חנין. **טור ושו"ע** פסקו כרוב הראשונים דאמרינן חנין, וז"ל:

שו"ע ג': כשנאסרה החתיכה מחמת החלב- נעשית כל החתיכה איסור, ואם בשלה עם אחרות- צריך ששים לבטל כולה. ואם מכירה - משליכה, והאחרות מותרות. ואם אינו מכירה - הרוטב מותר, וכל החתיכות אסורות אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד.

ש"ך כתב שכאשר החתיכה לא ראויה להתכבד- השאר מותרות בשישים. **כה"ח** כתב שכאשר אינו מכירה ומ"מ יש חתיכות שאין ספק לגביהן- חתיכות אלו מותרות. וכן שאר חתיכות שלא ראויות- מתבטלות.

---חנין בדרבנן- רמב"ם ושו"ע- לא אמרינן, **רשב"א**- אומרים וכ"כ **רמ"א וט"ז**. (**כה"ח** מביא שיש אוסרים אף בדעת השו"ע- לכן יש להחמיר אא"כ הוי הפסד מרובה או לכבוד שבת וכד'). --

מחלוקת יסודית אם אמרינן חנין רק בבשר וחלב או גם בשאר איסורים: **רבנו אפרים, רא"ש** **רשב"א**: אין דין חנין בשאר איסורין. **ר"ת, ר"י או"ה**: יש חנין בשא"ס בתערובת לח ויבש, יבש בלח או לח בלח אך לא ביבש ביבש, ואין דין חנין נאסר במשהו אלא בנותן טעם. **מרדכי**: יש חנין יבש בלח ולח ביבש, אך יבש ביבש ולח בלח- לא. **ר"ן**: יש חנין בשא"ס אך מדרבנן. (כתב **כה"ח** למ"ד חנין בשא"ס- הוי מדרבנן וכ"כ **ש"ך וט"ז**, אמנם **כנה"ג** הביא דהוי דאורייתא).

שו"ע ד': לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה, אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורים. כגון כזית חלב {האיבר ולא חלב המשקה} שנבלע בחתיכה, ואין בה ששים לבטלו ונאסרה, ואחר כך בישלה עם אחרות- אין צריך אלא ששים כדי כזית חלב, ואז אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת.

רמ"א : וי"א לאמרינן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה (תוס' וסמ"ק וסמ"ג ומרדכי והאחרונים) – וכן המנהג פשוט ואין לשנות. ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכת היתר, או שהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור, אבל אם מקצת החתיכה תוך הרוטב ואין האיסור דבוק בו – לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה ומאטרף כל הקדירה לבטל האיסור, ומכל מקום יש להחמיר לאסור אותה חתיכה (ארוך כלל כ"ח). וכל זה בשאר איסורים, אבל בצצר בחלב, אעפ"י שאין האיסור דבוק ומקצת החתיכה תוך הרוטב – אמרינן חתיכה נעשית נבילה. יש אומרים ללא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אם נתערב איסור לח בהיתר לח, ואחר כך נתערב הכל בהיתר אחר – ואין צריכים רק ששים נגד האיסור שנפל (מרדכי פכ"ה צ"ג רצ"א ור"ן צ"ג רצ"ד). ויש לסמוך על זה בשאר איסורים, לאורך הפסד גדול, אבל לא בצצר וחלב. ואם נתערב יבש ביבש, לא אמרינן צדום איסור חתיכה נעשית נבילה. וע"ל סימן ל"ט מדין חתיכה נעשית נבילה. כלי הנאסר מזליעת איסור – לא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה, ולא צענין ס' רק נגד האיסור שבלע (מרדכי פג"ה וע"ל סימן ל"ח) .

לשיטת השו"ע: שפסק כרבנו אפרים ואז כשמתבטל האיסור הבלוע- החתיכה עצמה חוזרת להיתר, אמנם בסי' ק"ו, א' אסר השו"ע את החתיכה ו**תירץ הש"ך** שכשאינן מכיר החתיכה שרי ואין צריך להשליך אחת, אך כשמכיר- ישליכה, אמנם **כה"ח** כתב שמ"מ החתיכה עצמה אסורה.

בשיטת הרמ"א: פסק להלכה כר"ת, אמנם הביא גם שבהפסד מרובה בשאר איסורין- לח בלח לא אמרינן חני"ן, אמנם יבש ביבש גם בבשר בחלב לא אמרינן חני"ן לכו"ע.

חני"ן בכלים: **עוד ברמ"א** כלי הנאסר בבליעת איסור לא נעשה חני"ן וכ"כ **בדרכי משה**, ועוד הביא **שי"א** שאף הכלי נעשה חני"ן ו**וי"א** שכיון שניתן להוציא האיסור באופן מסויים כהגעלה וכד' – לא הוי חני"ן כגופו ממש, ובחרס יש מחמירים כיון שתקנתו בשבירתו- מ"מ רמ"א מקל כדלעיל.

כתב הרמ"א מה שאמרנו בשאר איסורים חני"ן זה דוקא באיסור דבוק או כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור, בעניין אם חצי חתיכה ברוטב וחצי השני מחוצה לה- **ברמ"א** כתב שבכה"ג בשאר איסורים מקילין לומר שכל הקדירה תבטל האיסור ומ"מ באותה חתיכה נחמיר לאיסור, אך בבשר בחלב אע"פ שמקצת החתיכה בתוך הרוטב לא חשיב מעורבת אא"כ ניער וכיסה אך אם רק חציה ברוטב הוי חני"ן, לכן לא דבוק ומקצתה תוך הרוטב- לא אמרינן חני"ן, ומ"מ כתב רמ"א להחמיר לאסור את אותה החתיכה, וכתב **הש"ך וכה"ח** שהטעם דהוי ספק אם הלכה כרש"י או כר"י לעיל בסעיף ב'.

הטעם לדבוק: כתב רמ"א 'וכן דבוק הוי חני"ן' - **סמ"ק** שמה פעם אחת נשאר לבדו נעשה חני"ן וחזר לרוטב, ו**וי"א** שדבוק בולע טפי לכן נאסר- וכ"כ **בש"ך**.

חני"ן במליחה – עי' **פת"ש** שכתב דלצורך גדול יש לומר שלא נאמר חני"ן ואף בדבר שמן.

במקרה בו נאסר דבר במשהו ונפל לקדירה ויש שישים כנגדו- לא אוסר **לר"ת** דתרי משהו לא אמרינן, וכ"כ **בבאר היטב**, אמנם **בנקוה"כ** כתב ששאל לרבנן קשישי ואסרו פה אחד דמעולם נהגו לאסור כל התערובות.

סעיף ה'ז' - טיפת חלב שנפלה על הקדירה עצמה של בשר

זבחים צו. : כלי שנתבשל בו קודש, אם במקצת הכלי- צריך שטיפה ומריקה של כל הכלי גזירת הכתוב, והטעם כיון שבישול מפעפע בכל הכלי.

בטור הביא ג' דעות :

סמ"ג- למד מכאן שבישול מפעפע וכן באיסורין, אפילו כשיש שישים כנגדו- אסור שהרי כל הכלי נאסר, לכן הכלי צריך הכשר והתבשיל אסור לא משנה היכן נפלה הטיפה דכל הכלי נעשה חניין.
מהר"ם מרוטנבורק- שישים פעם שישים כנגד הטיפה ומותר, והטעם ממה נפשך אם לא מפעפע-הרי כל הכלי ותכולתו מבטל את הטיפה, ואם מפעפע- עד שישים מתבטל בשישים כנגד שישים.
סמ"ק- אם נפל כנגד התבשיל- אם יש שישים בתבשיל- מבטל הטיפה ואין הכלי נעשה נבילה, והטעם כיון שרואים את הטיפה כאילו נפלה לתבשיל, ואם נפל כנגד הריקן- מפעפעת בכלי, ואזי בחלק שפיעפע אם ימזוג דרכו- התבשיל נאסר, שהרי אין במה שעובר דרכו שישים לבטל (מ"מ) אם יש שישים פעם שישים מבטל ויכול למזוג דרך שם, אך לא יעשה כן לכתחילה), ולכן העצה בכה"ג להניח הקדירה עד שתפיסק הרתיחה וממילא כשיהיה צונן ניתן יהיה למזוג דרך החלק הטרף של הכלי שכבר אינו פולט האיסור. (**בב"י** מביא עצה נוספת והיא לנקב הקדירה למטה ויצא משם האיסור, אמנם דחה שם מחשש שאולי תזוז הקדירה והתבשיל שבה יגע בחלב האיסור ויאסור, ולכן הביא בשו"ע לקמן העצה הנ"ל של הסמ"ק דייקא).

שו"ע : טיפת חלב שנפלה על קדירה שאצל האש מבחוץ אם נפלה כנגד התבשיל- אין צריך אלא שישים כנגד הטיפה שמפעפעת לפנים והוי כאילו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן והיא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כ"כ עד שאין שישים כנגד הטיפה- הרי נאסר אז מקום הקדירה ואם יערה התבשיל דרך מקום זה- אסר התבשיל, לכן זה תקנתו שיניחנה ולא יגע עד שתצטנן. **רמ"א** : ודוקא אם הקלירה ישנה. אבל אם היא חדשה- בכל ענין אין לריך ס' רק נגד הטיפה שנפלה עליה, כלקמן סימן ל"ד גבי כף.

פרישה כתב על הרישא של השו"ע שאסר לערות דרך המקום שנאסר- היינו בעודה חמה אך אם נצטננה- שרי, אמנם **הט"ז** כתב להחמיר אף בצונן, **ובש"ך** הביא לאסור בקדירה ישנה בת יומה ואין בתבשיל ס' כנגד ס'-ומ"מ ימתין שתצטנן, **גר"א** כתב דדוקא במגולה, אך אם מכוסה-חשבינן כאילו כנגד הרוטב.

- **כה"ח** כתב שאע"פ שהשו"ע פסק כסמ"ק מ"מ נהגו העולם לאסור כשנפלה הטיפה כנגד הדופן אא"כ יש ס' פעם ס' .

ש"ך : כתב דדין אינה בת יומה כחדשה וכ"ה **בכה"ח**.

קושיית **הש"ך** מדוע בבישול הראשון אפילו בקדירה חדשה לא עושאתו כקדירה ישנה :
א. בשלב זה לא בלעה עוד. **ב.** התבשיל לא התחמם עדין. **ג.** רק אח"כ הוסיף הבשר ונאסרה.

אם הקדירה מכוסה כשנפלה הטיפה- תמיד בעיני שישים כנגד הטיפה, דחשיבן שנפלה כנגד התבשיל, אם אין היד סולדת במקום נפילת הטיפה- הכל מותר אם יש שישים.

דין הקדירה- או"ה, ב"י, רמ"א וש"ך: אסורה (וממילא כתב הש"ך שאפילו ברישא לא יערה דרך המקום שבו הטיפה פיעפעה אף כנגד התבשיל- וכ"ה בכה"ח), רש"ל, ט"ז: מותרת (אך לא לכתחילה לבשל בה בשר כעת, והביא כה"ח לסמוך על הרש"ל בשעת הדחק או בהפסד מרובה), ערוה"ש כתב להחמיר.

בשיטת הסמ"ק והשו"ע מדוע כשנפלה הטיפה כנגד התבשיל סגי 60 כנגד הטיפה:

ש"ך: מדין ספק, אם מפעפע בכל הקדירה- מתבטל ב-60 בדפנות הכלי, ואם לא ומפעפע רק לתוך התבשיל- הרי 60 בתבשיל מבטלו. ט"ז: ממאי נפשך אם מפעפע לתבשיל- 60 בתבשיל מבטל הטיפה, ואם לא חודרת- הרי נשארית במקומה ולא אוסרת כלל.

שיטות נוספות:

דעת הראב"ן אם יש 60 בקדירה כנגד הטיפה – שרי אף אם נפלה כנגד מקום הריקן, והטעם כיון שסובר שלא עושה את הקדירה חניין, לפי הגהות מרדכי, בעיני גם 60 בתבשיל כנגד הטיפה כדי שהתבשיל יהיה מותר. עוד הוסיף שאין דין חניין בדופני הקדירה.

רבנו יחיאל מפריז בשם ריב"א: בשעה"ד ניתן לסמוך על ראב"ן, ולכתחילה כסמ"ק- וכ"פ שו"ע לקמן סעיף ז'.

שו"ע ו': נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש- מותר, שהאש שורפו ומייבשו. רמ"א: ואז הקדיחה נמי קרי (הגהות ש"ך וארוך כלל ל"א). ודווקא בדבר מועט כגון טיפה, אבל אם נפל הרבה- אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש, א"כ כנגד הרוטב וע"י שישים. רמ"א: ואז הקדיחה הוי חסורה אפילו יס' בתבשיל נגד הטיפה שנפלה, ויערה מיד התבשיל ממנו כלל אחר שלא כנגד הטיפה. ואם תבשיל תבשיל אחר- דינו כמו צפעס הראשון. (ארוך כלל ל"א).

כה"ח כתב שראוי לקנח מקום הטיפה אף שאנו אומרים שהאש שרפה הטיפה. דין הקדירה בכה"ג כשהיא כנגד האש- רמ"א ושע"ד להתיר כיון שנשרפה הטיפה, וכתב כה"ח דה"מ בדיעבד, אך לכתחילה- אסורה וכן הובא בש"ך, ומ"מ או"ה אסר אף בדיעבד וכ"כ הש"ך.

פת"ש העיר שכאשר הקדירה נאסרת בכה"ג צריך להכשירה אף במחוץ שהרי משם נאסרה.

שו"ע ז': יש מי שמתיר בשעה"ד כבע"ש אפילו כנגד הריקן אפילו שלא כנגד האש- ע"י שישים. רמ"א: והכי נהוג.

ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע, והעמידו עליו קדיחה חמה; אם מה שנשפך אינו אלל האש- לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדיחה חסורה- לזולע קלח, והתבשיל מותר- לתתאי גבד. (הגהות ש"ך סימן כ"ה). וקלוח מן הקדיחה רותחת שהלך אל קדיחה אוננת, אם נפסק הקלוח מן הקדיחה הרותחת קודם שהגיע אל האונן- הוי נמי ככלי שני (כך משמע בשעריים מתשובת מוהר"ם). ואם לא

נפסק – הוי כעירוי והקדירה האוננת נאסרה, אם היד סולדת בקלוח הנוגע בקדירה (ת"ה סי' קפ"ה /קפ"א/), והתבטיל שבתוכה שרי, דאין עירוי אוסר רק כדי קליפה. אבל אם הקדירה היא חמה, והוא כלי ראשון, וכ"ש עומד אלל האש, אפילו הקלוח הוא לונן – הכל אוסר, דתתאי גבר, והוי כלונן לתוך חס דכולו אוסר (כך משמע מז"י), כמו שנתבאר לעיל סימן ז"א. טפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה – דינה כנפל על גבי קדירה נגד הרוטב, והוא שהתחילה הקדירה להרחיח, דאז עולה הזיעה תמיד ומגיע אל הכיסוי ויורד משם אל הרוטב. (ארוך כלל ז"א וס"ד).

כה"ח הביא ששעת הדחק שכתב בשו"ע היינו לצורך אורחים או עני וכד' – והכל כפי ראות עיני החכם.

גם כשהשו"ע מקל, **לש"ך** לא התיר לערות כנגד המקום הבלוע איסור, אך **לגר"א** שרי כראב"ן לגמרי שהרי לשיטתו לא אמירנן חני"ן בלוע בכלים.

סעיף ח' – דין זיעה

מכשירין ב: מרחץ טמאה – זיעתה טמאה.

טור: הביא בשם **הרא"ש**: מחבת של חלב שנתנה בכירה תחת קדירה של בשר – הזיעה עולה ונבלעת בקדרה ואוסרתה.

ב"י: כתב דבעינן סי' פעמים סי' כדי להתירה – כדין טיפת חלב שנפלה על קדירה מבחוץ. **דרכי משה** העיר: לדין בעינן סי' בלבד.

עוד הביא הב"י: דשיעור ההרחקה – שאם אין היד סולדת בקדירה של הבשר מחמת הזיעה שעלה מן הקדירה של החלב – מותר.

דרכי משה הביא כמה תנאים לאסור מדין זיעה: **א**. יד סולדת כבב"י. **ב**. דוקא כשמגולה המחבת של החלב, דאם לא הוי כדין קדירות רותחת הנוגעת זב"ז שמותר (ויש מחמירין) וכן הביא **בב"ח** על הטור.

שו"ע: מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר – הזיעה עולה ונבלע בקדירה ואוסרתה. **רמ"א**: אם היה חלב במחבת בעינין סי' בתבטיל שבקדירה נגד החלב שבתחתה, וכל זה מיידי שהמחבת מגולה והזיעה עולה מן התבטיל עצמו לקדירה שעליה וגם מיידי שהוא בקרוב כ"כ שהיד סולדת זיעה במקום שנוגע בקדירה. אבל אם אין היד סולדת זיעה – הכל שרי, ולכן תולין בשר לייבשו על קדירות של חלב ולא חיישנין לזיעה שעולה, וכן אם המחבת מכוסה – הכל שרי מידי דהוי כשתי קדירות שנוגעות זב"ז דאין אוסרין זב"ז בנגיעה כל שכן זיעה מיהו לכתחילה יש להיזהר בכל זה.

ט"ז: מטעם זה נ"ל להתיר באם אפו בתנור פלאדי"ן של חלב ואח"כ באותו מקום רותח הושיבו שם קדירה ובתוכו בשר – דכל שאין החלב בעין במקום ההוא בתנור הוי כקדירה של חלב – ושתי קדירות לא אסרי אהדדי.

פת"ש כתב דיש לדון טובא אם היה מחבת מחלב למטה חס ולמעלה סמוך דבר כשר והזיעה עולה אפי' יד סולדת בזיעה-אפשר שיש להתיר ועיי"ש, ועיין בתשובת ב"ח החדשות (סי' כ"ד).

ועיין עוד בסימן צ"ז, ב' .

סעיף ט' - חלב שנפל על כלי

שו"ע : נר של חלב עשוי כנר של שעה שנטף ממנו טפה על כלי- אין צריך כי אם גרידה, אבל חלב מהותך חם שנפל ממנו טפה על כלי- צריך הגעלה.

ביאור העניין : הגר"א כתב שבחלב שאינו מהותך אין הטפה נופלת ע"י האור עצמו אלא מרתיחת וחמימת האור ואין עירוי אוסר אלא בקילוח כמ"ש בסי' שקדם וכ"ה בש"ך, אמנם בסיפא דאסרינן ה"מ בנר שקורין קרויז"ל שהוא דולק מחלב מהותך דהוי רותח מחמת האור עצמו, אבל חלב מהותך רותח בקדרה שנרתח בקדרה אצל האש- די בגרידה דלא חשיב עירוי כיון דפסק הקלוח .

פת"ש אם מותר להדליק שפופרת של טובאק מנר של חלב- הביא הכו"פ דחלב נ"ט לפגם ומתוך כך התיר אם נטף חלב על הכלי- אי"כ ה"ה בנדון זה הוי נ"ט לפגם בחלב עצמו עכ"ד. ולענ"ד היתר זה צ"ע דדוקא בדיעבד התיר בעל כו"פ משום נטלי"פ משא"כ הכא להדליק לכתחלה משפופרת של חלב הרי נ"ט לפגם לכתחלה אסור כמבואר בכמה מקומות. **בא"ח** (שנה שניה, בהעלותך, יט') כתב שלא ידליק סיגריה מן הפתילה שבנר של חלב אלא מן ידליק מן השלהבת וכ"ה **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ כח' ובהערה שם) שמה שאסר **הפר"ח** זה כיון שחשש שהסיגריה מתקרבת לפתיל ומבעירה שם החלב ושואב מלחולחית החלב שעל פי הנר- וא"כ מהשלהבת שרי (והעיר שם שמדמה כאן סיגריה לאוכל ממש שהרי אם רק הנאה הרי אין איסור שלא להנות מאיסור חלב, אמנם לפוסקים שמחשיבים סיגריה להנאה בלבד שרי להדליק אף מן החלב עצמו) .

סימן צ"ג- קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ודין נטל"פ

סעיף א' - קדירה שבישלו בה בשר לא יבשלו בה חלב

דין נותן טעם לפגם:

בגמ' חולין צז. קדירה שבשל בה בשר- לא יבשל בה חלב, אם בת יומה- אסור, אינה בת יומה- מותר דהוה ליה נותן טעם לפגם.

בגמ' ע"ז עה: נחלקו לגבי קדירה שאינה בת יומה **ולהלכה** להתיר בדיעבד אך לא לכתחילה גזירה שמא יבשל בקדירה בת יומה.

טור: קדירה שבישל בה בשר- לא יבשל בה חלב, ואם בישל בה בתוך מעת לעת- אסור, אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישל בה- ה"ל נותן טעם לפגם ומותר. (הקשו **הב"י** ו**הב"ח** אמאי סתם הטור לאסור לכאורה שרי בשישים או קפילא לרמב"ם ומכח קושיה זו בשו"ע שינה הנוסח כדלקמן).

עוד הביא הטור: מקרה בו קדירה שבישל בה בשר ובתוך מעת לעת בישל בה חלב- אם הקדירה בת יומה ויש בה שישים- י"א דשרי להמשיך ולבשל בה דוקא חלב כיון שהתבשיל מותר שהרי בטל בשישים, וטעם הראשון (בשר) בטל מהקדירה- לכן אף קדירה נמי מותרת וימשיך לבשל בה מה שכעת. י"א אסור לבשל בה הכל. **בעל העיטור** עצמו סובר שמותר לבשל עתה מה שירצה. וכתב (עליו) **הטור** : אני תמה היאך מותר לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה דאפילו הגעלה לא מהני לכלי חרס שפולט תמיד מעט מעט, **וה"ר פרץ** כתב אפילו אינה בת יומה ובשל בה חלב- אסור אח"כ לבשל בה בתחלה לא בשר ולא חלב לפי שהיא בלועה מבשר בחלב, אלא אם היא של מתכת- יגעילנה לאחר מע"ל של בישול שני, ואם היא של חרס- אין לה תקנה אלא שבירה.

בביאור דעת בעל העיטור:

ב"י הביא דברי **מהר"י חביב:** כתב שבישול החלב מהוה הגעלה לקדירה, והסברא היא דמה לי מים המגעילים מה לי חלב המגעיל. ובתנאי שישפוך החלב בעודו רותח- דאידי דטריד למפלט לא בלע, אמנם אם ינוח- תבלע הקדירה ותאסר.

ב"ח: בביאור שיטת בעל העיטור דס"ל באיסורין- חרס שבלע לא יוצא מדפיו לעולם, אך בבשר בחלב כיון דבהיתרא בלע וכיון שעכשיו בישל בה חלב- נקלש טעם הבשר וכשיבשלו בה עוד חלב כבר לא ישפיע עליו טעם הבשר הראשון, וכן להיפך שיבשל בו בשר הרי שנחלש טעם החלב שבלע- ולכן שרי לבשל אפילו בתוך מעת לעת אם יש שישים, ואע"פ שמדינא שרי- מ"מ יש גזירת חכמים גם בבשר בחלב, אך בהפסד אפי' מועט מקילינן. אמנם הטור שחלק עליו, חלק רק בענין זה- האם בהפסד מועט חלה גזירת חז"ל או לא, אך בעיקר הדין של בעל העיטור מסכים עמו הטור. שיטת הב"ח, אם כן- לא כביאור הבית יוסף.

ט"ז: בביאור דעת בעל העיטור כתב שבקודשים אוסרים, אך בחולין- פולט הכלי חרס בהגעלה ורבנן החמירו אטו קודשים, אך במקום פסידא- כדיעבד דמי ושרו רבנן ושבקוה אדין תורה.

הובא בב"י בעניין זה שמועיל שישים לבטל התבשיל, ולכאורה צריך שישים כנגד הקדירה כולה דנעשתה חניין וא"כ שיעור שישים כנגד כולה הוי דבר שלא מצוי ומתמצים:

א) כראב"ד שאין לו דין חני"ן, ולכן משערים במאי דנפיק מיניה- היינו פליטת האיסור ולא כנגד הקדירה עצמה, וכנגד שיעור זה- מצוי שישים.

ב) מדובר כאן כשודע כמה איסור נפל, שבכה"ג משערים כנגדו.

ג) מדובר בקדירת נחושתן שהיא דקה ומצוי שיהיה שישים כנגדה.

שו"ע : קדירה שבשל בה בשר- לא יבשל בה חלב. ואם בישל בה בתוך מעת לעת- אסור בנותן טעם, וצריך לשער נגד כל הקדירה. אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישל בה- הוה ליה נותן טעם לפגם ומותר התבשיל, אבל הקדירה- אסור לבשל בה לא בשר ולא חלב. **רמ"א:** אכל קאל דכריס- מותר. (ריב"ז ס' ס' קכ"ו נ"ס ס' ס' וז'הגמ"י פ"ו).
{ לקמן בסוף הסעיף נביא דברי הרמ"א בדין כיסוי קדירה, ומחמת אריכות העניין יתבאר בפני עצמו }.

ש"ך : על דברי השו"ע כתב שאם ידוע בדיוק כמה איסור בלעה, וכן כאשר בישל בקדירה חדשה - משערים כפי האיסור ולא כנגד כל הקדירה. וכן אם ידוע כמה בשלו בה בזמן מעת לעת- ישער כנגד זה בשישים ולא כנגד הבלוע בה קודם המעת לעת. ירקות ודגים- שרי לבשל אפילו לכתחילה אם הקדירה אינה בת יומה.

ש"ך ס"ק ג' : הביא שלכאורה הרמ"א בסי' צ"ד, ה' כתב שהמנהג לאסור לבשל בקדירה אף שאר דברים וא"כ קשה להכא- תירץ הש"ך והובא **בכה"ח** שהכא נקט מדינא להתיר- והתם מצד חומרא, ומ"מ **לשו"ע** שרי ודוקא בדרך ארעי.

בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ ח') כתב שקדירה שהרתניחו בה חלב וטעו ובישלו בה בשר אחר שעבר עליה מעת לעת היינו כ"ד שעות- התבשיל מותר משום שהחלב הבלוע בקדירה נפגם והוה נטל"פ, **עוד כתב** להקל שאם נתבשל בקדירה זו לאחר לינת לילה וספק אם עבר עליה מעת לעת- מותר דהוי ליה ספק ספיקא- שמא הלכה כר"ת וסיעתו שלינת לילה פוגמת ושמא עבר עליה מעת לעת דהא מספקא ליה. **עוד כתב** (שם, ט') שבשר שנתבשל בקדירה חלבית בת יומה- יש ספק אם נאסר מהתורה כיון שאין כאן חלב בעין, על כן אם יש הפסד מרובה- יש להתירו בהנאה .

דין נקלש לרשב"א :

בישל ירקות בקדירה של בשר- מותר לבשל בה אח"כ גבינה ואין ראוי לקרוא לזה שפולט כעת טעם לחלב - איסור בשר בחלב כיון שנקלש טעם הבשר, אך באיסורין- לא מועיל נקלש.

כתב **הב"י** דלכאורה כמו שהטור תמה על בעל העיטור כך צריך לתמוה על דין הרשב"א- אמנם ראינו שלא תמה עליו הטור, אם כן נראה שיש לחלק ולתרוץ :

א. רשב"א לא אמר נקלש בחלב שהרי הוא גורם האיסור ואינו בדין שהוא הוא יגרום להיתר, **ובדרכי משה** כתב שזהו עיקר הטעם [ב"י].

ב. דוקא מים וירקות מקל הרשב"א, אך חלב בטבעו לא. [ב"י]

ג. **לב"ח** הטעם כיון שהרשב"א דיבר דוקא בכלי עץ או מתכת ולא בחרס .

ד. ט"ז כתב שכאשר מבשל אותה כמות של ירקות כנגד כמות הבשר - הוי כהגעלה, ועל זה דיבר הרשב"א.

להלכה - דחה הב"י דברי הרשב"א על פי דברי התוספות, רא"ש והתרומה בסוגיין. וכן לא הביאם בשו"ע- א"י לא קיבלם להלכה- וכ"כ בכה"ח, אמנם בנקודות הכסף קיבל דברי הרשב"א (כשמגעילים כדבעי) וכתב דהוי הלכה פסוקה בש"ס. ואף הטור הביאו בהלכותיו.

- קדירה ששהא בה חלב צונן כל הלילה: כתב ר"י הלבן להתיר בשר שנתבשל בקדירה של חרס חלבית ואף שהיה בה חלב כל הלילה, הטעם- שכיוון שהיה בלוע בה פעמיים ושלוש קודם לכן- לא בלעה בלילה כלל וחשיב כלא בת יומה- משמע ממנו שהשריה בכלי לא בולע, הט"ז ביאר שדין זה נכון בשהה לילה אחד וכ"כ הש"ך וערוה"ש, אך אם נשתהה מעת לעת- הוי כבישול ממש בתוך הכלי, אמנם הב"ח כתב להתיר אף ששהה בה חלב מעת לעת דכיון ששבעה לבלוע לא בולעת עוד, אמנם י"א אפ"י לילה לאסור- וכתב כה"ח שמ"מ בהפסד מרובה יש להקל.

דין כיסוי קדירה:

רמ"א: דין כיסוי קדירה- כדן קדירה עכמה (ד"ע ואו"ה). ויש מחמירים בכיסוי, לומר דלעפ"י שאינו בן יומו דינו כאלו היה בן יומו- (בהגהות ש"ך בשם קובץ) וכן נוהגין בקל"ת מקומות. וכן אני נוהג מפני המנהג- והוא חומרא בלא טעם. (ד"ע). ומכל מקום במקום שיש שום דל להתיר בלאו הכי, או שהוא לצורך שבת או הפסד- יש להתיר אם אין הכיסוי בן יומו, כמו בקדירה עכמה. ואם לקחו כיסוי רותח מקדירה של בשר ונתנו אותו על קדירה של חלב, אם שניהם חמים- שניהם אסורים אם יש מאכל בקדירה של בשר וחלב. ואם הכיסוי לונן והקדירה חמה- נמי שניהם אסורים אם התחיל להזיע תחת הכיסוי, דתתאה גבר (או"ה). ואם הכיסוי חם והקדירה לוננת- הכל שרי (שם), רק המאכל צריך קליפה, (לדעת הגהות ש"ך ולח"אאו"ה שם), אם אפשר לקלפו, ואם לאו- הכל שרי. ואם לא היה מאכל בקדירה- הכל שרי, דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו. (הכל ד"ע לסברת הארוך).

הטעמים להחמיר בכיסוי:

תורת חטאת: מצד שיש בו זיעה וריח וזה חמור יותר מממשות איסור. מהרש"ל: כיון שקצרים למעלה קשה לנקותם היטב- אך ברחב אין להחמיר. ב"ח: כיון שהרתיחה שם תמיד- אי אפשר לנקותו היטב. ד"מ כתב שבקדירה יש לטעם לצאת לתבשיל ומתבטל אך בכיסוי אין מי שיבטלו.

למסקנה כתב הרמ"א להקל היכא שיש צד נוסף להתיר כגון צורך שבת או הפסד, וכ"כ הש"ך והביא שקוראים תיגר על חומרא זו, ט"ז כתב דיש להקל א"י בגונא של המהרש"ל, דשם יש להחמיר- וכתב בכה"ח שמ"מ מועיל ביטול בשישים כנגד המקום הצר (כט"ז) ולא בעינן כנגד כל הכיסוי(כש"ך), ולשיטת כה"ח סגי בשישים כנגד אותו לכלוך בלבד המצוי במקום הצר ולא בעינן כנגד כל המקום הצר.

סימן צ"ד - התוחב כף חלבית בקדירה בשרית

סעיף א' - התוחב כף חלבית בקדירה בשרית

פסחים עד: דעת רבנן: כלי מתכת - חם מקצתו חם כולו, ר' יהודה חולק.

בהמשך לעיל (וכן לקמן סי' צח, א') בדין נפלה טיפת חלב בקדירה בשרית בת יומה, ודין קפילא נתבאר: **לשו"ע** הדין בנותן טעם, במין שאינו מינו - סמכינן על קפילא, מין במינו - בעינן שישים. **ולרמ"א** שישים בכל גונא.

הלכך בענייננו: כפית חלבית שתחבה בקדירה בשרית - בעינן שישים ג"כ, אלא דהכא עסקינן כנגד מה בכפית בעינן שישים, דאע"פ דאמרינן בגמרא לעיל חם מקצתו חם כולו - מ"מ י"א שאינו מוליך בליעתו בכולו וי"א שמוליך בכולו אך לא מפליט בכולו אלא בחם שבו. **בבית יוסף** הביא שאם ידוע כמה חלב בלוע בכפית - משערינן שישים כנגד הבלוע, ואם לא ידוע - נחלקו הראשונים כנגד מה משערינן שישים:

(א) **שיטת הטור** כנגד מה שנתחב מהכפית בקדירת הבשר.

(ב) **רבנו פרץ** הביא שבכפית מתכת משערינן כנגד **כל הכפית** - דאמרינן חם מקצתו חם כולו.

(ג) דעת **הראב"ד** שמשערים כנגד **הפליטה** ולא בכולו.

הסמ"ק הביא שתי הדעות הראשונות, **שערי דורא** כתב שסברא ראשונה עיקר לקולא, וכן נראה דעת **התרומה** והובא **בב"י**. **ב"י** הביא שיטות נוספות **כרבנו ירוחם** שבחרס או בקדירה משערינן כנגד כולו, אך במתכת - אומדים כמה יצא ממנו. וכן דעת **הראב"ד** שמשערים כנגד הפליטה ולא בכולו, וכתב **הב"י** שהסכימו לרמב"ן הפוסקים. והיינו **דהרמב"ן** ס"ל שמשערים כנגד הבלוע, אך כיון שאין יודע כמה בלוע - משערים בכולו. **זרכי משה** הביא שיש לנהוג כדעה ראשונה בטור היינו שמשערים כנגד מה שנתחב.

שו"ע: התוחב כף חלבית בקדירה של בשר או איפכא - משערים בכל מה שנתחב ממנו בקדירה. **רמ"א**: אם הכף בן יומו היינו שהשתמשו בו בכלי לאשון תוך מעט לעת. וי"א שאם הכף של מתכת - משערינן בכולו משום חם מקצתו חם כולו. **רמ"א**: וסבירא לאשונה עיקר - וכן נוהגים, ועי' סי' ל"ח.

ש"ך העיר שהשו"ע כרמ"א. **ט"ז** כתב שהיכא דאפשר יש לחוש ליי"א, וכי"ה **בכה"ח** א"כ בהפסד כדין כל סתם ויי"א לשיטת **כה"ח**. **בבא"ח** (שנה שניה, קרח, ד') כתב לשער כנגד מה שנתחב והיינו כסתם שו"ע, וכי"ה **בהליכות עולם** (חי"ז, ע"מ סג').

בבית יוסף, כדלעיל, הביא שאם ידוע כמה חלב בלוע בכפית - משערינן שישים כנגד הבלוע וכי"ה **בכה"ח**, אמנם אם אינו יודע - משערינן כנגד מה שרגילים לתחוב פנימה והיינו ראש הכף, וכי"כ **רש"ל וש"ך**, וי"א עד הידית של הכף - וכתב **כה"ח** שהכל לפי העניין.

ש"ך על דברי הרמ"א שבו יומו מיקרי משעה שהשתמשו בו - ביאר דדוקא שנשתמשו בו בבשר או בחלב אך לא לבישול, מים אמנם באיסורין מחמירים אף בכך.

נחלקו עוד האם נתחב מיקרי משעה שנתחב לקדירה ואפילו בחלקה הריקני וזו דעת **הפלתי** או **כרש"ל** משעה שנתחב לתבשיל עצמו, **בדה"ש** כתב שאם הוי חס בחום שהיס"ב או שהכף רותחת- משערינן אף מחלל הקדירה ואם לא- רק כשמגיעה לתבשיל. (אם הכלי חס כולו- משערים כנגד כולו).

סעיף ב' - תחב הכף החלבית ב' פעמים

טור בשם **הגהות סמ"ק** כתב שאם תחב ב' פעמים הכף החלבית לתוך הקדירה הברשית ולא נודע בנתיים- צריך ב' פעמים שישים.

בב"י הביא שהחילוק הוא בדיעה, אם יודע או לא יודע. ומקורו **במשנה בערלה** וכן **בתרומות פ"ה, ח'**.

שו"ע : אם תחב הכף בקדירה שני פעמים ולא נודע בנתיים- צריך ב' פעמים ששים. **רמ"א** : ויט

לומרם לסגי בפעם א' ששים, וכן נוהגים (תרומת הלשן סימן קפ"ג והגהות שערני לולא ולאוך) .

בעניין פעמיים שישים הטעם הוא- שישים אחד כנגד החלב שבכפית הברשית והיינו איסור בשר בחלב, ובפעם השנייה כנגד שהכפית נעשתה חניין. וכן הוא **בכה"ח** וכתב **שהספרדים** נהגו כשו"ע.

מקור דברי **רמ"א בתרומת הדשן** שתמיד מספיק פעם אחת שישים- וביאר **הש"ך** דס"ל שאין אומרים חניין בבלוע, **ועוד** שהבליעה לא הייתה בכלי ראשון כי רק לאחר שיצאה הכף מהקדירה- התחיל לבלוע.

עוד יש לציין **שמסמ"ק** משמע שבכל פעם שיתחב- בעיני שישים נוסף דהרי הכף נעשתה חניין, ואמרינן חניין באיסורין לשיטתם- וכך פסק **פר"ח**, אמנם **יש חולקים**- וכ"פ **בא"ח** (שנה שניה, קרת, ה'), וכ"ה **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ סג'). ופסק **בכה"ח** שאין להחמיר יותר מהשו"ע כאן. [לשו"ע שאין חניין בשא"ס ודאי שא"צ להחמיר].

ב"ח כתב שבבשר בחלב סגי בפעם אחת שישים **כרמ"א**, אך בשאר איסורים- פעמיים, **ט"ז ורש"ל** החמירו כשו"ע, עוד דן **הב"ח** האם מורה הוראה צריך לשאול את הבא לפניו כמה פעמים נתחב הכף **ובכה"ח** פסק שאין צריך כיון שהרבה פוסקים ס"ל דבעינן רק ב' שישים תמיד, ועוד שייא דאפילו בפעם אחת סגי.

פת"ש דן אם תחב כף לקדירה שהיה בה שישים כנגדה ואח"כ תחבה לקדירה אחרת ללא שישים ואח"כ תחבה שוב לקדירה הראשונה- **חמודי דניאל** שבעינן ב' פעמים שישים אף לרמ"א שבוזה ודאי שהכף נעשה חניין מהקדירה הראשונה, **לערוה"ש** סגי בפעם אחת שישים (לרמ"א) כיון שהקלו בתחיבת כף שהבלוע לא נעשה חניין.

סעיף ג' - כף בת יומה נאסרת אפילו בשישים

טור : ואם יש שישים לבטל הכף- הקדירה והתבשיל מותרים, אך הכף- אסורה בין עם הבשר בין עם החלב לפי שהיא בלועה בבשר בחלב, ואפילו בדיעבד אוסרת אם חזרו ותחבוה בין בבשר בין בחלב- כל זמן שהיא בת יומא, ואם אין לו שישים- הכל אסור בהנאה אפילו הקדרה. אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן- כיון שאינו נהנה מגוף האיסור.

בב"י כותב שמקורו **בסמ"ק** וקשה לכאורה, שהרי סברת הסמ"ק שהחלב עושה הגעלה לכף החלבית (כשיטת בעל עיטור בסימן צ"ג)- ואם כן תהיה הכף מותרת כקדירה ואמאי מחמירין הכא טפי? ותרצינן בב"י:

א) הכא חיישינן שמא יבואו לטעות ולומר שגם כאשר הכף נתחבה מקצתה בלבד- יתירו, וזה אינו שהרי אין כאן הגעלה שלמה.

ב) הגעלה לא מועילה כ"א ברותחין.

שו"ע: אם יש ס' לבטל הכף- הקדירה והתבשיל מותרים אבל הכף אסור, בין עם בשר בין עם חלב, לפי שהיא בלועה מבשר בחלב. ואפילו בדיעבד אוסרת אם חזר ותחבו, בין בבשר בין בחלב, כל זמן שהיא בת יומא. ואם אין ס'- הכל אסור בהנאה אפילו הקדירה, אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן, כיון שאינו נהנה מגוף האיסור.

הש"ך הביא דברי הב"י. כתב **בכה"ח** הא דשרי לתת לתוכה פירות או צונן- הי"מ דוקא כשהדיחה, **ובבאר היטב** כתב דהכא הוי כדיעבד ולכן אי"צ הדחה. **כה"ח** כתב דהיתר זה הוא דוקא בעראי. **ב"י** כתב דאפילו בדבר לח שרי כטור וכ"ה בש"ך, אמנם **מרדכי** וט"ז אוסרים.

לגבי לתת בקדירה שנאסרה מים רותחין- **למרדכי** אסור דבר לח בכל גונא, אך **בתורת חטאת ושע"ד** התירו אם הרתיחם כדי לחוף הראש. ואם אחר מעת לעת בישלו בה מאכל-כתב **בערוה"ש** שא"צ להשליך לנהר דמי קדירה, אך **רש"ל** מצריך להשליך כדי שלא יהנה מהאיסור.

סעיף ד'- אם הכף אינה בת יומה

טור: ואם אין הכף בת יומה- הקדירה והתבשיל מותרין, והכף אסורה לכתחילה בין עם בשר בין עם חלב, ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת כיון שלא היתה בת יומה.

בב"י הקשה אמאי הכף אסורה והקדירה מותרת- לכאורה דינם שווה שבלעו בשר וחלב? ומתיר כיון שהכף בלעה הן את החלב והן את הבשר בשבת, משא"כ הקדירה שלא בלעה טעם חלב אלא אחר שנפגם.

שו"ע: אם אין הכף בן יומו- הקדירה והתבשיל מותרים והכף אסור לכתחלה, בין עם בשר בין עם חלב. ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת- כיון שלא היתה בת יומא.

ב"י **ש"ך** וט"ז? כתבו דאם בתוך מעת לעת חזר ותחב לקדירה אחרת ואף חלבית- ודאי שאוסרת גם אותה. **ש"ך**: כתב דמ"מ הכף מותרת עם דברים אחרים שהם לא בשר ולא חלב, ובכה"ח כתב שלרמ"א אולי יש להחמיר.

סעיף ה'- תחבו כף חלבית וכף בשרית בקדירה חדשה

נחלקו במקרה בו תחבו כף חלבית בת יומה ובתוך מעת לעת חתבו כף בשרית בת יומה בקדירה חדשה- **סמ"ק** כתב לאסור הקדירה מלהשתמש בה בשר וחלב אך פרווה מותר, אמנם **או"ה** התיר לומא שניתן להשתמש בקדירה כמין האחרון שנתחב בה הכית (ועי' **ש"ך** לקמן). **שו"ע** כסמ"ק.

שו"ע : אם בשלו מים בקדרה חדשה ותחבו בה כף חולבת ואח"כ חזרו ובשלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר ושתי הכפות היו בני יומן ובשום אחד מהפעמים לא היה במים שישים- אסור להשתמש בקדירה לא בשר ולא חלב, אבל שאר דברים- מותר לבשל מאחר שהייתה חדשה שלא בשלו בה מעולם. רמ"א : מיהו אם עבר וניסל זה צקר או חלב- מותר דהוי נ"ט זר נ"ט. קדחה שצקלו זה ירקות או מים ותחבו זה כף צן יומו והקדירה אינה צת יומה או להיפך או שיש במאכל שישים- הכל שרי ונוהגים להחמיר לאכול המאכל כמין הכלי שהוא צן יומו ולאסור הכלי שאינו צן יומו- ואינו אלא חומרא בעלמא כי מדינא הכל שרי.

באר הגולה ציין שמקור השו"ע בסמ"ק.

דרכי משה על הטור בסעיף ד' מקשה : הרי לשיטת השו"ע נ"ט בר נ"ט שרי לכתחילה אי"כ אמאי אסר להשתמש בקדירה (דמאי שנא מדגים שעלו בקערה לשו"ע דמותר לאוכלן בחלב), ועוד אפילו לשיטת הרמ"א לכאורה הוי כאן ג' נ"ט, היינו המאכל לכף- הכף למים - המים לקדירה, וכן הקשה **הש"ך ואחרונים**. כמה תירוצים נאמרו בעניין :

בדרכי משה מביא תירוץ שאולי יש לחלק בין עלו לנתבשלו- וכאשר נתבשלו כהכא אסור, אמנם **לסמ"ק** מצינו שעלו כנתבשלו הוי- לכן מתרץ שדין נ"ט בר נ"ט דהוי כנותן טעם לפגם היינו שלכתחילה אסור אמנם רק בדיעבד שרי- וכך **פסק הרמ"א** לקמן סימן צ"ה, אי"ב'. [אמנם אין זה מתרץ לקושיה דהוי ג' נ"ט בר נ"ט]. **הש"ך** השאיר הקושיה בצ"ע וחלק על פסק השו"ע הכא מכח קושיה זו- לכן כתב להלכה שהדין הוא שצריך לקבוע לקדירה זו מה היא, חלבית או בשרית- ולכן כיון שכפית בשרית נכנסה אליה אחרונה- נקבע שהקדירה בשרית ומעתה שרי לבשל בה רק בשר והיינו **כאו"ה** שחלק על הסמ"ק.

באר היטב תירץ שמדובר כאן שיש שמנונית בכפית ולכן הוי ממשות ולא ג' נ"ט בר נ"ט- ומ"מ בדיעבד שרי דהוי נ"ט בר נ"ט שהממשות נותנת טעם במים והמים בקדירה. **הט"ז** תירץ שהשו"ע ס"ל כרבנו פרץ שני"ט בר נ"ט תוך מעת לעת אסור, וזה המקרה כאן ועי' **בקונטרס אחרון לש"ך** שדוחה דבריו. **כה"ח** הביא **פר"ח** שלשו"ע נ"ט בר נ"ט מותר לכתחילה ולא כפסקו כאן, אך לרמ"א לכתחילה לא יבשלו בה לא בשר ולא חלב קודם הגעלה ובדיעבד שרי.

במקרה של הרמ"א : כתב **הש"ך** שאין לגרוס יונוהגין לאכול המאכל כמין הכלי היינו שאין לאכול לא עם בשר ולא עם חלב אלא לגרוס כמין הכלי שהוא בן יומו (גורס ברמ"א אות ב' ולא אות כ'), (לשו"ע ודאי דשרי בכה"ג דהוי נ"ט בר נ"ט), כתב **רש"ל** לאכול התבשיל רק עם כלי פרווה, **ולט"ז** שרי לאכול התבשיל באיזה כלי שירצה כיון שזה רק חומרא- ולכתחילה יש לערות את המאכל לכלי שהוא כמין הכלי בן יומו.

אם הקדירה ישנה במקרה של השו"ע- **לט"ז** שרי לבשל בקדירה זו גם פרווה וגם כמין הקדירה במקור היינו אם חלבית או בשרית לפני הבטעות שהכניסו בה הכלי האחר, אך **לש"ך** אסור לבשל בה כלל כיון שבלועה בבשר בחלב) וקשה על שיטתו שהרי לשו"ע שרי נ"ט בר נ"ט כדלקמן בסימן צ"ה, ג').

סעיף ו' – בצלים הבלועים בבשר ונתנם לתבשיל חלבי

טור: כתב דאע"ג ששאר איסורין שבתורה איסור הבלוע בהיתר, כגון: בצלים בלועים מאיסור ובישולם בקדירה של היתר- צריך שישים כנגד כל הבצלים ולא סגי בשישים כנגד הבליעה בלבד, בבשר בחלב אינו כן, שאם בצלים או ירקות בלועים מבשר ובשולם בקדירה חולבת – אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות – אין צריך אלא שישים כנגד הבשר הבלוע ולא כנגד כל הבצלים והירקות. **עוד כתב** שאם בישל איסור בקדירה ואח"כ בישל מים בקדירה בתוך מעת לעת- מונים את המעת לעת מבישול המים אך אם בישל חלב או בשר ואח"כ בישל בקדירה בתוך מעת לעת- מונים מבישול בשר או החלב ולא מבישול המים.

ב"י: הביא שמקור דברי הטור ב**תרומה** (מובא ב**תוס'** ע"ז דף עה: ד"ה "בן יומיו") והטעם מצד נ"ט בר נ"ט דהיתרא, היינו הבשר נתן טעם בבצל והבצל בקדירה החלבית. עניין זה שמשערים לפי הבשר הבלוע ולא כנגד כל הבצל- כתב **בסמ"ק** הטעם מצד שהרי כל בליעת איסור הוא מטעם הדין יכול לסוחטו אסור, והרי הכא לא הוי איסור כלל אלא היתרא ולא חל עליו שם איסור אפילו שעה אחת- לכן אין אוסר כל הבצל (וממילא הוי נ"ט בר נ"ט).

שו"ע: בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשולם בקדירה חולבת, אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות- אין צריך אלא שישים כנגד הבשר. רמ"א: ללא קייד למימנר חנ"ן הוהיל ועדיין כולו היתר ולכן אין לריך לשער רק כנגד מה שבלע, וכל שכן בקדירה של חלב שבישלו זה מים תוך מעת לעת ואח"כ בישלו זה בשר – לא אמרינן לריך לשער נגד כל המים רק נגד החלב שבלעה הקדירה.

רעק"א העיר על השו"ע שאם יש ממש חלב בקדירה – לכו"ע נעשה חנ"ן וצריך לשער כנגד כל הבצלים מדין חנ"ן שלכו"ע אומרים בבשר וחלב, אמנם באיסורין לרמ"א אמרינן ולשו"ע לא, והובא כן ב**כה"ח**.

דין הבצל: מהר"ם **מלובלין** התיר את הבצל עצמו לאחר שנתבטל בשישים, אמנם **רבו האוסרים**. בדין הרמ"א: כתב **הש"ך** שטעם ההיתר דהוי נ"ט בר נ"ט לכן אפילו בתוך מעת לעת שרי.

סעיף ז' – בשר רותח שחתכו בסכין חלבית

גמ' בחולין ח: השוחט בסכין של עכו"ם: רב אמר קולף, רבה בר בר חנה אמר מדיח. לכו"ע בית השחיטה רותח הוא, מ"ד קולף- שפיר, מ"ד מדיח- אידי דטרידי סימנין לאפוקי דם לא בלעי. א"י דכו"ע בית השחיטה צונן, מ"ד מדיח- שפיר דמי, מ"ד קולף- אגב דוחקא דסכינא בלע.

טור: וכתב ה"ר **פרץ** יש רוצים להתיר בשר רותח שחתכו בסכין חולבת ע"י קליפה (שיטת **רבנו ברוך**) כדאמרינן גבי בית השחיטה רותח דסגי בקליפה, ולא דמי, דהתם אין כל הבהמה רותחת אלא מקום בית השחיטה בלבד אבל חתיכה שכולה רותחת כשחותכין אותה בסכין חולבת מתפשט בכולה- וכולה אסורה אם אין בה שישים כנגד כל הסכין. ודווקא כשהסכין

בן יומו, אבל אם אינו בן יומו או אינו יודע אם הוא בן יומו אם לאו – מסתמא אינו בן יומו דסתם כלים אינן בני יומן- אבל קליפה בעי.

ב"י: כתב שמקור הטור **בסמ"ק** דלעיל.. **עוד כתב** שמה שהצריך הטור לשער כנגד כל הסכין- היינו לשיטת רבנו פרץ בסימן זה סעיף א' עיי"ש .

שו"ע: בשר רותח שחתכו בסכין חולבת – כל החתיכה אסורה אם אין בה שישים כנגד מקום הסכין שחתך הבשר, אבל אם אינו בן יומו או אינו יודע שהוא בן יומו אינו- אוסר אלא כדי קליפה. **רמ"א**: וכל זה צנצר רותח צכלי ראשון ואז אם הסכין בן יומו ואין שישים צנצר נגד הסכין הכל אסור ואף הסכין צריך הגעלה, אבל אם הוא כלי שני – הצנצר צריך קליפה והסכין נעילה צקרקע, וכן נוהגין, ואילו אם אין הסכין בן יומו- יש לקלוף הצנצר מעט משום שמונחת הסכין.

ט"ז: כתב שהשו"ע לא ס"ל כרבנו פרץ לכן לא משערינן נגד כל הסכין, אמנם הביא דעת **רש"ל** שכתב לשער כנגד כל הסכין מטעם שאין יודע להעריך מה נגע ומה לא, **ש"ך** הביא ה"ט"ז ורש"ל והכריע, שאם ברי לו כמה חתך – כשו"ע, ואם לאו – ינהג כרש"ל.

ביאר ה**ש"ך** הטעם שאסרינן הכא כל החתיכה ולא רק כדי קליפה:

א. דוחקא דסכינא **ב.** שמונחת **ג.** בשר שמן **ד.** חריפות .

כאשר אין הסכין בן יומו שהובא בשו"ע: יש המצריכים כדי נטילה וזוהי דעת **הכרתי**, **והשו"ע** הצריך כדי קליפה, ומ"מ בדיעבד גם אם לא קלף- שרי. הטעם דבעינן כדי נטילה משום דחיישינן לשמונחת, וכתבו ה**ט"ז ונקוה"כ** שאם אין שישים כנגד השמונחת- כל החתיכה אסורה, אמנם אם יודע שאין שמונחת כגון בגוונא שהסכין מקונח- אף בבן יומו אין צריך קליפה, כ"כ **רעק"א וערוה"ש**.

בדין הסכין: עוד כתב דצריך הגעלה אף שהכלי אינו בן יומו שהרי לכתחילה אסור להשתמש בו, אך לשאר דברים כירקות – שרי אף לכתחילה עפ"י הרמ"א לעיל, אמנם **לש"ך** אף למאכל פרווה אסור להשתמש בו אם הסכין בן יומו.

בכלי שני: צריך קליפה מצד שמונחת- **ערוה"ש** כתב שאם יודע שהסכין מקונח אזי אף בבן יומו אין צריך קליפה.

ש"ך: דין גוש- **לאו"ה ולרש"ל** גוש ככל"ר, **לט"ז** – חומרת גוש שנחשיבהו ככלי ראשון רק בדוחקא דסכינא, **הש"ך** עצמו כותב שגוש ככלי ראשון אך גוש צלול כאורז ודחון ככ"ש.

ערוה"ש כתב שנכון להחמיר כ**ש"ך**, אמנם בהפסד מרובה או דיעבד – ניתן לסמוך על הרמ"א שלא חילק בגוש והתיר בכלי שני רק בכדי קליפה.

הביא **בכה"ח** שהדין הכא לאסור הוא אפילו הבשר הרותח מלמעלה דאף דקיי"ל תתאה גבר הכא בלע טפי מצד דחוקא דסכינא.

סעיף ח' – גבינה חמה שנפלה לפאנד"ש

ב"י: הביא רבנו ירוחם מעשה שנפלה לתוך תנור של פאנד"ש (פשטידת בשר) גבינה- והתיר ר"י הפאדני"ש בקליפה שאין דרך הגבינה ליכנס כ"כ. ולא דמי לבשר רותח שחתכו בסכין חלבית ששם החמירו לאסור משני טעמים – א. דוחקא דסכינא ב. שמנונית.

כתב הב"י מכאן נראה ללמוד לגבינה בבצק שמטגנין בשמן שנתנוה לקערה בשרית בת יומה - א"צ כ"א קליפה בלבד.

שו"ע: אם נפל לתנור פאנד"ש גבינה אפילו לחה, וכן גבינה חמה בקערת בשר בת יומה – אינו אוסר אלא כדי קליפה.

ט"ז: פירש המקרה שנפלה הגבינה לקערה בשרית, אמנם ש"ך כתב שנפלה על הבשר ממש ומ"מ שרי מצד שאין דרך גבינה ליכנס כ"כ, והגבינה עצמה צריכה נטילה. אם הפאנד"ש שמן – כל הגבינה אסורה, דשומן מפעפע.

כתב **כה"ח** שלשיטת הרמ"א לעיל- הכא יהיה אסור כדבר שיש בו שמנונית ודוחקא דסכינא א"כ יש שישים כנגדו, ובשעה"ד ניתן להקל.

סעיף ט'- נ"ט בר נ"ט דהיתרא

ב"י: מרדכי הביא מעשה שבא לפני ר"י שבישלו דבש במחבת בשרית בת יומה והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומה- והתירה ר"י משום דשמנונית הדבש נותן טעם לפגם הוא. וכתב ב"י שמ"מ נראה לו להתיר מצד נ"ט בר נ"ט דהיתרא.

שו"ע: בשלו דבש במחבת של בשר בת יומה והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומה- מותר, משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא.

ט"ז כתב שמ"מ ב"י צריך לטעם דנותן טעם לפגם- שהרי במקרה שבישל בשר ממש או אם יש שמנונית הרי ההיתר רק מצד נטלי"פ.

ש"ך כתב שהדבש הורק בקילוח שאינו פוסק, שהרי אם לא כן- פשוט דשרי.

- **י"א** שרמ"א יחמיר כשיטתו דרק בדיעבד מתיר נ"ט בר נ"ט וכן הובא **בכה"ח**, ומ"מ הרבה **אחרונים** לא כתבו כן. הטעם לר"י משום שבשר פוגם הדבש לכן הוי נטלי"פ, אמנם לרמ"א מחמיר בפגימה זו ומתיר רק בהפסד מרובה כ"ה **בכה"ח**.

טלל הלכה שע"י ישיבת ההסדר גבוהה ראשון לציון

סימן צ"ה - נ"ט בר נ"ט

סעיף א' - דגים שעלו בקערה – דין נ"ט בר נ"ט

גמרא חולין קי"א: איתמר דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכלן בכותח, ושמואל אמר: מותר לאכלן בכותח, רב אמר אסור- נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר- נ"ט בר נ"ט הוא. אמר חזקיה משום אביי: הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח.

בגדר נ"ט בר נ"ט:

הביא **הב"י** דברי **ריב"ן**, חתנו של רש"י, שדקדק בגמרא וכתב דדוקא עלו שרי, אך נתבשלו – אסור אפילו בני"ט בר נ"ט, והטעם דבעלו קיבלו מעט טעם ולכן התירו בכה"ג, אך נתבשלו- אסרו שנבלע כל הטעם. אמנם **לרש"י**, **סמ"ק**, **סמ"ג**, **רשב"א**, **ר"ן** ושאר **ראשונים** משמע עלו והוא הדין נתבשלו דשרי ברנ"ט בר נ"ט. **הרא"ש** ו**התרומה** כתבו להתיר ירקות שנתבשלו בקדרה חלבית בת יומה ולאוכלן בתבשיל בשר מטעם דהוי ג' נ"ט - חלב בקדרה- הקדרה במים- והמים בבשר.

כתב **הטור**: דגים רותחים מיד אחר שסלקן מן האש שנתנן בקערה צוננת של בשר או שהדגים צוננן והקערה רותחת – מותר לאוכלם בחלב, אבל אם נתבשלו בקדרה של בשר- יש אוסרין (**ריב"ן**) לאכלם בחלב, ו**רש"י** מתיר אפילו נתבשלו בקדרה של בשר אא"כ נתבשלו עם הבשר בעצמו. ובעל **התרומה** מתיר בנתבשלו ואוסר בנצלו, שכיוון שנצלו בלא מים קבלו טעם בשר מעיקר הכלי ואסור לאוכלם בחלב – ולזה הסכים אדוני אבי **הרא"ש** ז"ל, וכתב: ירקות או דגים שנתבשלו בקדרה של בשר- מותר לאוכלם בחלב, רק שהיתה הקדרה רחוצה יפה שלא יהיה שום שומן דבוק בה, אבל אם נצלו בכלי של בשר- אסור לאוכלם בחלב, וכן התיר **הרמב"ם** בנתבשלו וכו'.

ב"י: הביא הדעות לעיל וכן הביא בטור דעת **הרא"ש** ו**התרומה** לחלק בין נתבשלו לנצלו, אמנם הביא **הב"י** שדעת **רוב הראשונים** לא כך אלא להתיר אף בנצלו וכן פוסקים **הרמב"ם**, **רשב"א**, **ר"ן** ו**ר"י** ועוד- לכן פוסק **הב"י** שאין לחלק בין עלו לנתבשלו ונצלו אלא בכל גוונא שרי.

האם נ"ט בר נ"ט שרי לכתחילה או בדיעבד?

הב"י הביא דעת **הסמ"ק**, **הגהות מיימוניות** ו**רבנו ירוחם** שדייקו 'דגים שעלו' – משמע בדיעבד אך לכתחילה אסור להעלותם או לבשלם בכלי של בשר כדי לאוכלם בכותח, אמנם בעל **התרומה** כתב שקטניות שבשלם בקדרה חלבית- מותר לכתחילה לערותם בקדרה של בשר בת יומה כגמי 'דגים שעלו בקערה'- והביא **בבדק הבית** על רבנו ירוחם שאין הלכה כן, אלא לכתחילה נמי מותר לבשל בכלי חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר. (ועיי' ש"ך, **כה"ח** ו**הגר"ע יוסף** המובאים לקמן).

דרכי משה הביא עפ"י **איסור היתר הארוך** שלכתחילה אסור נ"ט בר נ"ט, אך ליתן נ"ט בר נ"ט בכלי חלבי/בשרי בן יומו שרי, וכן אם יש צירוף של נ"ט בר נ"ט ונותן טעם לפגם- שרי.

ב"י הביא דלכו"ע אמרינן נ"ט בר נ"ט רק בבשר וחלב, אך בשאר איסורין לא שייך לומר שנקלש האיסור, וכ"כ **הש"ך**.

שו"ע : דגים שנתבשלו או נצלו בקדרה של בשר רחוצה יפה שאין שום שומן דבוק בה – מותר לאוכלם בכותח משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא, ואם לא היתה רחוצה יפה אם יש במשש שעל פני הקדרה יותר מאחד בשישים בדגים- אסור לאכלם בכותח.

שיטת הרמ"א- בסעיף הבא פסק כדעת **ריב"ן** לכן כתב בהגהתו: שיש מחמירים בצליה ובישול לאסור נ"ט בר נ"ט – והמנהג לאסור לכתחילה, ובדיעבד מותר בכל עניין. וזוהי דעת **הסמ"ק וארוך** שהובאו בדרכי **משה**.

ש"ך : העיר שסתם כלי רחוצה יפה. כתב **פר"ח** שאפילו אם מרגיש טעם הבשר בדגים- שרי לאכול מטעם דהוי נ"ט בר נ"ט, אמנם **ערוה"ש ורש"ל** החמירו לאסור.

עוד כתב הש"ך שאסור לבשל הדגים בקדירה בשרית לכתחילה על מנת ליתנם בכותח, וכן הביא **בכה"ח** וכ"ה **בבא"ח** (שנה שניה, קרח, יג') היינו נ"ט בר נ"ט לא לכתחילה, אמנם **עי' בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ עה' ובהערה באריכות) שהתיר לעשות כן לכתחילה ע"פ דברי בדק הבית דלעיל, אמנם גם לאוסרים אם עשה כן- לא קנסינן ליה ושרי.

ט"ז: הביא שבאיסורין לא אמרינן נ"ט בר נ"ט כבב"י דלעיל.

נ"ט בר נ"ט בשעת בישול: (כגון טיפת חלב שנפלה על קדירה מבחוץ שמבשלים בה ירקות כעת האם נחשיב את הירקות כנ"ט בר נ"ט רגיל או לא) – **בית אפרים** מתיר, **ויש חולקים** לאסור, אמנם **כה"ח** מתיר בדיעבד, ו**בהליכות עולם** ח"ז, ע"מ עט' התיר.

נ"ט בר נ"ט באוכלין: (כלומר אם הדגים נתבשלו עם ירקות שקיבלו טעם מבשר ורוצה עתה לאכול דגים אלה עם חלב) – **בפת"ש** התיר, אך **שע"ד**, **חו"ד** ועוד אוסרים- וכן אסר **בכה"ח** וכ"ה **בבא"ח** (שנה שניה, קרח, טו'), אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ עט') התיר אף בכה"ג.

סעיף ב' - ביצה שנתבשלה בקדרה חלבית ונותנה לקדרה בשרית

ב"י הביא בשם **הרשב"א**: ביצה שנתבשלה במים בקדרה חולבת- מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחילה, דהוי נ"ט בר נ"ט והוא כדגים שעלו בקערה, אבל ביצים שנתבשלו בקדרה עם **בשר** ואפילו בקליפה- אסור לאוכלן בכותח כיון דקליפתה בבירור מנוקבת והוי בשר ממש שנותן בה טעם.

שו"ע : ביצה שנתבשלה במים בקדרה חולבת – מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחילה, אבל אם נתבשלה בקדרה עם בשר ואפילו בקליפתה – אסור לאוכלה בכותח.

רמ"א : ויש מחמירין בכלייה וצביקול לאסור נ"ט בר נ"ט – והמנהג לאסור לכתחילה, ובדיעבד מותר בכל עניין. ודוקא לאכול עם חלב והבשר עמנו אבל ליתן בכלי שלהם – מותר לכתחילה, וכן אם לא נתבשלו או נצלו תחילה אלא רק עלו בכלי של בשר- מותר לאוכלן

עם חלב עגמו, וכן להיפך אם היה הכלי שנלכו או נתבטלו צו לפגם שלא היה יומו – נוהגין היחר לכתחילה לאוכלן עם המין השני. וכל זה שהמאכל אינו דבר חריף, אבל אם היה דבר חריף כגון שביטלו דברים חריפים בכלי של בשר אפילו אינו צן יומו או שדכו תכלין של בשר אם בטלו בחלב – אסור אפילו דיעבד עד לאיכא שישים נגד הבשר הבלוע בהם, ומ"מ לא מקרי מאכל דבר חריף משום מעט תכלין שבו רק אם כולו הוא דבר חריף ורובו ככולו (עיין לקמן סימן כ"ו) .

ש"ך: ברישא שהתיר השו"ע – אפילו בלא קליפה שרי משום דהוי נ"ט נ"ט, אמנם בסיפא כיון דקיי"ל שקליפת הביצה מנוקבת – אסור דמתבשלת עם בשר עצמו ואין כאן נ"ט בר נ"ט. **עוד כתב הש"ך** בשיטת רמ"א – דיעבד היינו שנתן כבר לכותח, אך אם לא נתנו – אסור. וכתב הש"ך שאף לשו"ע אסור לבשלן לכתחילה בקדרה של בשר על דעת לאוכלן בכותח וכדלעיל ועי' **בכה"ח**.
כאשר הוי דבר חריף: **רמ"א** כתב לאסור, וכתב הש"ך שהטעם לדבר כיון דהחריפות משוי ליה האיסור בעין וכן משוי ליה כבן יומו .

סעיף ג' – קערות בשר שרצו אותן ביורה חולבת

טור: קערות של בשר שרצו אותן ביורה חולבת והיא על האש או אפילו אינה על האש והמים חמין שהיד נכווית בהן, כתב בספר **התרומה** אם הקערות והיורה שתיהן בנות יומן – הכל אסור אפילו היו הקערות מקונחות יפות שאין בהן שום שומן דבוק בהן, אבל אם אין היורה בת יומה – מותר ובלבד שיהיו הקערות מקונחות יפה שאין שום שומן דבוק בהן, **והרא"ש** מתיר אפילו שתיהן בנות יומן, וכתב אמנם יש לחוש לפי שמדיחים הקערות ונשאר השומן ממה שאכלו בהן דבוק בהן ונוגע ביורה ונאסרה היורה מממשות הבשר שנכנס בה והכל אסור הלכך אין להתיר עד שיאמר ברי לי שלא היה שום שומן דבוק בה.

ב"י: הביא שמקור הטור וכן **התרומה – בתוס' חולין קיא**. על סוגיית דגים שעלו בקערה **והטעם** להחמיר מדגים שעלו בקערה – דשאני הכא שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור, **ועוד טעם** ע"פ שיטת הר"ן כיון שטעם הבשר והחלב נכנסים במים ומיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות והמחבת. אמנם **הרא"ש** ס"ל דהוי נ"ט בר נ"ט רגיל כאשר נשתמשו בקערות בשריות ביורה חולבת אף ששתיהן בנות יומן.
בבדק הבית שהאחרונים מסכימים להתיר ומסתבר טעמייהו.

שו"ע: קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן אפילו שתיהן בני יומן – מותר דהוי נ"ט בר נ"ט והוא שיאמר ברי לי שלא היה שום שומן דבוק בהן, ואם היה שומן דבוק בהן – צריך שיהא במים שישים כנגד ממשות השומן שעל פני הקערה.
רמ"א: ויש אוסרין אפילו אין שומן דבוק בהם אלא"כ אחד מן הכלים אינו בני יומן מזליעת כלי ראשון ואז כל הכלים מותרים, והמים נוהגין בהם איסור לכתחילה, אבל אם שניהם בני יומן והדיח אותם ביחד בכלי ראשון – הכל אסור, והכי נוהגין ואין לשנות. ודווקא שהודחו ביחד בכלי ראשון, אבל אם הודחו זה אחר זה או בכלי

שני אפילו ביחד – הכל שרי, ואם עירה מכל"ר של בשר על כלי חלב – דינו ככל"ר ואוסר אם היה בן יומו, אבל אם עירה מים רותחין שאין של בשר ולא של חלב על כלים של בשר ושל חלב ביחד ואפילו שומן דבוק בהם – הכל שרי, לאין עירוי בכלי ראשון ממש, פיעשה שהכלים שמערה עליהם יזבעו זה מזה, ואם נמלא קערה חולבת בין כלי בשר – לא חיישין שמה הודחו ביחד בדוך שנאסרים.

במקרה בו דיבר השו"ע: הרמ"א החמיר כתרומה וכן פסק הרש"ל וכן משמע מט"ז וש"ך. כשהכלי אינו בן יומו: התיר הרמ"א את הכלי אך המים אסורים והטעם כתבו הש"ך והט"ז דהתורה חסה על ממונם של ישראל אמנם במים אין חסרון כיס כ"כ ולכן אסירי (לפי זה אולי אם בושל בקדירה מאכל פרוה ששיך בו חסרון כיס- יש להתיר וצ"ע).
כשהודחו זה אחר זה: טעם ההיתר ביארו הש"ך והט"ז דזה הוי ממש נ"ט בר נ"ט דשרי בדיעבד. כשהודחו בכלי שני-: רמ"א וט"ז התירו אפילו מלוכלכים ובני יומם, אך רש"ל החמיר .

סעיף ד' - נותן טעם לפגם באפר

דין זה חידושו הוא מקורו .

שו"ע : יראה לי שאם נתנו אפר במים חמין שביורה קודם שהניחו הקדרות בתוכה אע"פ שהשומן דבוק בהן – מותר, דעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם.

ש"ך כתב שדין זה צ"ע ואין לו מקור ומוכיח להיפך. וכתב הט"ז שלפי השו"ע אם נפל בורית על השומן אפילו כשהוא בעין- שרי, ומקשה מהרמ"א (סימן פ"ז, ו') שאסר- ועל כן כתב רש"ל לא לפסוק כהיתר זה של השו"ע, ובפת"ש הביא ליישב השו"ע ולומר שדווקא בבשר וחלב האפר מקליש הטעם והוי נותן טעם לפגם ואז לא חל עליו שם בשר או חלב, אך באיסורין פשוט שאין האפר מועיל.

כה"ח הביא י"א שהאפר פוגם רק במה שבעין אך אם הכלי בלוע והוא בן יומו- לא מועיל האפר **ויש מתירים** אף בהכי, **בנקודות הכסף** כתב שהשו"ע התיר רק כאשר יש שמנונית מועטת, אך בבשר או חלב ממש- אסור.

יש מהאחרונים שצידדו כשו"ע והוסיפו שבורית בימינו פוגמת לכו"ע ולכן והתירו שימוש במדיח כלים בשרי ואח"כ חלבי ולהיפך, עוד התיר הגר"ע **יוסף** להדיח במדיח כלים אפילו יחד בשרי וחלבי כאשר הודחו הכלים מעיקר שאריות המזון ויש בהם רק שמנונית.

סעיף ה' - הנחת כותח סמוך למלח או לחומץ

גמ' חולין קיב. בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמילחא גבי כדא דכמכא? א"ל אסור, דחלא מאי? א"ל שרי, ומאי שנא? האי איתיה לאיסורא בעיניה והא ליתיה לאיסורא בעיניה.

כתב הטור: אין מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח, אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו חומץ.

בב"י הביא מקור הדין **בגמ' חולין קיב.** -והביא ב' ביאורים אמאי יש הבדל בין מלח לחומץ: **פרש"י** דחיישינן אם ייפול הכותח במלח ללא ידיעתו ואזי ימלח בשר עם מלח חלבי זה או דחיישינן שמא יתן מלח זה לקדירה בשרית- והטעם שבה חוששים כיוון שכותח שנופל במלח נראה וניכר ולא בטל, אך כותח שנופל בחומץ אינו בעין- ובטל בשישים. **רמב"ם** פירש שהאיסור להניח סמוך ממש כיוון שהמלח מישאב שאיב לכותחא, אך החומץ לא. וכן פירש הר"ח- וגירסא אחרת היתה להם בגמרא.

שו"ע: אין מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח, אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו חומץ. רמ"א: וזוקא אם הכלים מגולים, ואפילו הכי אם עבר ונתנן ביחד- מותר, ולא חיישינן שמא נפל אל המלח.

ט"ז ביאר הטעם **כרש"י** וכ"ה **בש"ך** (וכן משמע ברמ"א שאסר רק כשמגולים שהרי לפי הרמב"ם דמישאב שאיב רק אם רחוקות זו מזו שרי), כתב **הכה"ח** שמ"מ להניח באופן עראי שרי. עוד הביא **כה"ח** לחוש לשתי הטעמים לכן רק כאשר מכוסות ורחוקות ניתן להתיר.

כתב **בתו"ח** בשם **או"ה** שדוקא כותח אסרו דבר עב אבל חלב רגיל שאינו עב שרי, אמנם **הלבוש** כתב לאסור אף בחלב רגיל, **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ כז' ובהערה) כתב וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו מלח, והיינו **כאו"ה** ועוד מצרף דעת **הרדב"ז** שדוקא בכלי חרס אסרו.

סעיף ו'- הנחת כד חלב בסמוך לכד בשר

גמ' חולין קיב. בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמילחא גבי כדא דכמכא? א"ל אסור, דחלא מאי? א"ל שרי, ומאי שנא? האי איתיה לאיסורא בעיניה והא ליתיה לאיסורא בעיניה.

טור: וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו בשר.

בב"י דלעיל **רא"ש ותוס'** כתבו שאין להסיק מגמרא דלעיל ולהחמיר מלתת בתיבה אחת כד בשר ליד כד חלב-והטעם כיוון שבאלו הדברים אנשים זהירים ולא יבואו לידי תקלה, אמנם **בהגהות אשר"י** כתב **להחמיר** שלא להניח שני תבשילין של בשר וחלב סמוכים אם לא שיכסה אותם. **בדרכי משה** הביא שמהרא"י הביא א"ז דס"ל להלכה דחיישינן לכך מלכתחילה.

שו"ע ו': מותר ליתן בתוך תיבה כד של בשר אצל כד של חלב. רמ"א: ויש מחמירין לכתחילה- וטוב להזהר לכתחילה במקום שאינו לריק.

הטעם כדהובא ברא"ש דלעיל- דבבשר וחלב נזהרים, ורמ"א כא"ז.
ש"ך כתב דגם המחמירים היינו דוקא כשהכלים מגולים.

בא"ח (שנה שניה, בהעלותך, יח"י) כתב שראוי להזהר בזה והיינו פסק כרמ"א, ובהליכות עולם (ח"ז, ע"מ כז"י) כתב כשו"ע דשרי ליתן כד בשר ליד כד חלב במקרר ואין לחשוש שמא יפול מאחד לשני דזהירי בזה טפי, ובהערה שם כתב שכ"ש שמותר ליתן איסור והיתר זה לצד זה.

סעיף ז' - מלח הנמצא בקערה בשרית האם מותר להשתמש בו למאכל חלבי

עי' סימן ק"ה סעיף יב-יג, טור וב"י.

שו"ע: מלח הנתון בקערה של בשר – מותר ליתנו בחלב. רמ"א: והמחמיר גם בזה תע"ב – כי יש מחמירין לכתחילה.

ש"ך: הטעם להתיר כיון דאין המלח מפליט טעם מהכלי, ולפי זה אפילו בקערה של איסור שרי.
ט"ז: כתב שאין שום סברא לאסור ואין מי שמחמיר בזה, וכתב רש"ל מ"מ משבח אני את האשכנזים שיש להם כלים עשויים למלח אחד לבשר ואחד לחלב והטעם- דלפעמים ידיו מלוכלכות ומתערבב קצת מזה אצל זה, וכ"כ ערוה"ש והובא בכה"ח.

סימן צ"ו- דיני מאכל חריף ותבלין

סעיף א'- מאכל חריף שחתכו בסכין בשרית

בגמ' חולין קיא. למסקנת הגמרא: אמר חזקיה משום אב"י: הלכתא דגיס שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח. צנון שחתכו בסכין שחתכו בה בשר- אסור לאוכלו בכותח וה"מ צנון שאגב חורפיה בלע, אבל קישות- גריר לבי פיסקי ואכיל, קילחי דליפתא- שרי. סילקא- אסור, ואי פתך להו דליפתא (היינו עירב לפת עמו בשעת החיתוך) – שפיר דמי. **פרש"י** אע"ג דק"ל נ"ט בר נ"ט מותר- שאני סכין והטעם מצד שמנונית שבו א"נ משום חורפיה דצנון ודוחקא דסכינא בלע טפי.

בגמ' ע"ז לה: קורט של חלתית- אסור לאוכלה כיון שהגוי חותך אותה בסכין של איסור והחלתית חריפה, ואע"ג דהוי נ"ט ברנ"ט - אגב חורפיה דחלתית מחליא ליה שמנוניא וה"ל כנותן טעם לשבח ואסור.

טור: צנון או שלקות שחתכום בסכין של בשר- אסור לאוכלם בחלב עד שיקלף מקום החתך או עד דטעים ליה שלא יהיה בו טעם בשר, **הרשב"א** כתב שכולו אסור- **והרא"ש** לא כתב כן, וכתב בספר **התרומה** שאפילו אין הסכין בן יומו- אסור, ואם עבר ובשלם בחלב- צריך שישים לבטלם, ומיהו אין צריך שישים כדי כל הצנון- רק שישים כדי הבלוע בו והיינו כדי כל הסכין. אבל אם חתכו בסכין של גוי צריך שישים כנגד כל הצנון. **וה"ר מאיר מרוטנבורק** התיר- לא כתרומה- אם לא בן יומו, אך לא הורה כן הלכה למעשה, אמנם אינו מוחה ביד הנוהגין היתר.

ב"י הביא ג' דעות כמה הצנון נאסר :

רא"ש- כדי קליפה. **ראב"ד**- כדי נטילה. **רשב"א**- אוסר הכל. **דרכי משה** הביא או"ה שפסק **כרשב"א**.

בב"י הכריע כשיטת **הראב"ד**, **סמ"ג ורא"ה** להתיר בנטילת מקום, ובעניין קורט של חלתית- הדין מיוחד ורק שם כיון שהם קטנים ולא ידעינן מקום החתך- לכן הכל אסור. **נחלקו הראשונים** האם לדמות הדין של קורט של חלתית לכל הדברים החריפים או שדינה מיוחד ושונה: **שיטת התוס'** – דינו שונה והטעם לדין המיוחד בקורט של חלתית הוא חריפות חזקה מאוד, אמנם שיטת **התרומה** ס"ל שכל דבר חריף דינו כקורט של חלתית.

עוד **בב"י** טעימת הצנון מועילה וגם הישראל יכול לטעום קודם שמכניס לכותח ויבדוק אם יש טעם בשר. **הרשב"א** הצריך הדחה אפילו אין טעם בשר.

שו"ע: צנון או סילקא שחתכם בסכין של בשר בן יומו או שאינו מקונח- אסור לאוכלם בחלב עד שיטול מקום החתך כדי נטילת מקום שהוא כעובי אצבע, או שיטעמנו ולא יהיה בו טעם בשר- אז מותר בהדחה, ו"א דה"ה לאינו בן יומו והוא מקונח.

ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמם ובשלם בחלב- צריך שישים כנגד מה שנגע מהסכין בהם, וה"ה לחתכם בסכין של גויים.

רמ"א : ואם חתכם דק דק- לריד לשער שישים כנגד כל הצנן. י"א אם חתך צנן בסכין של איסור- כולו אסור, וכן אם חתכו בסכין של צקר אסור כולו בחלצ- וכן נוהגין לכתחילה אך בדיעבד אין איסור אלא בכדי נטילה. וכל זה אם חתך הצנן עצמו אבל אם חתך היכן שעל הצנן- אין לחוש. ואם יש ספק אם נגע בסכין של איסור- אזלינן לקולא, לכן קונים הצנן שיז צו חתכין ללד זנבותיהן כי תלינן שנעשה במרא וחצינא, ובמקום שאין נמלא לקנות רק החתוכין בסכין- נוהגין לקנות ולהכשיר ע"י נטילת המקום.

א"כ **השו"ע** ברישא פוסק כפסיקתו בב"י כשיטת **הראב"ד**, ועוד, לא פוסק דהחריפות משווי ליה לבן יומו - שהרי הביא דעת **התרומה** ב"י וקיי"ל סתם ו"י"א הלכה כסתם, אמנם עיין לקמן בסעיף ג' **שהרמ"א** פוסק את שיטת התרומה להלכה, וע"י שם **ב"ט"ז** וקושייתו על השו"ע.

הש"ך כתב דהטעם לאיסור אע"פ שמקונח ודאי- מ"מ ע"י חריפות הצנן ודוחקא דסכינא פולט הסכין גוף הטעם בו והוי כבעין הלכך לא דמי לשאר נ"ט בר נ"ט, והוא הטעם דהובא ברש"י על סוגיין. **הרמ"א** לקמן פסק לכתחילה **כרשב"א** דמשוי לכל החריפים לדין קורט, ובדיעבד **כראב"ד**.

בענין דעת התרומה- **ב"י** הביא **שהרמב"ם** לא פסק כתרומה- וכן בשו"ע, **ש"ך** כתב שהמנהג כתרומה- **כה"ח** הביא שרק בשעת הדחק יש להקל, ואף בדעת השו"ע יש להחמיר לכתחילה.

בענין הטעימה שכתב בשו"ע- ביאר **התורת חטאת** שבימינו אין סומכים על טעימה דאין אנו בקיאים, **ובש"ך** התיר רק בדיעבד אך בנכרי אף בדיעבד לא סמעין אלא בשישים בלבד, **והפ"ח** כתב שעל טעימת ישראל סמכין לכתחילה.

בדיעבד כאשר לא הסיר בכדי נטילה: **הש"ך** כתב שבדיעבד אם נתבשל הצריך השו"ע שישים כנגד מה שנגע בסכין- והיינו כשיודע כמה מהסכין נגע, אמנם **לט"ז** הוי מלתא דלא רמי עליה ובעינן כנגד כל הלהב.

ובבאר היטב שם שאם יש שישים- א"צ להסיר הבצלים כיון שאין שם איסור עליהם, **עוד הביא** שבצל חריף היינו דווקא כשחי. **עוד ביאר** הטעם שאין כאן דין חני"ן- כיוון שגם אם הצנן בשרי הרי אינו איסור בפ"ע- וכ"כ **ב"ט"ז**.

בדברי הרמ"א: אם חתכם דק דק- הכל נאסר וע"י **ש"ך** שביאר הטעם מצד דכל חתיכה וחתיכה נאסרה בכדי נטילה, **ולרמ"א** שפוסק **כר"ת** דאמרינן חני"ן בשא"ס- לכן אף כשחותך בסכין של איסור- בעינן שישים, אך **השו"ע**- **כרבנו אפרים** ורק בבשר ובחלב אמרינן חני"ן ולא בשא"ס, לכן לשיטתו לא יאסור כולו אם נחתך בסכין של איסור אלא רק בכדי נטילה.

בכה"ח הביא בדין הרמ"א להקל בירק שעל הצנן (מטעם דשם אין כ"כ חריפות)- **תורת חטאת** כתב דמ"מ בעינן כדי קליפה, וה"ה זנבותיהן של שומין ובצלים והיינו שורשיהם.

ש"ך כתב שצנוניות סתם - תלינן במרא וחצינא, ואף אם יודע שחתך בסכין- סתם סכין אינו בן יומו.

ספק אם נחתך בסכין של איסור: **הרמ"א** התיר מדין ס"ס- ספק אם נחתך בסכין וגם אם נחתך בסכין ספק אם בן יומו, בספק אחד- **הש"ך** מחמיר, אמנם לכאורה רמ"א מקל אף בספק אחד- **ופת"ש** הביא שכן דעת **הכרית** להקל.

סעיף ב' - דין שאר דברים חריפים

בגמ' חולין קיא. דהבאנו לעיל מוזכר: שיש להחמיר בצנון ובסלק אלא שעוד נחלקו הראשונים כמה אסרינן אם כדי נטילה אם כדי קליפה או שהכל נאסר כדלעיל.

גמ' ע"ז לה. דלעיל: קורט של חלתית- נחלקו אם זה דין מיוחד או שניתן לדמותו לשאר חריפים ולאוסרם וכדעיל.

טור: כתב וכן הדין בשומים, בצלים וכרישים שחתכום בסכין של בשר- שאין לאוכלם בחלב שגם הם חריפים כמו צנון.

ב"י הביא ספר התרומה שמחמיר בתרתי: א) כל החריפים דינם כצנון (שדינו כקורט של חלתית). ב) כל החריפים כקורט של חלתית אף לעניין שאם חתכו בסכין שאינו בן יומו- שוינן ליה כבן יומו.

אמנם י"א שרק מה שהוזכר בגמ'- דין חריף לו, והיינו: צנון, סלק, וקורט של חלתית וזו היא דעת רבנו יחיאל, אמנם בשיטת הרמב"ם מבואר שאף שאר דברים חריפים דינם כצנון, אמנם ביאר הב"י שלא כחומרא השנייה של התרומה אלא דווקא בבני יומו, אך שאינן בני יומן- אפילו צנון נמי שרי. דרכי משה הביא כב"י דה"ה בשאר חריפים וכרמב"ם. ארחות חיים כלל גם תפוחים כמוצאים כדברים חריפים- והובא בב"י.

שו"ע: אם חתך בו שומין ובצלים וכרישין- (רמ"א: ותמכא שקוינן קרי"ן) וכיוצא בזה מדברים החריפים ופירות כמוצאים ודגים מלוחים- דינם שוה לחתך בו צנון. רמ"א: ומ"מ מותר לאכול מרקחת חריפים של גויים כגון זנגביל וכיו"צ דיך להם כלים מיוחדים או תולשין אותם.

תפוחים כמוצאים- מקורו באורחות חיים שהובא בב"י, אמנם או"ה חולק ומתיר, ופסק בט"ז שבמקום הפסד יש להקל כאיסור והיתר, אמנם בכה"ח הביא בשם אחרונים רבים להחמיר וגם בשעת הפסד, ערוה"ש כתב שתפוחים ואגסים לא בכלל חריף- והכל כפי המקום והעניין. דגים מלוחים- היינו מלוחים ביותר כ"כ הש"ך, וכ"כ כה"ח.

זנגביל- הוא חריף ולכן אם ידוע שחתכו בסכין של איסור דינו כחריף ואף ביבש, אמנם לשיטת איסור והיתר בשם סמ"ק לא מיקרי חריף כלל ומועילה לו הדחה בלבד, ש"ך מקל בזנגביל בתנאים אלו: א) יבש. ב) אינו חריף, וכ"כ בסמ"ג.

אם החריף עבר בישול- כגון בצל שנתבשל האם נתבטל חריפותו- בפת"ש מובא בשם תשובת מקום שמואל וכן בשם פנים מאירות 'ובזה פשיטא לי שכל דבר חריף שנתבשל- פקע חורפיה', אמנם בספר באר יעקב חלק עליו וכתב שרק אם יודע בבירור שעבר חריפותו- פקע ממנו דין חריף, ויש להקל כאשר יש צדדים להתירו.

סעיף ג' - תבלין שנדוך במדוכה

ב"י: הביא בשם התרומה- תבלין שנדוכו במדוכה של בשר אין להתיר בחלב משום נ"ט בר נ"ט - דהא תבלין חזק וחריף וכן יש דוחק המדוך והוא כצנון הנחתך בסכין.

הרשב"א על ביצים שנכתשו במכתש עם תבלין- מ"מ התירם משום דלא משווי ליה כבן יומו בכה"ג דאין כ"כ חריפות בהם דרק דבר מועט נבלע בהם מהתבלין.

שו"ע : תבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו- אסור לאוכלם בחלב. רמ"א : וי"א אפילו אינו בן יומו.

ש"ך : כתב דוקא נידוכו יש לאסור, אך סתם שהו שם- לא. **עוד כתב** דאף מלח שנידוך- דינו כך להחמיר, וכ"ה בפר"ח ועוד. **ש"ך** כרמ"א להחמיר והיינו כשיטת התרומה דמשוי ליה כבן יומו .

ט"ז : תמה על כך **שהשו"ע** (בסימן ק"ג, ו') כתב לאסור אפילו באינו בן יומו והיינו כתרומה לכאורה- ותירץ המשב"ז דבבשר וחלב היקל השו"ע כיון דהוי נ"ט בר נ"ט, **רעק"א** תירץ דהכא צירף השיטות לקולא דדוקא צנון ולא שאר חריפים, אך שם מיירי בבישול דודאי בלע, **הגר"א** תירץ שכאן מיירי בחריף יבש ושם בחריף לח. { **עוד י"ל** ששם כתב בשם יש מי שאומר- והיינו שהכא כתב לא כתרומה בסתם- וקיי"ל סתם וי"א הלכה כסתם ואף בסימנים שונים }.

כה"ח הביא שמדוכה שלנו שאין דכין בה תבלין ומלח אלא רק בשר צונן- מדיחו ושרי לדוך בהם גבינה ואע"ג דאיכא דוחקא במדוכה, אמנם אם כתש עם תבלין ומלח הרבה- נאסר כדין חריף. הגדרת קצת תבלין דשרי- היינו כמות שנותנים למתק הקדירה. קצת מלח- ככמות שמולחין לצלי. ומ"מ לא התיר לכתחילה במלח מועט ולתבשיל הגבינה- אלא רק בדיעבד שרי.

סעיף ד' - מי לימונים ודג מליח

ב"י : כתוב **בשבלי הלקט** (ח"ב סי' לו) בשם ה"ר ישעיה לימוני"ש של גוים מן הדין לאסרם- שחותכים אותם בסכין שלהם ואגב חורפייהו בלעי אלא מפני שחותכים רבים בסכין אחד וממלאים מהם חביות- יש לומר שבטל טעם הסכין בהם ובודאי ראשון ושני היה ראוי לאסרם אלא מפני שאין ניכרים הם- בטלים ברוב הילכך מותר, והוא הדין לחביות של טוניני"א שרוב החתכים מבטלות טעם הסכין, עכ"ל.

דרכי משה : הביא בשם **מהרי"ו** לא לאכול הכרוב דפרמי הגויים- והטעם כיון דאין הם נאמנים לומר שיש להם סכינים מיוחדים לכך, והיינו משום דלהשביח מיקחו הוא אומר, אמנם **היש נוהגים** היתר גם בכרוב זה- ס"ל כשיבולי הלקט דלעיל.

שו"ע : מי לימוני"ש שמביאים העכו"ם וכן חתיכות דג מליח שמביאים העכו"ם בחביות- מותרין. רמ"א : מפני שמתבטלים הרבה יחד, ואף אם נאסרו מקלתם שנחתכו ראשונה עם סכין של עכו"ם- נתבטלו צאחריהם הנחתכים אח"כ שאינן נאסרים כי כבר נתבטל טעם הסכין צראשונים ולכן כולם מותרים וכיו"ב, ולכן אוכלים בקלת מקומות הכרוב לע"ג שפרום וחתוך, ויש מחמירין- ואין לשנות המנהג, אבל שאר דברים חריפים כגון תפוחים או לפתות יבשים וכד'- נוהגין בהם היתר כלימונים ואין להחמיר כלל.

ב"י דלעיל הביא שמקור הדין **משיבולי הלקט** דלעיל, הטעם מובא ברמ"א שגם אם נאסר הראשון והשני- מ"מ אין ניכרים ובטלים ברוב, מקור הרמ"א להחמיר **בדרכי משה** דלעיל בשם **מהרי"ו**.

ב"ח פסק להחמיר בדינים אלה, **כה"ח** כתב להתיר שכן דעת **רוב האחרונים** וכטעם המובא ברמ"א.

ש"ך: הקשה על הרמ"א (על השו"ע אין קושיה שהרי ס"ל כרבנו אפרים שבשא"ס לא אמרינן חני"ן) דלכאורה הוי כל כרוב וכרוב חני"ן וא"כ היאך נתבטלו? ותירץ דאלה חריפים טפי אך לימונים לא א"נ מדינא אין להתיר אך בלימונים כדי ליישב המנהג יש לסמוך על הטעם שנתבטלו הראשונים בצירוף זה שאולי חתך הגוי בסכין חדשה או מיוחדת.

ט"ז כתב שהמחמירים בכרוב זה- יחמירו גם במרקחת חריפים ומי לימונים, דאם לא- הוי תרתי דסתר, אמנם **משב"צ** כתב לחלק בניהם והובא **בכה"ח**.

ט"ז הגיה ברמ"א- במקום 'לפתות' כתב 'פירות יבשים' שהרי על לפתות מדובר בסעיף ה'.

חתך תולעת שנמצאת בתוך הצנון- למהר"ל יש להתיר הסכין ע"י נעיצה בקרקע כיון דדוחקא דסכניא וחריפות הצנון מבליעה בסכין, **תורת חטאת** התיר כיוון שאדם קץ בדברים אלה והרי טעם מאוס אינו אוסר- לכן צריך רק הדחה וקליפה כדי שלא יהיה ממשות של טעם, והסכין מותרת- וכן פסק **הט"ז** כתורת חטאת.

סעיף ה'- חתך קישואין ולפת

גמ' חולין קיא. דלעיל : קישוא- גריר לבי פיסקי ואכיל . ליפתא- שרי. סילקא- אסור, ואי פתך בהו ליפתי- שפיר דמי.

טור: כתב שאם חתך קישואים בסכין של בשר- מותר לאוכלם בחלב בלא קליפה רק שיגרור מקום החיתוך. ואם חתך לפת- אפילו גרירה א"צ רק הדחתה בעלמא. ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך בו אחר הלפת- שרי בהדחה כמו הלפת, ופירש **רש"י** שטעם הלפת משונה ומבטל טעם הנפלט מהסכין, וכתב **התרומה** הילכך דווקא לפת, אך חתך בו לחם או ירק או פרי אחר- אסור לחתוך בו אח"כ צנון או פרי או ירק חדש שרוצה לאוכלו עם חלב.

ב"י כתב דהא דלא סגי הדחה בקישואים- כיון שהם לחים ובהדחה רק נסרך יותר לכן גורד, וכ"כ **הר"ן**.

שו"ע: חתך קישואין בסכין בשרי- מותר לאוכלם בחלב בגרידה בלבד, שיגרוד מקום החתך, ואם חתך בו לפת- אפילו גרידה אינו צריך אלא הדחה בעלמא. ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך אחר הלפת- שרי בהדחה כמו הלפת לפי שטעם הלפת משונה ומבטל טעם הנפלט מהסכין. **רמ"א** : ודווקא לפת שטעמו משונה אבל ירק או לחם ושאר דברים- לא, ואפילו בלפת אין להתיר לחתוך צנון רק פעם אחת אבל לא הרבה פעמים, אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכת צנון לצנון.

ש"ך: כתב שהטעם לגרידה מצד שמנונית שעל הסכין דדוקא בסכין אסרינן. אם הסכין מקונח- **יש שמתירים** בהדחה בלבד **ויש אוסרים**, אמנם במקונח ואינו בין יומו- יש להקל ואפילו א"צ הדחה- כ"כ **כה"ח**. עוד כתב **בש"ך** דגרידה פחותה מקליפה דגדר קליפה הוא שתיחיה גסה קצת כדי שתוכל להינטל כולה כאחת.

הדחה ללפת: מהגמרא לא משמע דבעינן הדחה, אך **הרשב"א** הצריך מ"מ.

האם השו"ע התיר לכתחילה לחתוך הצנון אחר שחתך הלפת- **הרש"ל** מתיר לכתחילה, אך **או"ה** התיר דוקא בדיעבד.

לכו"ע לחתוך הלפת ע"מ לבטל הצנון-אסור- **ש"ך**, **ערוה"ש** ו**כה"ח**.

סימן צ"ז- עיסה חלבית ואפייה בתנור בשרי

סעיף א'- לישת עיסה בחלב או בשר

בגמ' פסחים לו. תניא: אין לשין את העיסה בחלב, ואם לש- כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה. ואמר רבינא: כעין תורא שרי.

בהגדרת כעין תורא: **פרש"י**: מעט מותר שאוכל בבית אחת ולא משהה ולא יבוא לידי טעות. **רמב"ם**: שינוי של צורת הפת. **רא"ש ורשב"א**: שינוי צורה ומעט.

טור: הביא שתי הדעות הראשונות.

ב"י: הביא מה שכתבנו לעיל- והביא **מהרא"י** דהני תרי פירושי אליבא דהילכתא.

בהגהות **שערי דורא** התיר לכבוד שבת דהוי דבר מועט בשבת והוי כעין תורא, וכן הביא **בדרכי משה** בשם **או"ה** מטעם שנשתנה צורתם משאר פת.

שו"ע: אין לשין עיסה בחלב שמא יבוא לאוכלה עם בשר, ואם לש- כל הפת אסור אפילו אוכלה לבדה, ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר- מותר. כיו"ב אין אופין פת בתנור שטחו באליה, ואם אפאו- דינא כעיסה שנילושה בחלב. **רמ"א**: ולכן נוהגין ללוף פת עם חלב בחג הסעודות, גם בצומן לכבוד שבת כי כל זה נחשב כדבר המועט וגם לורחם משונה משאר הפת וכל שכן פלאד"ן או פשיטד"א דמותריין. ואין לאפות שום פת או פלאדן בתנור- דחיישינן שמא יזוב מן השמן אל הפת, ואם זכ תחתיו- דינו כאילו נילוש עמו, ונוהגין לשום הטפילה צפי התנור, ואפילו הוא במחצת- נוהגין להחמיר לכתחילה.

ברישא דשו"ע אם לש העיסה בחלב- גם בשוגג אסרינן, **ובפת"ש** הביא שיש מקילין בהפסד מרובה- כ"כ **כה"ח**. כאשר עשה העיסה בהיתר- כתב **בפת"ש** דההיתר לאכול הוא לבני ביתו, אך למכור לאחרים- לא מהני אפילו מודיעם דחיישינן לארחי ופרחי (כ"כ **מהרי"ט**), אמנם אם ניכר בהם טעם חמאה ומתיקות- שרי, וכן התיר **בבא"ח** (שנה שניה קרח, יז) מצד דריחא וטעמא מודיעים עליה ויש כאן כמה ספיקות- על כן יש להתיר. **בכה"ח** כתב שאף אם לש העיסה בעוף אע"פ דהוי דרבנן- אסור, עוד **בכה"ח** אם יש שישים בפת כנגד החלב שלש בה- שרי. **בהגהות אשיר"י** - אם הפשטידא מכוסה אין איסור לאפותה עם הפת.

ט"ז: כתב שגם מדוכה שדכו בה שומן עם שום- אותה מדוכה אסורה בכללי, כי אין היכר למה שייכת המדוכה אם בשר או חלב- כמו פת שנילושה עם חלב ואפילו בדיעבד אסור כפת. **פרי חדש** חולק ומתיר.

בגדר עיסה מועטת דרש"י: י"א היינו יום אחד, אמנם **שו"ע** נקט 'בבת אחת' וכן הלכה וכ"כ **בכה"ח**.

ב"ח פירש ברמ"א דדוקא זה תחת זה אסור לאפות בתנור אחד- וחולק עליו **הב"ח** לאסור, וכן ה"ט"ז אסור אף לא תחתיו אלא זה לתנור- אמנם **להלכה** ניתן להקל אם נזל לתנור דהוי נ"ט בר נ"ט.

בא"ח (שנה שניה, קרח, יז') כתב דאין לשים עסה בחלב אא"כ שינה צורת הפת- ואם עבר ואפה בלא שינוי- אי הוי דבר מועט כדי אכילה בבת אחת שרי ואם לאו- אסור. וכתב שנוהגים במקומו לעשות סמבוסק גבינה בלא שינוי מן סמבוסק פרווה וכמו שהתיר בספר **תפארת אדם**, אבל עיסה שלשין אותה בחמאה ועושין אותה מיני מזונות- נוהגים לשנות הצורה ואפילו אם מועטת בכמות עד בכדי אכילה בפעם אחת, **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ מז') התיר ללוש עיסה בחלב שהיא מזונות כיון שאין דרך לאכול עמה בשר, וכן מותר לעשות שוקולד חלבי או חמאה אלא שיש לרשום על נייר העטיפה של השוקולד שהוא חלבי.

סעיף ב'- אין טחין התנור באליה

טור: אין טחין התנור באליה, ואם טח- כל הפת אסורה אפילו לאוכלה לבדה אא"כ הסיק התנור תחלה יפה שאז פלט הכל אפילו הוא של חרס, בד"א? בתנור שהסיקו מבפנים, אבל בוכיא שהסיקה בחוץ- אסור אא"כ מלאו גחלים בפנים עד שיתלבן.

מקור הדין **בגמ' פסחים ל**: ולא סגי לתנור בקינוח- דאין מתקנח יפה ונדבק בו שמנונית ונחשב כבעין עד שיוסק, וגם כאן אם עושה הפת כעין תורא שרי. כך הובא **בב"י בשם רמב"ם ורשב"א**.
בדרכי משה הביא ר"ן שאומר דסגי בקינוח- ולא כמותו הלכה.

שו"ע: תנור שטחו באליה- אין אופין בו פת עד שסיקנו מבפנים עד שיתלבן, אפילו אם הוא של בוכיא- אין לו היתר ע"י היסק מבחוץ.

ה"ט"ז כתב שלא מהני הכא קינוח כיון שאי אפשר להסיר ע"י קינוח את כל השמנונית ורק בהסיקה כדבעי שרי. **בכה"ח** הובא לגבי תנור שטחו באליה דאפילו יש שישים כנגדו- אסור והטעם כיון דמבטל איסור בידים, אך אם אפה בשוגג- שרי, ומ"מ מותר למכור לישראל מדין ס"ס.

סעיף ג'- אפיית פת עסבשר בתנור אחד

גמ' פסחים עו: אמר רב: בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבלה כחוש- אסור כיון שמפטמי אהדדי. לוי אמר: אפילו בשר שחוטה כחוש ובשר נבילה שמן- מותר שריחא בעלמא הוא, וריחא לאו מילתא.

עוד בגמ' שם רב כהנא בריה דרב חיננא סבא: הפת שאפה עם הצלי בתנור- אסור לאוכלה בכותח. ההיא ביניתא דאיטוי בהדי בישרה- אסרה רבה מפרזקיא לאוכלה בכותח.

לרש"י הלכתא כדעת לוי להתיר, וכ"ה **ברי"ף** אלא שרק בדיעבד התיר, אמנם **תוס'** כתבו הלכתא כרב והיינו לאסור דריחא מילתא היא. **רא"ש** לא הכריע ביניהם, אך **טור** כתב שדעת **הרא"ש** **כרבנו תם בתוס'** והיינו לאסור.

טור: כתב **הרשב"א** פת שאפאו בתנור עם הבשר **יש מהגאונים** שאסרו לאכול אותה הפת שריחו כטעמו, **ויש מתירין**- וכן נראה ע"כ. וכ"כ **רש"י** דריחא לאו מילתא היא ומותר לאוכלו אפילו בחלב. **רבנו תם** פסק דריחא מילתא היא, ומיהו דוקא בתנור קטן כמו שלהם, אבל תנורים שלנו הגדולים- שרי. וכן כתב **בספר המצוות** שמידת תנור גדול הוא שנים עשר עשרונים. **הב"י** הביא הדעות השונות וכן בדעת **הרי"ף** הביא שבבשר וחלב החמירו אפילו שהלכה כלוי- מ"מ פת שאכלה עם בשר לא יאכלה בכותח וכ"כ **הר"ן**, **רמב"ם** **כרי"ף** לגבי שחטה וטריפה בדיעבד שרי, ובבשר וחלב להחמיר. **ב"י** פסק לחוש לראשונים שאוסרים לכתחילה לצלותם בתנור צר, אך בדיעבד מותר. בדין הקדירה- ליכא למיחש כלל לריחא דרק בצלי החמירו.

שו"ע: פת שאפאה עם הצלי, והדגים שצלאו בתנור אחד עם הבשר- אסור לאכלם בחלב וה"מ בתנור קטן, אבל בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים ופיו פתוח- מותר, ואם הצלי מכוסה וכן פשטיד"א שמכוסה הנקב שבו- מותר אפילו בתנור זה.
רמ"א: ועי' לקמן ק"ח כ"ל נוהגין.

כה"ח כתב צליה שלא בתנור שרי דהריח מתפזר והולך, אע"ג דלקמן ק"ח אם צלה שחטה עם נבילה בתנור אחד- שרי רק בדיעבד, הכא כיון שאפשר לאוכלו ללא חלבו הוי כלכתחילה ואסור וכ"כ **ש"ך**.
מידת התנור: שיטת **יד אליהו** שאת מידת התנור מודדים בכל חללו, **ולפר"ח** **והמנח"י** מודדים בקרקעית כלומר כמה שמחזיקה באורכה ורוחבה.

עי' **כה"ח** צ"ב, ח' הערה קג' הביא בשם **ט"ז** וכתב שכן דעת **האחרונים**: נ"ל להתיר באם אפו בתנור פלאדי"ן של חלב ואח"כ באותו מקום רותח הושיבו שם קדירה ובתוכו בשר- דכל שאין החלב בעין במקום ההוא בתנור הוי כקדירה של חלב- ושתי קדירות לא אסרי אהדדי, וכתב **מנח"י** דה"מ שמקונחת היטב, והוסיף **כה"ח** מיהו לכתחילה אם אין צורך קצת ראוי להחמיר משום הרחקה אטו מאכל בלא כלים .

הלכות

פת עכו"ם

סימן קי"ב

סימן קי"ב- הלכות פת עכו"ם

מקור הדין **במשנה ע"ז לה**: ואלו דברים של עכו"ם אסורין ואין איסורן הנאה-... והפת. **פרש"י** האיסור דכולהו משום חתנות.

ובגמ' לה:- לו. גם כן מפורש משום חתנות, ... א"ר כהנא א"ר יוחנן: פת לא הותרה בבית דין-מכלל דאיכא מאן דשרי? אין! ומעשה היה והבינו מרבי שפת עכו"ם מותר, ולמסקנה- העמידו בגמרא דההיתר הוא באופן מסויים ולא בשופי, לדעת ר' חלבו ההיתר הוא דוקא- בשעה דליכא פלטר ישראל, אך כשיש פלטר ישראל- אסור. ולר' יוחנן ההיתר הוא בשדה אך בעיר אסור. איבו אכל פת של מצרי א"ל רבא לא תשעו מיניה דאיבו דקאכיל לחמא ארמאי.

סעיף א'- עצם הגזירה

בגמ' שם לח: פת שלוש מלאכות יש בו (וסימנך הא"ח- הסקה, אפיה, חיתוי) ... אמר רבינא, הלכתא: האי ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל, א"י שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"י שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי - שפיר דמי. ואם אפה ישראל- שרי.

כלומר אם עשה ישראל אחת משלושת מלאכות הפת - הפת מותרת אף שאת השאר עשה הגוי (**לקמן** יתבאר **בסעיף ט'** דלאו דוקא הני ג' מלאכות אלא אף בזריקת קיסם וכד' מהני ועיי"ש).

הר"ן ביאר גמ' זו בפת השייכת לישראל לכן בצירוף עוד מלאכה שיעשה ישראל התיר אך אם הפת של גוי - לא מהני אחת המלאכות ע"י ישראל, אמנם **הרמב"ם** ביאר שהגמ' מדברת על פת של גוי ולמרות זאת אם עושה ישראל מלאכה אחת מג' המלאכות - שרי. **ראב"ד** כר"ן לאסור אך מטעם שחושש לגיעולי גויים, אמנם **הר"ן** דחה סברת הראב"ד מטעם שסתם קדירות שלהם לאו בני יומן. **רשב"א** כר"ן, אמנם **בשו"ת הרשב"א** משמע כרמב"ם.

להלכה פסק הב"י כרמב"ם (ורשב"א) שאם עשאן ישראל לאחת משלושת מלאכות הפת- שרי אפי' הפת של הגוי.

דרכי משה כתב שאינו יודע אמאי פסק הב"י כרמב"ם ולא כר"ן והטור שהם בתראי.

שאור של גויים- **ב"י** ביאר שאף לר"ן המחמיר אין לאסור לקחת שאור של גויים ולחמץ בו והטעם: **א**. דאסר הר"ן רק שנשאר בתבנית מה שעשה הגוי, אך אם משנה צורתו ועריכתו - שרי. **ב**. ואפי' אם תאמר לאסור אף שנשתנתה עריכתו י"ל שהכא ערכו הגוי על דעת שיתפרק- הוי כערכו ולא לשו דהוי עריכה על מנת לסתור.

עוד כתב בב"י דאף לשיטת הר"ן אם ישראל נותן הקמח לגוי והגוי לשו ועורכו- מותר.

כה"ח כתב בשאור של גויים- **כנה"ג** פסק כב"י להתיר, אמנם אם הם פירורים בעין ודאי אסורים כל זמן שלא נתבטלו ברוב.

שו"ע: אסרו חכמים לאכול פת של עובדי כוכבים משום חתנות. **רמ"א**: **ו**אפי' במקום דליכא מקום חתנות - אסור. ולא אסרו אלא פת של חמשת מיני דגן אבל פת של קטניות ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו. **רמ"א**: וגם אינו אסור מקום ביקולי גויים אם אינו עולה על פולחן מלכים.

ט"ז הביא שכונת הרמ"א שכתב מקום דליכא משום חתנות- הינו אצל כומרים וכ"ה בד"מ, וכן הדין בפת של נערים וסריסים, כמובא בכה"ח. עוד בט"ז הטעם שרק חמשת מיני דגן נאסרו משום דהוי דבר חשוב ומביא לידי קירוב הדעת. וכתב כה"ח שאם עירבו בחמשת מיני דגן עוד מרכיבים כאורז וכו'-אזלינן בתר הרוב.

נפק"מ בין סוגי הפת הכא: פת קטניות ואורז יש בה קולא שאינה בגזירת פת שהרי אין היא מאכל חשוב ואזי אפילו של בעה"ב גוי מותרת כמו שכתב הט"ז, אמנם יש בה חומרא שאם עולה על שולחן מלכים נאסרת מדין בישולי עכו"ם, ולפת חמשת מיני דגן יש קולא דאינה בכלל גזירת בישולי עכו"ם וגזירת הפת לא פשטה בכל מקום, אך יש חומרא שאפילו אינה עולה על שולחן מלכים- אסורה בגזירת פת וכן בפת בעה"ב שחמור דינה.

כה"ח כתב דלשיטת השו"ע אפילו אפה העכו"ם וכן הפת של העכו"ם ורק השליך ישראל קיסם או חיתה- שרי כדלקמן, והיינו כרמב"ם וכ"כ ערוה"ש, ב"ח ועוד. עוד הביא דלאו דוקא עובדי ע"ז אלא כל גויים בכלל הגזירה והוא פשוט. פת"ש הביא שפת של מומר – מותר ואין בו גזירת פת עכו"ם, דישראל אע"פ שחטא- ישראל הוא ומותר לישא בתו מומרית, אמנם כה"ח הביא דעת ערוה"ש לאסור וביאר שמה שאמר הפת"ש להתיר- זה כי לא ראה את דברי ערוה"ש. ומ"מ כתב בהליכות עולם ח"ז, ד' שישראל המחלל שבת בפרהסיא אע"פ שדינו כעכו"ם- פתו מותרת, אמנם אין חילוק בין פת מוסלמי שלא עובד ע"ז או נוצרי שחשיב כעע"ז אלא שניהם אסור מדין חתנות. כה"ח כתב שאף בקראים יש להחמיר. אם בישלו הפת עכו"ם- מ"מ באיסורו קאי כ"כ מהרי"ל, כנה"ג ועוד אחרונים, והובא בכה"ח.

סעיף ב' – גזירת הפת לא נתפשטה בכל ישראל ונפק"מ

בגמ' ע"ז לה: שהבאנו לעיל מבואר שהגזירה לא פשטה בכל המקומות שהרי לאחר שכתוב לאסור פת עכו"ם במשנה- מבארת הגמרא מעשה בו הבינו מרבי שפת עכו"ם מותרת, וכן ר' יוחנן אמר שפת אסורה- משמע מכאן שיש מתירים חוץ ממנו וכדלעיל, ותירצו לר' חלבו: שכשאין פלטר ישראל התירו פלטר עכו"ם, אי"נ לרב נחמן שבשדה לא גזרו.

בר"ן ובב"י מובא כמה דרכים לבאר הגמ' לענין הלכה :

י"א דקינן ולחומרא- כלומר מותר רק בשדה וכשאין פת פלטר ישראל.

י"א שרי יוחנן שאמר בשדה, חולק על ר' חלבו- וכר' יוחנן הלכה שרק בשדה מותר אי"נ הלכה כר' חלבו בלבד ורק בדליכא פלטר ישראל התירו והיינו לשיטתם נחלקו שתי דעות אלו.

י"א כשתי הדעות פסקינן ולקולא והיינו דמותר בעיר כשאין פלטר ישראל אי"נ בשדה תמיד מותר. (הטעם דאזלינן להקל הכא- כיון דהוי דרבנן, ועוד טעם כיון דלא פשט המנהג ברוב ישראל).

רשב"א פסק כשתי הדעות לקולא והיינו בדליכא פלטר ישראל או בשדה- מותר.

שיטת הרמב"ם- להבנת הר"ן- כיון שהרמב"ם לא הזכיר שדה כלל היינו פסק כלישנא קמא בגמ' בלבד, וא"כ רק

בדליכא פת ישראל שרי, אמנם- לדעת הב"י- הרמב"ם גרס שדה וא"כ כשתי הלישנות לחומרא.

רבנו שמריה התיר אפילו פת של בעה"ב להולך בדרך, שיטת המרדכי שלא נתפשטה הגזירה ואף בפת בעה"ב אין

להחמיר. ארחות חיים בשם רא"ה הביא שבמקום שאין פת ישראל מצוי – שרי אף פת בעה"ב ויאכלנו בשדה.

בירושלמי כתב שהתירוה מפני חיי נפש והיינו בפת פלטר.

טור כתב בשם הרא"ש שיש מקילים בפת עכו"ם ויש מחמירים, והטעם שמקילים :

א. י"א שהם מהמקומות שלא פשטה שם הגזירה.

ב. י"א שמי שהתענה ג' ימים מותר בפת עכו"ם משום חיי נפש – וברוב מקומות הגלות כיון שאין פת פלטר ישראל מצוי היו כאילו התענה ג' ימים ושרי. אמנם יש אוסרים דבעינן התענה ג' ימים ממש. הגאונים התירו לכבוד שבת, אם אין פת אחרת.

פת של בעל הבית

בירושלמי (ע"ז, פ"ב, ח') אוסר בכל גונא. **לרשב"א ורמב"ם** פת בעה"ב של גוי אסורה בכל מקרה אא"כ במקום סכנה שהתענה ג' ימים. (**ובבדק הבית** כתב למחוק דברי הרשב"א, ויש מבארים הטעם כיון שאין מוכח שרשב"א חולק על רא"ה לקמן ואולי מודה שבמקום שאין פת פלטר ישראל שרי אלא שבמשמרת הבית כתב מפורש דעת הרשב"א שהוא אוסר אא"כ במקום סכנה).

דרכי משה כתב שלשיטת המחמירין יחכה עד שיגיע פת ישראל ולא יאכל של גוי, אמנם לגאונים שהביא **רמב"ן** – שרי לכבוד שבת. דעת **הרא"ש** – להבנת הטור – לא מחלק בין פלטר לבעה"ב, אך **ב"י** הביא תשובה **משו"ת הרא"ש** וזה לשונו 'אין מי שמקל בפת של בעה"ב'.

רבנו שמריה התיר פת של בעה"ב להולך בדרך ומביא ראייה ממשנה במסכת דמאי פ"ג, א' עיי"ש.

ארחות חיים בשם **רא"ה** הביא שבמקום שאין פת ישראל מצוי – שרי אף פת בעה"ב ויאכלנו בשדה. כפר קטן דינו כשדה.

שיטת **המרדכי** שלא נתפשטה הגזירה ואף בפת בעה"ב אין להחמיר.

שו"ע: יש מקומות שמקילים בדבר ולוקחים פת הנחתום הגוי במקום שאין שם נחתום ישראל מפני שהיא שעת הדחק. **רמ"א**: וי"א שאפי' במקום שפת ישראל מצוי. אבל פת של בעלי הבתים אין שם מי שמורה בה להקל שעיקר הגזירה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבוא לסעוד אצלם. **רמ"א**: ולא מקרי פת צעה"ב אלא אם עשאו לזני ציתו, אבל עשאו למכור – מיקרי פלטר אע"פ שאין דרכו ככך, וכן פלטר שעשאו לעלמו מיקרי צעה"ב.

ט"ז כתב דהטעם שהקילו כיון שגזירת הפת לא נתפשטה וכו', אך **ש"ך** הביא טעם נוסף מצד דעל הלחם יחיה האדם, אמנם בשלקות אין היתרים כאלה וכדלקמן. [יש לציין בלשון הטור משמע שלכו"ע הגזירה לא נתפשטה שהרי כך פותח ההלכה ואז מתחיל לחלק השיטות עיי"ש].

ש"ך הביא שפת ישראל שאפאו עכו"ם – אסור לכו"ע דהוי בישולי עכו"ם ולא שייך הטעם דעל הלחם יחיה האדם. אך לחם של עכו"ם וגם אפאו עכו"ם – אין לאוסרו משום בישולי עכו"ם דהוי גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה דעל הלחם וכו'.

כה"ח הביא שאם הגוי מתעסק עם שומן של איסור וכד' – אסור לקנות ממנו הפת, דחיישינן שיתערב בפת עד כדי נותן טעם.

שיטת הרמ"א ואחרונים בפת בעה"ב

כתב **הש"ך** שמשמע שהרמ"א **כמרדכי** שסובר דכיון שלא נתפשט המנהג יש להתיר אף בשל בעל הבית שהרי אם לא פשטה הגזירה ה"ה לבעה"ב דשרי. (וכך מיושבים דברי הטור על הרא"ש מפני קושית הבי"י לשיטת הש"ך עיי"ש). עוד הביא **הש"ך** שהרמ"א בסעיף ח' כתב מפורש להקל אף בשל בעה"ב. כתבו **ב"ח ואחרונים** שנתפשט המנהג להקל אפי' במקום שפת ישראל מצוי, אך **ש"ך** להלכה כותב להחמיר היכא דמצוי פת של ישראל אא"כ של עכו"ם יפה יותר, מ"מ גם למקילים –

בעשרת ימי תשובה יש להחמיר, אמנם או"ה כתב שאף לנוהגים היתר- פת של בעה"ב אסור וכן מבאר את דעת הרמ"א .
בקיטוש"ע גאנצפריד כתב שבשעת הדחק וכן מי שהוא בדרך (שלא יכול להשיג פת ישראל בפרסה הליכה) או במקום שאין פת ישראל מצוי- ניתן להקל אף בפת בעה"ב ואינו צריך להמתין לפת כשר. **כה"ח** הביא שהשו"ע פוסק להחמיר וכהכא עיקר ולא כבסעיף ח'- דהוי סתם ויש אומרים ודינא כסתם לאסור פת בעה"ב כרשב"א ורמב"ם, אך אשכנזים כרמ"א רשאים להקל כדלעיל.

הביא **כה"ח** שבהגדרת הפת אם של בעה"ב או פלטר אזלין בתר אפיה אם עשאו לבני ביתו או למכור, כ"כ **חכ"א**. עוד הביא **כה"ח** שכאשר מושל גוי נותן למשרתיו או לרופאים ישראלים- הוי פת פלטר דאע"פ שאפה בביתו, מ"מ אדעתא דידהו נותן ומה לי למכור מה לי ליתן במתנה או להאכיל לפועלים הכל דינו כפלטר וכ"כ **פרי"ח**, ומהריק"ש. וכתב **כה"ח** מכאן המנהג לאכול אצל הערבים פת כאשר מוזמנים אצלם, דמה לי נתן לפני אורחים או מתנה או למכור דאדעתא דידהו עבידי, אמנם הביא דברי **הב"ח** (שנה שניה, חוקת, ה') שכתב לזרוק קיסם כדי להתיר דהוי כפת בעה"ב שהרי כאשר מתארח אצלם ונותנים לו פת שאפו אע"פ שזה נשאר להם ולא הכינו במיוחד בשבילו מ"מ על זה גזרו חז"ל דאיכא קירוב הדעת טפי שהרי הביאו לפני שיסעוד אצלם .

סעיף ג'- ישראל המתארח אצל גוי

ב"י הביא בשם הרא"ה שבמקום שאין פת ישראל מצוי (היינו כדעת ר' חלבו בגמרא)- שרי ליקח אפי' משל פת בעל הבית, אך אם הגיע פת פלטר ישראל- הרי פלטר הגוי אסור עד שימכור הישראל פתו .
נחלקו הראשונים איזה זמן מגדיר את הפת אם היא של פלטר או של בעה"ב, האם אזלין בתר שעת אפיה והיא דעת הרמב"ם ורשב"א או בתר המחזיק בפת כעת והיא דעת הרא"ה .

שו"ע : יש מי שאומר שאם פלטר הזמין ישראל- הרי פתו כפת בעל הבית.

ש"ך הביא שמקור הדין בשו"ע כאן- לשיטת הרא"ה שאזלין בתר השתא כלומר לא בתר שעת אפיה אלא אצל מי זה כעת, וכיון שזה כעת אצל בעה"ב חשיב כפת בעה"ב ואף שעשאו למכור, אמנם **לרמב"ם** ורשב"א במשמרת הבית דס"ל דאזלין בתר שעת אפייתו- אם בעה"ב קנה הפת מפלטר- חשיב פלטר, א"כ הרי בסעיף ז' השו"ע כתב דבתר אפייה אזלין לכן לכאורה היה צריך להתיר כאן **וקשה** - אלא **מבאר הש"ך** ב' ביאורים : א. באמת אין השו"ע ס"ל כרא"ה כאן - לכן כתב כאן את ההלכה בשם י"א . ב. אע"פ שהשו"ע כרשב"א ואזלין בתר אפייתו- השתא חמיר טפי דמוזמין אותו הגוי אליו לביתו ואיכא קירוב הדעת טפי.

נקודות הכסף תירץ באופן נוסף ג. כאשר מזמינו אצלו הפלטר מוכח שאפה בשבילו והוי ממש בעה"ב.

כה"ח הביא אחרונים **כפר"ח**, **כנה"ג** ועוד דהשו"ע ס"ל כבסעיף ז' והיא פסיקתו ודעתו- וכן הלכה דבתר אפיה אזלין ואף לקולא ולא כסעיף הזה, ודחו התירוץ השני שבש"ך מהלכה, אמנם כיון **דהפרי תואר** כתב כשו"ע הכא- סייים **כה"ח** דבריו דהמחמיר תע"ב.

בא"ח (שנה שניה, חוקת, ג') כתב דאזלין בתר אפיה תמיד ולא כפרי תואר והשו"ע הכא, וכ"כ **בהליכות עולם** (ח"ז, א').

סעיף ד' – כאשר אין פת ישראל מצוי והגיע פתאום

בב"י הביא הרא"ה דלעיל כאשר אין פת פלטר ישראל – שרי לקחת של גוים, אמנם כשמגיע פת ישראל- אסור יותר ליקח עד שיגמר של הישראל.

שו"ע : מקום שאין פלטר ישראל מצוי, לדעת המתירים לקח פת מפלטר גוי, אם הגיע פלטר ישראל- הרי פת גוי אסורה עד שימכור פלטר ישראל פתו ולאחר שכלה פת ישראל חוזר פתו של גוי להכשרו.

ש"ך העיר שאם כבר קנה הישראל משל גוי – אע"פ שהגיע פת ישראל מותר לגומר וכן מדויק **ברא"ה** גופא. **כה"ח** הביא שהשו"ע והש"ך נחלקו. עוד כתב שה"מ לשיטת השו"ע אך לרמ"א (דס"ל שאף כשמצוי פת ישראל שרי ליקח מהגוי, כ"כ **כה"ח**) - פשוט דשרי בכל גונא. ע"י **נקודות הכסף** שכתב שיש לומר מילת 'לקח' עם חיריק ואזי השו"ע כהבנת הש"ך ברא"ה.

סעיף ה' – כשפת פלטר יפה משל ישראל

טור הביא בשם **הרשב"א** שמה שאמרנו שאם אין פת ישראל מצוי שרי לקנות מפלטר גוי, היינו אפי"ן אין פת ישראל ערב עליו כפת גוי – שרי, אך **מהירושלמי** לא משמע כן אלא מחמיר דדוקא לא מצוי כפשוטו. **ב"י** העיר על הטור שמשמע מהטור שהרשב"א לא כירושלמי, **ותמה הב"י** וכי ניתן לומר שלא ראה הירושלמי או שחולק עליו? לכן מוכיח הב"י שהרשב"א ראה את הירושלמי, אלא דס"ל שכל שאין הפת ערב עליו או לא מסוג שרוצה – כפת דחוקה היא בעיניו ושרי. (כלומר זה ביאור הרשב"א לירושלמי, שם הוא למד דין זה).

שו"ע: י"א שמי שיש בידו פת או שיש פת פלטר ישראל, ויש פלטר גוי עושה פת יפה ממנו או ממין אחר שאין בידו של פלטר – מותר לקנות מפלטר גוי במקום שנהגו היתר בפת פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו – הרי זה כפת דחוקה לו.

בא"ח (שנה שניה, חוקת, ב') כתב כפסק השו"ע כאן, שבבגדד נוהגים לקנות מפלטר גוי אפילו יש פת ישראל מצוי (והביא שהאר"י היה מחמיר אפילו בספק פת נכרי), וכן כתב **בכה"ח** בשם **אחרונים** והוסיף שאפילו מקום שפלטר ישראל יפה היו לוקחים מהגוי והטעם כיון שבעירם יש ריבוי עם ואם קונים הכל מפלטר ישראל יהיה הפת ביוקר הרבה, ומ"מ העיר **בכה"ח** שאנשי מעשה מחמירים לא לקנות מפת פלטר, ואפילו מפלטר ישראל- כיון דהם עמי ארצות ואינם נוהרים בתולעים שבמים לכן כתב לתקן השגחה בכל אתר ואתר ועי"ש. **כה"ח** (על סעיף ז') הביא בשם **מהריק"ש** שאם יש מושל גוי שנותן מפתו לישראל ואם יסרב יוכל להיות לו נזק ע"י כך- יש להתיר וטעמו דהוי כפת דחוקה לו, **והפ"ח** כתב שאם זה פת בעה"ב- שיתחמק, אמנם סיים **כה"ח** שאם למרות זאת לא יכול להתחמק- מותר לאכול **כמהריק"ש** ואף מפת בעה"ב.

סעיף ו' – פת עכו"ם שנילושה או טוחה בניצים

טור: פת של גויים שנילוש בניצים, אע"פ שיש בניצים משום בישולי גויים ושלקות האסורין בכל המקומות- אפילו הכי מותר כיון שהפת מותר והביצים טפילין לו.

בב"י הביא שכ"כ **תוס'**, **רא"ש ור"ן** וכן **ברשב"א** דלמאי נחוש ליה? אם לדם – לא מצוי, אם לביצי עוף טמא – אין בינינו, ואם לבישולי עכו"ם הרי שהביצה טפלה לפת- דקמחא עיקר לכן שרי היכא דנהגו היתר בפת פלטר, ואף אם הביצים טוחות על פני הפת- שרי, אך אינפנד"א אסור וכדלקמן.

דרכי משה כתב לאסור אם הביצים טוחות בעין על הפת, וכ"כ **באשיר"י** והגהות **או"ה** - וכן נוהגין.

שו"ע : במקום שנהגו היתר בפת של פלטר – אפי' היא נילוש בביצים או שביצים טוחים על פניו – מותר, אבל אינפנד"ה שאפאו גוי אסור לאכול מהפת שלה כדלקמן סי' קי"ג סעיף ג' .

רמ"א: ויש אוסרים צפת שביצים טוחות על פניו צעין ואינון בטלים לגבי הפת ויש צהן משום ציטולי עכו"ם – וכן נוהגין. ולאותן נילוש שקורין קוכלי"ך או מיני מתיקה שקורין לוקו"ך הם בכלל פת ובמקום שנהגין היתר צפת של גויים – גם הם מותרים ולא אמרינן שיש בהם משום ציטולי גויים. ויש מיני נילוש שקורין קובלי"ך שאופין אותם על צזלים ומושחים הצרזל צשעת האפיה צחלב או חזיר – צאותן יש להיזהר ולאוסרן וכן המנהג.

כה"ח כתב בשם **פר"ח ופרי תואר** לפסוק כשו"ע, אמנם **כנה"ג** כתב שלעצמו החמיר לא לאכול פת שביצים טוחות על פניו ולא הורה ברבים להתיר אלא בשעת דוחק גדול.

קיצושו"ע **גאנצפריד** כרמ"א.

ש"ך העיר ברמ"א לגבי קוכלי"ך – שההיתר דוקא שבלילתן עבה ויש בהן תואר לחם וכ"כ **בתורת חטאת**. **כה"ח** הביא בשם **ריב"ש** שאם הבלילה רכה ונאפית ע"י משקה- לכו"ע אסור מצד בישולי עכו"ם, דכבר יצאו מגדר פת עכו"ם. חלוה של עכו"ם אם אין מערבים בה יין וכד' אלא רק שומשום סוכר דבש וכד' וכן כשהגויים המכנינים את החלוה אומנים ויש להם כלים מיוחדים לכך- שרי.

סעיף ז' – אזלינן בתר שעת אפיה

טור כתב דאזלינן בתר שעת אפיה כדי להגדיר אם הפת היא בעה"ב או פלטר ולא על מי שנמצא אצלו עתה.

ב"י כתב שכן דעת **הרא"ש**, **רשב"א**, **ר"ן**, **ראב"ד** והביא ראיה **מהגמ' ע"ז סב**: פת שנפל עליה יין נסך- התיר רבה למוכרו לגוי וה"מ שלא בפני ישראל כי אם יודע הישראל שישראל אחר אפה אותו הוא יקנה ואזלינן בתר אפיה, אך שלא בפני ישראל- שרי, שהרי לא יקנה הישראל מן הגוי.

כתב **הב"י** שמכאן למדו שאף שפת פלטר שבא ליד בעה"ב הוא הדין דאזלינן בתר אפיה, וכן פת בעה"ב שבא לפלטר – אסור ללוקחו מן הפלטר, אמנם כתב הר"ן **שיש חולקים** והיינו דעת **הרא"ה** ואזלינן בתר מי אצלו הפת כעת, אך **פסק הב"י** דנראה עיקר כרשב"א.

שו"ע : פת בעה"ב אסורה לעולם אפי' קנאה פלטר ממנו ואפי' שלחה ישראל לביתו וכן אפי' שלחה אותו ישראל לאחר – אסורה לעולם, ושל פלטר מותרת לעולם אפי' קנאה בעה"ב ממנו – שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא אחר מי שהפת בידו בשעת אפיה.

עי' סעיף ג' בהבנת דעת השו"ע כאשר הפלטר מזמין הישראל לביתו.

סעיף ח' - כשאין פת ישראל מצויה מה הדין בפת עכו"ם בעה"ב

ב"י הביא דברי **אורחות חיים** ורא"ה דבכל מקום שאין פלטר מצוי כלל- מותר אפי' פת של בעל הבית וילך לשדה או חוץ לעיר בתוך התחום, ומ"מ גנאי הוא לו לת"ח תוך התחום.

שו"ע: יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל – מותר אפי' של בעלי בתים.
רמ"א: ואין לר"ך להמתין על פת כסך – וכן נוהגין.

כה"ח כתב דלפי שסתם לנו השו"ע בסעיף ב' וכן בסעיף ז' כרמב"ם ורשב"א דפת של בעה"ב לעולם אסורה, וכאן הביא לשון הרא"ה בלשון 'יש מי שאומר' והיינו שנחלק אסתמא דלעיל- פוסק השו"ע לאסור פת בעה"ב כדעתו בסתם, ולכן הביא דעת הרא"ה ביש אומרים- ולשו"ע לא ס"ל כוותיה. **בא"ח** (דלעיל, ד') כתב שאין היתר לפת בעה"ב ואפילו במקום דאין מצוי פת ישראל ואפילו בישל הפת- אין לו היתר דאיסורו עליו ואפילו הוא בשדה דליכא משום חתנות- אסור, אלא אם התענה ג' ימים או לכבוד שבת דשרי וכ"כ **פרי תואר**, **פר"ח וכה"ח** .
אמנם כתב **בהליכות עולם** (ח"ז, ג') שבשעת הדחק במקום שאין פת פלטר מצוי כלל- מותר לאכול מפת בעה"ב וכן לצורך סעודות שבת.

סעיף ט'- זריקת קיסם לתנור

גמ' ע"ז לח: אמר רבינא- הלכתא: האי ריפתא שהסיק גוי בתנור ואפה ישראל ולהיפך או הסיק גוי ואפאו אך ישראל חיתה בגחלים – מותרת הפת.

לשיטת הר"ן ה"מ בפת של ישראל, אך אם גם הפת של העכו"ם- אין היתר בקיסם וכד', אמנם **לרמב"ם** ורשב"א ה"מ אפי' בפת של עכו"ם אם עושה הישראל אחת מגי מלאכות הפת- שרי.

טור הביא דברי **הרא"ש** שתמה על הקולא שנוהגין האידנא בהשלכת קיסם לתנור שכביכול בזה הישראל משתתף, ונחלקו בכך- **שבני מזרח** סמכינן על השלכת קיסם, אך **בני מערב** ס"ל שאין קיסם זה לא מעלה ולא מוריד וההיתר היחיד לאכול

פת עכו"ם לשיטה זו היא בגונא שהתענה ג' ימים משום חיי נפש, אמנם סיים דבריו- דהנח להם לישראל שמוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין.

שיטת הרמב"ם להתיר בזריקת קיסם והטעם דבעינן היכר בלבד וי"א הטעם דאין לך קיסם שלא מעלה החום פורתא.

בב"י הביא שהרא"ש כתב שיש מרבתינו שהקילו בהשלכת הקיסם וכ"ה **רמב"ם ורשב"א**, אך **רי"ף** כתב שצריך להפך בפת ולחתות בכדי לקרב אפיתו וכ"כ **הרא"ש**.

רמב"ן חלק על הרמב"ם וסיים דבריו שנראה שבמקומות שנהגו להקל בפת עכו"ם אזי התירו בזריקת קיסם, אך היכן שקיבלו הגזירה בעינן אחת משלושת מלאכות הפת דייקא.

להלכה פסק בב"י כרמב"ם ורשב"א להתיר אף בהשלכת קיסם ומנהג ישראל תורה הוא. **דרכי משה** הביא שכרמב"ם כתבו **מרדכי ואו"ה**, והוסיף **באגור** שאם נפח באש מועיל כחיתוי.

שו"ע: הדליק הגוי התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה גוי או שהדליק הגוי ואפה הגוי ובא ישראל וניער האש מעט – הרי זה מותר, ואפילו לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה. **רמ"א**: ואם נפח בלאש הוי כחיתוי.

כה"ח כתב שאף בפת בעה"ב מועיל השלכת קיסם, **עוד כתב** דכיון שזריקת הקיסם לשם היכר- בעינן שיתכוין לכך כשזורק הקיסם ולא זריקה בעלמא וכ"כ **או"ה**, **פר"ח**, **פר"ת** וכ"ה **בבא"ח** (שם, ה').

סעיף י' - תנור שהכשירוהו פעם אחת ע"י קיסם האם מועיל להמשך

ב"י הביא בשם **האגור** המובא **בתוספות** שאם הטיל ישראל קיסם בתנור – מועיל כל ימי השבוע עד יום ראשון, **וכתב על כך בב"י** - וקולא יתירא היא.

דרכי משה פירש שהיתר האגור מדובר- שלא עמד התנור יום שלם בלי היסק.

והביא עוד **ב"י** בשם **מרדכי** מקרה בו אפו ישראל ג"פ ביום ע"י אותה זריקת קיסם ובפעם השלישית לא השליכו קיסם – והתיר, מטעם דודאי מועילה זריקת הקיסם מאפיות ההיתר- וגם זו האחרונה מכח הראשונות, וסיים דבריו ומ"מ לא רציתי לעשות מעשה להתיר.

דרכי משה הביא בשם **או"ה** דהתיר, ואפי' עמד התנור פנוי בין היסק להיסק והוי היסק חדש – מ"מ התיר אם הוא תוך מעת לעת.

שו"ע : אם אפו בתנור ע"י גוי שלוש פעמים ביום אחד והכשירו התנור ע"י קיסם בשני פעמים, ובפעם השלישית לא הכשירו – מותר.

רמ"א : וי"א לאם הכשיר התנור פעם אחת ולא עמד התנור מעת לעת בלא היסק- אפי' אפאו בו כך כמה ימים – הכל מותר מכח הכשר ראשון, ויט לסמוך על זה.

ש"ך כתב בשם תו"ח, ושע"ד שאם מסופק אם הכשירו ישראל – שרי, דהוי ספק דרבנן ולקולא וכ"ה בכה"ח, ובא"ח (שם, ז').

כה"ח הביא שאף אם פעם אחת הסיקו בהכשר- מועיל לפעם שניה, וה"מ שלא גרפו הגחלים וכד' שהרי אם גרפו הגחלים לא שייך סיבת ההיתר שהרי לא נשאר כבר מכח זריקת הקיסם ולא מידי כ"כ בשם בית דוד.
בא"ח שם כתב דמועיל זריקת קיסם הראשונה רק לפעם שניה אך לפעם שלישית צריך זריקה חדשה וכן על זו הדרך.

סעיף י"א – פת של ישראל למוכרה לגוי

ב"י הביא בשם מרדכי שגם מה שהתירו המתירים זה פת של עכו"ם וגם שאפאה עכו"ם, אך פת של ישראל שאפאה עכו"ם ולא חיתה ישראל – אסור ואפי' למוכרה לגוי והטעם דלמא ימכור לישראל, אך ליתן לפועליו הגוים לאכול – שרי, וה"מ שחילק הלחם לשתי חלקים דהוי היכרא טובא.

שו"ע: פת של ישראל שאפאה גוי בלא חיתוי דישראל ובלא קיסם – אסור, רמ"א: ולאסור לזבוני לגויים דילמא אתי לזבוני לישראל ואם פיתת הלחם לשנים – מותר לזבוני לגויים.
רמ"א: והוא הדין לכל פת של גויים לאסור, ולכן נהגו שלא לקנות חתיכות פת מן הגויים דחיישינן שמא היא פת של איסור ומכרה לו וקראל כך.

ט"ז כתב שהחומרא היא מפני שיש לפת זו דין בישולי עכו"ם כדלקמן. קיצושו"ע גאנצפריד כתב שפת ישראל שאפאו גוי חמור מפת של הגוי- ואסור משום בישולי גויים לכן ישליך הישראל עץ לתנור.
בא"ח (שם), והליכות עולם (ח"ז, ה') כתבו כן להלכה שאם חתך הלחם שרי למכור לגוי דאין ישראל קונים מגוי חתיכות פת.

סעיף י"ב – עד מתי יש תקנה לפת ע"י ישראל

ב"י כתב בשם מרדכי- אם נאפה פת בתנור גוי בלא חיתוי וקיסם, אפי' אם קרמו פניה – מועיל חיתוי ישראל שכל זמן שמשביח ע"י ישראל מהני. אך רבינו יהודה כתב שלא מועיל חיתוי לאחר בן דורסאי.
אגור כתב בשם שע"ד שאפי' הוציא הפת – יחזירנה ישראל אם משביח פורתא ומהני.
דרכי משה כתב בשם שע"ד שהביא בשם מהרא"י- דנהגין דדי בהיכר כל דהו.

שו"ע: אם אפה הגוי הפת בלא חיתוי ישראל ובלא קיסם, אפי' קרמו פני הפת בתנור – מועיל חיתוי ישראל כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח לאפייתו עדין. ויש מי שאומר שאפי' הוציא הפת – יש תקנה להחזירו לתנור ע"י ישראל אם הוא משביח.

כה"ח כתב דלענין הלכה יש להחמיר דקיי"ל סתם וי"א הלכה כסתם.

סעיף י"ג – המתארח והביאו לו לבצוע על פת באופן שפת עכו"ם יפה משל ישראל

ב"י הביא המרדכי שכתב בשם **ראב"ה** במקרה בו התארח אצל ישראלי ישראל אחר שלא שומר על פת עכו"ם אך בעה"ב הישראל מקפיד בפת עכו"ם ולא אוכלו בד"כ – יבצע בעה"ב על פת עכו"ם ומותרת לו כל הסעודה דהרי צריך לבצוע על היפה וראיה מהגמ' **בירושלמי** וכן הוי זכר לדבר במסכת **יבמות** שאמרה 'מתוך שהותר לצרעתו הותר לקריו'.

שו"ע : מי שאינו נזהר מפת של עכו"ם שהיסב אצל בעה"ב הנזהר מפת של עכו"ם, ועל השולחן פת ישראל ופת של גויים היפה משל ישראל – יבצע מן היפה ומותר בכל אותה סעודה בפת של גויים.

ט"ז וש"ך הקשו שלכאורה השו"ע פסק **באו"ח קס"ח** שמי שנזהר יסלק פת של עכו"ם משולחנו ואם כן **קשה**, היאך פסק הכא לבצוע על של עכו"ם? **ומתוך הש"ך** :

א. התם מיירי שיושב לבדו (לא **כתרומת הדשן** שהבין **במרדכי** שאפ"י הוא לבדו ויש פת יפה של עכו"ם – יבצע עליה). אך כאן ישראל אחר עימו ואיכא איבה שאם לא יברך עליה המוציא שהיא היפה איכא איבה ולא אמרינן רק ביחיד עם רבים איכא איבה אלא אפילו יחיד עם עוד אחד עימו.

ב. שכשהפת של הגוי ושל ישראל שוה ליכא איבה אך אם פת עכו"ם יפה יותר איכה איבה אם לא יבצע עליה.

ט"ז הביא **תרומת הדשן** שכתב שאף לבדו יברך על של עכו"ם מצד חיבוב מצוה לברך על היפה וחביבה בעיניו, אמנם **דחה** **הט"ז** דבריו מגרסה אחרת בדברי **מרדכי וראב"ה**. **ט"ז** להלכה **כשו"ע** ולא **כתרומת הדשן**.

ב"ח הבין **בראב"ה** לא **כשו"ע** אלא שמדובר במקרה בו אצל בעה"ב יש איש בשכירות וזה האיש עם פת עכו"ם מוציא יד"ח הבעה"ב – והחידוש שבדין הוא שבעה"ב נמשך אחר השכיר ונהיה טפל לו, אך אם הסעודה של בעה"ב ודאי שאזלינן כבעה"ב ולא יאכל פת עכו"ם ולא כשו"ע.

כה"ח כתב לא כב"ח ושכן הסכימו **ט"ז**, **ש"ך**, **פר"ח** ושאר **אחרונים**, אמנם הוסיף ואמר שאף לשיטת השו"ע אין **חובה** על בעה"ב לבצוע על פת עכו"ם אלא רשות ועל כן הציע שמהנכון שבעה"ב יבצע על הפת שלו הכשרה ושהאורח על של עכו"ם.

סעיף י"ד – כותח של גויים

טור הביא שכתבו **הגאונים** שכותח (לחם חלבי עם מלח ופירורי לחם מעופשים) של גויים מותר ואין חוששים לפת של גויים שבו.

בב"י כתב שכ"כ **רשב"א** בשם **ר"ח**.

דרכי משה הביא בשם **שערי דורא** שאסור לערב לכתחילה בקערה אחת פת עכו"ם ופת של ישראל, ומ"מ השיג עליו **דרכי משה** שרק לאכול הפת עצמו אסור יחד, אך לערב בלבד לא חיישנין לטעמא מעצם הנגיעה שלהם – דלא כשערי דורא.

שו"ע : כותח של גויים – מותר ואין חוששין לפת גויים שבו.

רמ"א : וכן כל מקום שנתערבה פת של גויים בשאר מאכל – בטל כרוב זין בלח זין ביבש, אבל אסור לערב כדי לאוכלו.

ט"ז דן לאוסרו מצד חלב גויים ותרצינן דחלב טמא אינו עומד לכן כנראה הוי של טהור, ואפי' אם תאמר שהוא של טמא, ואף אם נשאר בו מיעוטי נסיובי – מ"מ בטל ברוב שהרי הוא מיעוט ומעורב בה, אמנם הט"ז חולק ומביא ראיות לאסור לכן למסקנה מעמיד השו"ע שמדבר בחלב שנעשה בהכשר כגון שישראל עומד על הגוי וכאן דנים רק מצד הלכות פת עכו"ם וקמ"ל שאע"פ שלכאורה הגוי נותן שם הפת שלו- קמ"ל דלא הוי פת עכו"ם. ש"ך בנקוה"כ דחה הבנת הט"ז ופסק להתיר אף בחלב גויים וכ"כ ב"ח והובא בכה"ח.

על הרמ"א - כתב הש"ך שמתבטל ברוב אפי' דבר חשוב וכ"כ כה"ח, ט"ז העיר שפירורים הנראים בעין- ודאי אסורין כל זמן שלא נתבטלו ברוב וכ"כ כה"ח בשם מהרי"ל.
ש"ך הביא דברי הדרכי משה וכתב שאולי אף שערי דורא מודה לדרכי משה, ומ"מ כתב שאף בלאו הכי יש להתיר מטעמא דקערה הוי כלי שני שאינו מבשל (אז אף טעמא לא שייך).
פת"ש הביא דאין אמרינן חנין בפת עכו"ם שנתערבה בקדירה אחרת אף למ"ד אמרינן חנין בדרבנן, וכ"ה בכה"ח.

סעיף ט"ו – פת עכו"ם ופת ישראל בקערה אחת

טור הביא בשם ר"י שמתיר למי שנזהר מפת של גויים לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר- ואינו צריך לחשוש להתערבות הפת.

דרכי משה הביא שע"ד דלעיל דאסר אף בנתינת טעם, וד"מ כתב לאסור דוקא שאוכל הפת עצמו (ועיי' ש"ך דלעיל).
בב"י הביא שמצא תשובה בשם רבינו שמחה להתיר לאכול פת עכו"ם אם נמצא עם אנשים בסעודה יחד- טעם ההיתר משום איבה, וראיה מירושלמי דהתיר דמאי בכה"ג, וההיתר דוקא בפת שהוא עיקר הסעודה, אך חמאה וכד' לא התירו דאין כ"כ איבה שהרי יש שלא אוהבים .

שו"ע : מי שנזהר מפת עכו"ם מותר לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו, ואע"פ שטעם פת גויים מתערב בפת ישראל – אינו חושש.

רמ"א : י"א דמי שנזהר מפת של עכו"ם ואוכל עם אחרים שאינו נזהרים – מותר לאכול עמהם משום איבה וקטטה הואיל ואם לא יאכל עמהם פת שהוא עיקר הסעודה התירו לו משום איבה ואין ללמוד מכאן לשאר איסורים.

ש"ך ביאר שאר איסורים היינו כחמאה, ואפי' שהיא קלה יותר מלחם מצד הדין- מ"מ בלחם התירו דעל הלחם יחיה האדם. עוד כתב שאיבה איכא דוקא שאוכל עם עוד שנים לפחות אך עם עוד אחד בלבד- ליכא איבה דכל אחד אוכל משלו ומאי אולמא האי מהאי, וכ"כ ערוה"ש והובא בכה"ח, אמנם הוסיף הש"ך דאם של חבירו פת נקי משלו- איכא איבה אפילו באחד וכדלעיל בסעיף יג'.

סעיף ט"ז- לנזהרים כמה ימתינו אם הם בדרך

ב"י בשם אגודה ארבעה מילין לגבל – והוא הדין אדם הנזהר מפת של גויים והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ד' מילין- ימתין.

שו"ע : יש מי שאומר שהנזהר מפת של גויים והוא בדרך אם יש פת ישראל עד ד' מילין – ימתין . רמ"א : וכבר נתבאר
פנוהגין להקל.

כה"ח כתב שה"מ שצריך ללכת ד' מילין- היינו דוקא שהוא כבר מהלך בדרך, אך עצר וחנה במקום מסויים אין מחייבים אותו ללכת ד' מילין, אמנם הביא **חכ"א** שכתב דמ"מ צריך ללכת מיל במיוחד אף אם חנה- כבתפילה והגבל וכן הביא **בפת"ש**, ובתשובת **בית יעקב** כתב שאין הבדל אם הולך ברגל או בשור או הדרך טוב או רע, אך יש חילוק אם לבדו או עם בני משפחתו.

כה"ח העיר שמה שכתב השו"ע בשם 'יש מי שאומר' ואע"פ שאין מי שחולק על כך- הטעם- דדרכו של השו"ע שכאשר הוי דעה יחדיאה כותב באופן זה.

הלכות

ביטשולי עכו"ם

סימן קי"ג

טלל הלכה שע"י ישיבת ההסדר גבוהה ראשון לציון

סימן קי"ג- הלכות בישולי עכו"ם

סעיף א' - גדר בישולי עכו"ם וטעם האיסור

משנה ע"ז לה: ואלו דברים של עכו"ם אסורין ואין איסורן איסור הנאה... השלקות. **טעם הגזירה:** פרש"י **ורמב"ם** מצד חתנות, אמנם רש"י (בדף לח.) כתב הטעם שלא יהא ישראל רגיל אצל הגוי במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

תוס' הביא שר' **אברהם** כתב לחלק- שבישולי עכו"ם בבית ישראל שרי דלא שייך שני הטעמים, אמנם ר"ת חולק ולא מחלק אלא אף בבית ישראל אסרינן בישולי עכו"ם, וכ"פ הטור וכן הובא בב"י שכן דעת ריה"פ (בבדק הבית כתב שלא כר' ירוחם שכתב שרוה"פ כר' אברהם להתירא) שו"ע כר"ת כדלקמן. **דרכי משה** הביא או"ה שכתב- בדיעבד ניתן לסמוך על שיטת ר' אברהם אם שפחה מבשלת בבית ישראל (ועיי לקמן סעיף ד').

בגדר המאכלים שנאסרו משום בישולי עכו"ם:

בגמרא עבודה זרה לח. אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים, בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי- אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים.

ר"ת, תוס', רא"ש, רשב"א ור"ן פסקו כתרי לישני לקולא והיינו שמספיק אם תנאי אחד לא מתקיים - אין איסור בישולי עכו"ם, והיינו דאם נאכל חי או אינו עולה על שולחן מלכים- שרי, וכ"כ ר"ת ורמב"ם, אמנם רמב"ן פסק כלישנא כסורא בגמרא, והגדר היחידי הוא אם נאכל חי-מותר, ואם אינו נאכל חי- אסור, ואפילו אינו עולה על שולחן מלכים. **טור** פסק כשתי הלישנות לקולא **כרוב הראשונים**.

ב"י הביא בשם הרמב"ם דהטעם לגדר 'עולה על שולחן מלכים'- דדוקא מאכל חשוב יוצר קירבה וגזרינן חתנות שאל"כ אין אדם מזמן חברו לדבר פחות ולא שייך לגזור.

שו"ע: דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת או לפרפרת, שבישלו גוי אפי' בכלי ישראל ובבית ישראל- אסור משום בישולי גויים.

ט"ז כתב שעיקר הטעם מצד חתנות, וכתב פת"ש שאם כך לא חלה גזירה זו על ישראל מומר לחלל שבת או לכל התורה כולה כיון דשרי להתחתן עם ביתו, אך בשו"ת יהודה יעלה הביא את הטעם השני בבית יוסף היינו שמא יאכילנו דבר טמא- ולפי זה שייך גם במומר.

וכתב כה"ח- כיון דהוי פלוגתא בטעמים והוי מילתא דרבנן- נראה שאין לאסור בדיעבד.

ש"ך העיר שלשו"ע ורוב הראשונים שאם עולה על שולחן מלכים אסור ואפי' לא נשתנה ע"י האור - אסור. אמנם לר"ן, רש"י ועוד- משמע שדווקא שנשתנה ע"י האור אסרינן, אך כשלא כך - שרי, אפי' עולה על שולחן מלכים. בא"ח (שנה שניה, חוקת, ט') פסק דאפילו לא נשתנה ע"י האור- אסור וכ"כ כה"ח ושיירת אחרונים עמם. עוד בבא"ח (שם,) דלאו דוקא

מלכים אלא ה"ה שרים שבאותה ארץ וכ"כ כה"ח בשם האר"י ועוד, וביאר הברכ"י דר"ל אנשים חשובים שראוי ליתן מאכל זה לפניהם.

עוד בכה"ח דבישול לאו דוקא אלא אפילו צלאו הגוי- אסור. עוד כתב בש"ך ששומן בשר שכבר הותך אין בו משום בישולי עכו"ם כי אין בישול אחר בישול.

עוד הביא בש"ך שקרביים, קורקבן ובני מעיים וכן כמהין ופטירות – אסורים משום בישולי עכו"ם, פר"ח וערוה"ש חולקים בפטירות וכמהין להתיר, אמנם פרי תואר כתב שבמקומו מעלים אלו על שולחן מלכים בתור פרפראות ולכן אסור, אלא שהוסיף שהכל כפי המקום והזמן וכ"כ החכ"א והובא בכה"ח והוא כלל בכל דיני בישולי עכו"ם.

מהריק"ש וש"ך כתבו שאדם חשוב צריך להחמיר בבישולי נכרים ואף בדבר הנאכל חי, מיהו פר"ח וכנה"ג חלקו על כך, אמנם דעת האר"י להחמיר וכ"כ ברכ"י והובא בכה"ח.

סעיף ב' – עירוב דבר הנאכל חי עם שאינו נאכל חי

גמ' ע"ז לח. אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי, אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. מאי בינייהו? איכא בינייהו: דגים קטנים, וארדי, ודייסא. אמר רב אסי אמר רב: דגים קטנים מלוחים - אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים. אמר רב יוסף: אם צלאן עובד כוכבים - סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין, ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא - אסור. פשיטא!

מהו דתימא? הרסנא עיקר, קמ"ל קימחא עיקר.

הרשב"א למד מכאן שאזלין בתר עיקר.

טור פסק כרשב"א דאזלין בתר עיקר בין להקל בין להחמיר, לפיכך כסא דהרסנא אסור- כיון שהקמח עיקר והקמח לא נאכל חי. וכ"פ שו"ע לקמן.

[בב"י הובא תשובת תשב"ץ להתיר מיני מתיקה העשויים מסולת ודבש והטעם כיון דדבש עיקר, והרי דבש נאכל חי, אמנם כתב שהוא לא אכל מהם לכן למעשה הקל לאחרים ולעצמו יחמיר. דרכי משה כתב שרק שבלילתן רכה אמר כך, אך אם בלילתן עבה- ודאי שקימחא עיקר דהוי המוציא או מזונות וממילא שייך לגדר פת עכו"ם ולשיטה המקילה בפת עכו"ם- שרי, ומי"מ לגבי מיני מתיקה כתב להתיר בשופי וכ"כ הרמב"ם והוסיף ב"י דאין מי שמחמיר כתשב"ץ .

בא"ח (שנה שניה, חוקת, טו') כתב שסופגניות של גויים שבלילתן רכה ונאפות ע"י משקה- לאו נהמא הוא ואסורים משום בישולי גויים וה"ה זלאביה דאסור, מיהו בהליכות עולם (חי"ז, ע"מ קו') כתב שסופגניות הנעשות במסעדות של ישראל מעיסה עבה וטיגנו אותה הגויים בשמן- מותרות ואף כאלו שבלילתן רכה כגון זלאביה- שרי.

עוד בב"י הובאו דברי הרמב"ם ע"פ הגמ' לז: חיטים שעשאן גוי קליות- מותר, והטעם כיון שאין אדם מזמן את חברו אלו על קליות, ע"פ היתר זה נהגו להתיר באפונים קלויים (אם לא במקום שמטגנים עם חלב)- לר"ן טעם היתר הגמ' מפני שלא נשתנו מברייתן, או"ה לא מחלק. רשב"א כתב הטעם להיתר מצד שנאכלים חיים כמות שהם, ורבנו ירוחם כתב שמותרים אף שאינם נאכלים חיים כך] .

בדרכי משה הובא בשם או"ה דכל שנאכל כמות שהוא חי ע"י הדחק – לא מיקרי נאכל חי, וכן העולה על שולחן מלכים ואף לפרפרת- מיקרי עולה על שולחן מלכים כיון דדרך אדם להזמין אליו.

שו"ע : עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובישלם הגוי, אם העיקר מדבר שיש בו משום בישולי גויים - אסור, ואם לא- מותר.

רמ"א : ומותר לאכול אפונים קלויים של גויים וכן קיטניות שקורין ערבש"ן קלויים- לאינן עולים על שולחן מלכים וכן נהגו בהם היתר, אם לא במקום שנהגו למשוח המחצת בחלב [ואיסור] שאז נוהגין בהם איסור, אבל כללוא הכי - פרי, ואין לחוש לכליהם של גויים דסתמן אינן בני יומן. וכל פרי שנאכל כמות שהוא חי אע"פ שנישלו אותו גויים ונמחה ונעשה תבשיל בידיהם - פרי, ועל כן אוכלים הפזיזל"א שעושים הגויים.

כה"ח הביא שאם נתערב מאכל שנאסר כבר משום בישולי גויים תוך מאכל של היתר ואינו ניכר - בכל גונא אזלינן בתר רובא ואין צריך שישים ואף **שיש מי שהחמיר**, מ"מ פסק **כה"ח** כיון דרבו המתירים, ועוד דהוי מילתא דרבנן- אזלינן לקולא. עוד כתב **כה"ח** דבסתמא אומרים שכל דבר עולה הוא על שולחן מלכים- אם לא ידוע לנו אחרת.

אגוזים- ש"ך כתב שנוהגין היתר מטעם שאינם עולים על שולחן מלכים, והעיר **בכה"ח** שאגוזים גדולים שמרקחים בקליפתם המרה עם הגרעין שלהם- אסורים.

אפונים פולין ועדשים- כתב **כה"ח** שההיתר הוא דוקא כאשר הם קלויים, אך מבושלים אסורים במקום שעולים על שולחן מלכים. **בא"ח** (שנה שניה, חוקת, יב) לגבי אפונים אף קלויים כתב לאסור בשם **מהרח"ו** ואוסר אף במקום שאין עולים על שולחן מלכים כיון שהיכן שעושים אותם הם עולים. **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ קב' וע"מ קו') חולק על הבא"ח בתרתי ומתיר בקלויים וכן פוסק דאזלינן בתר מקום האוכל ומנהג מקומו ולא בתר רובא דעלמא ואף לא בתר מקום העשיה, אמנם אם נתבשלו האפונים ע"י גויים- אסורים, **כה"ח** מביא דברי **האר"י** שמשמע ממנו להחמיר ולאסור בתר מקום עשיה או בתר מקום האכילה- אם אחד מהם עולה על שולחן מלכים- נאסר.

תבשיל אורז- יש בו משום בישולי גויים, כ"כ **כה"ח** וכ"ה **בבא"ח** (שנה שניה, חוקת י').

תורמוסין- בב"י הובא בשם **רבנו ירוחם שתורמוס** אין בו משום בישולי עכו"ם לפי שאינו עולה על שולחן מלכים, **ויש שאסרו** אך כתב **בבדק הבית** שראשון עיקר וכ"כ **הרא"ש**. וכ"ה **בדרכי משה**. **האר"י** מחמיר ואע"פ שאין עולים על שולחן מלכים ועי"ש, אמנם **רמב"ם** והובא **בכה"ח** להתיר וכ"כ **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ קא').

חלב שבשלו גוי ועשאו גבינה וכן סתם גבינה- אין בו משום בישולי גויים, **כה"ח**. הקום של החלב והיינו מימי חלב- **הבא"ח** שם, יב' מחמיר כשיטת **האר"י**, אמנם **בהליכות עולם** ח"ז ע"מ קה' כתב להתיר.

קפה- אם הגוי רק קולה אותו- **לכו"ע** שרי דאין עולה על שולחן מלכים וכ"כ **כה"ח**, אך אם מבשלו- **האר"י** כתב לאסור והביאו **בנגיד ומצוה** וכ"כ **כנה"ג**, אמנם **הב"ח** היה מחמיר לעצמו אך לא מוחה באחרים, ומה**מהריק"ש** משמע שבמקום המיועד לשתיית קפה אצל גויים יש לאסור דשייך משום חתנות טפי וכ"כ **פר"ח**, **רדב"ז** התיר לשתיית קפה של גוי אך שלא ישתה במסיבתם, וחתם **הכה"ח** בדברי **הברכ"י** שכיון דאיכא פלוגתא המחמיר יחמיר על עצמו ולא יכול למחות ביד אחרים. ועי' **בא"ח** (שם, טז') שכתב המנהג בבגדד להתיר, אמנם בעל נפש יחמיר. וכתב **בהליכות עולם** (ח"ז, יד') להתיר וכן פשט המנהג בכל תפוצות ישראל, ומנהג נכון הוא על פי הדין .

סעיף ג' – פנאד"ה שאפה גוי

ספר התרומה כתב : פנאד"ה שאפה גוי אסורה אפי' למי שנוהג היתר בפת עכו"ם – כיון שהיה שומן בעין האסור מצד בישולי עכו"ם ונבלע בפת, וכן ירקות שבישלם עם בשר ושומן הבשר נבלע בהם- אסור.
בב"י הביא שכ"כ **הרשב"א** ור"ן, אמנם **בבדק הבית** הביא **שרבנו ירוחם** הביא שיש מסירים השמנוניות מהפת ואוכלים השאר, **ולהלכה כתב בב"י** שראשון עיקר.
טור הביא התרומה וכתב פנאד"ה של גוי שאפה גוי- אסורה, **ב"י** מחק תיבות 'של גוי דאין בהם נפק"מ.

שו"ע : פנאד"ה שאפה גוי- אסורה אפי' למי שנוהג היתר בפת של גויים מפני שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי גויים ונבלע בפת, וכן ירקות הנאכלים חיים שבישלם עם בשר – אסורים מפני ששומן של בשר נבלע בהם.

ש"ך כתב דהשו"ע שאסר ה"מ בפנאד"ה של דגים אך של שומן בשר (וכן של אווז, **כה"ח**) שכבר מהותך – אין איסור כיון דאין בישול אחר בישול, ולא מהני בישולו של גוי לאסור. ואם השומן חי ובישלו הגוי מתחילתו- אסור, **כה"ח**. עוד הוסיף **כה"ח** דאם בישל ישראל את השומן ואפילו כמאכל בן דורסאי ואז המשיך הגוי ועירבו לפנאד"ה – שרי.
[ט"ז? מתייחס לגירסת הטור שכתב 'פנאד"ה של גוי שאפה גוי' **והעיר הב"י** שאין נפק"מ אם של גוי או של ישראל, אך הוכיח ה"ט"ז שלכו"ע אם של ישראל וגוי אפה אסרינן בפת של עכו"ם, וכן פנאד"ה של גוי שזרק ישראל קיסם בעניין פת עכו"ם מהני, אך אם של ישראל לא מהני לשיטת השו"ע כיון שנכנס לגדר בישולי עכו"ם- על כן כתב ה"ט"ז דהב"י לא דק בקושייתו, **ש"ך וט"ז**] .

סעיף ד' – בישולי שפחות בבית ישראל

ב"י הביא **אורחות חיים** בשם **הרמב"ן** שאין איסור בשפחות הקנויות לישראל כיון שמלאכתן קנויה לנו ועוד שמוזהר ישראל עליהן מן התורה, וא"כ ליתיה בכלל גויים וגזרותיהם- וכן נהגו, אמנם **רא"ה** כתב שבעל נפש יחמיר לאסור גם בכה"ג, **והרשב"א** כתב לאסור מדינא ואף בדיעבד.

דרכי משה הביא **או"ה** שבדיעבד שרי, דמצרפינן לשיטת **הרמב"ן** דעת ר' **אברהם** המובא **בתוס'** שבבית ישראל שרי, עוד הביא דברי **המהרא"י** שמתיר בישול שפחות בבית ישראל מטעם שאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית בגחלים. (מכאן למד **הדרכי משה** שחיתוי מועיל אף לבישולי עכו"ם, ואפי' לא כיון להתיר ע"י החיתוי אלא חיתה בעלמא, ע"י **כה"ח** דיש חולקים ומצריכים כונה, **ומ"מ** לשיטת השו"ע לקמן סעיף ז' אין חיתוי כלל מועיל).

שו"ע : יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר ואפי' בדיעבד .

רמ"א : וזדיעבד יש לסמוך אדברי המתירים, ואפי' לכתחילה נוהגין להקל בבית ישראל כי אי אפשר שלא יחתה אחד מצני הבית מעט.

ט"ז כתב ששפחות שמדובר כאן היינו שקנויות לנו ואנו מוזהרין עליהן בשבת ולא סתם מושכרות לזמן, אמנם לאו"ה אפי' רק מושכרות- שרי, וע"י ש"ך שמסתפק בדבר לשיטת הרמ"א והיינו אם לצרף לכאן סברת ר' אברהם שהובא בתוס' לעיל, ב"ח כתב להתיר במושכרות מטעם המהרא"י דאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית, ומ"מ כתב שיכנס ויצא אחד מבני הבית כדי שלא תשים השפחה דבר איסור.

ש"ך הביא בענין החיתוי דברי או"ה שכתב דבעינן שחיתוי זה יועיל לתקן האש ויועיל למהר בישולו ע"י הישראל. ש"ך הביא טעם נוסף להיתר הרמ"א בשפחות והיינו דאין איסור בישולי עכו"ם אלא בעושה מרצונו משום גזירת חתנות דשייכת קירבה, אך כאשר עושים הם בעל כורחם ובכפייה – אין בזה קירוב הדעת אלא מלאכה בעלמא, והובא במהרש"ל, אך בב"י ובד"מ לא הביא טעם זה (ויוצא לפי הטעם זה דכל שפחה שרי). כה"ח הביא שבכל מקום שכותב השו"ע יש ויש – פוסק כיש בתרא, אלא שבשעת הדחק- יש להקל, וכן הכא, וכ"כ כנה"ג. עוד כתב שעבדים ושפחות שמלו וטבלו- אין אסורים בבישולי גויים.

בימינו עוזרת גויה שעובדת ומבשלת בבית ישראל- לשיטת או"ה אין שייך בה גזירת בישולי עכו"ם, אך לשיטת הט"ז שייך בה ואסור ואף לשיטת הרמ"א לכאורה כל טעם ההיתר הוא שודאי אחד מבני הבית יחתה ומעט ובימינו אין חיתוי כלל שהרי מבשלים בגז או חשמל א"כ אולי אף לרמ"א יהיה אסור, אמנם כתב בשו"ת יחו"ד, (ח"ה, נד"י) שהקל בזה אפילו לספרדים ההולכים בשיטת השו"ע וצירף שם דעות המקילים ועיי"ש.

סעיף ה' - גוי שבישל מאכל ולא נתכוון לבשל

גמ' ע"ז לת. אמר ר' יוחנן האי גוי דחריך רישא שרי למיכל מינה אפי' מריש אוניה, אמר רבינא הלכך אותו גוי שזרק כלי לתנור וישאל שם בתנור דלעת בלא ידיעת הגוי – מותר לאכול הדלעת אחר שנתבשלה, מהו דתימא לבישולי קמכוין? קמ"ל לשרורי (לחזק את הכלי) מתכוין. (ולמסקנת הגמרא, גם בגונא שהצית הגוי שדה וניצלו בו חגבים- מותרים באכילה מן הדין דלעיל.)

היוצא מכאן שכאשר הגוי לא מתכוין לבשל – מותר, אע"פ שבפועל נתבשל ע"י גוי, ולא גזרינן משום בישולי עכו"ם.

טור כתב שלא אסרו אלא שמכוין הגוי לבישול, אך אם לא- שרי, והוסיף הטור שאם מתכוין לבישול אע"פ שלא ידע הגוי שישאל שם בתנור דלעת וכד' – נאסר, על כן אם ידע הגוי שיש שם מאכל – אפי' אם הדליק התנור כדי לחמם הכלי שלו – אסור, דחיישינן שמא כיוון גם לבישול שהרי ידע שיש שם מאכל. כלומר הטור מחמיר שאם ידע הגוי שיש שם אוכל- חיישינן שנתכוין גם אליו, ואע"פ שמעשיו מוכיחים שלחזק קדירתו נתכוין – חיישינן. ב"י ביאר שהוציא דין זה מהבנת הרי"ף את הגמרא וכ"כ הרא"ש, אמנם כתבו הראשונים שלא ראו עוד פוסקים שכתבו כך.

שו"ע: גוי שבישל ולא נתכוון לבישול – מותר. כיצד – גוי שהצית אור באגם כדי להבעיר החציר ונתבשלו בו חגבים – הרי אלו מותרים ואפי' במקום שעולין על שולחן מלכים, וכן אם חרך הראש להעביר השער – מותר לאכול ראשי

האזניים שנצלו בשעת החריכה, אבל אם כיוון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחילה וניצלה, אע"פ שלא כיון לזה הבשר שהרי לא ידע בו – אסור.

ש"ך הקשה על הטור שהרי כתב הטור בסעיף זה שאם ידע הגוי שיש בשר בתנור – אסור אע"פ שהדליקו לשם חיזוק כלי דחיישינן שמא גם לבשל החתיכה נתכוון, וקשה שהרי הטור בעצמו כתב שאם היפך הגוי באש ולא ידוע אם סילק הגוי את התבשיל והניח מחדש לא חיישינן שמא סילקו- דספק דבריהם להקל, ולכאורה **קשה**, דק"ו בענין דיזן לקולא ואין לחשוש- **ותירץ** שיותר מצוי שיכווין גם לבישול לכן מחמירים, אך סילוק – אינו כ"כ מצוי. **כה"ח** כתב **שרי"ז** פסק כטור, לכן כאשר אין הפסד- ראוי לחוש לכך, וכ"כ **הפר"ח ומנ"י**, אמנם **פרי תואר וחכ"א** אוסרים, וסיים **כה"ח** לפסוק **כפר"ח** להקל בהפסד מרובה וכ"כ **ערוה"ש**.

סעיף ו'- אם בישראל מעט בישולו

א. גמ' ע"ז לח. א"ר יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא גוי והפך בו – מותר, היכי דמי? - אי לא הפך בה הוה בשיל – פשיטא דשרי, ואי לא הוה בשיל – אסור דהוי בישולי גויים, אלא ה"מ שקירב בישולו. וא"ר יוסי כל שהוא מאכל בן דורסאי- אין בו משום בישולי עכו"ם, אך לא כמאב"ד – אסור, למרות שהיה מתבשל ע"י הנחת ישראל, וה"מ שהגוי עשה הנחה חדשה.

ב. גמ' ע"ז לח. איבעיא להו – הניח גוי והפך ישראל מהו? ואסקינא בין שהניח גוי והפך ישראל, בין שהניח ישראל והפך גוי – מותר, ואינו אסור עד שתהא תחילתו וגמרו בידי גוי.

טור כתב שלא אסרו בבישולי עכו"ם אלא כשכל הבישול ע"י גוי, אך אם תחילתו או סופו ע"י ישראל – מותר, והיינו הניח או חיתה בגחלים.

הב"י הביא שה**טור** הבין הגמ' דלעיל שנקטה לשון "להפך" היינו בגחלים, אמנם **הרמב"ם** הבין "להפך" היינו בבשר או להגיס בקדירה וכד' (מסיק **הב"י** שביאור הגמ' 'בהיפוך' קאי אבשר כרמב"ם, ולא היפוך הגחלים וכותב שניתן אולי לתרץ בדוחק עיי"ש).

וכתב **הב"י** בשיטת הרמב"ם- להפך בבשר- שאם הגוי הרים את הבשר והניחו שוב בצד אחר של הבשר- הוי הנחה חדשה של הגוי ואסור אם לא התבשל כמאכל בן דורסאי (כדלקמן בסעיף ט'), אך אם רק מיהר בישולו (ולא גרם במעשהו להנחה חדשה) – מותר. ואם הגיע כבר למאכל בן דורסאי- מותר אף בהנחה חדשה ע"י הגוי, דאין בישול אחר בישול.

על כן כתב **ב"י** שיפוד בשר אע"פ שהניח ישראל – אסור ליתן לגוי להופכו, אא"כ התבשל כמאכל בן דורסאי, והטעם: א. מצד שכעת הוי כהנחה חדשה, ואע"פ שרק ממחר בישולו, הרי אם לא היה הופכו הגוי השיפוד לא היה נצלה בצד האחר. ב. חיישינן שמא יסלקנו הגוי ויחזור ויניח לאו אדעתא דישראל. (ולא דמי לקדירה דלא חיישינן שהגוי הגיס בה אם ישראל הניחה, דשאני הכא, דמצוי שנשמט ראש השיפוד ויניחנו הגוי מחדש).

שו"ע: כל שבישלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה ובין בסוף – מותר. לפיכך אם הניח הגוי בשר או קדירה ע"ג האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדירה או שהניח ישראל וגמר הגוי – הרי זה מותר.

רמ"א : ואפי' לא היה מתקבל כלל סיוע הנוכרי.

הקשו **האחרונים** על שיטת הרמ"א שלכאורה נגד הש"ס עצמו, שהרי ראינו **בגמ'** ע"ז לח. שאם לא היה התבשיל מתבשל כמאב"ד ע"י ישראל – אסור אפי' שמקרב הגוי בישולו בלבד, וא"כ היאך התיר רמ"א כשהניח ישראל שלא כמאב"ד והפך הגוי וע"י סיוע הגוי נמצא בישולו ?

הש"ך מתרץ שרמ"א ס"ל שמדמים ענין זה להלכות פת עכו"ם דמהני קיסם אע"פ דהוי נגד הש"ס- אף הכא מועיל פעולת תחילה או סוף של ישראל גם כשלא נתבשל כמאב"ד ופעולת הגוי בלבד גורמת הבישול- ואף שהש"ס אסר בכה"ג(וכן דעת הרמ"א להקל לפי שיטה זו, ומה שלא הגיחה בשו"ע סעיף י' לקמן- היינו שסמך על דבריו שכתב כאן). **תירוץ נוסף** לש"ך דה"מ שהניח ישראל את הגחלים וחשיב כהדלקת האש והוי כל הבישול מכח ישראל, **להלכה** כתב הש"ך שצ"ע אם לסמוך על רמ"א שהרי פוסקים רבים לא פסקו כך וכן הובא בב"י וכן פשט גמ' נגד חילוק זה.

ט"ז : **תירוץ ראשון בט"ז** הוא לבאר את הרמ"א דה"מ שלא היה מתבשל **כראוי** בלא סיוע הגוי **אך כמאכל בן דורסאי ודאי** שהיה מתבשל אף בלא סיוע הגוי, ולכן שרי אף קודם שהגיע למאכל בן דורסאי כיון שלא סילקו הגוי מהאור- מהני, **תירוץ שני בט"ז** שבאמת הגמ' חזרה בה שאמרה דאין איסור עד שתהיה תחילה וגמר בידי גוי אלא מקנת הגמרא שאם עשה ישראל אחד מהם סגי ואף שלא היה מגיע למאכל בן דורסאי- והיינו כתירוץ הראשון בש"ך שהרמ"א מקל. **ולהלכה** כתב הט"ז שרק בבית ישראל יש להקל כרמ"א והיינו בצירוף סברת ר' **אברהם המובא בתוס'**.

כה"ח הביא **פר"ח** כרמ"א להתיר אפילו הניח הישראל וגמר הגוי וכתב שיש לסמוך על קולא זו, ואם הניח גוי וגמר הישראל- אפילו הגיע למאכל בן דורסאי ע"י הנחת הגוי- מותר, אם גמר ישראל בישולו כיון דלא נסתלק מע"ג האש. **פרי תואר** חולק על סיפא דפר"ח ופוסק כשו"ע בסעיף ט'- דרק אם נגמר או יכל להיגמר בישול בן דורסאי ע"י ישראל מהני כאשר גומר הגוי .

כתב **כה"ח** שאם הפך הגוי האוכל מצד אחד לשני- הוי כסילוק והנחה חדשה ואסור, כדלקמן סעיף י"א.

סעיף ז'- פעולת ישראל המתרת את התבשיל

ב"י הביא הסוגיא האם הדלקת האש / זריקת קיסם / חיתוי בגחלים מועילה ומוגדרת כהשתתפות של ישראל, וממילא אין איסורי בישולי עכו"ם כשעושה ישראל אחת מפעולות אלה, או שרק בפת עכו"ם התירו בכה"ג ?
הר"ן כתב דרק הנחה מהני **בבישולי גויים** אך חיתוי או הבערה לא מהני, ומוכיח מלשון הגמ' שאמרה **'שופתת** אשה הקדירה' וכן **'הניח** ישראל בשר ע"ג גחלים'- משמע שהדלקת האש בלבד לא מועילה וכ"כ **הראשונים** וכ"ה **ברשב"א** וכך ביאר **רבינו יונה** והוסיף דבעינן שיתן היהודי המחבת לתוך התנור **למקום הראוי להתבשל שם**- אי"כ כ"ש שחיתוי בלבד לא מהני.

וכ"כ **ריב"ש** דאין שגירת האש ולא הדלקת התנור מועילה כאן ואע"פ שבפת עכו"ם מועיל.

בדרכי משה כתב שלדעות שהביא הב"י אף חיתוי לא מהני, אמנם מביא **מהרא"י** שכתב נוהגין להתיר בישולי שפחות גויות משום שאי אפשר שלא יחתה ישראל- משמע שמועיל חיתוי, וכ"כ **בארוך** להתיר ע"י חיתוי וכן ע"י השלכת קיסם כבהלכות פת עכו"ם, וכן כתב **במרדכי**.

מהר"ם כתב שאפילו שאם הדליקה גויה אש מאש שהדליק ישראל – מהני ושרי.

שו"ע : אין שגירת (הבערת) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומורדת אלא ההנחה דוקא, לפיכך הרוצה לבשל מחבת בתנור של גוי- צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל שם.

דמ"א : ויש חולקין וס"ל להלקת האש או חיתוי הגחלים מהני לענין ביטול כמו לענין פת – וכן נוהגין. ואפי' חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א לאפי' לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם רק שהגוי הלדיקה האש מאש של ישראל – פרי.

ט"ז מביא דברי הר"ן, ומבאר החילוק בין פת עכו"ם לבישולי עכו"ם- דהתם שגירת התנור מלאכה מיוחדת בו שהרי בפת בעינן להוציא כל הגחלים קודם שיאפה א"כ מעשה גדול וניכר הוא מעשה ישראל, אך בתבשיל מסיק האור בלבד לכן לא מהני.

באר היטב הביא **הדרכי משה** לעיל שכתב דאף נשיפה בפיו מהני, ועיי' לקמן סעיף ח'.

בענין החיתוי שהביא הרמ"א- כתב **הש"ך** דבעינן שימהר בישולו ולא חיתוי בעלמא וכ"ה **בכה"ח**, מביא **בהגהות או"ה** דבעינן **שיכוין** לתקן האש וכ"ה **בכה"ח** דלא כרמ"א הכא, וכתב **כה"ח** דמ"מ אין להקל כרמ"א אם לא בהפסד מרובה או בשעה"ד. עוד דייק מהרמ"א שגם השלכת קיסם מהני ואף בבישולי גויים, והביא שכ"כ **הסמ"ק**, ו**באו"ה** ככתב כן בהדיא. **כה"ח** דייק מהסיפא של הרמ"א דאף זריקת קיסם מועיל, מ"מ פסק **בכה"ח** דבני ספרד קיבלו הוראות וחומרות השו"ע- על כן לא מהני הדלקת האש ולא השלכת קיסם וכ"ש חיתוי שאינו מועיל וכ"ה **בבא"ח** (שם, יח'). וכתב **ערוה"ש** על הרמ"א דהוי קולות גדולות ואין לסמוך על כך אלא בשעה"ד ובבית ישראל. **בהליכות עולם** (ח"ז עמוד קיז'- קכב') כתב שגם הספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה **שיסמוכו** להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות אע"פ שהגוי מבשל את התבשילים ושופת את הקדירה- כיון שהישראל שהוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה **והמתמיר תע"ב**, טעם ההיתר דהוי ס"ס, והיינו ספק אם הלכה כפוסקים דס"ל שגם בבישולי גויים התירו ע"י היסק ישראל כבפת עכו"ם וספק אם הלכה כאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל (וספק אם כשיטת ר' אברהם בתוספות שבבית ישראל אין גזירת בישולי גויים).

סעיף ח'- אם הגיע המאכל לבן דורסאי ע"י ישראל או גוי

גמ' ע"ז לח. א"ר אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דורסאי- אין בו משום בישולי גויים.

טור כתב שאם הניח הגוי הנחה חדשה- נאסר, אא"כ נתבשל כמאכל בן דורסאי דבכה"ג אפי' סילקו הישראל מן האש ובא גוי והחזירו וגמר בישולו – אין בו משום בישולי גויים.

ב"י הביא מחלוקת בגדר בן דורסאי **לרש"י ורשב"א** – שליש בישול, אמנם **לרמב"ם** חצי בישול, ופסק **ב"י** דהכא הוי מילתא דרבנן לכן יש לסמוך על המקילים.

עוד דן בענין ניפוח בפה האם מהני ומוכיח דחשוב כמעשה בגופו מגמ' בבא קמא, והעמיד דה"מ שהניפוח מדליק העצים הכבויים וכד' באופן שנדלקים ע"י נפירתו, אך אם לא יתקרב הבישול אפי' קצת עקב הנפיחה – לא מהני. ומשמע שאין לחלק בין נפח בפיו או בשפופרת וכד'.

דרכי משה כתב שהואיל וב"י ביאר שהניפוח כמעשה בידיים אזי לשיטת הדרכי משה- הוי כחיתוי הגחלים או הדלקת האש דמהני אף שלא מקרב בישולו.

שו"ע : נתן ישראל קדירה על האש וסילקה ובא גוי והחזירה – אסור, אא"כ הגיע למאכל בן דורסאי שהוא שלישי בישולו כשסילקה.

ש"ך כתב דלאו דוקא סילקו ישראל, אלא אפי' סילקו גוי – אסור, ולא כמו שרצה ה**ב"ח** לחלק ולהתיר כאשר סילקו גוי דס"ל דקיל טפי, **ט"ז** כתב היפך סברת ה**ב"ח** די"ל שכאשר סילקו גוי- חמיר טפי, לפי שעיקר מעשה ההנחה של ישראל. מ"מ אפילו תרצה לומר כב"ח שכאשר עקר ישראל חמיר טפי- מ"מ קמ"ל הכא שאם סילק ישראל אחר שנתבשל כמאכל בן דורסאי – אסור, ומ"מ כתב ה**ט"ז** למסקנה דמסתברא מילתא שכל דאסתלק ליה ממעשה קמא – פנים חדשות באו לכאן, והוי בישול גוי ממש וכל אנפין שוין לאיסור, אלא שכתב ה**ש"ך** למעשה, והובא ב**כה"ח**, שאולי הכא דמי לקיסם כאשר הגוי מסלק הקדירה וזה עומק היתר ה**ב"ח**- ויש להתיר אף קודם מאכל בן דורסאי אם סילק הנכרי (לשיטת רמ"א שמתיר בקיסם).
עוד ב**כה"ח** דספק אם הגיע לבן דורסאי קודם לכן- שרי.

סעיף ט' - בישול הגוי כמאכל בן דורסאי אי מהני גמר ישראל

גמ' ע"ז לח. א"ר אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דורסאי- אין בו משום בישולי גויים.

טור מביא דעת ה**רשב"א** שכתב שאם בישלו הגוי כמאכל בן דורסאי- לא מהני עתה שיעשה בו ישראל מעשה והיינו מיסוד הגמרא דלעיל, אמנם ה**רא"ש** כתב דלהקל כתבו חז"ל דין בן דורסאי ולא להחמיר.

ב"י הביא שלשיטת ה**רא"ש**, הגמ' **בע"ז לח**. דלעיל שהתירה כשבישל ישראל כבן דורסאי אף שגמרו גוי- רק להתיר דיברה, כמו בדין קירוב בישול, שהרי אם גוי קירב בישול- לא אוסר אם הניח ישראל, אע"פ שאם יהיה להיפך ויניח גוי – קירוב ישראל יועיל להתיר, אלא שחכמים הקילו באיסור בישולי גויים ואין ללמוד ק"ו.

ב"י כתב שה**רא"ש** יחידאי הוא (אע"פ שהב"י עצמו כתב **שמהר"ם** וה"ר **פרץ** כתבו כ**רא"ש**), אמנם כשיטת ה**רשב"א** פסקו ה**ר"ן** וה**ר"ח** וכ"ה **בריב"ש**, לכן ה**כריע ה"ב"י** שבשעת הדחק כע"ש או הפסד מרובה – יש לסמוך על המקילים כיון דהוי מילתא דרבנן.

דרכי משה כתב שרבים פסקו כ**רא"ש** וכמו שהב"י בעצמו הביא, ואע"פ שמחמירים בד"כ- הכא התירו, ועוד דהוי בתראי- וכן הביא **שאו"ה** כתב שכן נוהגין.

בדק הבית הביא בשם **רבנו ירוחם** שאף האוסרים יתירו אם מונח עדין על הגחלים ואפי' התחיל ישראל והמשיך גוי- שרי, דלא שייך הכא שיעור בן דורסאי (וכ"כ **פר"ח**, אמנם **כנה"ג** דחה דבריו וכתב דעצם זה שהוי בן דורסאי ע"י הגוי – אסור, והובא ב**כה"ח**).

שו"ע : אם בישלו גוי כמאכל בן דורסאי וגמרו ישראל – יש לאסור א"כ הוא ערב שבת או ערב יו"ט או שיש הפסד מרובה בדבר. רמ"א: ויש מחירין ככל ענין – וכן נוהגין.

ש"ך כתב שרוה"פ כרמ"א להתיר. **פת"ש** הביא של"ה דיש לחוש למהרש"ל האוסר- דלא מהני גמר ישראל אחר בישול מאכל בן דורסאי וכשו"ע. **ערוה"ש** כתב דכל שלא נגמר בישולו אפילו בישלו עכו"ם יותר ממאב"ד- מותר.

סעיף י'- הניח ישראל בגונא שלא יגיע למאב"ד והפכו גוי

גמרא ע"ז לח. אמר רב יהודה אמר שמואל: הניח ישראל בשר על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים והפך בו - מותר. היכי דמי? אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל, פשיטא! אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל, אמאי מותר? בישולי של עובדי כוכבים נינהו! לא צריכא, דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי, והשתא קא בשיל בחדא שעתא, מהו דתימא: קרובי בישולא מילתא היא, קמ"ל.

טור הביא רשב"א שאם הניח ישראל המאכל ע"ג גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם והפך בו הגוי ונתבשל – ה"ז אסור.

ב"י הביא שאם יכל להגיע למאב"ד ע"י בישול ישראל – אין הפיכת הגוי אוסרת, אמנם אם סילק הגוי את המאכל ממש- אסור כל עוד שלא הגיע בפועל למאכל בן דורסאי.

שו"ע : הניח ישראל ע"ג גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם כמאב"ד ובא גוי והפך בו ונתבשל – אסור.

דעת הרמ"א בכה"ג- עי' בש"ך בסעיף ו'.

ואם הניח הגוי קודם מאב"ד והפכו ישראל וקירב בישולו – שרי כיון דהישראל גרם הבישול כ"כ כנה"ג, ומ"מ אם גם ללא ישראל היה מגיע לבישול - אפשר דלא מהני וכ"ה בכה"ח.

סעיף יא'- ספק בבישולי גוים ובגונא שנכרי שומר על התבשיל

בגמרא ע"ז לח. תניא נמי הכי: מניח ישראל בשר על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבוא ישראל מבית הכנסת או מבית המדרש- ואינו חושש.

טור הביא שבמקרה בו ישראל הניח הבשר והלך ונשאר הגוי שם והפך הבשר ולא ידעין אם סילקו קודם מאב"ד או אחרי מאב"ד – מותר, דהוי ספק דרבנן לקולא.

ב"י הביא שכ"כ הרשב"א והביא טעם נוסף להתיר כיון שאין הנאה או סיבה לגוי לעשות כן, ולכן אם אין עילה לדבר- לא חיישינן להכי, והוכיח זאת מבריתא עיי"ש.

שו"ע : הניח ישראל ע"ג האש והניח גוי לשומר והפך בו, ואין ידוע אם סילקו הגוי עד שלא הגיע למאכל בן דורסאי – מותר. רמ"א : לספק דנריהם להקל וכן כל ספק זיקולי גויים וכיו"צ – מותר.

ט"ז כתב ברמ"א ספק בישולי גויים וכגון ספק אם חיתה ישראל אם לאו וכדו'. (וה"מ לרמ"א, אך לשו"ע לא מהני חיתוי וכ"ש ספיקו).

ש"ך העיר שהתיר בשו"ע דוקא שאין לחוש בגוי שהחליף הבשר וכ"ה בפוסקים ופשוט. הובא **בכה"ח** - בשר שצולין בשיפוד אפילו הניחו ישראל אסור ליתנו לגוי להפכו כדי שיצלה, וא"כ בישלו ישראל כמאב"ד- והטעם שהרי בהפיכת השיפוד צולה החלק השני שלא היה אמור להיצלות ע"י מעשה הישראל וא"כ הוי צליה חדשה של הגוי ונאסר, ועוד חיישינן דילמא יסלקנו הגוי ויחזור ויניחנו ולא אדעתיה דישראל כ"כ ב"י, אמנם כנה"ג כתב דהאידינא נהגו עלמא להתיר אפילו לכתחילה ויש ללמד עליהם זכות.

סעיף יב' - דגים מלוחים

גמ' ע"ז לח. אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב : כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי, אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב : כל שאינו עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. מאי בינייהו? איכא בינייהו : דגים קטנים, וארדי, ודייסא. אמר רב אסי אמר רב : דגים קטנים מלוחים - אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים. אמר רב יוסף : אם צלאן עובד כוכבים - סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין, ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא - אסור. פשיטא! מהו דתימא? הרסנא עיקר, קמ"ל קימחא עיקר. **גמ' ע"ז לח** : דג מלוח : חזקיה ובר קפרא - התירו, ור' יוחנן - אסר.

רש"י ביאר שלאוכלו כמות שהוא נחלקו והיינו כאשר מלחו הגוי, כלומר האם המליחה של הגוי כבישול לאוסרו או לא. **רי"ף**, **רא"ש ורמב"ם** ביארו **כרש"י** ופסקו כחזקיה ובר קפרא להתיר. אמנם **הראב"ד והרמב"ן** ביארו הגמ' אחרת וכתבו דפשוט הוא שכאשר נמלח ע"י גוי מותר לכו"ע, אלא נחלקו בדג מלוח שצלאו גוי- לחזקיה ובר קפרא כיון שנאכל כמות שהוא מלוח - שרי, ור' יוחנן סבר אכילה ע"י הדחק היא ולא נאכל כמות שהוא חי- וא"כ שייך בו איסור בישולי גויים וממילא כעת שצלאו הגוי נאסר. **כראב"ד ורמב"ן** פירש את הגמרא **רבינו יונה** אלא שפסק כר' יוחנן דאסר, אך **הרשב"א** תמה עליו דהיה לו לפסוק כבר קפרא וחזקיה להתיר.

רשב"א ורמב"ן חילקו בין דגים קטנים לדגים גדולים - בדגים קטנים שמלחו הגוי כיוון שנאכלים כך חיים לא שייך בהם בישולי נכרים, אמנם דגים גדולים אין דרכם לאוכלם ללא בישול וממילא שייכם בגזירת בישולי עכו"ם, ואע"פ שיש מי שאוכלם כך - מ"מ ע"י הדחק מיקרי ואין זה דרך העולם וממילא אכילה שע"י הדחק לא מיקרי אכילה. **הטור** הביא דברי **הרשב"א** לאסור, וכתב **שיש מתירים** אף בדגים גדולים, אמנם סיים בלשון **הרשב"א** - דלהחמיר בגדולים עיקר.

ב"י הביא הגמ' ומחלוקת **הראשונים** וביאר כרשב"א את דברי רש"י ורמב"ם שפסקו כחזקיה ובר קפרא להתיר אמנם גם הם חילקו בין קטנים לגדולים מטעם הנ"ל- וא"כ רש"י, רמב"ם ורשב"א בשיטה אחת אזלי לאסור דגים גדולים ולהתיר דגים קטנים.

שו"ע : דגים קטנים שמלחן ישראל או גוי הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול ואם צלאן גוי אחר כך- מותרין, אבל דגים מלוחים גדולים אינם נאכלים אלא ע"י הדחק, לפיכך אם צלאן גוי- אסורים, ויש מתירים.
רמ"א : וכן כל דבר הנאכל חי ע"י הדחק ובישלו גוי – כדגים גדולים. וצ"ע מליח אינו נאכל כלל כמו שהוא חי- ואסור אם נתבשל ע"י גוי.

ט"ז כתב שדגים אלה דוקא מלוחים שרי ולא גזרינן לאסור על שמלחם גוי- כיון שלא גזרו אלא בבישול ע"י אש. **ואין להקשות** והרי אינם עולים על שולחן מלכים וא"כ מדין זה לא שייך בהם בישולי גויים די"ל - א. אחר מליחה עולים. ב. אינם קטנים לגמרי. ג. ה"מ מין מסויים שעולה שהם תמיד קטנים (**ב"ח**). **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ קכד) כתב להתיר דגים קטנים של סרדינים מדין שאינם עולים על שולחן מלכים, ואף על שמנן אין לחוש בו לתערובת דבר טמא- דאומן לא מרע אומנתיה.

ש"ך כתב דאפילו נימא שבדגים גדולים קצת התיר בשו"ע, שהרי קטנים אינם עולים על שולחן מלכים כלל, עוד כתב בשם **או"ה שחבושים וערמונים** נאכלים חיים רק ע"י הדחק לכן שייך בהם בישולי גויים ואסורים, מיהו **התו"ח** התיר ערמונים, ו**בכה"ח** כתב דהכל הולך לפי המקום והזמן.
טור כתב בשר מלוח כדגים קטנים, וכתב **ט"ז** דה"מ שמלחו הרבה ונהיה ראוי לאכילה כך, אך בלאו הכי הוי דבר שאין נאכל חי ואסור וכ"ה **בכה"ח**.

סעיף יג' - כבישה עישון ומליחה

טור כתב שלא אסרו מעשה הגוי באוכל אלא ע"י בישול אך בכבישה /עישון/מליחה – מותר, ואם לאחר שמלחם הגוי הגוי חזר ובישלם – שרי, כיון שעצם המליחה לא אוסרתם, וכשמבשלם אח"כ- הרי כבר נאכלים כמות שהם אף ללא הבישול, וא"כ הוי דבר חי ואינו בכלל הגזירה.

ב"י הביא דברי **הרשב"א** ומקורו **משנה ע"ז לה** : שלקות של גויים אסורים ושלקות הינו תולדות האור ועיי"ש עוד ראיות. לגבי עישון דלא אוסרו- המקור **בירושלמי נדרים** שם מפורש שאין במעושן משום בישולי גויים וכ"כ **הר"ן**, **רשב"א** ו**רמב"ם**, וכתב **הב"י** שאם עישנם ישראל ואח"כ בישלם גוי – אסור, דומיא דדגים גדולים מלוחים דאינם נאכלים כך אלא ע"י הדחק.

שו"ע : דג שמלחו גוי ופירות שעישן עד שהכשירן לאכילה- הרי אלו מותרין, דמלוח אינו כרותח בגזירה זו, והמעושן אינו כמבושל.
רמ"א : גם כבוס אינו כמבושל ללא אסרו אלא ציטול בלש.

ש"ך הביא ב"י ודרכי משה שכתבו שאם עישנם ישראל ואח"כ בישלם גוי – אסור, ולכאורה משמע דה"ה גם לדגים קטנים לאסור אך באו"ה התיר בכה"ג דגים קטנים דעישון כמליחה וכמותו הביא בכה"ח להתיר בשם פר"ח כנה"ג ועוד, ולא כהבנת פרי תואר את דברי הברי הבי"י לאסור בכה"ג ועיי"ש, ולפי זה כתב ש"ך שהמתירים דגים גדולים בסעיף י"ב לעיל- יתירו גם דגים גדולים שעישנם ואח"כ בישלם גוי, וכ"כ ב"ח והובא בכה"ח (ולאוסרים שם דגים גדולים- יאסרו גם כאן).
כה"ח כתב שאם בישלם גוי בחמי טבריה, למסקנה- שרי דומיא דמעושן .
בא"ח (שם, כ') כתב שגוי שמלח או כבש וה"ה למעשנם- מותר, וכ"ה בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ קכ"ג-ג') והוסיף דאף שיש לחוש שמא כבשו אותם בכליהם האסורים, סתם כלים שלהם אינן בני יומן והוי נטל"פ ומותר.

סעיף יד'- דין ביצה בבישולי גוים

גמ' ע"ז לח: ביצה צלויה – בר קפרא שרי, ר' יוחנן אסר. ר' חייא פרואה איקלע לבי ריש גלותא א"ל ביצה צלויה מאי? א"ל חזקיה ובר קפרא שרי, ור' יוחנן אסר- ואין דבריו של אחד במקום שנים. א"ל רב זביד לא תציתו ליה, הכי אמר אביי- הלכתא כותיה דר' יוחנן. אשקיהו נגוטא דחלא ונח נפשיה (לרב זביד כיון שהחמיר).

טור כתב: ביצים שבישלם גוי – אסורין.

ב"י הביא מקור הדין בגמ' דלעיל, והוסיף דאיפסקא הלכתא כמאן דאסר ואע"פ שביצה ראוי לגומעה חיה – לא מיקרי נאכל כמות שהוא חי, דאין זו אכילה חשובה וכ"כ תוס' (יבמות מו. ד"ה ר' יוחנן).

שו"ע: ביצה אע"פ שראויה לגומעה חיה, אם בישלה גוי- אסורה.

ט"ז כתב הטעם שאסור מפני דהוי אכילה ע"י הדחק ולא מיקרי נאכלת חיה, ואף ליש מתירים דלעיל בדגים גדולים- הכא ובתמרים המרים לקמן מודו דהוי דחק גדול.

כה"ח הביא שכל שבישל הישראל את הביצה ואפילו קצת- אין בה עוד משום בישולי גויים, וכ"כ פרי תואר .
דרכי משה הביא בשם הגהות אלפסי שאגוזים גדולים – אסורים דאין נאכלים חיים.

סעיף טו'- תמרים שבישלם גוי

גמ' ע"ז לח: בעו מר' אסי הני אהיני שליקי דארמאי מאי? חולי לא תיבעי לך- דודאי שרי, מרירי לא תיבעי לך- דודאי אסירי, כי תביעי לך מציעאי מאי? א"ל ר' אסר, ומיהו? לוי .

טור תמרים מתוקים שמבשלם גוי – מותרין, מרים – אסורין, ואף בינונים אסורים כיון שנאכלים חיים רק ע"י דחק גדול.

ב"י הביא הגמ' וכתב שכ"כ הרשב"א .

שו"ע : תמרים המרים קצת, שאינם נאכלים אלא ע"י הדחק, אם בשלם גוי – אסורים.

ש"ך כתב בשם **או"ה** אגסים ותפוחים הקשים – אע"פ שרוב אכילתן ע"י צלי ובישול, מ"מ אם צלאם גוי – מותרים, דמיקרי נאכלים חיים שכן גם כד נאכלים א"נ רוב שבמינם נאכלים חיים. וה"ה שאר פירות אם נאכלים חיים, אך אלו התפוחים שאינן נאכלים חיים מחמת חמיצותם- אית בהו בישולי גויים כ"כ **פרי תואר** וכ"ה **בכה"ח**.
בא"ח (שם, כו') כתב דכל שכר של גויים (תמרים, תאנים, שעורים, תבואה ודבש) אסרו חז"ל משום חתנות וה"מ במקום מכירתו, אך אם שותה בביתו או שנכנס עראי לבית הגוי- מותר, וכתב **מור"ם** דיש מתירים בשכר של דבש ושל תבואה ונהגו להקל בזה, ו**סיים בא"ח** דהמחמיר גם במקום שנהגו היתר- תבוא עליו ברכה.

סעיף טז' – כלים שבישל בהם גוי דבר האסור משום בישולי עכו"ם

טור הביא מחלוקת לענין כלים שבישל בהם הגוי דבר היתר אך מ"מ אסור מצד בישולי נוכרים- האם הכלי נאסר : דעת **הרשב"א** שהכלים נאסרים, לפיכך צריך לזיהר בשפחות נוכריות המבשלות לעצמן בבית רבן ישראל שלא יניחוהו ע"ג האור, ואם קדמו והניחוהו – יהפך בו הישראל קודם שיגיע למאכל בן דורסאי, אמנם **הרא"ש** כתב שלא החמירו בבישולי גויים לאסור פליטתו.

ב"י הביא טעם **הרשב"א** דכל שאסרוהו חכמים – פליטתו אסורה כמותו, וראיה מגיד הנשה ששומנו אינו אלא ממנהג קודשים ואוסר בנותן טעם- ומ"מ אסרו חכמים שהרי גזירות חכמים כעין דאורייתא, לכן כמו שבדאורייתא הכלי נאסר- כמו כן בדרבנן, על כן אם הכלים של חרס- ישברם, ואם של מתכת – יגעילם וכ"כ **התרומה והר"ן**, אמנם **הרא"ה** כתב **כרא"ש** והטעם דלא מסתבר למימר שגזרו ואסרו הכלים משום גיעולי גויים שהרי אין טעם הגזירה שהיא מצד חתנות שייכת לכליהם אלא במאכל שיוצר קירוב דעת .

בבדק הבית הביא **רבנו ירוחם** שכתב שרוה"פ כרא"ש, אך הוכיח **הב"י** להיפך שרוה"פ לאסור וכרשב"א, **והכריע ב"י** שמ"מ אף לאוסרים הכלים- כלי חרס לא צריכים שבירה אלא בהגעלה ג' פעמים סגי, כיוון שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא. עוד הביא **ב"י** דברי **הרא"ה** שגוי שבישל לחולה בשבת – מותר במוצ"ש אף לבריא כיון דאיכא הכירא ואין שייך הכא חתנות.

שו"ע : כלים שבישל בהם הגוי לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי גויים- צריכים הכשר, ויש אומרים שאינם צריכים, ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס- מגעילו ג' פעמים ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר בדאורייתא.

רמ"א : גוי שזינק לחולה נשמת- מותר למוצ"ש אפי' לזכריא ואין צו משום בישולי גויים, דזכל כה"ג הכירא איכא.

ש"ך הביא **תו"ח** שכתב שאם השפחות הניחו ובישלו לעצמן- צריך הכלי הגעלה, **וקשה** דלכאורה התו"ח ס"ל שבישולי גויים מותרים בדיעבד וא"כ לפחות שכך יהיה דין הכלי, ומתוך ד"ל שאם בישלה השפחה לעצמה חמיר טפי, וגם לא שייך טעם ההיתר שיבוא אחד מבני הבית לחתות.

כתב ש"ך שאם בישל בכלים בדיעבד ובצירוף דיש רוב בתבשיל- מותר שהרי בישולי גויים עצמם בטלים ברוב וכ"כ כה"ח.
ט"ז על דברי הרמ"א שפסק כרא"ה- העיר עליו מדברי הרשב"א שכתב דודאי שבמוצ"ש יהיה אסור לחולה וכ"ש לבריא דרק בשעת הצורך ממש התיירו אך כאשר מבריא החולה – אסור, כדין נבילה לחולה שיש בו סכנה שמוותרת ואח"כ חוזרת לאיסורה, וכ"כ הט"ז להחמיר, והביא ראיה נוספת מפת פלטר שבמקום שאין מצוי ישראל – שרי, אך כשחוזר למקום שיש בו פת ישראל – הפת נאסרת כבשו"ע קי"ב, ד'. כה"ח כט"ז להחמיר, ולא כש"ך בנקוה"כ שכתב להקל כרמ"א, ומ"מ אם אין לחולה מה לאכול במוצ"ש אלא זה- יש להתיר וכ"ה בבא"ח (שנה שניה, חוקת כה')
באר היטב הביא רמ"א וט"ז וכתב לאסור מצד הגזירה בהלכות שבת, דחיישינן שמא ירבה בשביל הישראל כשמבשל לחולה שאסור לבריא מהגזירה הנ"ל- וכן הכא.
בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ קד') כתב שאם הגוי בישל תבשיל לחולה שאין בו סכנה בשבת- אין הכלים צריכים הכשר כלל, וכ"ש אם הדבר נעשה בביתו של ישראל או בבי"ח יהודי.

כה"ח כתב שהשו"ע להלכה מחמיר ואוסר ומצריך הכשר, כבכל סתם וי"א שמובא בשו"ע וכ"פ פרי תואר וערוה"ש וכ"פ בא"ח שם, כדי'. עוד כתב כה"ח שאפילו אין הכלי בן יומו- נאסר, וכ"ה בבא"ח שם, ולא כערוה"ש שמתיר לכתחילה כלי שאינו בן יומו באיסורי דרבנן, אמנם אם יש הפסד מרובה וחושש שמא הכלי יפקע בהגעלתו- יש לסמוך ולהקל דהוי כדיעבד ואז שרי להשתמש בו אחר מעת לעת.

איסור בישולי גויים בטל ברוב ולא בשישים לכן אם נתערב סיר זה עם סירי היתר- בטל ברוב כ"כ בכה"ח ולא כמהרשד"ם שהצריך שישים. וכן אם צלה הגוי בשר בשיפוד ואח"כ צלה ישראל בשר באותו שיפוד- שרי, דודאי יש שישים בבשר כנגד הפליטה.

הלכות

טבילת כלים

סימן ק"כ

סימן ק"כ- הלכות טבילת כלים

סעיף א' - כלים הנלקחים מן הגוי וצריכים טבילה

במשנה ע"ז עה: הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל - יטביל, להגעיל - יגעיל, ללבן באור - ילבן באור. השפוד והאסכלא - מלבנן באור. הסכין - שפה והיא טהורה.

ובגמרא: תנא: וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה. מנהני מילי? אמר רבא, דאמר קרא: "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו", הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. תני בר קפרא: מתוך שנאמר במי נדה - שומע אני שצריך הזאה שלישי ושביעי, ת"ל: אך, חלק; א"כ, מה ת"ל במי נדה? מים שנדה טובלת בהן, הוי אומר: ארבעים סאה.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: אפי' כלים חדשים במשמע, דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו, ואפילו הכי בעי טבילה. מתקיף לה רב ששת: אי הכי, אפי' זוזא דסרבלא נמי! א"ל: כלי סעודה אמורין בפרשה.

רב יצחק בר יוסף זבן מנא דמרדא מעובד כוכבים, סבר להטבילה, א"ל ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה, לדידי מפרשא ליה מיניה דרבי יוחנן: כלי מתכות אמורין בפרשה. אמר רב אשי: הני כלי זכוכית, הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה, ככלי מתכות דמו.

קוניא (כלי חרס המצופה זכוכית) - פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: כתחלתו, וחד אמר: כסופו. והלכתא: כסופו.

הטעם לטבילת כלים:

כתב **בירושלמי ע"ז פ"ה, יא'** דאמר ר' ירמיה: כדי שיצאו מטומאתו של גוי לקדושתו של ישראל.

יסוד דין טבילת כלים:

כלי מתכות - לשיטת **רש"י, ר"ת, ראב"ה, רשב"א, רא"ש ואו"ה** - דאורייתא, וכן כתב **ה"ט"ז והגר"א** בדעת **השו"ע** לקמן סעיף ט' וכן בסעיף יד', אמנם שיטת **הרמב"ם והגאונים** - דרבנן.

כתב בשו"ת **הרידב"ז** שרוב הפוסקים ס"ל דהוי דרבנן.

כלי זכוכית - **לכו"ע** מדרבנן.

בא"ח (שניה שניה, מטות, ב') כתב דלהלכה טבילת כלי מתכות דאורייתא וכן דעת **ערו"ש, פרי תואר פר"ח** ושאר **אחרונים**.

טור הביא שהכשר כלים חדשים (**בב"י** העיר דלאו דוקא) הנלקחים מן הגוי - בעי טבילה הוגנת בלא חציצה במקווה של ארבעים סאה, ו**סמ"ק** ס"ל שטבילה במעין לא מועילה אע"ג דמעין מטהר בכלי טמא בכל שהוא - בלקוחין מן הגוי לא מהני, דבעינן ארבעים סאה. **והטור** כתב דלא נהירא ואין להחמיר בכלים אלו מכלים טמאים שהרי זו נלמדה מזו ולא יהיה חמור הנלמד מהמקור שממנו למד.

ב"י הביא המקור בגמ' דלעיל, ומבאר את **סברת הסמ"ק** שהבין בגמ' שלכאורה במעין תעלה לכלי טבילה בכל שהוא כמו דמהני בכלי טומאה - קמ"ל הגמרא שלא, ולכן דימתה לדין נידה, והיינו כנידה שגם במעין בעינן ארבעים סאה לענין כלים הנלקחים מהגוי.

ב"י הקשה על הטור שלכאורה משמע מדחייתו את **הסמ"ק** שטבילת נידה במעין סגי אפי' בפחות מארבעים סאה והרי **ר"י, רא"ש והטור** עצמו לא ס"ל הכי אלא דבעינן ארבעים סאה וכיוון שכך יוצא שלא מחמיר בטבילת כלים יותר מכלי טומאה אלא הוא הדין ולא שייך לדחותו מהטעם שלא יהיה הנלמד חמור מהמקור שממנו למד. **דרכי משה** מתרץ

הקושיה- דלדברי הסמ"ק קאמר הטור, היינו שסמ"ק כתב שטבילת טומאה במעין סגי בכל שהוא ולכן לשיטתו לא יהיה חמור הנלמד יותר ממי שלמד ממנו. (ט"ז לקמן מתרץ שהטור על טבילת כלי טומאה קאי ולא על נידה במעין ששם פשוט דמודה דבעינן ארבעים סאה).

להלכה כתב ד"מ - **שהב"י** כתב **דהתוס'** ו**רשב"א** בשם **ר"ת** פסקו כדברי **סמ"ק** להחמיר ואף במעין בעינן ארבעים סאה, וכ"פ **שו"ע** כדלהלן.

שו"ע : הקונה מגוי כלי סעודה של מתכות או של זכוכית או כלים המצופים באבר מבפנים אע"פ שהם חדשים- צריך להטבילם במקווה או מעין של ארבעים סאה.

רמ"א : יז' אומרים דכלים המצופים בצדד כלכל אפי' צפנים – יטבול כלל צרכה וכן נוהגין.

לענין טבילה במעין- כתב **בקיצי"ש** **שוע** **גאנצפריד** סי' ל"ז, ב' דבעינן מקום הכשר לטבילת נשים לכן לא להטביל בנהרות מגשמים והפשרת שלגים.

כלי המצופה אבר

ש"ך מבאר דהרמ"א פליג על השו"ע ופוסק לטבול בלא ברכה אם הכלי מצופה אבר רק מבפנים שהרי מפשט השו"ע משמע לטבול בברכה- מדסתם דבריו, ו**פר"ח** כתב הטעם של הרמ"א- דציפוי זה לנוי נעשה ולא חשיב כ"כ כלענין סעודה, אך ציפוי מבחוץ ומבפנים- יטביל בברכה **לפר"ח**, ועוד מציין **שורבנו פרץ** אף אם מצופה רק מבחוץ באבר – יטביל בלא ברכה, וכתב **הב"ח** דיש לתמוה שמשתמשים העולם בקדרות המצופים באבר מבפנים בלא טבילה כלל. כתב **הש"ך** דאלו החייבים טבילה בלא ברכה- יטבילום עם כלי שחייב טבילה ברכה, וכ"כ **או"ה**.

פת"ש הביא **חכמת אדם** שכתב להטביל היורות הגדולות שמבשלים בהם שכר ואע"פ שמחוברים לקרקע מ"מ דינם ככלי או שיבטלם מתורת כלי- וישראל יתקנם [צ"ע מאי נפק"מ אם ישראל יתקנם או גוי? לכאורה תליא מילתא בבעלות]. ו**י"א** שכיון שהשכר המבושל עוד לא ראוי לשתיה- שרי אלו היורות אף בלא טבילה, אך דוחה סברתם מסכין של שחיטה שכיוון שראוי להשתמש בו למאכל אחר – חייב טבילה וחשיב ככלי סעודה [וצ"ע טובא לכא' דהוי מוקצה מחמת חיסרון כיס דהיינו מה שנותן לו גדר זה הוא מצד שלא משתמש בו אלא למלאכתו, ועוד אף אם משתמש לאלה לעיתים רחוקות אין זה קובע עניינו לאכילה לא מצד רוב תשמיש ולא מצד עיקר ויעוד הכלי, אי"כ אמאי חייב טבילה?!].

כלי פורצלן- הובא **בפת"ש** דברי שאילת **יעב"ץ** שכתב דלא צריכים טבילה שהרי מה שכלי זכוכית צריכים טבילה- זה מצד שדומים למתכת בכך שיש להם תקנה אם נשברו, וא"כ אלו אין להם תקנה, אמנם **הגיהה** בשאילת **יעב"ץ** בעצמו שכיון שאביו הצריך טבילה- יש לנהוג כן בלא ברכה, וכ"כ **בא"ח** (שם, ז') להטבילם בלא ברכה וכ"כ **ערוה"ש**, אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ רנז')- כתב שאין צריכים טבילה וכן פסק **הגר"מ פיינשטיין**.

כלי חרס המצופים זכוכית מבפנים ומבחוץ- **בגמ'** דלעיל- קוניה (כלי חרס המצופה זכוכית) - פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: כתחלתו, וחד אמר: כסופו. והלכתא: כסופו-והיינו בתר הזכוכית ולא בתר החרס- לכן חייבים טבילה בברכה, וכ"כ **ראבי"ה ואו"ה**, וכ"ה **בשו"ע**, **רמ"א פר"ח ואחרונים**.

אם מצופים רק מבפנים- או"ה - יטבילים בלא ברכה וכן פסק רמ"א, אמנם לתוס' רבנו פרץ יטבילים בברכה וכ"כ ראב"ה
וכן פסק בשו"ע כדלעיל.

אם מצופים רק מבחוץ- לראב"ה בעי טבילה בברכה, אך לתוס' ורא"ש לא בעי טבילה כלל, אמנם או"ה כתב להטבילים
בברכה.

חביות גדולות של חרס המצופים זכוכית- אין צריך להטבילים כלל דהוי טירחא גדולה ומ"מ טוב שיתנם במתנה לגוי ויחזור
וישאלים ממנו בדרך שאלה, כ"כ בא"ח (שם, ח'), והליכות עולם (ח"ז, ע"מ רסא').

כלי קריסטל- בא"ח (שם, ו') מחייב טבילה בברכה ככלי זכוכית.

כלי עץ- אין צריכים טבילה וכ"כ בקישו"ע גאנצפריד וכ"ה בבא"ח (שם, יד').

כלי פלסטיק וניילון- א"צ טבילה כ"כ שו"ת חלקת יעקב ועוד אחרונים וכ"פ בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רס"א' בהערה),
והוסיף דהמחמיר להטבילים בלא ברכה תבוא עליו ברכה (ע"י בשו"ת היכל שלמה (ע"מ ת') שם הביא שמי שלא מצריך
טבילה ס"ל דאין לחדש גזירה מדעתנו ולדמות לכלי זכוכית, אמנם המצריכים טבילה ס"ל דדמי לכלי זכוכית והגזירה חלה
גם עליהם).

צלוחיות גדולות של זכוכית שמכניסים בהם יין לקיום- בא"ח (שם, ה') כתב אע"פ שאין משתמשים בהם לשתיה- יטבילים
בברכה. בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רנו') כתב ש"א לא להטבילים ומ"מ ראוי לטובלם בלא ברכה, וכ"כ קיצושו"ע גאנצפריד
(שם, ח')- ואף המיקל יש לו על מה לסמוך.

מפצח אגוזים- מן הדין אין צריך טבילה וטוב להטבילו בלא ברכה, הליכות עולם (ח"ז ע"מ רסז').

קומקום חשמלי- שו"ת חלקת יעקב כתב דא"צ טבילה וכ"כ הגרש"ז אויערבך, אמנם בהליכות עולם (ח"ז ע"מ רס"א- רסז')
ובהערה שם הביאם וכתב שכיון יכול להתקלקל א"צ טבילה וטוב שיתן אותו במתנה לגוי ויחזור וישאל ממנו.

כתב בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רנה') שכלי שיש בו ספק אם חייב טבילה או לא- יטביל עמו כלי אחר שחייב בטבילה ודאי,
ויברך על טבילת כלים. עוד כתב (בע"מ עדר') בהערה שם (ובע"מ רסט') דכלים הנלקחים מן מומר המחלל שבת בפרהסיא
או של קראי הכופר בתורה שבע"פ- אינם צריכים טבילה דישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, ואף גר שנתגייר ונכנס בקדושת
ישראל- אף כליו נכנסו עמו בקדושה ואין צריך להטבילים. עוד שם (בע"מ רעו') פסק שכלים שהוטבלו כדת ונתערב בהם כלי
שלא הוטבל- י"א דבטל ברוב, ויש מחמירים דהוי כדבר שיש לו מתירים ויחזור ויטבול הכל בלא ברכה, ובהערה שם כתב
דבכלי מתכת נכון להחמיר ולטבול שוב אך בזכוכית ניתן להקל.

כתב בחכמת אדם שיטביל כל הכלי בפעם אחת ואסור לטבול לחצאין אף כלי גדול וכ"כ בא"ח (שם, ג') וכ"ה בהליכות עולם
(ח"ז, ע"מ רנג'), אמנם (בע"מ רנד') בהערה כתב שכלי שאי אפשר להטבילו כולו כאחד מ"מ אפשר להטבילו איברים איברים
ומהני טבילתו בדיעבד.

עוד כתב בחכמת אדם שבשעת הדחק שרי לטבול בשלג ודוקא כלי זכוכית דדרבנן הוא אך מתכת לא.

סעיף ב'- אופן הטבלת הכלי

טור כתב וצריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו בשעת טבילה- הוי חציצה, ומיהו אם ליחלח ידו
במים תחילה- אין לחוש.

שו"ע : צריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה שאם מהדקו בידו- הוי חציצה, ואם לחלח ידו במים תחילה- אין לחוש.

רמ"א : ודוקא שלחלח ידיו צמי מקווה, אבל לא צמים תלושים.

ש"ך הקשה (מהירושלמי) ומהרמב"ם (בהלכות מקוואות פ"ב, יא') 'האוחז באדם וכלים ומטבילין- הרי הן בטומאתן ואע"פ שהרפה ידיו גזירה שמא לא ירפה' וכ"כ רבינו ירוחם, רשב"א, רא"ה וכ"פ הב"ח, וא"כ צ"ע שהפוסקים והשו"ע לא הביאו מחלוקת בזה- ותירץ תפארת למשה דהכא לא שייך לגזור דדוקא בטבילת נידה וטומאה דהוי איסורא ממש גזרינן, ולא בטבילת כלים דהכא .

ט"ז כתב לא כרמ"א אלא אפי' במים תלושים אם לחלח ידו קודם שהכניס הכלי למקווה- מהני מצד דהוי השקה (ש"ך פירש שהרמ"א ה"מ כאשר רוצה לסלק מיידו חציצה דבזה בעינן מי מקווה), אמנם כתב דמ"מ לא יאחז הכלי בכח רק בדיבוק בינוני. (ט"ז כרשב"א, אמנם הרא"ש מיקל יותר ואפי' מחזיק חזק שרי).
בא"ח (שם, ט') יאחז הכלי ברפיון ולכתחילה ילחלח ידיו תחילה במי המקווה ולמרות זה יזהר שלא ידחק ידיו הרבה, וכ"ה בקיצושו"ע גאנצפריד (שם, י').

סעיף ג'- ברכת הטבילה

טור כתב לברך 'בא"ה אמ"ה אקב"ו על טבילת כלי, ואם מטביל שניים או שלושה ביחד יאמר 'על טבילת כלים'.
ב"י כתב שהמדרכי הביא רשב"ם דס"ל שאין לברך על טבילה, **ויש מברכים** 'על טבילת כלי מתכות' והוא דעת או"ה ומדרכי, וביאר דרכי משה שהי"א בתרא הדגיש בדבריו כלי מתכות כדי שלא יהא במשמע שאר כלים שאינן חייבים טבילה.

שו"ע : יברך על טבילת כלי, ואם הם שניים או יותר מברך על טבילת כלים.

ש"ך כתב שהב"ח כדרכי משה והיינו לברך 'על טבילת כלי מתכות', וכן כתב באו"ה.
ט"ז חלק על כך דא"כ נברך 'על כלי מתכות של סעודה' וכדי אלא מבאר הט"ז יסוד בדיני ברכות דאין מזכירין כל פרטי המצווה בברכה, ואף מצא הגהות או"ה שכתב- לברך 'על טבילה ותו לא'.
פ"ח כתב שאם בירך על כלים הרבה 'על טבילת כלי' ולהיפך- יצא, וכ"כ בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רנד') וכ"ה בבא"ח (שנה שניה, מטות ד') וכתב שטוב לומר 'ויהי נועם' קודם הברכה כנוסח השו"ע- ואז יטבילם.
פ"ח כתב שצריך להטביל אף את ידות הכלי.
- זמן ומקום הברכה- כתב בילקו"י (סי' ק"כ, ח') לברך קודם טבילת הכלי שיהיה עובר לעשייתו. עוד כתב לברך מחוץ למקום המקווה המיועד לטבילת רבים, ואם המים עכורים- יתרחק ד' אמות ויברך .

סעיף ד'- כלים הבאים במגע עם האוכל וכאלו שלא

בגמרא ע"ז ע"ה: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: אפי' כלים חדשים במשמע, דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו, ואפילו הכי בעי טבילה. מתקיף לה רב ששת: אי הכי, אפי' זוזא דסרבלא נמי! א"ל: כלי סעודה אמורין בפרשה.

בב"י הביא בשם **סמ"ק**: טריפדייש (חצובה) ששופתין עליו הקדירה- א"צ טבילה, אך פדיילייש (רשת)- צריך טבילה כיון שצולין עליו השיפוד והמאכל עצמו.
דרכי משה הביא דברי **הגהות מימוני** שפטפויט דינו כטריפדייש.

שו"ע: טריפדייש ששופתים עליהם קדירה אינם טעונים טבילה, אבל פאדיילייש טעונים טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו.

ש"ך כתב הטעם לפאדיילייש כאן היינו משום שצולים המאכל עצמו עליהם. **פרי"ח** כתב שאע"פ שצולים לפעמים ע"ג החצובה עצמה- מ"מ אזלינן בתר רוב תשמישו, וכ"כ **בהליכות עולם** (חי"ז ע"מ רסו').

סעיף ה' – סכין של שחיטה

ב"י הביא **מרדכי** דסכין של שחיטה- אינו צריך טבילה, אמנם כתב **דרכי משה** שנהג **מהר"ש ורשב"ץ** לטבולו- וטוב לאכול בו מתחילה, וה"ה לסכין שמפשיטים בו הבהמה.
דרכי משה כתב שכ"ה **באו"ה** לחייב בטבילה, וכתב שברזלים שמתקנים בהם את המצות וכד', הואיל והדבר שמתקנין אותו בו צריך עדיין תיקון נוסף- אין צריך טבילה, אך סכין לקילוף- בעי טבילה.
ב"י בשם **הגהות אשי"רי** כתב שכלי ברזל שכופין הלחם בו לאפיה וכן שמשמין על היורה- א"צ טבילה, אך כיסוי קדירה- צריך.

שו"ע: סכין של שחיטה – רמ"א: או סכין שפפטיין זו – יש מי שאומר שאינו צריך טבילה. רמ"א: ויש חולקין- וטוב לטבולו בלא ברכה. הברזלים שמתקנים בהם המצות – אינן לריכוס טבילה, וכן כיסוי שפופין על הפת לאפותו, אבל כיסוי קדירה- צריך טבילה.

ש"ך כתב הטעם לפסק השו"ע שלא הצריך טבילה- **כבאו"ה** שעדין מחוסרים תיקון נוסף הם] י"ל הטעם שאמנם המאכל בא במגע ישיר עם הכלי מ"מ הכלי לא מתקנו כעת לאכילה אלא חסרה פעולה נוספת בכדי להכשירו לאכילה- לכן אין זה בגדר כלי סעודה], והקשה **הש"ך**, דא"כ לשיטת **רמ"א** שסכין שחיטה צריך טבילה אזי גם ברזלים שמתקנים בהם המצות יתחייבו בטבילה- אלא שמחלק **ברמ"א ד"י"ל** ברזלים גרע טפי שאי אפשר לשמשן למאכל אחר [יוצא לשיטתו שסכין שחיטה כן עומד לשימוש אחר, וע"י לעיל בסעיף א' שצ"ע בדבר דהרי הוי מוקצה מחמת ח"כ ועיי"ש].
ט"ז כתב הטעם לשו"ע דסכין של שחיטה אינו צריך טבילה- כיון שאסור לחתוך בו אפי' צונן, א"כ לא הוי כלי סעודה, וה"ה סכין שמפשיטין בו- **ומ"מ פסק הט"ז** שיטבילנו בלא ברכה, **ולט"ז** אף לכלי ברזל שמתקנים המצות- יטבילם בלא ברכה.
ברזל שמתקנים בו נרעדליין בפורים או שמגרדים בו העיסה שבעריכה- אין צריך טבילה, אך אם מסירים בו השרוף מהלחם – צריך טבילה.

בא"ח (שנה שניה, מטות י') כתב סכין של שחיטה או סכין שמפצלים בהם הטבחים את הבהמה וכן סכיני ניקור ומרדה שמרדה בו הלחם מהתנור – יטבילם בלא ברכה, וכ"כ **קיצושו"ע גאנצפריד** סי' ל"ז, ח', אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז), ע"מ רס"ו) כתב שאין סכין שחיטה בעי טבילה כלל.

מספרים של ירק - **לב"ח** בעי טבילה וילפינן מדין חבלה דמיקרי דברים שעושין בהם אוכל נפש ואם כן שייכים לסעודה נינהו, אך **ש"ך וט"ז** חולקים וסי"ל שא"צ טבילה, וכ"כ מקדח שמנקבין בו הברזא של החביות דא"צ טבילה- וכן נוהגין. **פר"ת** כתב שאם בא במגע עם הירק שנאכל חי- צריך טבילה, ו**בהליכות עולם** (ח"ז ע"מ רס"ז) משמע שצידד דאין צריך טבילה או שיהיה דינו כמפצח אגוזים שאינו צריך טבילה כי לא בא במגע עם האוכל עצמו אלא עם הקליפה, לכן כתב לגבי מפצח אגוזים - מן הדין אין צריך טבילה, וטוב להטבילו בלא ברכה **הליכות עולם** (ח"ז ע"מ רס"ז).
פת"ש מבאר דאזלינן בתר רוב תשמיש הכלי בשם **שו"ת שב יעקב** וכ"כ **בהליכות עולם** דלעיל וכ"ה **בבא"ח** (שם, יד'), עוד **בפת"ש** שמה שמניחין עליו המצות- צריך טבילה אף **לש"ך** (והיינו בלא ברכה).

סעיף ו'- כלי עץ שחישוקי ברזל מעמידים אותו

טור כתב כלי עץ שיש להם חישוקים של ברזל שמעמידים אותם – אין צריך טבילה אפי' למי שהולך אחר המעמיד. והטעם כיון שהמתכת מבחוץ ולא מבפנים במקום תשמיש הסעודה (**ב"ח**).

ב"י הביא מקור הדין **במרדכי** וכשיטת **תוס'**, אמנם **רבנו מאיר** הצריך טבילה דאזלינן בתר המעמיד כמו לענין טומאה. **דרכי משה** כתב **שמהר"י מולין** פסק כטור, ו**באו"ה** כתב שטוב להטבילו בלא ברכה או עם כלים אחרים.

שו"ע : כלי עץ שיש לו חישוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו – אינו טעון טבילה.

ש"ך כתב דצ"ע על השו"ע שהרי **בב"י**, **או"ה**, **מהרי"ל**, **ד"מ** ועוד פסקו להטביל בלא ברכה, על כן להלכה נראה **מהש"ך** וה**ט"ז** להטביל בלא ברכה.

בא"ח (שם, יד') כתב דכלי עץ אפילו קבוע בו ברזל והוא מעמידו- אין טעון טבילה, אך כלי עץ עם חישוקי ברזל מבחוץ שמעמידים אותו- יטבילנו בלא ברכה מספק, וכ"ה **בקיצושו"ע גאנצפריד**.

סעיף ז'- כוס כסף מחובר בכלי עץ

טור הביא **סמ"ג** שכתב כוס של כסף מחובר בכלי עץ- צריך טבילה כיון שמשמש בשל הכסף, אבל אם הכסף מבחוץ- לא, אע"ג דהוי מעמיד, ויש **מחמירין** להטבילו בלא ברכה.

ב"י ביאר המקרה שכמו שדלעיל כלי עץ שיש לו חישוקי ברזל והם המעמידים אותו- כן כאן כוס מכסף והמעמיד של עץ (או שמחובר ברגל עץ מ"מ העץ הוא המעמיד), לכן צריך טבילה כיון שהמאכל בא במגע בכסף, אך אם הכסף מבחוץ לא. **ת"א** **ור** **שנ** למקרה כאן אצלנו כוס כסף שעץ מקיפו – חייב טבילה כיון שמשמש בכסף אע"פ שעץ מעמיד אותו לא אזלינן בתר

המעמיד, אך אם הכסף מבחוף והעץ מבפנים – אין צריך טבילה דהכל הולך אחר המקום שמשתמש בו המשקה כבסעיף הקודם, וכתב הב"י שכפירוש השני נראה עיקר.

יש מחמירים להטבילו בלא ברכה היינו גם על סעיף קודם- דחיישינן למ"ד אזלינן בתר מעמיד (וכאשר הוא של מתכת)- חייב טבילה), ופסק ב"י- דהכי נקטינן להטביל בלא ברכה מספק.

דרכי משה הביא שריחיים של פלפלין שבתוכו מתכת – בעי טבילה, כ"כ **מרדכי**. ובהגהות מימוני כתב שהחלק התחתון המקבל התבלין- אי"צ טבילה.

או"ה כתב שאם המשפך של עץ אמנם למטה יש שפורפרת של ברזל – אי"צ טבילה, ואע"פ שעובר המאכל דרך הברזל – הרי הברזל בטל במשפך העץ שבלעדיו אין שימוש לכלי, אך משפך של ברזל וכן ברזאות של מתכת אע"פ שלא שותה מהם – בעי טבילה.

שו"ע : כוס של כסף מחובר בכלי עץ – צריך טבילה.

רמ"א : וכן ריחיים של פלפלין שבתוך העץ יש ברזל קבוע שטוחנין בו- צריך טבילה.

וכן המשפכות של ברזל או הברזות של ברזל ושאר מתכות- כולן צריכים טבילה, ודווקא שעיקר הכלי הוא של מתכות, אבל אם עיקר הכלי הוא של עץ רק שמעט ברזל קבוע בו- הואיל ואפשר להשתמש בו בלא הברזל- אין צריך טבילה, אבל כלי המתוקן ביתידות של ברזל ובלא היתידות לא היה אפשר להשתמש בו והם מצפנים- צריך טבילה.

ש"ך כתב שלשו"ע משמע דבעי ברכה, ומה שבב"י משמע שלא הצריך ברכה- י"ל כיוון ששם ללא העץ אין הכלי מתוקן כלל, אך הכא הכוס כהלכתו רק שהוא מחובר בכלי עץ.

הלבוש תירץ דגם הכא כונת השו"ע ג"כ שיטביל בלא ברכה וכבב"י.

ט"ז ביאר המקרה שמדובר בכלי בתוך כלי ובאופן בו החיצוני נראה קצת גם מבפנים **והסמ"ק** ס"ל שאין צריך לברך דלא אזלינן בתר המעמיד ומ"מ יטבילנו בלא ברכה, אך שהכסף פנימי ובו השימוש – יטבול בברכה וכן **פסק ט"ז** .

בשיטת רמ"א – **ש"ך** כתב שבריחיים של פלפלין התחתון עשוי מעץ ומקבל השחוק- אין טעון טבילה, דכולו עץ וכ"כ **או"ה**- וכ"פ **קיצושו"ע גאנצפריד** (שם, ט'). עוד כתב שמשפכות של עץ – אין צריך טבילה אע"פ שמשתמש בו דרך הברזל – דבטל הוא אצל העץ כל שאינו מעמיד וכ"כ **או"ה**.

פת"ש בשם **יעב"ץ** כתב שריחיים לטחינה קרה- בעי טבילה בלא ברכה ואע"פ שצריך בישול נוסף, וכן הדין בריחיים של קפה וכ"פ **בקיצושו"ע גאנצפריד** (שם, ט'), אמנם **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ רסז') כתב דאין צריכים טבילה כיון שהקפה מחוסר תיקון נוסף, וק"ו אם הם חשמליים ויש חשש שיתקלקלו.

סעיף ח' – כלים שאולים ושכורים מהגוי

בגמרא ע"ז ע"ה: אמר רב נחמן לא שנו (שחייבים טבילה) אלא בלקוחין, וכמעשה שהיה (דהינו בכלי מדין) אבל שאולין – לא.

טור כתב דדוקא לקוחין, אך שאולין או שכורין – א"צ טבילה. ישראל שלקח מגוי והשאל לישאל – חייב טבילה כיוון שכבר נתחייבו הכלים בטבילה.

ב"י הביא דלעיל, וכסיפא דטור פסקו **תוס', רא"ש, רשב"ם וסמ"ק**.

בהגהות אשי"רי כתב ישראל שלקח כלים מגוי לא לצורכי סעודה ואח"כ לקח ישראל אחר מישראל זה על מנת לחתוך לו מאכלים – אין הישראל השני צריך להטבילו שהרי שאול הוא בידו (אמנם **או"ה** מצריך טבילה כדלקמן). לכאורה רצה ב"י ללמוד מכאן שאם ישראל קונה מגוי לא ע"מ צרכי סעודה – פטור מטבילה, אמנם דוחה זאת מדסיים הגהות אשי"רי יכוון דשאול בידו- משמע שזה סברת ההיתר וכן **פסק בב"י** להחמיר וכרבו **מהר"י בי בר**.

שו"ע: השואל או שוכר כלי מהגוי- אינו טעון טבילה, אבל אם קנאו מהגוי והשאלו לחבירו- טעון טבילה שכבר נתחייב ביד הראשון.

יש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה אלא לחתוך בו קלפים וכיוב' – אין צריך להטבילו.
רמ"א: אכל הראשון אסור להשתמש בו לצרכי סעודה אפי' דרך עראי בלא טבילה אע"פ שלקח לכוך קלפים, וכן אם קנאו ישראל השני מן הראשון לכוך סעודה – צריך טבילה גבי השני.

ש"ך כתב שבאו"ה הצריך טבילה אף שלקחו הישראל הראשון לצורך קלפים והשני שואל ממנו, ולא כיש מי שאומר בשו"ע- **ופסק הש"ך והט"ז**? להטבילם בלא ברכה (וכ"כ בא"ח שם, טז"י) או עם כלי אחר ויפטרנו בברכתו. אך **פר"ח** כתב בשו"ע דאין צריכים טבילה וכ"כ **ערוה"ש** ומיסוד זה פסק **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ רנא-ב' ובהערה שם), שבעל מסעדה (וכן בבית מלון וכד') שקנה כלים מעכו"ם חשיב כלוקח לסחורה שהרי לא בא לאכול בהם אלא לסחור לבאים ושבים וא"כ מותר לסועד שם לאכול ולשתות מהם ואף שידוע לו שהכלים לא טובלים (והרי רוה"פ ס"ל דטבילת כלים דרבנן לכן יש להקל ובלאו הכי הרי זוהי דעת השו"ע). וכן כתב להקל **הגרש"ז** **אויערבך** מטעם אחד דאין יכול הסועד לקחת הכלים ולהטבילם- לכן מותר לו להשתמש בהם ללא טבילה.

ט"ז כתב שרמ"א וכן בב"י הצריך טבילה לכלי שלקחו מהגוי אפי' שלא לצרכי סעודה, והטעם הוא הדיוק **בהגהות אשי"רי** כדלעיל, אמנם באו"ה כתב הטעם כיוון שאם היה רוצה הישראל להשתמש בו לסעודה אפי' באופן עראי היה חייב טבילה- לכן מיקרי גם כעת בשעת הלקיחה מחוייב בטבילה, ותמה הט"ז על הרמ"א שלא הביא טעם זה של האו"ה- ולכן **כתב הט"ז להלכה** שאף כלי שנלקח לצורך קלפים בעי טבילה בלא ברכה (וכתב **בפת"ש** שאולי מה שהביאו ש"ך וט"ז את או"ה- היינו בכלי מתכת דדוקא שם החמיר להטבילם בלא ברכה). וכן השואל כלים מישראל חנוני לצורך סעודה- יטבילנו בלא ברכה, אמנם יודיע החנוני לקונה שיגיע שכבר הוטבל כלי זה- ויטבילוהו בלא ברכה וכ"פ **בקיצושו"ע גאנצפריד**, אמנם **בפת"ש** הביא שבספר **בינת אדם** כתב להקל כשלוקח כלי זכוכית או חרס מצופה זכוכית מחנוני דהוי דרבנן ולכן א"צ טבילה בגונא של אורחים או לכבוד שבת או אין פנאי וכד', וכ"כ פסק **הבא"ח** (שם, טז"י) להקל בשעת הדחק והוסיף בתנאי שהתנה שאם ישברו ישלם לו דמי הקרן אך אם התנה שישלם לפי הריוח שמרויח- חשיב כמקח וחייב טבילה.

בסיפא דרמ"א כשהישראל לקח מהישראל השני לצורך סעודה- העמיד **הש"ך** דאפי' שהראשון לקח הכלים מהגוי לקלפים מ"מ כאשר קנה ישראל השני ממנו לצורכי סעודה – מתחייב בטבילה.

ש"ך כתב ע"פ האו"ה שאם קנה ישראל כלי מגוי לצורכי אכילה ונמלח ישראל שלא להשתמש בו לצרכי אכילה- אין צריך טבילה.

סעיף ט'- כלי משכון ביד ישראל

בגמרא ע"ז עה: איבעי להו משכנתא מאי? אמר מר בר רב אשי – אבא משכן לו גוי כסא דכספא וטבליה ואישתי, ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כזביני דמי אי משום דחזי לגוי דדעתיה לשקועיה.

טור הביא ספק הגמרא (לשיטת ה**טור** ה"מ כאשר אין אנו יודעים כוונת הגוי, אך אם ידוע שכוונתו לא לשקועי- פשוט שא"צ טבילה, אמנם ה**ב"י** מסתפק אפי' כאשר ידוע לנו שכוונת הגוי לא לשקועיה, ועי' **ט"ז** לקמן) דלא איפשטא ולהלכה כתב **דיש מקילים**, ומ"מ **סיים דבריו** שטוב לטובלו בלא ברכה או עם כלי אחר.

בב"י הובא דה**רמב"ם** כתב להקל, וביאר ה**ר"ן** דה**רמב"ם** לשיטתיה אזיל דס"ל שטבילת כלים דרבנן, אך **רשב"א** בשם **ראב"ד** הצריך טבילה. **סמ"ג** כתב שמקצת **רבותינו הצרפתים** מקילים, ויש מטבילין בלא ברכה, וכ"כ **מרדכי**.

שו"ע: משכן גוי כלי לישראל, אם נראה בדעת הגוי שרוצה לשקעו בידו – טעון טבילה, ואם לאו- יטבילנו בלא ברכה או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו.
רמ"א: ואם לכסוף נשתקע בידו- יחזור ויטבילנו בלא ברכה.

ט"ז מביא שנחלקו ב"י וטור במקרה בו ידוע לנו דהגוי דעתיה לא לשקועיה – **לטור** פשוט דא"צ טבילה **ולב"י** בזה המקרה מסתפקת הגמ' ולא איפשטא- **ופסק ה"ט"ז** כשו"ע לטבול בלא ברכה וכ"כ **פר"ח** ו**ב"ח**, אמנם **בש"ך** כתב **כטור** דאין צריך טבילה כאשר ידוע לנו שאין בדעתו לשקועיה, וכ"פ **באר היטב**.

מהרי"ל כתב שבכה"ג שלא משקעהו אסור להשתמש מצד גניבת דעת, אך **ט"ז** ו**ש"ך** דחו הדברים, וכן **בפר"ח**, אמנם בספר **בית הלל** כתב שלא ישתמש בהן בחמין דמפסידן [ולכאורה כן מצויין בט"ז דאין היתר להפסידן].

בב"י כתב שמצא בתשובה שכלי שנשתקע ברשות ישראל וטבולו ישראל - צריך טבילה שניה בלא ברכה וכ"כ **פר"ח**, ו**בדרכי משה** כתב בשם **או"ה** שאינו צריך לטבולו, אא"כ הוסיף לו הישראל כסף כדי לקנות הכלי- דודאי אדעתא דהכי לא טבולו בתחילה.

פת"ש בשם **פר"ח** הביא שאם לא ידוע לנו מה דעת הגוי בכלי זכוכית – ספקא דרבנן לקולא.

סעיף י'- נתן חומר גלם לגוי לעשות ממנו כלי

טור: ישראל שנתן כסף (חומר גלם) לאומן לעשות לו ממנו כלי – אין צריך טבילה אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי, והטעם כיוון שלא נקרא שם הגוי עליו, דעת הריצב"א שאפי' נתן הישראל לגוי כלי שבור שלא מחזיק רביעית ותיקנו הגוי – חייב טבילה, שהכל הולך אחר המעמיד.

ב"י הביא שלמ"ד אומן לא קונה בשבח כלי פשוט דא"צ טבילה והיינו לשיטת רי"ף, אך לשיטת תוס' ורא"ש דס"ל כיוון שקונה אומן בשבח כלי- מתחייב הכלי בטבילה.

בדק הבית כתב בטור שאפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי, הכא לענין טבילה לא מתחייב- כיון דאין נקרא על הכלי שם הגוי ולא דמי לכלי מדין.

ב"י בביאור שיטת הריצב"א דס"ל שכיון שאין הכלי עומד כתיקונו אלא ע"י גוי – חשיב כאילו הוא של הגוי, אמנם סמ"ק כתב שאף בכה"ג אינו קונה. והתוס' פירשו הטעם לפי שעיקר הכלי של אומן (אמנם דייק שאם כך שאין המעמיד אלא של גוי- חייב טבילה, אמנם כלי המחושל ברזל מבחוץ אע"פ שהוא מעמידו- אין צריך טבילה. ויש מחמירין לטבול בלא ברכה).

המרדכי כתב שלר"י אע"ג דגוי קונה בשבח כלי לענין טבילה לא מתחייב, אך אם נשבר למטה מרביעית ותיקנו הגוי- הכל הולך אחר המעמיד, אך תיקון בעלמא- לא, והוסיף דאע"ג שהכל אחר המעמיד הינו משתמש דרכו, אך אם לא – א"צ טבילה, אמנם רבנו מאיר מצריך טבילה למרות שלא משתמש דרכו.

בדעת ר"י- למד ב"י דדוקא שהמעמיד של הגוי חייב טבילה, אך לריצב"א אפי' של הישראל- חייב טבילה.

דרכי משה הביא או"ה שגוי הנותן כסף לנפח ישראל והישראל קונה ממנו קודם שהגיע לידי הגוי – חייב טבילה, אך לריצב"א שהולך אחר האומן נראה שהוא אין צריך טבילה.

שו"ע: ישראל שנתן כסף לאומן גוי לעשות לו ממנו כלי – אינו צריך טבילה.

רמ"א: ויש חולקין, ויש לטובלו בלא ברכה, ואם מקצת הכסף שנעשה ממנו הכלי של הגוי – כריך טבילה. וכן אומן ישראל שנעשה כלי לגוי וקנאו ממנו- יטבילנו גם כן בלא ברכה- אם הגוי נתן כל המתכות, אבל אם עשאו לעצמו רק שקנה המתכות מן הגויים או שנתן מקצת ממתכות משלו – אין כריך טבילה.

ט"ז הביא דעת הב"י בביאור ריצב"א דה"מ אפי' שהכסף של הישראל, אך שיטת הב"ח דלריצב"א דוקא הכסף של הגוי נאסר. ה"ט"ז ביאר דברי הריצב"א באופן אחר והיינו שנחלקו הטור וריצב"א ביסוד הדין, לטור מה שמחייב טבילה זה האם נקרא שם הגוי על הכלי כמעשה מדין ולריצב"א אומן קונה בשבת כלי וזה מה שמחייב הכלי בטבילה.

בא"ח (שם, יז) כתב להחמיר כרמ"א לכן ישראל שנתן כסף לגוי יטבילנו בלא ברכה, אמנם בהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רסח) כתב שאין צריך טבילה וכן ראוי להורות.

בדעת הרמ"א - ואם מקצת הכסף שנעשה ממנו הכלי של הגוי – צריך טבילה, וביאר ה"ט"ז שמקורו במרדכי והביאו ב"י שאם ניקב ובטל ממנו שם כלי ונתן עליו החתיכות- צריך טבילה דהכל אחר המעמיד דהינו דוקא שנתן הגוי החתיכות משלו, ולריצב"א אפי' של הישראל כדלעיל כיון שקנה הכלי בשבח הכלי. והקשה ה"ט"ז דלשיטת מרדכי יש לחלק שהכא שכל הכסף של ישראל ורק הוסיף מעט הגוי משלו אולי לא יהיה דינו כדין כלי שבור שלא מחזיק רביעית ואז הגוי משלים הכלי- לכן פסק ה"ט"ז בדעת הרמ"א לטבול בלא ברכה. ש"ך כתב שבכה"ג בדין הרמ"א יטבול ברכה.

סעיף י"א- ישראל שמכר כלי לגוי וחזר ולקח ממנו

גמ' ע"ז עה: אי משכנתא כזביני וכו'- מדוייק מהגמרא שבזביני ודאי מחייב טבילה.

וכ"כ **תוס' ורא"ש** והטעם דכיון שמכר לגוי- הרי נקרא שם הגוי עליו.

טור כתב ישראל שמכר כלי לגוי וחזר ולקחו ממנו – צריך להטבילו. אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו – אין צריך להטבילו.

ב"י הביא כדלעיל שבמשכון א"צ טבילה אע"פ דמספקא לתלמודא אי משכנתא כזביני – בהא ודאי פשיטא. **דרכי משה** הביא **או"ה** שכתב שאפי' אם כשמשכנו היה דעתו לשקעו ביד הגוי-אין צריך טבילה כשיחזור ויקח ממנו. **עוד כתב** ישראל וגוי שקנו כלי בשותפות – א"צ טבילה.

שו"ע: ישראל שמכר כלי לגוי וחזר ולקחו ממנו- צריך טבילה, אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו – אינו צריך טבילה.

רמ"א: ישראל וגוי שקנו כלי בשותפות אין צריך טבילה. ישראל שגנבו או גזלו ממנו כליו והוחזרו לו – אין צריך טבילה. אבל שר או מושל שאנכו ישראל ולקחו כליו והוחזרו לו – צריך טבילה לכבר נשתקעו בידי הגוי.

ש"ך הביא **האו"ה** שאפי' אם משכנו אדעתא לשקעו פטור מטבילה, אך **פרישה** בשם **מהרש"ל** חולק ומחייב טבילה. עוד כתב **הש"ך** שהטעם דשותפות עם גוי א"צ טבילה- היינו מצד שאינה מועילה, שהרי טובל ושרץ בידו, אמנם אם יקנה הישראל חלק הגוי – חייב טבילה.

ש"ך הביא הטעם לפסק הרמ"א במקרה בו הגוי גנב מהישראל, אע"פ שהיה יאוש, מ"מ כיון שאינו רשאי הגנב להחזיק בפרסום לכן לא נקרא שמו של גוי על הכלים, אך אם הוא שר או מושל- חייב טבילה. ועי' **ש"ך**.

פת"ש העיר **שבמכירת חמץ** אם מוכרים הכלים – בעינן טבילה אחרי החג, אמנם **בשו"ת יחווה דעת** (ח"ג, סי' כד') כתב שראוי להחמיר להטבילם בלא ברכה.

סעיף י"ב- ידי הכלי

ב"י הביא **מרדכי** שכתב דצריך להטביל ידי הכלי דמה לי ידיות מה לי בית תשמישו.

שו"ע: צריך להטביל ידי הכלי.

פ"ח גם הוא כתב שצריך להטביל אף את ידות הכלי, וכ"כ **קיצושו"ע גאנצפריד** (סי' ל"ז, י').

סעיף י"ג- העברת החלודה קודם הטבילה

המשנה במקוואות (פ"ט, ב') 'לא יטבול הקומקום בפחמין א"כ שיפסף'.
הגמ' עירובין ד: א"ר יצחק: דבר תורה, רובו ומקפיד עליו- חוצץ, ושאינו מקפיד עליו- אינו חוצץ. וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.
[לפי הדברים הללו מבואר שרק במקרה בו מיעוטו ואינו מקפיד עליו- לא הוי חציצה].

ב"י הביא הגהות אשי"רי שצריך להעביר החלודה קודם הטבילה, ואם לא העביר – לא עלתה לו טבילה וכ"כ **סמ"ג**, והטעם אומר ר"י דהוי חציצה.

כל בו כתב בשם ר"ש שאם לא ניתן להעביר החלודה והוי מעט- הוי מיעוטו שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ בטבילה.
עוד הביא **המשנה במקוואות פ"ט, ב'** 'לא יטבול הקומקום בפחמין א"כ שיפסף' וכתב **הרמב"ם** הטעם כדי שלא תהיה חציצה, והעיר **הרא"ש** דלא קאי אשחרות הנדבק בקומקום מבחוץ שהרי אין אדם מקפיד עליו ודרכו בכך וחשוב כדופן הכלי ואפי' בכלו אינו חוצץ. (**הגר"א** חלק על פסק זה של הרא"ש וכתב שאין להקל בחציצה של שחרורית שנמצאת על הכלי).

שו"ע: צריך להעביר החלודה קודם טבילה, ואם לא העביר- אם מקפיד עליו – חוצץ, ואם שפסף ונתן בגחלים ונשאר עדין מעט של חלודה שלא יכול לעבור ע"י כך – הוי מיעוטו שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ.
רמ"א: וע"י לקמן סי' ר"ב מדין חליטה.

בא"ח (שם, יח') כתב שצריך לנקות הכלי מכל לכלוך וחלודה כדי שלא יהיה חציצה, וכ"כ **קיצושו"ע גאנצפריד** (סי' ל"ז, יז) ואם יש רושם חלודה או שחרורית בעלמא שדרכו בכך ואינו מקפיד עליו- אינו מזיק, ו**בהערה שם** הביא דיזהר להוציא מדבקות הנמצאות על כלים חדשים, אמנם **הגרש"ז אויערבך** כתב שמדבקות שעל הכלים הוי מיעוטו שאינו מקפיד עלו וא"צ להסירם וכתב **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ עדרי-ה') ובהערה שם דצריך להסיר המדבקות לכתחילה.

סעיף י"ד- נאמנות קטן בטבילת כלים

ב"י הביא **תרומת הדשן** (סי' רנ"ז) דאין לשלוח קטן להטביל כלים דהוי דאורייתא ולא נאמן, ומ"מ אם בפני ישראל – שרי.
הגהות אשי"רי פסק בדין נידה שאשה טובלת בעיא כוונה להיטהר- וה"ה הכא, וכתב **הב"י** דאפי' לשיטתו אם ילמד הקטן כוונה- מהני אפי' לא עמדו על גביו, ועוד י"ל דאולי אצלנו בטבילת כלים לא בעינן כונה ומהני בקטן.

שו"ע: אין מאמינים קטן על טבילת כלים. **רמ"א**: אצל אס טבלו לפני גדול – הוי טבילה.

ט"ז הביא הטעם דהוי דאורייתא ואם טבל לפני גדול – מהני טבילה, והביא ה"ט"ז דברי **הגהות אשי"רי** ודייק שהרמ"א תפס כתירוץ השני של ההגהות, שהרי לא הזכיר כלל דבעינן כוונה בטבילה (**רשב"א** בב"י בסעיף הבא ג"כ ס"ל דא"צ כוונה כלל).

פת"ש כתב בשם **המשבצות זהב** דאף בכלי זכוכית דרבנן- קטן אינו נאמן כיוון שיש לכלי חזקת איסור, ומ"מ דרבנן א"צ לבדוק שתי שערות אך בדאורייתא כן, וכתב **פת"ש** דאף בדאורייתא אין צריך להביא שתי שערות, במקרה דידן של טבילת כלים קל יותר משאר דאורייתא כיוון שאם עבר והשתמש בלא טבילה – לא נאסר מה שבתוכו.

בא"ח (שם, ט"ו) כתב דקטן לא נאמן אפילו על טבילת כלי זכוכית, ובהליכות עולם (ח"ז, ע"מ רסב') כתב שאינו נאמן לומר שהטביל כלי מתכת, אך אם גדול על גביו- עלתה הטבילה, אמנם על כלי זכוכית אף נאמן לומר שהטבילם, ואם הגיע לגיל שלוש עשרה ויום אחד נאמן גם לומר שהטביל כלי מתכת. **קיצושו"ע** גאנצפריד כתב דקטן וקטנה אינם נאמנים על טבילת כלים.

סעיף ט"ז- הטביל כלים ע"י גוי

ב"י לגבי הטבילת כלים ע"י גוי הביא שכתב **הרמב"ן** דמותר, והטעם כתב **הרשב"א** מצד דלא בעינן כוונה וכן לא בעי שליחות, ועוד דלא גרע טבילת הגוי מטובלת בנידה להקר, **להלכה** כתב דעלתה לו טבילה אם גוי הטבילו. **דרכי משה** כתב דלא גרע מקטן ומ"מ צריך שיראו שהטביל.

שו"ע : אם הטביל כלים ע"י גוי – עלתה להם טבילה. **רמ"א** : אכל אינו נאמן על הטבילה.

ש"ך הביא **שהב"ח** כתב שמה שהקל הרשב"א דלא בעי כוונה הינו כי סובר שגם כנידה לא בעי כוונה- אך לדידן דאין הלכה כן- ה"ה גם הכא, ודחה **הש"ך** דבריו שהרי הרשב"א עצמו ס"ל דבעינן כונה בנידה ומ"מ הכא היקל, אלא דמחלק הש"ך ומתיר הכא משלושת טעמים שמובאים ברשב"א וכתב שכן נראה דעת רמ"א להתיר שלא חילק הכא, ועוד גם לגבי קטן לא כתב דבעינן ללמדו, וא"כ **טבילה ללא כוונה**- כגון אם נפלו כלים למים בטעות קודם שטבלם מרצונו – עלתה טבילה.

ט"ז כתב דאף שנראה מלשון השו"ע הכא דבדיעבד שרי ולא לכתחילה- מ"מ מוכיח מלשון **הרמב"ן** ו**הרשב"א** להתיר ע"י גוי לכתחילה, אלא שמסיים דבריו ומסתייג, דאיך יברך הישראל על מעשה של גוי- לכן לא ראוי להטביל ע"י גוי לכתחילה וזה הטעם שכתב כאן השו"ע לשון דיעבד, אמנם אם ישראל טובל כלי נוסף ומברך עליו ומכוין על של הגוי- שרי שיטבול הגוי ואף לכתחילה. וכדברי ה"ט"ז הללו פסק **בהליכות עולם** (ח"ז, ע"מ רסג').

סעיף ט"ז- שכח ולא הטביל כלי בע"ש ויו"ט או כשאין מקוה מה יעשה

לגבי עצם איסור טבילת כלים בשבת : מקורו בגמרא **בביצה יז**:- יח. , הטעם לאיסור- לרבה גזירה שמא יעבירו ד"א ברה"ר וכ"כ **רא"ש**, דעה שניה בגמרא רב יוסף משום סחיטה וכ"כ **הרי"ף**, דעה שלישית דברי רבא דמיחזי כמתקן כלי וכ"כ **רא"ש**, דעה רביעית שמא ישהנו כך אצלו ויבוא לידי תקלה וכ"כ **רי"ף** ו**רמב"ם**.

להלכה **רי"ף** ו**רמב"ם** מתירים להטביל כלים חדשים בשבת, אך **הרא"ש** ו**רשב"א** אוסרים משום דמיחזי כמתקן כלי. **שו"ע** פסק להתיר והוסיף דירא שמים יחמיר ליתנם לגוי במתנה ויחזור וישאל ממנו, **והוסיף השו"ע** שאם שכח ולא הטביל בע"ש יתננו לגוי ויחזור וישאל ממנו ואז שרי להשתמש בו, **רמ"א** כתב שאם הוא כלי שראוי למלא בו מים- ימלאנו מים מהמקוה ועלתה לו טבילה והיינו כעין הערמה ומקורו **בירושלמי (תרומות פ"ב, א')** ותני ר' הושעיא ממלא הוא אדם כלי טמא מן הבור ומערים עליו ומטבילו. וכתב **משנ"ב** שכשמטביל בהערמה לא יברך.

טור כתב דאע"פ שצריך להטביל הכלי קודם שישתמש בו, מ"מ אם נשתמש בו קודם הטבילה – לא נאסר מה שנשתמש בו ויטבילנו אח"כ.

ב"י הביא כן בשם **תוס', רא"ש, ר"ן, ראב"ד ורמב"ם** וכ"ה **בירושלמי**. וכ"פ **בא"ח** (שם, יט').

מרדכי כתב שאם שכח להטביל והוא ע"ש וכד' – יתן לגוי מתנה ויחזור וישאלנו ממנו, והוסיף **בב"י** דאפי' ביום חול שרי לעשות כן במקום שלא מצוי מי מקוה להטביל בהם.

שו"ע : אם שכח ולא הטביל כלי מע"ש או מעיו"ט – יתנו לגוי במתנה ואח"כ ישאלנו ממנו ומותר להשתמש בו. **רמ"א** : וכן יעשה אפי' בחול במקום שאין לו מקוה, ואם עבר והסתמך בכלי כלל טבילה – לא נאסר מה שנתמך בו ויטבילנו עוד.

ט"ז כתב שמ"מ אחר השבת יטבילנו ישראל דאל"ה הוי כמשכון ע"מ לשקעו או אפילו כלקוח בידו ממש, ועוד י"ל כדין ציצית שאחר שלושים יום אין לה דין שאולה- וה"ה הכא- לכן יטבילנו אחר השבת כשיוכל ואפי' בברכה, אמנם **להלכה כתב הט"ז** יטביל עם כלי אחר משום חשש ברכה לבטלה.

קיצושו"ע גאנצפריד (סי' ל"ז, יג') כתב: אסור להטביל כלי בשבת ויו"ט. ואם שכח להטבילו קודם לכן- יתנהו לנכרי במתנה יחזור וישאל ממנו. ואם הוא כלי שראוי להביא לו בו מים במקום שמותר שמותר לטלטל- ישאב בו מים ויביא לביתו דלא מיחזי כמטביל ומ"מ לא יברך עליו.

הלכות הכשרת

כלים

סימן קכ"א

סימן קכ"א- הלכות הכשרת כלים

סעיף א'- הכשרת כלים שנשתמשו בהם ע"י צונן

משנה ע"ז עה: הלוקח כלי תשמיש מן הגוי, את שדרכו להטביל- יטביל, את שדרכו להגעיל- יגעיל, ללבן באור- ילבן. **בגמרא שם** ת"ר הלוקח כלי תשמיש מן הגוי, דברים שלא נשתמש בהם כל עיקר – מטבילן והן טהורים, דברים שנשתמש בהם ע"י צונן כגון כוסות וצלוחיות וקיתוניות- מדיחן ומטבילן והן טהורים.

טור: כתב שהלוקח כלים ישנים מן הגוי בדרך שנשתמש בהן הגוי- כך הוא הכשרתו, לכן אם נשתמש בצונן משפשפן להסיר ולמרק האיסור ואח"כ שוטפן במים ואז מטבילן ומותר.

ב"י הביא הגמ' לעיל לענין שפשוף הכלי וכתב בשם הר"ן שדיקדק **הראב"ד** דבעינן הדחה וטבילה לכן ודאי יש הבדל ביניהם, האחד זה העברה במים, והשני- שפשוף, וכתב דעוד נראה לומר שצריך לשטוף אחר השפשוף כדי להעבירו ואז טובלו, מדתנן **חולין צו:** מריקה – כמריקת הכוס, שטיפה כשטיפת הכוס. כלומר ג' שלבים: הדחה, שפשוף ושטיפה ורק אח"כ טבילה.

שו"ע: הלוקח כלים ישנים מן הגוי כדרך שנשתמש בהן הגוי כך הוא הכשרתו, לפיכך הלוקח כלי תשמיש ישנים שמשתמשים בהם בצונן כגון כוסות וצלוחיות וכיו"ב- מדיחן וצריך לשפשפן היטב במים בשעת הדחה כדי להסיר ולמרק האיסור שעל גביהן ואח"כ שוטפן במים ומטבילן והם מותרים.

רמ"א: ויש מקומות שנהגו היהר לזסם יין ככלים שנסריהם מדוצקים בחלב מןסם שטבע היין לזרוח מן החלב, והחלב נקרס ועומד בעלמנו ואינו נוגע כלל ביין.

ש"ך כתב שדווקא כלי מתכת צריכים טבילה וכמבואר בסימן ק"כ.
פת"ש הביא בשם **פרמ"ג** דין הרמ"א והוסיק דה"ה שאר משקים ולא דווקא יין.

סעיף ב'- הכשרת כלים שנשתמש בהם בחמין

גמ' ע"ז עה: ת"ר... דברים שנשתמש בהם ע"י חמים כגון היורות, הקומקמוסון ומחמי חמין- מגעילן ומטבילן והם טהורים. דברים שנשתמש בהם ע"י האור כגון השיפודין והאסכלאות- מלבנן ומטבילן והן טהורים.

טור כתב שאם השתמש בהם בחמין- מגעילן ומטבילן והן מותרים ואין חילוק בין אם הם של מתכות או של עץ או אבן. **בב"י** הביא **תשובה לרב האי גאון** דכלי אבנים דינן ככלי חרס ולא מועיל להם הגעלה, אבל ר"ף וכ"פ **טור** דדינן כדין כלי שטף וכן עיקר.

לגבי סדר ההכשרה והטבילה: **רשב"א** כתב- מגעילן ואח"כ מטבילן דוקא, אך ר"י כתב שיכול להטבילן ואח"כ להגעילן לכתחילה, ואף יכול לטבול ולהשתמש צונן בלי הגעלה, וכשירצה להשתמש בחמין- יגעילן.

ב"י הביא שמקור **הרשב"א בסמ"ג**, שהרי כך לשון הברייתא: ואם הטבילין ואח"כ הגעילין הוי טובל ושרץ בידו. אמנם סברת ר"י שענין הטבילה זה מדיני **טומאה** והוי גזירת הכתוב ולא קשור ל**איסור** שבלוע בו. **רא"ש ותוס'** פסקו **כר"י**, מ"מ **בדרכי משה** הביא דברי הר"ן שבדיעבד שרי אם הגעילם אחר טבילה.

טור: עוד הביא שאין מגעילין הכלי אח"כ אינו בן יומו או שבן יומו אך יש שישים במים כנגדו, דאי לאו הכי- לא עלתה לו הגעלה אפי' הכלי אסור וכן בבשר בחלב. **ב"י** הביא שכ"כ **רא"ש ותוס'**.
גדר אינו בן יומו: **לר"י** מעת לעת, **לר"ת** כל שעבר עליו לילה, ופסק **הטור** כר"י.

שו"ע: לקח מהם כלים שנשתמש בהם בחמין בין שהם משל מתכות או של עץ או של אבן – מגעילין ואח"כ מטבילין, [ואזי] אם הם של מתכות מותרים.

ואם הטבילין ואח"כ הגעילין – מותרים, וי"א שצריך לחזור ולהטבילין.

רמ"א: דין כלי ע"פ הל' פסח תנ"א.

אין להגעיל קום כלי שהוא בן יומו, ואין להשתמש במי הגעלה. כל מקום שצריך הגעלה – לא מהני אם קלפו לכלי ככלי אומנות ועי' ק"ח דין מכה של איסור.

ט"ז כתב שהיש אומרים שפסקו דלא מהני אם הטבילין ואח"כ הגעיל, שטעמם דס"ל שנראה כטובל ושרץ בידו, **ופסק הש"ך** לחזור ולהטביל שוב בלא ברכה. **פת"ש** הביא **די"א** שלמחמירין הכא להטביל שנית – שיטבילין ברכה.

כתב **בש"ך** בשם **עטרת זהב** בדעת היש אומרים שבשו"ע: אם רוצה להשתמש בכלי דווקא בצונן- יכול להטבילו ולהשתמש בו צונן בלא הגעלה אפי' ליש אוסרים דשאני הכא שמתחילה דעתו לצונן בהיתר, לכן אף אין צריך טבילה בשנית, וכשירצה להשתמש בהם חמין יגעילם ואין צריך לחזור ולהטבילם. אם דעתו להשתמש בהם לחמין- כיוון שמתחייב לחזור - אף צונן אסור לו להשתמש בו, ועוד כתב שגם ליש אומרים יטבילין בלא ברכה.

סעיף ג' - דיני הגעלה וליבון יתבאר בסימן תנ"א

שו"ע: דיני הגעלה וליבון הלא הם כתובים בהלכות פסח.

משמע שדיני הכשרת כלים מאיסור שוה לדין הכשרת כלים בפסח (אמנם עיי' סעיף ד').

סעיף ד' – מחבת טיגון

טור מחבת שמטגנין בה כתב **אבי עזרי בשם אביו ר' יואל** – שצריכה ליבון, אמנם דעת **האבי עזרי** עצמו שצריכה הגעלה וכ"כ **הרא"ש**.

ב"י הביא שכאביו של האבי עזרי פסק הרשב"א.

שו"ע : מחבת שמטגנין בה אע"פ שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה, לענין שאר איסורים – צריכה ליבון. [רמ"א : בהלכות פסח סי' תנ"א, יד': פסק דיש מחמיירין ללכזן המחצת ובליצון כל דהו סגי דהיינו שישקרף עליו קש מצחוז, ונוהגין ללכזנו לכתחילה, מיהו סגי ליה בהגעלה אם אין בו גומות] .

ט"ז כתב דהטעם הוא דכיון שלענין פסח בהיתרא בלע לכן קל יותר דינו, וכ"כ הש"ך והוסיף שאם כן בבשר וחלב ג"כ מהני הגעלה- דבהיתרא בלע, אמנם בתשובת הרמ"ע מפאנו הביא טעם אחר והיינו מפני שמחבת של גויים רוב תשמישן בלא מים אלא ע"י שאר משקים, מה שאין כן במחבת חמץ, וא"כ לפי טעם זה- גם בשל בשר בחלב בעינן ליבון כיוון שנבלע בלא שום אמצעי.

אמנם באר היטב הביא מג"א להחמיר ולהצריך ליבון גם בבשר וחלב, כדמשמע בש"ך לטעם רמ"ע מפאנו, וכ"כ פר"ח. פת"ש הביא רעק"א שתמה על הש"ך - ופסק דבמחבת בבשר בחלב- ודאי מהני הגעלה. חת"ס כתב שכל בליעה דרך בישול אפי' איסור – כבולעו כך פולטו וע"י הגעלה מהני, ואם ע"י טיגון- אם טיגנו בחומר היתר- מהני הגעלה, אך מחבת של גוי שבולע ביבש- בעי ליבון דאיכא תרתי לריעותא. הובא בפת"ש שמחבת חלבית שאינה בת יומה וטיגן בה בשר – סגי בהגעלה ויחמיר להגעילה ג' פעמים.

סעיף ה' - אם הגעיל כלי הצריך ליבון

משנה ע"ז עה: הלוקח כלי תשמיש מן הגוי, את שדרכו להטביל- יטביל, את שדרכו להגעיל- יגעיל, ללבן באור- ילבן.

טור כתב הלוקח כלים ישנים מן הגוי- כדרך שנשתמש בהן הגוי כך הוא הכשרן, לכן הגעיל כלי שצריך ליבון – אסור להשתמש בו החמין אפי' שלא ע"י האש, שכל שתשמישו ע"י האש אינו פולט הכל ע"י הגעלה, וכל זמן שישתמשו בו ע"י חמין פולט מעט מעט.

ב"י הביא שכ"כ רשב"א ורא"ש והטעם דאינו מועיל- דדמי לכלי חרס שאינו יוצא מידי דופןו שאע"פ שיגעילנו – אסור. ר"ן כתב ש"א להתיר כלי שנשתמש בו באש והכשירו בהגעלה וה"מ בכדי להשתמש בו בישול בחמין, שהרי מה שיצא עתה בחמין- הוכשר בהגעלה, ודחאו הר"ן .

שו"ע : אם הגעיל כלי הצריך ליבון – אסור להשתמש בו בחמין אפי' שלא ע"י האש.

רמ"א : אבל מותר להשתמש בו כונן אפי' לכתחילה ע"י הדחה ושפסוף היטב, וכ"ש בכלי שצריך הגעלה, ודווקא בדרך עראי כגון שהוא צבית הגוי או צדיעבד, אבל אם רוצה להשתמש בו בקבע- יש מחמיירים ואומרים לאפילו להשתמש בו כונן צריך הגעלה או ליבון גזרה שמה ישתמש בו חמין- והכי נוהגין. ואפי' כלים שתשמישן בלונן אם יש לחוש שחממו בו יין כגון כלי כסף- נוהגין להגעיל ואין לשנות. ואפי' תיבות ושולחנות הניקחין מן הגויים- נוהגין להגעיל שמה נשפכו עליהן חמין, ודווקא לכתחילה אבל צדיעבד אין לחוש לכל זה.

וכלי חרם שנסתמסו צו זלונן מאחר לאי אפסז בהגעלה- מיקרי דיעבד וסגי לה זמריקה וסטיפה היטב. ומותר ליתן צו אח"כ אפי' דזרים חריפים כחומץ וכיו"צ וכ"ס דזרים קסים כזלזין וכיו"צ ועי' סי ל"א.

ט"ז כתב הטעם שאסור בשו"ע- דחיישינן שיפלוט יותר בחמין.

ש"ך כתב על דברי הרמ"א שבצונן שרי- והיינו מלבד סכין דבעי נעיצה כדלקמן.

עוד הביא הש"ך דברי דרכי משה ורשב"א דשרי להשתמש בכלי זה בצונן אפילו חומץ אם מדיח הכלי ושוטפן, ודייק שאפי' חריף שרי כל שהודח יפה, אך אורחות חיים אסור חריף לח לכן כתב שיש טעות סופר בדרכי משה ואולי מה שהתיר להשתמש בחריף היינו בכלי שדרכו בצונן, אך אם דרכו בחמין – אסור חריף לח וכ"פ עטרת זהב. [כלומר כלי שדרכו בצונן- ד"מ רשב"א ואף אורחות חיים מתירים להשתמש בו צונן ואף חריף, נחלקו בכלי שדרכו בחמין].

בדברי הרמ"א : בדיעבד שרי- ביאר הש"ך גדר דיעבד היינו קנה כלי כזה ואין לו כלי אחר (וכ"ש שהמאכל לא נאסר), אזי שרי להשתמש בו. עוד בדברי הרמ"א: ביאר הש"ך כלים שדרכם להשתמש בהם צונן ולפעמים חם – כיון, נוהגים לעשות להם הגעלה- והיינו דוקא שדרך השימוש בהם כד בדרך קבע, אך בעראי- אף כלי שנשתמש בהם הגוי חמין שרי להשתמש בצונן, (וכן לאו דווקא חמין אלא אף שעמד בו יין מעת לעת והוי ככבישה). ש"ך כתב שהכשרת שולחן ע"י עירו.

ש"ך הביא או"ה כמקור לדברי הרמ"א שכלי חרס שהתיר הינו כלי שתיה, אך שאר כלים חיישינן שמא השתמש בהם ברותח, ואם רק מסופק בכך – תקנתו בשבירתו. אך כלים חדשים – שרי.

אמנם אף בכלי שתיה לכא' קשה דקיי"ל שצריכים מילוי ועירווי וי"ל שאו"ה מיירי שכבר שבעו מבלוע וסגי בשכשוך. ט"ז כתב לא לשים חומץ בכלי האסור, אמנם אחרי הדחה וסטיפה – שרי.

סעיף ו'- חם מקצתו חם כולו

פסחים עד. אין צולין את הפסח לא על השיפוד ולא על האסכלא - והטעם - איידי דחם מקצתו חם כולו.

פסחים ל: אי"ל רבינא לרב אשי: הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו? אי"ל קתייהו בטינא ופרזליהו בנורא, והדר מעיילינא (להו ו) לקתייהו ברותחין.

רשב"א כתב דאמרינן חם מקצתו חם כולו לחומרא ולא לקולא, לכן אף שנשתמש בחם במקצתו – כולו צריך הכשרה ולא מועיל הכשרת מקצתו לכולו. על כן גורס בגמ' מעיילינא להו ולקתייהו ברותחין כלומר צריך הכשרה גם לקתא.

ר"ן כתב כבולעו כד פולטו ולכן במקום שהשתמש- שם בעי הכשרתו ולא בכולו, דס"ל שכלי שנשתמש במקצתו- כל שמכשירין מקצתו – דיו, ואין צריך להכשיר כולו ולא כרשב"א.

הטור הביא הרשב"א ופסק כר"ן.

הרא"ה כתב (לקמן בט"ז יובא באריכות), כלי הצריך ליבון- צריך להכשיר כולו, כלי הצריך הגעלה- סגי בהכשרת מקצתו.

דרכי משה כתב שתרוה"ד פסק כר"ן וטור, אמנם באו"ה כתב לכתחילה להגעיל גם הקת והיינו כרשב"א, ובדיעבד כר"ן. ועוד כתב דע"י עירווי שרי להגעיל הקתא לכתחילה, וסיים דבריו **הדרכי משה** שראה רבים מקילים, ופסק דטוב להגעיל לכתחילה כדעת או"ה.

ב"י הביא הרשב"א וכתב שכ"כ הרא"ש ולא כר"ן, ולהלכה פסק כרשב"א ורא"ש.

שו"ע : כלי מתכות אע"פ שיש אומרים שאם נשתמש בו איסור במקצתו נאסר כולו, אבל לעניין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו בין לענין הגעלה בין לענין ליבון.
רמ"א : ודוקא אם נשתמש בכולו, אבל אם ידוע שלא נשתמש בו בקצתו – ככולנו כד פולטו.

ש"ך כתב שהשו"ע כרשב"א דאף אם נשתמש בכלי מתכת במקצתו- מ"מ הכשרו בכולו והיינו לחומרא, וא"כ הקשה אמאי הרמ"א שפסק כר"ן, לא כתב בלשון שחולק על השו"ע? ומת"ר דניתן ללמוד בשו"ע דמיירי שנשתמש בכולו איסור אזי הכשרו כד, אך אם נשתמש במקצתו – הכשרו במקצתו והיינו שהשו"ע ס"ל כרמ"א.

עוד כתב בש"ך שהרשב"א מודה דהיכא שבהיתר בלע כגון חלב במקצתו ורוצה להכשירו לבשר – סגי בהכשרת מקצתו.
ט"ז ביאר שהטור חולק על הרשב"א, וכן הכא הרמ"א חולק על השו"ע, ועיקר המחלוקת **בגמ' זבחים צו**: שם אמרינן שאם בישראל אדם חטאת במקצת כלי – כל הכלי בעי מריקה ושטיפה, אך אם בישראל תרומה במקצת כלי – רק במקום בו בושל צריך מריקה ושטיפה, **הרא"ה** ס"ל שדין שאר חולין האסורים כתרומה לכן הגעלה מועילה במקום שהשתמש- דחם מקצתו חם כולו, אמנם חולק שבליבון צריך ללבן תמיד כל הכלי והטעם כיוון שליבון שורף את האיסור והינו היכן שנוגע בלבד, לכן כיון דאמרינן חם מקצתו חם כולו הרי כל הכלי בלוע והוא אינו יוצא בליבון מה שמלבן הכלי, אך הגעלה מפליטה האיסור וכשמגעיל קצת – פולט הכל מחמת הלחות שכל הכלי מתלחלח.

אמנם לשיטת **הרשב"א** לא למד מהגמ' זבחים הנ"ל וביאר ששם היתרא בלע לכן בהכשרת מקצתו בולע הכל, אך באיסורא בלע אפי' במקצתו – הכשרו בכולו וכך ביאר הגמ' דלעיל פסחים ל': שבאמת ע"י ליבון מכשירים הכלי (שבלע ע"י אש ביבש) מ"מ לברזל שבתוך הקתא, כיוון שנתלבן שאר הכלי, נקלש גם החלק שבתוך הקתא – והגעלה משלימה התהליך.

הט"ז נשאר בצ"ע על הרמ"א שמשמע ממנו שלא חולק על השו"ע והרי פסק כטור. עוד כתב לענין

הלכה כתב הט"ז לתמוה על רמ"א שלא פסק כשו"ע ובפרט באיסור דאורייתא, ואם כן חולק על הרמ"א ולא סגי בהכשרת מקצתו אלא פוסק כדעת השו"ע, אמנם בבשר שלא נמלח ונצלה על שיפוד כתב שיש להקל. **ש"ך להלכה** כתב דסגי בהכשר מקצתו אך רק בדיעבד וכך פירש דעת הרמ"א. עוד כתב שבכלי מתכות שנשתמש בהם איסור במקצתו ואח"כ היתר במקצתו בחלק אחר של הכלי – מותר בדיעבד וה"מ ע"י בישול שנאסר, אך אם ע"י האש ממש לכו"ע מתפשט האיסור בכולו.

סעיף ז' - הלוקח סכין ישן של נוכרי

א. שימוש סכין זה בצונן

משנה ע"ז עה : - עו: הסכין שפה והיא טהורה.

ובגמ' אמר בר עוקבא בר חמא ונועצה עשר פעמים בקרקע.

א"ר הונא בריה דר' יהושע ובקרקע שאינה עבודה.

א"ר כהנא ובסכין יפה שאין בה גומות.

א"ר הונא בריה דרב יהושע – וה"מ לאכול בה צונן.

(פירוש שפה- לרש"י לוטשה באבן של נפחים, ורמב"ם כתב בריחיים, לרשב"א משחזת של נפחים, ולי"א ברש"י סגי בשיפשוף בבגד צמר בלבד, שו"ע לקמן כרוה"פ).

רי"ף ורא"ש גרסו שצריך לנועצה בקרקע קשה וכ"כ הטור וכ"כ השו"ע לדלקמן.

הכשרת הסכין- שפה ונועצה או דילמא שפה או נועצה: רש"י פירש ששפה וגם נועצה, אך לרא"ש או זה או זה סגי, וכ"כ הר"ן, רשב"א, רמב"ם, טור וב"ח, וכן בשו"ע כדלקמן.

או"ה תב שיש להחמיר להגעיל או ללבן וכ"פ רמ"א לקמן.

לענין עשר פעמים – לרא"ש לאו דווקא וראיה מירושלמי דקאמר ג' פעמים וכ"כ ר"ן בשם תוס', אך בתוס' ע"ז עו: כתב דייקא עשר פעמים, וכ"כ רמב"ם ורשב"א, וכן פסקו הב"י והטור וכן בשו"ע כדלקמן.

לענין דבר חריף – רשב"א כתב דסכינים בין גדולים בין קטנים אם לחתוך צונן ואפי' חריפים כאתרוג וצנון וכיו"ב- נועצה עשר פעמים והינו הסכין יפה ללא גומות לכן אם משפה במשחזת סגי וכ"כ ב"י. וכן הביאו בטור. וכ"כ השו"ע כדלקמן.

ב. שימוש סכין זה בחמין

פסחים ל: א"ל רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא הכי עבדינן להו (להכשירם)? א"ל לדידי חדתא קא עבידנן, א"ל דלא אפשר ליה מאי? א"ל אנא כעין חדתא קאמינא, קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעיילנא לקתייהו כרותחין. והלכתא: אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון [והיינו הגעלה].

אמנם בתוספתא ע"ז פ"ח, ב' שנו שסכינין והשיפודין והאסכלאות – מלבנן באור והן טהורין, ור' בא בשם ר' יהודה אמר בסכין קטנה (סגי הגעלה), אך בסכין גדולה צריכה ליבון.

רש"י רשב"א וטור כתבו דבעינן הגעלה כבגמ' פסחים. תוס' הקשה על רש"י מהתוספתא דע"ז וחילק- אם באיסורא בלע כאשר רוצים לחתוך בה רותח בעי ליבון, ואם בהיתרא בלע סגי ברותחין, ור"ת חילק שבאיסורא בלע וסכין גדולה שדרך לצלות בה בשר אז בעינן ליבון, אך בסכין קטנה שאין דרך לצלות בהם בשר – סגי בהגעלה – אף בשל גויים וכבירושלמי, אמנם ריב"ם מצריך ליבון אף בסכינים קטנים דפעמים הופכים בהם הגחלים (ר"ת דוחה דבריו מהטעם דאזלינן בתר רוב תשמישו).

ב"י הבין בראשונים שסכין הגדולה אוסרים כיוון שמצויים שם פגמים, אך קטנה אין דרכה בכך וריב"ם ורא"ש אוסרים קטנה מטעמים.

(בב"י הובאו דברי אורחות חיים שמכשירים כלים אף מדברי מיאוס כמו מדברי איסור והיינו כגון מי רגלים שבכלי – גיעלנו וכד', וכתב עליו הב"י שמנהג זה אין לו עיקר וגם לא פשט בינינו - על כן ישפשף הכלי ביותר וסגי).

שו"ע: סכין ישן בין גדול בין קטן הניקח מהגוי, אם בא להשתמש בה צונן, אם אין בה גומות- נועצה עשר פעמים בקרקע קשה וצריך שכל נעיצה ונעיצה תהיה בקרקע קשה לפיכך לא ינעוץ במקום שנעץ נעיצה אחרת, ואפי' לחתוך בה דבר חריף כמו צנון סגי בהכי.

רמ"א: ולהשתמש בו בקניעות לא גרע משאך כלי שנוהגין להגעיל אפי' לצונן כמו שהתבאר.

ואם יש בה גומות או שרוצה לחתוך בה חמין או לשחוט בה- מלבנה או משחזתה במשחזת של נפחים היטב על פני כולה.

רמ"א : וי"א דהשחזה לא מהני רק לחתוך בה כוונתו לא לעניין חמין והכי נהוג לכתחילה.

ואם לא יוכל ללבוש הסכין היטב משום הקתא- ילבוש ויגעילנו אח"כ, ומיהו אם לבנו ולא הגעילו אפי' יש בו גומות, או אם הגעילו ולא לבנו ואין בו גומות וחתך בו מאכל חם - לא נאסר אפי' הסכין בן יומיו. ואם השחזו במשחזת היטב בכל מקום ומגעילו אח"כ- מהני אפי' לכתחילה כמו ליבון אם יוכל לנקות הגומות שבו.

פת"ש כתב דבעל נפש יחמיר ולא יאכל צנון ושאר חריפים שנחתכו בסכין טריפה ואפי' ע"י נעימה עשר פעמים.

ש"ך על דברי הרמ"א דבחמין מחמיר לכתחילה דלא מהני השחזה - כתב דמ"מ בדיעבד שרי.

כתב **הלבוש** שאם הגעיל שתי כלים בני יומם במים שלא היה בהם שישים כנגד שתיהם, אם בבת אחת- ודאי לא מהני, ואם זה אחר זה- דעת **ראב"ד** ו**סמ"ג** דעלתה להם הגעלה, וי"א שלא דאמרינן חוזר וניעור- **והט"ז** כתב לאסור.